

คู่มือกฎหมายฉบับประชาชน

“ทำอย่างไร เมื่อมีคดีอาญา”

คำนำ

คู่มือ เรื่อง “ทำอย่างไรเมื่อมีคดีอาญา” ฉบับนี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยการนำเสนอผ่านบทบาทต่าง ๆ ที่ประชาชนทุกคนอาจมีโอกาสที่จะต้องตกเป็นบุคคลในสถานะต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นในฐานะผู้เสียหายโจทก์ผู้ต้องหาจำเลยหรือพยานในคดีอาญาก็ตามคู่มือฉบับนี้จะทำให้ท่านได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ “กติกากฎ” ของกระบวนการยุติธรรมในบริบทต่าง ๆ ที่ครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย หลักเกณฑ์พื้นฐาน ขั้นตอน กระบวนการ และข้อควรระวังเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่มีความจำเป็นต้องมีความรู้ด้านกฎหมายมาก่อนก็สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากคู่มือฉบับนี้ไปปรับใช้กับสถานการณ์และการปฏิบัติตนเมื่อเกิดเหตุหรือต้องเผชิญหน้ากับคดีอาญาได้

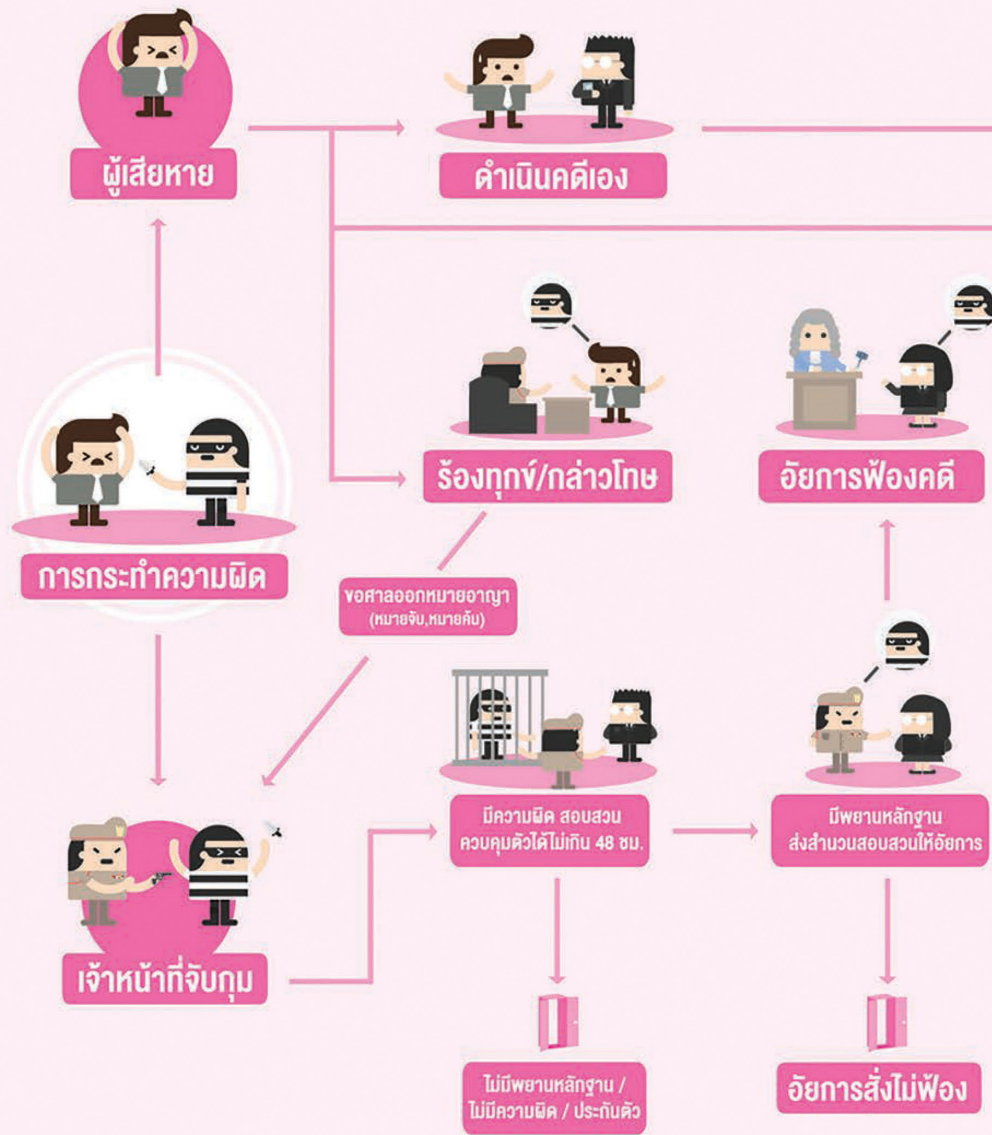
เมื่อท่านได้เจอกับคู่มือประชาชน “ทำอย่างไรเมื่อมีคดีอาญา” วิธีอ่านง่าย ๆ ให้ได้ใจความรวดเร็ว คือ เจาะจงลงไปอ่านบทที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ของตัวท่าน เช่น ท่านเป็นจำเลย ก็ข้ามไปอ่านในบทที่ 9 เพื่อทราบสิทธิและหน้าที่ของท่านในฐานะจำเลยคร่าว ๆ เสียก่อน แล้วค่อย ๆ กลับไปอ่านหลักพื้นฐานในบทที่ 1 ถึง 4 และอ่านเจาะจงลงรายละเอียดตามที่ได้ชี้เป้าไว้ว่าหัวข้อนี้อยู่ในบทใด ข้อใดบ้าง ท่านไม่จำเป็นต้องอ่านทุกบท ก็สามารถนำเอาไปปฏิบัติใช้ได้เบื้องต้น ดิกว่าการที่ท่านไปสถานีตำรวจหรือไปศาลโดยไม่รู้เรื่องใด ๆ เลย แต่ถ้าท่านสามารถอ่านทุกบทจนจบได้ท่านก็จะมีความรู้เทียบเท่ากับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทั้งเล่มสรุปย่อมาเลยทีเดียว

สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม หวังอย่างยิ่งว่าคู่มือนี้จะให้ประโยชน์แก่ประชาชนในด้านการดำเนินคดีอาญา และเสริมสร้างการรับรู้กฎหมายของประชาชนให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ท่านผู้อ่านสามารถส่งผ่านคู่มือฉบับนี้ได้ในรูปแบบไฟล์ดิจิทัลไม่ว่าในทางใดถือได้ว่าท่านได้มีส่วนร่วมช่วยพัฒนาการรับรู้กฎหมายอาญาของประชาชนและช่วยนำทางให้หลายคนก้าวผ่านวิกฤติในชีวิตเกี่ยวกับคดีอาญาไปได้ราบรื่นขึ้น

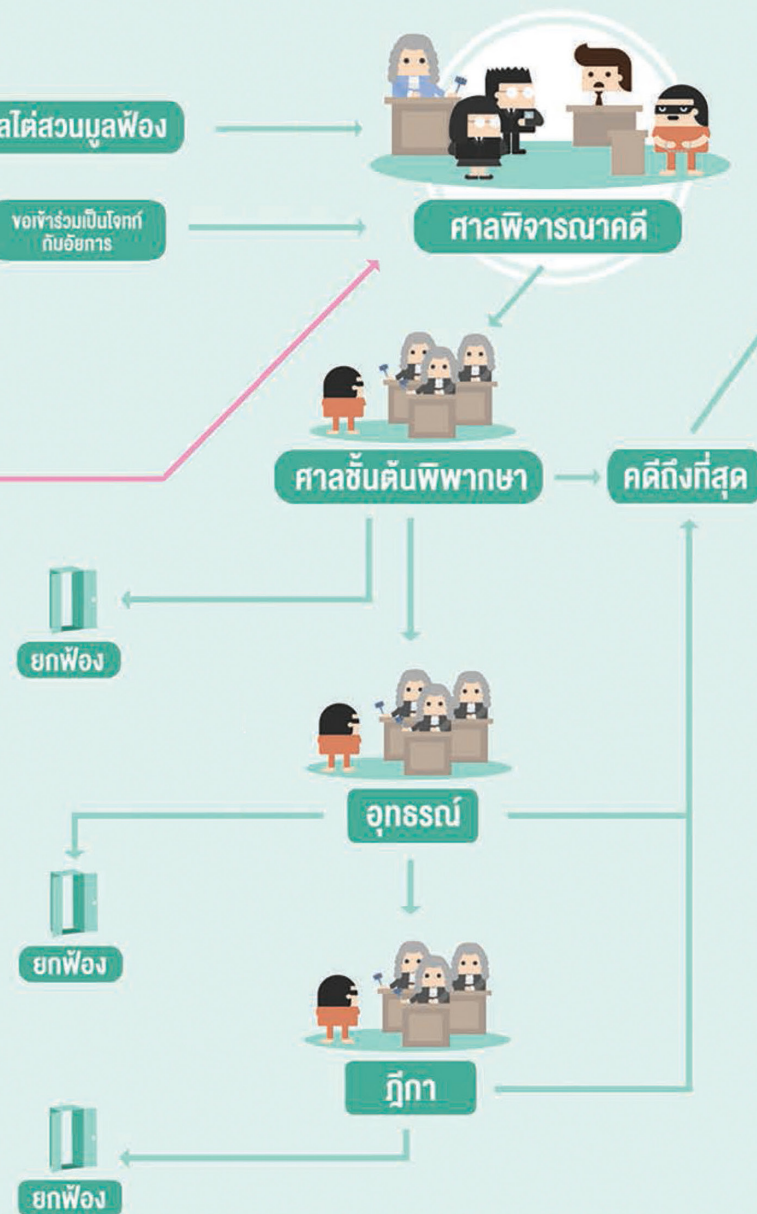
	คำนำ	
	สารบัญ	
01	บทที่ 1 ทำอย่างไรดี เมื่อมีคดีอาญา?	2
	1.1 คดีอาญา คืออะไร? คดีหรือปัญหาของเรา เป็นคดีอาญาหรือไม่?	3
	1.2 อะไรคือการกระทำผิดทางอาญา?	3
	1.3 คดีอาญาที่ยอมความได้ กับ คดีอาญาแผ่นดิน คืออะไร? ต่างกันอย่างไร?	5
	1.4 การเตรียมพร้อมเมื่อมีคดีอาญา	7
	1.5 ระวังมีฉ้อฉล!! คนบาปในคราบนักบุญ	19
	1.6 การปฏิบัติตนเมื่อไปติดต่อหน่วยงานราชการ	21
02	บทที่ 2 ทำความรู้จักกับ “กระบวนการยุติธรรมทางอาญา”	23
	2.1 กระบวนการยุติธรรมทางอาญา คืออะไร?	23
	2.2 กระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีอะไรบ้าง?	24
	2.3 บุคคลและองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา	41
03	บทที่ 3 ทำความรู้จักกับ “สิทธิและหน้าที่” ในคดีอาญา	47
04	บทที่ 4 ทำความรู้จักกับ “อายุความ”	49
	4.1 ความหมายของ “อายุความ”	49
	4.2 ทำไมต้องมีอายุความ และมีความสำคัญอย่างไรกับคดีอาญา?	49
	4.3 คดีอาญาหมดอายุความแล้ว มีหนทางอื่นในการดำเนินคดีหรือไม่?	51
	4.4 ระยะเวลาของอายุความในคดีอาญาต่าง ๆ	51
	4.5 วิธีนับอายุความ	55
05	บทที่ 5 เมื่อเราตกเป็น “ผู้เสียหาย” ในคดีอาญา	57
	5.1 ใคร คือ ผู้เสียหายในคดีอาญา?	58
	5.2 สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา	60
	5.3 การดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายในคดีอาญา	61
	5.4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับผู้เสียหายในคดีอาญาบางประเภท	68
06	บทที่ 6 เมื่อเราพบเห็น “การกระทำผิดอาญา” ควรทำอย่างไรดี?	73
	6.1 เราไม่ใช่ผู้เสียหาย จะแจ้งการกระทำผิดอาญาต่อตำรวจได้หรือไม่?	74
	6.2 วิธีรายงานการกระทำผิดอาญา (การกล่าวโทษ)	74
	6.3 สิทธิของผู้กล่าวโทษในคดีอาญา	75
	6.4 ข้อควรรู้ในการกล่าวโทษทางอาญา	75
07	บทที่ 7 เมื่อเราเป็น “โจทก์” ในคดีอาญา	77
	7.1 โจทก์ในคดีอาญา คือ ใคร?	78
	7.2 สิทธิของโจทก์ในคดีอาญา	79
	7.3 การขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ	79
	7.4 การยื่นฟ้องคดีอาญา	80
	7.5 อำนาจหน้าที่ของโจทก์ในคดีอาญา	81
	7.6 การอุทธรณ์ฎีกาค่าพิพากษา	83
	7.7 การบังคับคดีต่อจำเลยในคดีอาญา	83
08	บทที่ 8 การชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา	84
	8.1 ค่าตอบแทนผู้เสียหายจากรัฐ	85
	8.2 การขอรับค่าสินไหมทดแทน ในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ในคดีอาญา	87
	8.3 ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งต่อเนื่องคดีอาญา	88
	8.4 การบังคับคดีเกี่ยวกับค่าเสียหาย	89
09	บทที่ 9 ช่วยด้วย! เราตกเป็น “ผู้ต้องหา/จำเลยในคดีอาญา”!	91
	9.1 ความหมายของผู้ต้องหา/จำเลย	92
	9.2 ทำอย่างไรดี เราโดนหมายเรียก/หมายจับ?	92
	9.3 เมื่อเราตกเป็น “ผู้ต้องหา” ในชั้นสอบสวน	93
	9.4 เมื่อเรากลายเป็นจำเลยในคดีอาญา	98
	9.5 การขอลปล่อยชั่วคราว (ประกันตัว) ผู้ต้องหา/จำเลย	104
	9.6 เมื่อจำเลยได้รับการถอนฟ้อง หรือยกฟ้องเมื่อคดีถึงที่สุด	117
	9.7 การขอหรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่หลังคดีถึงที่สุดไปแล้ว	120
	9.8 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยในบางกรณี	121
10	บทที่ 10 เมื่อเราต้องไปเป็น “พยานในคดีอาญา”	124
	10.1 ข้อควรปฏิบัติในการเป็นพยานในคดีอาญา	125
	10.2 สิทธิของพยานในคดีอาญา	126
	10.3 การขอรับความคุ้มครองและค่าตอบแทนความเสียหายแก่พยานในคดีอาญา	132
	10.4 ไม่อยากไปเป็นพยานได้หรือไม่?	134
11	บทที่ 11 คำถามที่พบบ่อยในการดำเนินคดีอาญา	136
	11.1 มีปัญหาในการเขียนคำร้อง คำขอ คำแถลง หรือเอกสารในศาลอื่น ๆ ควรปรึกษาใคร?	136
	11.2 จะฟ้องร้องคดีอาญาที่ศาลไหน?	136
	บรรณานุกรม	140

แผนผังขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาเบื้องต้นสำหรับประชาชน

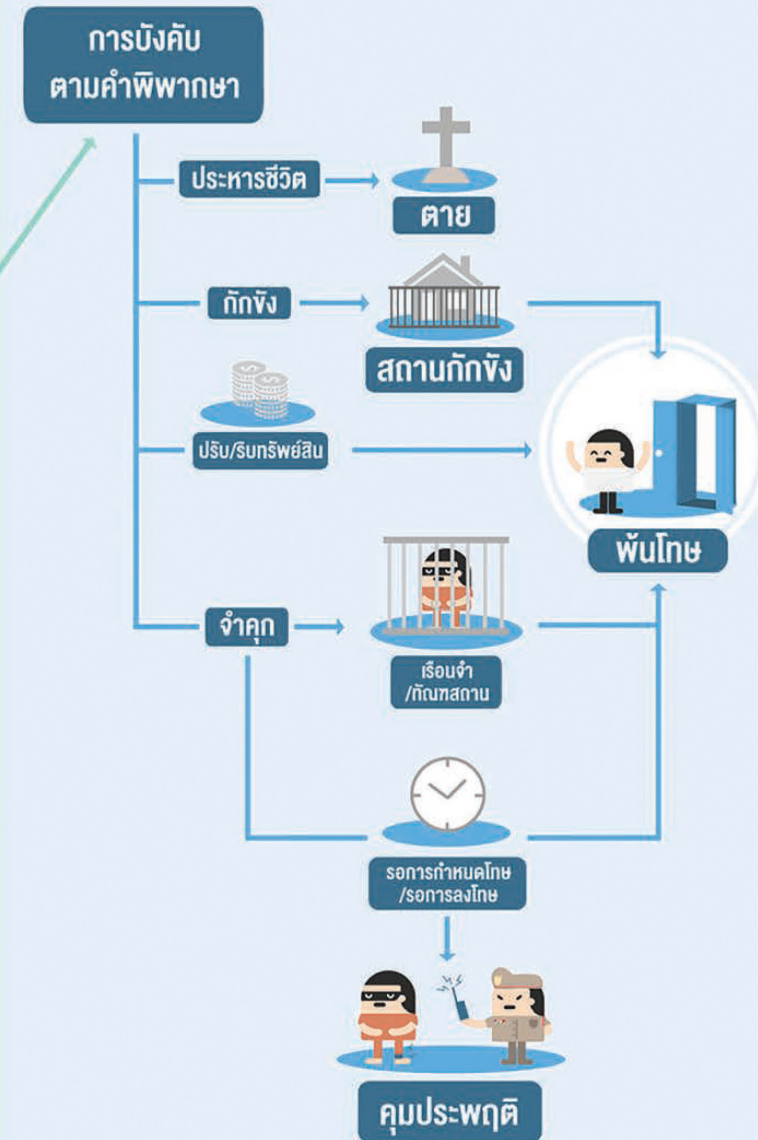
ก่อนพิจารณาคดี

ระหว่างพิจารณาคดี

หลังพิจารณาคดี

Legend for the flowchart icons:

- ผู้เสียหาย (Victim)
- ผู้ต้องหา (Suspect)
- จำเลย/ผู้ต้องขัง (Defendant/Prisoner)
- ตำรวจ (Police)
- ผู้พิพากษา (Judge)
- อัยการ (Prosecutor)
- ภรรยา (Wife)

บทที่ 1

ทำอย่างไรดี เมื่อมีคดีอาญา?

เมื่อเราเอ่ยถึงคดีอาญา แน่นอนว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนไม่อยากจะเกิดขึ้นกับชีวิตของเรา ไม่ว่าจะเป็นในฐานะโจทก์ จำเลย ผู้กล่าวหา ผู้ต้องหา หรือพยาน เพราะคดีอาญามักหมายถึง การกระทำของบุคคลนั้น ๆ ได้ไปสร้างความเดือดร้อนเสียหายต่อบุคคลอื่นหรือต่อสังคม นำไปสู่การติดคุกหรือการถูกปรับ ทำให้เสียทั้งชื่อเสียง เวลา เงินทอง หรือแม้แต่ชีวิต

กระนั้นเลยอย่าตกใจไปแม้ว่าคดีอาญาอาจฟังดูน่ากลัวและดูเสมือนว่าทุกอย่างอยู่นอกความควบคุม หากมีการเตรียมพร้อมที่ดีเหมาะสมแล้ว เราย่อมมั่นใจได้ว่าจะปกป้องสิทธิของตนเองในคดีอาญาได้อย่างเต็มที่ด้วยคู่มือประชาชนฉบับนี้ที่อยู่ในมือของผู้่านจะเป็นเข็มทิศให้ท่านตั้งหลักรับมือกับคดีอาญาในเบื้องต้นก่อนที่ท่านจะต้องไปปรับศึกษาในตำราข้างหน้าต่อไป

ในบทที่ 1 นี้ เราจะได้รู้จักกับพื้นฐานของคดีอาญาและการเตรียมตัวเมื่อมีคดีอาญากันให้มากขึ้น ก่อนลงลึกในรายละเอียดในบทถัดไป

1.1 คดีอาญา คืออะไร? คดีหรือปัญหาของอาญา เป็นคดีอาญาหรือไม่?

คดีอาญาเป็นคำรวม ๆ ของคดีที่เป็นไปตามกฎหมายอาญา ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญารวมทั้งพระราชบัญญัติอื่นที่มีโทษทางอาญา ซึ่งบัญญัติโดยชัดแจ้งและใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นว่าการกระทำ หรือการไม่กระทำ (งดเว้น) หรือการที่ควรจะทำแต่ไม่ทำ (ละเว้น) เป็นความผิดและกฎหมายนั้นมิบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนเอาไว้¹

นอกจากนี้ กฎหมายอาญาจะไม่มีผลย้อนหลัง ในทางที่เป็นโทษแก่ผู้กระทำความผิด และต้องตีความโดยเคร่งครัดไปในทางที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิด²

เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่เข้าข่ายผิดกฎหมายอาญา “กระบวนการยุติธรรมทางอาญา” อาจเริ่มต้นขึ้น เพื่อดำเนินคดีอาญาตามขั้นตอนของกฎหมายอีกฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเราจะได้ทำความรู้จักถึงกระบวนการเหล่านี้ในบทที่ 2 อย่างละเอียด

ตัวอย่างคดีอาญา เช่น ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 อย่างความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิตและร่างกาย เสรีภาพและชื่อเสียง ทรัพย์สิน รวมถึงความผิดตามกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญา เช่น ความผิดต่อพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 ความผิดต่อพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ความผิดต่อพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ความผิดต่อพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ความผิดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 ฯลฯ ซึ่งในประเทศไทย ยังมีกฎหมายอาญาอีกเป็นจำนวนมาก

ส่วนคดีอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คดีอาญา เช่น คดีแพ่ง หรือคดีที่เกี่ยวข้องกับการปกครองของรัฐต่อประชาชน เช่น คดีปกครองต่าง ๆ ที่ขึ้นศาลปกครอง

1.2 อะไรคือการกระทำผิดทางอาญา?

การกระทำผิดทางอาญา จะต้องมียุติธรรมประกอบครบทั้ง 4 อย่าง ดังนี้

01

ดูว่ามีการกระทำเกิดขึ้นหรือไม่

การกระทำในทางกฎหมายอาญา มีอยู่ 2 ลักษณะคือ การกระทำการ และการละเว้นไม่กระทำการ

การกระทำการ ได้แก่ การลงมือทำให้เกิดขึ้น การกระทำการ ยังรวมไปถึง การงดเว้นไม่กระทำการเพื่อป้องกันผลร้าย ได้แก่ การไม่ลงมือทำหรือเพิกเฉยที่จะไม่ทำสิ่งที่ป็นหน้าที่

¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรคแรก ประกอบ มาตรา 59

² ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรคสอง และ มาตรา 3

ที่ต้องทำเพื่อป้องกันผลร้ายที่จะตามมา เช่น การที่พ่อแม่ทอดทิ้งเด็กเล็กไม่ดูแล จนทำให้เด็กเสียชีวิต การไม่ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ที่ขอความช่วยเหลือดับเพลิงไหม้แม้ว่าตนเองจะช่วยเหลือได้ หรือ การพาดคนเมาสุราไปส่งที่บ้านแต่ทิ้งเขาไว้กลางทางแล้วคนเมานั้นตกล้มตาย แบบนี้ก็คือว่ารับหน้าที่มาแล้วแต่ดเว้นไม่กระทำการให้ครบถ้วนตามหน้าที่นั้น ฯลฯ จะเห็นได้ว่าการงดเว้นไม่กระทำการนี้ ถึงจะไม่ได้ลงมือปฏิบัติ ไม่มีการขยับร่างกายใด ๆ ก็ถือว่าได้กระทำความผิดอาญาไปแล้ว

ส่วนการละเว้นไม่กระทำการ ได้แก่ การไม่ทำหน้าที่ แล้วกฎหมายลงโทษว่าเป็นความผิดต้องรับโทษต่อการไม่ทำหน้าที่นั้น เช่น กฎหมายบังคับว่าต้องบอกชื่อที่อยู่ของตนเองต่อเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการตามกฎหมาย ถ้าไม่บอกถือว่ากระทำความผิดอาญาในข้อหานี้

02

ดูว่ากฎหมายกำหนดว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดหรือไม่

การกระทำที่กฎหมายกำหนดว่าเป็นความผิด จะเป็นการกระทำเท่าที่แสดงออกมาภายนอก หมายถึง เท่าที่เห็นได้ด้วยตา หู จมูก ลิ้น และกายสัมผัสเท่านั้น เห็นได้ว่ากฎหมายจะไม่ได้เอาผิดกับความคิดที่ไม่ได้แสดงออกมา โดยกฎหมายจะกำหนดว่า การกระทำเช่นนี้เป็นความผิด เช่น ในข้อหาฆ่าคนตาย ต้องมีการกระทำที่แสดงออกภายนอกกว่าได้กระทำการฆ่า และต้องเป็นการฆ่าคน ถ้าสิ่งที่ย่านั้นไม่ใช่คน ก็ยังไม่ถือว่าผิดข้อหาฆ่าคนตาย

03

ดูว่ากฎหมายกำหนดว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดสำเร็จเมื่อใด

กฎหมายมีการกำหนดความผิดเอาไว้ 2 ประเภท คือ ประเภทแรก ความผิดที่เมื่อกระทำการไปแล้วเป็นการฝ่าฝืน ไม่จำเป็นต้องเกิดผลหรือไม่ ก็ถือว่าเป็นความผิดสำเร็จแล้ว เช่น การไม่ยอมบอกชื่อที่อยู่ของตนเองต่อเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการตามกฎหมาย³ กฎหมายไม่ต้องการผลว่าไม่ยอมบอกชื่อแล้วเกิดผลเสียอย่างไร เพียงแค่ไม่บอก ก็ถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดสำเร็จแล้ว

ประเภทที่สอง คือ การกระทำที่เป็นความผิด ต้องเกิดผลที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำนั้นด้วย จึงจะถือว่าเป็นความผิดสำเร็จ เช่น ฆ่าคนตายโดยเจตนา การกระทำ คือ การตั้งใจฆ่าคนตาย ความตาย คือ ผลของการฆ่า เช่นนี้ถือว่าเป็นความผิดสำเร็จ ผลของการกระทำสัมพันธ์โดยตรงกับการกระทำนั้น

04

ดูว่ามีความประสงค์ของการกระทำหรือไม่ และกฎหมายกำหนดว่าเป็นความผิดหรือไม่

โดยหลักทั่วไป บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาเมื่อกระทำความผิดอาญาโดยเจตนา เว้นแต่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดเจนว่า

³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 367

ให้ต้องรับผิดชอบแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา⁴

- **การกระทำโดยเจตนา** คือ กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะที่เดียวกัน ผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น⁵
- **การกระทำโดยประมาท** คือ การกระทำที่ไม่มีเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังที่บุคคลในสภานั้นควรจะมีตามวิสัยและพฤติการณ์ แม้ว่าตนจะได้ระมัดระวังแล้ว ใช้ความระมัดระวังไม่มากเพียงพอ⁶

ตัวอย่างเช่น ข้อหาฆ่าคนตายโดยเจตนา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 หากไม่มีเจตนาฆ่า ก็ไม่ถือว่าผิดข้อหาฆ่า แต่จะไปผิดข้อหาฆ่าคนตายโดยไม่มีเจตนา มาตรา 290 หรือหากฆ่าคนตายโดยประมาท จะผิดมาตรา 291 ย่อมต้องพิจารณาว่าไม่มีเจตนา หรือว่ากระทำไปโดยประมาท

หลายครั้งที่ข่าวรายงานว่าในบางคดีอาญาผู้เสียหายยอมความไม่เอาผิด แต่บางข่าว แม้ว่าผู้เสียหายจะไม่ติดใจเอาความ แต่ตำรวจก็ยังดำเนินคดีอาญาต่อ ทำให้เกิดความสับสนว่าแล้วคดีอะไรบ้างที่เราจะยอมความได้ หรือคดีใดที่เราจะต้องรอให้รัฐมาช่วยจัดการ

1.3 คดีอาญาที่ยอมความได้ กับ คดีอาญาแผ่นดิน คืออะไร? ต่างกันอย่างไร?

ขอให้ผู้อ่านยึดหลักง่าย ๆ ว่าคดีอาญาคดีที่เป็น “ความผิดต่อส่วนตัว” หรือคดีอาญาที่ยอมความได้ จะเป็นความผิดต่อบุคคลโดยตรง ไม่ได้กระทบเดือดร้อนกับสังคมโดยทั่วไป ส่วนคดีที่เป็น “ความผิดอาญาต่อแผ่นดิน” จะเป็นความผิดที่นอกจากจะกระทบต่อบุคคลแล้วยังส่งผลกระทบต่อสังคมหรือประเทศด้วย

- ◆ **ความผิดต่อส่วนตัว** ผู้เสียหายสามารถฟ้องร้องคดีเองต่อศาลหรือร้องทุกข์ต่อตำรวจเพื่อทำการสอบสวนและให้พนักงานอัยการฟ้องคดีเอาผิดแทนได้⁷ โดยที่ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะหยุดการดำเนินคดีอาญานั้นได้ ไม่ว่าจะเป็นการถอนคำร้องทุกข์ ถอนคำฟ้อง หรือยอมความกันอย่างถูกกฎหมาย⁸ และผู้เสียหายต้องร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่รู้เรื่องความผิด และรู้ตัวผู้กระทำความผิด (แต่รู้รูปร่างหน้าตาาก็เพียงพอ)

⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคแรก

⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสอง

⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสี่

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 121 วรรคท้าย ประกอบ มาตรา 120

⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35 วรรคท้าย และ มาตรา 39 (2)

- ◆ **คดีอาญาที่เป็นความผิดต่อส่วนตัว** กฎหมายจะเขียนเอาไว้ชัดเจนว่าให้ยอมความได้ หากกฎหมายมิได้กำหนดไว้ให้ยอมความได้ ความผิดนั้นถือเป็นความผิดอาญาต่อแผ่นดิน ตัวอย่างคดีอาญาที่ยอมความได้⁹ เช่น คดีความผิดทางเพศบางประเภท คดีฉ้อโกงเงิน คดีข่มขืน คดีลักทรัพย์ คดีหมิ่นประมาท คดีบุกรุกบ้าน หรือในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นญาติกับผู้เสียหาย สามารถยอมความในคดีบางอย่างได้ เช่น คดีลักทรัพย์ คดีรับของโจร¹⁰ เป็นต้น

จะเห็นว่าคดีอาญาที่ยอมความได้ มักจะเกี่ยวกับความเสียหายต่อทรัพย์สิน ต่อเรื่องส่วนบุคคล หรือเรื่องเกี่ยวกับญาติพี่น้อง ซึ่งมีอยู่เพียงไม่กี่มาตรา ความผิดอาญาส่วนใหญ่ในประเทศไทย จึงเป็นความผิดที่ยอมความไม่ได้ หรือความผิดต่อแผ่นดินหรือต่อรัฐทั้งสิ้น อาทิเช่น คดีฆ่าคนตาย คดีข่มขืนเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี คดีเมาแล้วขับ คดีค้ายาเสพติด คดีบุกรุกป่าสงวน¹¹ เป็นต้น

ประเด็นสำคัญที่เราควรคำนึงถึงเกี่ยวกับคดีที่ยอมความได้ คือ หากผู้เสียหายได้ถอนคำร้องทุกข์ ตกลงยอมความ หรือถอนฟ้องคดีอาญาประเภทนี้ไปแล้ว ผู้เสียหายจะไม่มีสิทธินำคดีนั้นมาร้องทุกข์ให้เกิดการสอบสวนหรือฟ้องร้องซ้ำได้อีกเป็นการตัดสิทธิโดยเด็ดขาด ทำให้พนักงานสอบสวนจะไม่สามารถสอบสวนต่อไปได้อีก พนักงานอัยการก็ไม่สามารถทำการฟ้องร้องคดีนั้นได้อีก

ดังนั้น ผู้เสียหายควรให้ความสำคัญและใช้เวลาในการพิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วน หากต้องการจะดำเนินการเช่นนี้ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลความประสงค์ของผู้เสียหายเอง หรือการร้องขอจากฝ่ายผู้กระทำความผิดที่อาจมีข้อเสนอที่จะชดเชยเยียวยาให้แก่ผู้เสียหายโดยไม่ต้องดำเนินคดีอาญา เนื่องจากผู้เสียหายไม่สามารถจะนำคดีอาญานี้มาฟ้องร้องหรือร้องทุกข์ซ้ำได้อีกหากเกิดเปลี่ยนใจในภายหลัง หรือมีปัญหาที่ผู้กระทำความผิดไม่ยอมชดเชยความเสียหายตามที่ตกลงกันได้

ส่วนคดีความผิดอาญาต่อแผ่นดิน หากผู้เสียหายได้ถอนคำร้องทุกข์ หรือถอนฟ้องคดีอาญาประเภทนี้ไปแล้ว ผู้เสียหายก็จะหมดสิทธินำคดีมาร้องทุกข์ใหม่หรือฟ้องซ้ำได้อีกเช่นกัน แต่ต่างกับคดีความผิดที่ยอมความได้ ตรงที่พนักงานสอบสวนยังมีอำนาจสอบสวนคดีต่อไป และพนักงานอัยการยังมีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อไปได้ เพราะตามกฎหมายถือว่าความผิดนั้นเป็นความผิดอาญาต่อแผ่นดิน รัฐและสังคมเป็นผู้เสียหายด้วยผู้เสียหายที่เป็นบุคคลในคดีจะไป

⁹ ความผิดอันยอมความได้ตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ มาตรา 272, 276 วรรคแรก และ 278 วรรคสอง ซึ่งเป็นการกระทำความผิดระหว่างคู่สมรส ถ้ามิได้เกิดต่อหน้าธารกำนัล หรือไม่เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำรับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตาย, 278 วรรคแรก ถ้ามิได้เกิดต่อหน้าธารกำนัล ไม่เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำรับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตาย หรือมิได้เป็นการกระทำแก่บุคคลตั้งระบุไว้ในมาตรา 285 และมาตรา 285/2, 283 ทวิ วรรคแรก และ วรรคสาม เฉพาะกรณีที่กระทำแก่บุคคลอายุเกิน 15 ปี, 284, 322, 323, 324, 326, 327, 328, 341, 342, 344, 345, 346, 347, 349, 350, 352, 353, 354, 355, 358, 359, 362, 363, 364

¹⁰ ความผิดต่อส่วนตัวที่ยอมความได้เมื่อผู้เสียหายและผู้ต้องหาเป็นญาติกัน ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334, 335, 336 วรรคแรก, 341 ถึง 364 ประกอบ มาตรา 71

¹¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 และ มาตรา 277, พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522, พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522, พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

ยอมความให้คดีนั้นสิ้นสุดไปอย่างเช่นคดีอาญาต่อส่วนตัวไม่ได้ นี่เป็นเหตุผลที่ทำให้บางคดีอาญาที่ผู้เสียหายได้ถอนคำร้องทุกข์ (ภาษาชาวบ้านเรียกว่าถอนแจ้งความ)¹² ไปแล้ว ตำรวจและพนักงานอัยการยังคงทำการดำเนินคดีอาญาต่อไป

1.4 การเตรียมพร้อมเมื่อมีคดีอาญา

ไม่มีใครอยากที่จะเกี่ยวข้องกับคดีอาญา แต่ชีวิตคนเรานั้นไม่มีอะไรที่แน่นอน เมื่อผู้เอาเงินคดีอาญาขึ้นแล้ว ขอให้สติและเตรียมตัวให้พร้อมในทุกด้าน ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็ตาม โดยอาศัยตามแนวทาง ดังนี้

การเตรียมพร้อมทางจิตใจและร่างกาย

ก่อนเราจะออกรบ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือกำลังใจและกำลังกายของเราเอง การเกิดคดีความขึ้น โดยเฉพาะคดีอาญา ย่อมเกิดความกดดันจากหลายด้าน ทั้งครอบครัว ผู้ใกล้ชิด เพื่อนฝูง สังคมภายนอก หรือแม้แต่สังคมออนไลน์ เนื่องจากคดีอาญาหลายประเภท เป็นคดีที่ขัดต่อศีลธรรม จรรยาของสังคมไทย หรือสร้างความหวาดกลัว โกรธแค้น สะเทือนใจ หรือหวาดระแวงให้แก่สังคม คดีอาญาบางประเภทมีโทษสถานหนัก มีค่าใช้จ่ายสูง หรือหากอยู่ในฐานะผู้เสียหาย อาจเกิดความอับอาย เสื่อมเสีย ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันได้ จึงควรเตรียมพร้อมด้านจิตใจและร่างกายควบคู่กับการเตรียมคดีอาญา

สิ่งที่เป็นอุปสรรคมากของคนที่อยู่ในระหว่างการดำเนินคดีอาญา คือ ความเครียด อันเป็นภาวะที่จิตใจและร่างกายเสียสมดุล จากความไม่สบายใจ เป็นทุกข์ กังวล ซึ่งส่งผลทำให้เราตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ได้ไม่ดีเท่าที่ควร และยังส่งผลด้านลบต่อร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรม ผู้ที่ต้องรับมือกับคดีอาญา ควรรู้ทันกับความเครียดของตนเองและคนใกล้ชิด สร้างความผ่อนคลาย แก้ไขปัญหาไปทีละอย่าง ปรับแก้คิดให้อยู่ในด้านบวกมากขึ้น หาที่ปรึกษาที่ไว้ใจได้เพื่อพูดคุย รวมถึงขอรับการช่วยเหลือจากคลินิกคลายเครียดหรือบริการสายด่วนสุขภาพจิต โทร 1323 จะช่วยให้เราไม่จมอยู่กับความเครียดที่ต้องเผชิญกับคดีอาญา

ในกรณีของผู้เสียหายที่เป็นเด็ก ผู้พิการ ผู้มีปัญหาค่าความบกพร่องทางจิตหรือสติปัญญา รวมถึงผู้สูงอายุ หรือผู้ที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ควรได้รับการดูแลใกล้ชิดจากผู้ดูแลและญาติพี่น้อง รวมถึงควรสังเกตพฤติกรรม และควรปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางเพื่อเยียวยาความเสียหายทางร่างกายและจิตใจ เพื่อเฝ้าระวังความเครียดให้อยู่ในระดับที่ควบคุมได้ และช่วยฟื้นฟูให้ผู้เสียหายก้าวข้ามเหตุการณ์ในคดีอาญาไปได้จนกระทั่งคดีสิ้นสุดลงและในอนาคตภายหน้า

¹² โปรดดูรายละเอียดวิธีการถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้องคดี หรือ การยอมความ ในบทที่ 2 ข้อ 2.2 การระงับคดีอาญา

การเตรียมพร้อมในการดำเนินคดีอาญา

การเตรียมพร้อมในคดีอาญาเป็นสิ่งสำคัญ เราไม่อาจจะไปให้การหรือไปศาลได้โดยที่ไม่ทราบต้นสายปลายเหตุใด ๆ เลย เพราะจะเป็นการเสียสิทธิของตนเองหรือของบุคคลอื่นที่เราช่วยเหลือในคดีอาญาหลายประการ ผู้อ่านควรทำความเข้าใจถึงหลักการพื้นฐานของคดีอาญาและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมก่อนจะดำเนินการในขั้นใด ๆ ต่อไป

▶ ขั้นที่ 1 อย่างนำคดีอาญาของคนอื่นไปขอคำปรึกษาแทนเขา

คำถามแรกที่หลายคนชอบถามนักกฎหมาย ได้แก่ คดีอาญาที่ตนนำมาปรึกษานี้ มีทางออกหรือทางแก้ไขอย่างไร ควรจะเตรียมพร้อมอย่างไร ในความเป็นจริงแล้ว คำถามที่ควรระดมตัวเราเองก่อน นั่นคือ คดีอาญานี้ เป็นคดีของใครกันแน่? ด้วยความที่คนไทยใจดี มักมีความเดือดเนื้อร้อนใจแทนครอบครัวและเพื่อนฝูงเมื่อเกิดปัญหาขึ้น จึงนิยมนำปัญหาในคดีอาญาไปสอบถามจากหลายแห่งเพื่อหาหนทางมาแนะนำเสนอ แต่ไม่ทันฉุกคิดว่าข้อเท็จจริงหรือปัญหาที่นำไปปรึกษาตรงกับข้อเท็จจริงในคดีอาญานั้น ๆ หรือไม่ แน่ใจว่า บุคคลที่ไม่ได้เป็นผู้เสียหายหรือไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ ย่อมไม่อาจทราบข้อเท็จจริงที่ชัดเจนได้ และอาจให้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนไปทำให้คำปรึกษาที่ได้รับไม่เป็นประโยชน์ต่อคดีนั้น ๆ อีกทั้ง อาจเป็นการเปิดเผยความลับหรือก้าวล่วงความเป็นส่วนตัวของบุคคลในคดีอาญาด้วย

ในขั้นต้น เราจึงควรสำรวจเสียก่อนว่าคดีอาญานี้เป็นของใคร ขอแนะนำว่า ควรนำคดีที่เราเป็นผู้เสียหายโดยตรง หรือที่เราเป็นผู้มีอำนาจดำเนินการแทนผู้เสียหาย หรือคดีที่เราเป็นโจทก์ จำเลย ผู้ต้องหา หรือ พยาน ไปรับคำปรึกษาด้วยตนเองเท่านั้น หากเราไม่ได้อยู่ในฐานะเหล่านี้เราไม่ควรนำข้อมูลในคดีที่ได้รับรู้มา ไม่ว่าจะเป็นอย่างไหน ของสามีภรรยา ของพ่อแม่ ของเพื่อนสนิท ของคนข้างบ้าน หรือ คนในข่าวไปขอรับคำปรึกษาแทนบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีอาญานั้นโดยพลการ เพื่อหลีกเลี่ยงการได้รับข้อมูลที่เผลอและถูกต้อง อีกทั้งเสียเวลาและอาจเสียทรัพย์สินถูกหลอกหรือต้องเสียค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็นได้

▶ ขั้นที่ 2 หาความรู้กฎหมาย รวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริงในคดีอาญา

เป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาในชั้นการสอบสวน คือ เพื่อสอบสวนหาผู้กระทำความผิดอาญาและนำเสนอฟ้องต่อศาล ส่วนในชั้นศาล ก็มีเป้าหมายเพื่อให้จำเลยรับผิดชอบต่อการกระทำผิดอาญา ถูกลงโทษตามกฎหมาย โดยศาลจะพิจารณาพยานหลักฐานว่ามีกรกระทำผิดอาญาจริงหรือไม่ และจำเลยเป็นผู้กระทำผิดนั้นหรือไม่หากยังมีข้อสงสัยว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดก็ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยแก่จำเลยด้วยการยกฟ้องคดีเสีย¹³ ดังนั้น เมื่อเจอกับคดีอาญา เราควรมีการศึกษาหลักกฎหมายและข้อปฏิบัติเบื้องต้น การรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเตรียมพยานหลักฐานเพื่อใช้ประกอบคดีอาญา ไม่ว่าจะเป็นการใช้พยานหลักฐานมาพิสูจน์หรือหักล้างข้อกล่าวหาก็ตาม ต่างสามารถปรับใช้แนวทางดังต่อไปนี้เพื่อเตรียมความพร้อมในคดีอาญาได้

¹³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227

ศึกษาหาความรู้ด้านกฎหมายเบื้องต้น

มีคำเปรียบเปรยแต่โบราณมาว่า “ความรู้ คือ อารูธทางปัญญา” เมื่อเจอคดีอาญาก็เช่นกันเราจำเป็นต้องมีวิชาความรู้ด้านกฎหมายอาญาพื้นฐานเป็นอารูธประจำกายเพื่อรับมือกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่าง ๆ ในอนาคต นอกจากนี้ เรายังแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้พ้นจากความรับผิดชอบในทางอาญาไม่ได้อีกด้วย¹⁴ การศึกษาหาความรู้กฎหมายจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของเราไม่ให้มีใครมาละเมิดให้เกิดความเสียหายมากขึ้นไปอีก

สำหรับผู้ที่ไม่เคยอ่านเรื่องกฎหมายเลย ขอแนะนำให้ใช้ช่องทางการหาความรู้กฎหมาย เช่น

1) อินเทอร์เน็ต

เป็นแหล่งการเรียนรู้ข่าวสารและบทความด้านกฎหมายที่ดีและครอบคลุม รวมถึงสามารถเข้าถึงตัวบทกฎหมายที่ถูกต้องและทันสมัย เช่น จากเว็บไซต์สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ซึ่งเป็นหน่วยงานเผยแพร่กฎหมายโดยตรงของรัฐได้ทันที เราอาจลองอ่านหรือรับชมข่าวสารและบทความที่ใกล้เคียงกับคดีอาญาที่ท่านกำลังเจออยู่ผ่านเว็บไซต์ต่าง ๆ รวมถึงวิดีโอด้านกฎหมาย ค้นคว้าบทความกฎหมายจากเว็บไซต์ LAMP¹⁵ ของสำนักงานกิจการยุติธรรม บริการปัญหาทางกฎหมายทางออนไลน์กับกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

การพูดคุยกับคนอื่น ๆ ที่อยู่ในสถานการณ์คล้ายกันเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับหัวข้อดังกล่าวและเปิดประสบการณ์ด้านกฎหมายให้มากขึ้น ไม่ว่าจะผ่านเว็บบอร์ดสาธารณะอย่าง Pantip.com หรือช่องทางโซเชียลมีเดียอย่าง Twitter และ Facebook ที่มีกลุ่มผู้ใช้ทั้งประชาชนทั่วไปและผู้ที่เป็นนักกฎหมายและนักวิชาการโพสต์เผยแพร่ความรู้กฎหมาย รวมถึงรับปรึกษาปัญหาข้อกฎหมายทั่วไป นอกจากนี้ ยังมีบริการที่ทันสมัยผ่านโปรแกรมหรือแอปพลิเคชัน (แอป) ทางโทรศัพท์มือถืออีกด้วย เช่น

- แอปมือถือ “รู้หมด กฎหมาย” ของกระทรวงยุติธรรม ที่รองรับทั้งระบบปฏิบัติการ iOS และระบบแอนดรอยด์ที่ให้ความรู้ข้อกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ มีบริการร้องทุกข์ ติดตามผลเรื่องร้องทุกข์ ให้บริการดาวน์โหลดกฎหมายทั้งหมด อัปเดตข่าวสารเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม และรวบรวมคำถามที่พบบ่อยเกี่ยวกับกฎหมายไว้ในแอปเดียวฟรีไม่มีค่าใช้จ่าย¹⁶

- ระบบสอบถามด้านกฎหมายฟรีผ่านบัญชีแชท LINE (ไลน์) “ผู้ใหญ่ลอร์ (LAW MAN)” ของสำนักงานกิจการยุติธรรม¹⁷
- บริการปรึกษาปัญหากฎหมายฟรีผ่านบัญชีแชท LINE (ไลน์) ของสภาทนายความมีทนายความประจำให้คำปรึกษาวันละ 5 คน ต่อวัน¹⁸

อย่างไรก็ตาม ผู้อ่านควรต้องตรวจสอบข้อมูลข่าวสาร ข้อกฎหมาย รวมถึงความคิดเห็นบนโลกออนไลน์ว่ามีแหล่งที่มาที่ชัดเจน เชื่อถือได้ เช่น จากเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย หรือสำนักพิมพ์ หรือสำนักข่าวที่เป็นที่รู้จัก เพื่อหลีกเลี่ยงการได้รับข้อมูลปลอมหรือคลาดเคลื่อนหรือล้าสมัยที่อาจสร้างผลเสียกับคดีอาญาที่ท่านหาข้อมูลอยู่ และควรระวังผู้ที่แอบอ้างจะให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งอาจเป็นมิจฉาชีพได้

2) สื่อสิ่งพิมพ์

จากหนังสือเรียนกฎหมายที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนด้วยตนเองได้ เช่น ชุดสื่อการเรียนการสอนวิชากฎหมายต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราชหรือตำราเรียนวิชากฎหมายต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีราคาถูกและเนื้อหาทันสมัย รวมไปถึงยังมีตัวเลือกมากมายที่เป็นหนังสือสรุปกฎหมายเอาไว้ให้ประชาชนอ่านเข้าใจง่าย หรือหนังสือเตรียมสอบกฎหมายของนักเรียนนักศึกษา ก็ถือว่าเป็นแหล่งข้อมูลที่ดีเช่นกัน ผู้อ่านสามารถหาโอกาสเข้าไปอ่านหนังสือและตำรากฎหมายเหล่านี้ได้อย่างฟรี ๆ ในห้องสมุดสาธารณะ หรือห้องสมุดของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

3) ศูนย์บริการให้คำปรึกษากฎหมายของหน่วยงานต่าง ๆ

ทั้งภาครัฐและเอกชน

เป็นอีกหนึ่งแหล่งเรียนรู้กฎหมายที่เราสามารถพูดคุยสอบถามเรื่องกฎหมายอาญาของเราได้โดยตรงกับนักกฎหมายหรือผู้เชี่ยวชาญโดยไม่มีค่าใช้จ่าย ตัวอย่างเช่น

- บริการปรึกษาคดีความโดยทนายความอาสาที่ศาลยุติธรรมประจำจังหวัด
- บริการช่วยเหลือด้านกฎหมายของสภาทนายความ
- คลินิกหรือศูนย์นิติศาสตร์ รับปรึกษาปัญหากฎหมายโดยคณาจารย์และผู้เชี่ยวชาญของคณะนิติศาสตร์ตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ
- ศูนย์คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในคดีอาญา ตั้งอยู่ที่ศาลอาญา และศาลยุติธรรมประจำจังหวัด ท่านสามารถเข้ารับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น ขั้นตอนการดำเนินคดี กระบวนการพิจารณา สิทธิหน้าที่ของผู้เสียหาย จำเลย และพยาน สิทธิการได้รับ

¹⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 64

¹⁵ เข้าไปที่ <http://lamp.oja.go.th/>

¹⁶ ดาวน์โหลดได้ที่ <http://apps.moj.go.th>

¹⁷ เพิ่มเพื่อนได้ที่ <https://line.me/R/ti/p/7tvXxL3uDk>

¹⁸ เพิ่มเพื่อนได้ที่ <https://line.me/R/ti/p/%40173bkjju>

การเยียวยาในทางแพ่ง และสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายอาญาต่าง ๆ ศูนย์แห่งนี้ ยังช่วยเหลือในการเจรจาไกล่เกลี่ย เพื่อบรรเทาความเสียหาย

- นายความอาสาประจำสถานีตำรวจ เป็นโครงการภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศที่มีความจำเป็นเร่งด่วน (Quick Win) โดยสหภาพความ จัดทนายความอาสาปฏิบัติหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่ประชาชนทั่วไป ผู้ต้องหา หรือผู้เสียหาย ประจำสถานีตำรวจวันละ 1 คน ปฏิบัติงาน ตั้งแต่เวลา 8.30-16.30 น. ทุกวันไม่เว้นวันหยุดราชการ ประจำสถานี ตำรวจ 150 สถานี ได้แก่ สถานีตำรวจนครบาล 1-9 จำนวน 35 สถานี และ สถานีตำรวจภูธร 1-9 จำนวน 115 สถานี

ท่านควรสอบถามเรื่องเบื้องต้นทั่วไปในข้อกฎหมายที่ท่านสงสัยหรือติดขัด เนื่องจากอาสาสมัครเหล่านี้มีเวลาให้คำปรึกษาจำกัด และไม่สามารถให้คำแนะนำได้อย่างละเอียด และการเข้ารับคำปรึกษาจากหลายแห่ง อาจทำให้ท่านสับสนได้

บ

รวบรวมข้อมูล ความรู้ และเรียบเรียงข้อเท็จจริงในคดี

ในระหว่างที่ทำการศึกษาค้นคว้าความรู้ด้านกฎหมายอาญา ควรมีการจดบันทึก เรียบเรียงการกระทำผิดอาญา เริ่มจากใคร? ทำอะไร? อย่างไร? ที่ไหน? เมื่อไหร่? รายละเอียดของการกระทำผิดอาญา หรือผู้ต้องหา หรือผู้กระทำความผิด เท่าที่จำได้ รวมถึงข้อสังเกตต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาของเรา เช่น จำนวนคนในที่เกิดเหตุ แรงจูงใจในการกระทำความผิด หลักฐานที่อยู่ของเราในกรณีที่เป็นจำเลย รายการพยานหลักฐานอื่นที่เรา คิดว่าน่าจะเป็นประโยชน์ต่อคดีอาญาของเรา เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้ จะเป็นแนวทางการเตรียมพยานหลักฐานในขั้นต่อไป ทำให้เรามีพยานหลักฐานที่ใช้พิสูจน์ความผิด หรือ ปฏิเสธความผิด หรือ มีข้อมูลที่เราต้องให้การในฐานะพยานในคดีได้ดีขึ้น และเป็นระบบระเบียบ รวมถึงช่วยให้การรวบรวมพยานหลักฐานเร็วขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อความผิดต่อ ส่วนตัวที่มีอายุความแฉ่งความเพียง 3 เดือน และยังช่วยให้ตำรวจหรือนายความของเราดำเนินคดีอาญาได้รวดเร็วขึ้น

นอกจากนี้ เราอาจจดบันทึกเกี่ยวกับข้อกฎหมายที่เรารู้มาจากการค้นคว้า ความรู้ด้านกฎหมายในขั้นตอนที่แล้วที่อาจเกี่ยวข้องกับคดีอาญาของเรา เช่น สิทธิของจำเลยในคดีอาญา ขั้นตอนการประกันตัว การปฏิบัติตนในศาล การขอออกหมายเรียกพยาน อายุความของคดี ฯลฯ เพื่อนำไปใช้ปรึกษากับทนายความหรือเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินคดีอาญาขั้นต่อไป

ขั้นที่ 3 เตรียมพยานหลักฐาน

ก

ประเภทของพยานหลักฐาน

พยานหลักฐานที่ใช้พิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญา อาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) พยานวัตถุ

หมายถึง สิ่งของ หรือชิ้นส่วนของร่างกายคนหรือสัตว์ หรือสถานที่ต่าง ๆ ที่ให้ข้อมูลว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น เช่น พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ แนวเขตแดนที่ดิน คลิปเสียงพูดคุย เป็นต้น

2) พยานเอกสาร

หมายถึง พยานที่เป็นข้อความในเอกสารหรือสิ่งอื่น ๆ อาจจะเป็นตัวอักษร ภาพ ตัวเลข หรือ สัญลักษณ์ใด ๆ ที่สื่อความหมายให้รู้ถึงข้อมูลได้ เช่น ภาพถ่ายหน้าจอโทรศัพท์มือถือ แสดงให้เห็นข้อความแชทข่มขู่ กระดาษใบโพยหวยใต้ดิน เป็นต้น

3) พยานบุคคล

อาจแบ่งเป็นพยานบุคคลธรรมดา คือ คนที่เป็นพยานรู้เห็นเหตุการณ์ ไม่ว่าจะโดยตรง หรือว่าโดยอ้อม เช่น พลเมืองดีที่เห็นการกระทำความผิดในที่เกิดเหตุ ตัวผู้เสียหายที่ได้รับผลร้ายจากการกระทำความผิด เพื่อนร่วมชั้นของจำเลยที่ทราบพฤติการณ์เป็นอย่างดี เป็นต้น กับ พยานบุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญพิเศษ คือ ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ความรู้ในสาขาต่าง ๆ มาเปิดเผยให้ความเห็นต่อข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในคดีตามหลักวิชา แต่ไม่ได้รู้เห็นในเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริง เช่น แพทย์ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ นักบัญชีที่ทำการตรวจสอบเส้นทางการฟอกเงิน นักจิตวิทยา ที่ทำการตรวจสอบสภาพจิตใจของจำเลย เป็นต้น

บ

การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์

ปัจจุบัน นิติวิทยาศาสตร์มีความก้าวหน้าสูงมาก สามารถทำการตรวจสอบพยานวัตถุ พยานเอกสาร และพยานบุคคลได้อย่างละเอียดและเที่ยงตรงมากขึ้น เช่น การตรวจสอบเอกสารปลอม การตรวจขึ้นเนื้อระดูเอ็นเอว่าเป็นของผู้ตายหรือไม่ การตรวจร่างกายผู้เสียหาย เพื่อเก็บตัวอย่างอสุจิและร่องรอยการถูกรำย การตรวจกู้คืนข้อมูลที่ถูกลบทิ้งไปแล้วจากระบบคอมพิวเตอร์ การตรวจรอยนิ้วมือ การตรวจสอบความแข็งแรงของอาคารที่สร้างผิดแบบ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้ข้อเท็จจริงในคดีอาญาชัดเจนขึ้น

การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ส่วนใหญ่แล้วตำรวจมีอำนาจเก็บพยานหลักฐานเพื่อนำไปตรวจสอบที่กองพิสูจน์หลักฐานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

หรือส่งไปยังสถาบันนิติวิทยาศาสตร์¹⁹ ขณะที่ศาลมีอำนาจสั่งให้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานด้วยนิติวิทยาศาสตร์ได้เช่นกัน²⁰ แต่หากเราเห็นว่าพยานหลักฐานอื่นที่ควรได้รับการตรวจสอบด้วยวิธีนี้ เราอาจทำการส่งพยานหลักฐานไปยังห้องแล็บที่เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบแล้วนำผลการตรวจมาประกอบคดีได้ แต่วิธีนี้ต้องเสียค่าใช้จ่ายด้วยตนเอง

อีกวิธีหนึ่ง คือ ยื่นคำร้องไปยังกระทรวงยุติธรรมเพื่อขอให้ดำเนินการตรวจสอบพยานหลักฐานด้วยวิธีนิติวิทยาศาสตร์²¹ เช่น ในกรณีคดีการตายของพริตตี้สาวลัลลาเบล ที่ญาติได้ร้องขอให้กระทรวงยุติธรรม ดำเนินการชันสูตรพลิกศพครั้งที่ 2 เพื่อยืนยันสาเหตุการตาย เป็นต้น ซึ่งมาตรฐานการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์จะเป็นไปตามที่มีระเบียบคณะกรรมการกำกับการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์กำหนดเอาไว้²² การขอให้ตรวจซ้ำจะต้องขอดำเนินการหลังจากที่การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานที่กำลังดำเนินอยู่เสร็จสิ้นลงแล้ว (คือ ตรวจพยานหลักฐานเดียวกันจากสถาบัน 2 แห่งพร้อมกันไม่ได้) และมีค่าธรรมเนียม แต่สถาบันอาจพิจารณางดหรือลดค่าธรรมเนียมการให้บริการได้หากผู้ร้องขอเข้าตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดเอาไว้

ก ความสำคัญของพยานหลักฐาน

การสืบหาข้อเท็จจริงกฎหมายไทย ศาลทำหน้าที่คล้ายกับกรรมการบนเวทีมวยที่เป็นกลางคอยกำกับกฎระเบียบและชี้หน้าหนักของพยานหลักฐานในคดีอาญา เพื่อวินิจฉัยตัดสินคดี ในขณะที่โจทก์และจำเลย มีหน้าที่สู้กันด้วยการเอาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ข้อเท็จจริงสนับสนุนข้อกล่าวอ้างของฝ่ายตนให้ฟังขึ้น (ในภาษาอังกฤษกฎหมาย เรียกว่า ภาระการพิสูจน์)²³ พยานหลักฐานจึงมีความสำคัญมากต่อการตัดสินคดีของผู้พิพากษา

ในคดีอาญา โจทก์เป็นฝ่ายอ้างว่าจำเลยกระทำความผิดอาญาตามฟ้อง โจทก์จึงมีภาระนำพยานหลักฐานต่าง ๆ เข้ามาพิสูจน์ให้ศาลเชื่อในข้อเท็จจริงของโจทก์ว่าจำเลยกระทำความผิดจริง²⁴ เช่น โจทก์ฟ้องว่าจำเลยเจตนาฆ่าคนตายโดยไตร่ตรองเอาไว้ก่อน โจทก์จึงเอาอาวุธเป็นไม้เบสบอลโลหะมานำสืบว่าพรอยนิ้วมือของจำเลยเพียงคนเดียวบนอาวุธ และเบิกตัวพยานที่เป็นคนรับใช้ในบ้านมายืนยันว่าผู้ตายไม่ใช่เจ้าของไม้เบสบอลและไม่เคยพบไม้เบสบอลมาก่อนในบ้านของผู้ตาย เพื่อแสดงให้เห็นว่าจำเลยคิดไว้แล้วว่าจะมาฆ่าผู้ตายจึงได้นำไม้เบสบอลมาด้วยในวันเกิดเหตุ เป็นต้น

การรวบรวมพยานหลักฐานที่เราสามารถทำได้ ยังมีประโยชน์ในชั้นสอบสวนของตำรวจอีกด้วย ทำให้การสอบสวน สืบหาผู้กระทำความผิด หรือพยานหลักฐานสำคัญอย่างอื่นรวดเร็วขึ้น และ

¹⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1

²⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 244/1

²¹เป็นการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามที่มีส่วนได้เสียร้องขอ ตามบัญญัติในมาตรา 5(4) ของพระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ. 2559

²²พระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ. 2559 มาตรา 15

²³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1 ประกอบ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15

²⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226

เมื่อมีพยานหลักฐานมากเพียงพอ ตำรวจสามารถนำพยานต่าง ๆ ไปประกอบการขอหมายจับผู้ต้องหาต่อศาลได้

ในกรณีของผู้ต้องหา หรือ จำเลยในคดีอาญา ยังอาจต้องใช้พยานหลักฐานมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนด้วย เพราะข้อหาบางประเภท กฎหมายกำหนดให้สันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดเอาไว้ก่อน เช่น กฎหมายสันนิษฐานว่าผู้ที่อยู่ในวงไพ่ ถือว่าเป็นผู้ร่วมเล่นด้วย²⁵ จำเลยปฏิเสธว่านั่งอยู่ในบ้านที่เล่นไพ่เพราะต้องดูแลคนป่วยติดเตียงในบ้านนั้น จำเลยก็ต้องนำพยานหลักฐาน เช่น การขอให้ศาลอนุญาตให้สืบพยานทางวิดีโอทางไกลถึงคนป่วยที่จำเลยอ้างถึง แสดงใบรับรองแพทย์ของคนป่วย หรือหลักฐานการโอนเงินค่าจ้างดูแลคนป่วยมานำเสนอต่อศาลว่าตนไม่ได้กระทำความผิดเป็นผู้ร่วมเล่นไพ่ เป็นต้น

ข การเรียกพยานหลักฐานมาประกอบคดีอาญา

เมื่อมีการฟ้องคดีอาญาแล้ว ทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลย ต้องยื่นบัญชีระบุพยานที่จะนำสืบในการพิจารณาคดี โดยเราใส่รายการพยานที่ต้องการยื่นลงไปแล้วส่งให้ศาล แต่พยานหลักฐานบางอย่างไม่ได้อยู่กับเรา เช่น ใบเสร็จรับเงินอยู่กับบริษัทที่เป็นเจ้าของห้าง หรือ มีพยานเห็นเหตุการณ์ที่เราทราบชื่อ เราสามารถยื่นคำร้องขอหมายเรียกพยานก่อนที่จะสืบพยานได้ เพื่อให้ศาลออกหมายเรียกให้พยานมาเบิกความต่อศาล ส่วนในชั้นสอบสวน ตำรวจและอัยการมีอำนาจในการออกหมายเรียกพยานต่าง ๆ ได้เพื่อประกอบการสอบสวนคดีตามสมควร

จ พยานหลักฐานที่ห้ามศาลรับฟังในคดีอาญา

กฎหมายห้ามศาลรับฟังพยานหลักฐานบางอย่างในคดีอาญามาพิจารณาพิพากษาคดี²⁶ เนื่องจากเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาอย่างไม่ถูกกฎหมาย ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน²⁷ มีความน่าเชื่อถือน้อย ทำให้ข้อเท็จจริงที่ได้ อาจไม่มีความยุติธรรม ดังนั้น แม้ว่าการเตรียมพยานหลักฐานจะเป็นเรื่องสำคัญ เราก็ไม่ควรนำพยานหลักฐานมาด้วยวิธีเหล่านี้

- การล่อลวง หลอกกลวง
- การขู่เข็ญ
- การสัญญาว่าจะให้สิ่งตอบแทน หรือติดสินบน
- การทรมาน ใช้กำลังบังคับ
- พยานหลักฐานปลอม หรือเป็นเท็จ การใช้พยานหลักฐานที่ปลอมหรือไม่เป็นความจริง เช่น คำให้การของพยานที่เป็นเท็จ หรือเอกสารปลอม หรือการปลอมลายมือชื่อ ถือว่าเป็นความผิดทางอาญา²⁸ และสามารถถูกดำเนินคดีภายหลังได้

²⁵พระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 มาตรา 6

²⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226, 226/1, 226/2, 226/3 และ มาตรา 226/4

²⁷รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 4 และ มาตรา 25 ประกอบ มาตรา 68

²⁸ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 177 และ มาตรา 180

นอกจากนี้ พยานหลักฐานที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องในคดี ก็ไม่ควรนำเสนอต่อศาลเช่นกัน

การเตรียมพร้อมด้านค่าใช้จ่ายในคดีอาญา

การดำเนินคดีอาญา ต้องมีค่าใช้จ่ายทั่วไป เช่น ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าจัดเตรียมเอกสาร ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ และยังมีค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้แก่

(1) ค่าใช้จ่ายในการขอลปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาและจำเลย

เมื่อมีการจับกุมหรือควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ผู้ต้องหาและจำเลยมีสิทธิยื่นคำร้องขอลปล่อยตัวชั่วคราว หรือที่เรียกว่าการประกันตัวได้ โดยการขอลปล่อยชั่วคราวมีได้ทั้งในชั้นพนักงานสอบสวน และในชั้นศาล ซึ่งผู้ต้องหา หรือจำเลย อาจได้รับอนุญาตให้ได้รับการปล่อยชั่วคราว ในทั้งสองชั้น หรือเฉพาะชั้นพนักงานสอบสวน หรือชั้นศาลก็ได้ ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล

การขอลปล่อยตัวชั่วคราว ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมีค่าใช้จ่ายในส่วนหลักทรัพย์ที่จะใช้เป็นประกันซึ่งจะต้องใช้จำนวนเงินประกันตัวมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับจำนวนโทษจำคุกตามความผิดอาญาข้อหาที่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ประกอบกับค่าใช้จ่ายในการขอออกหนังสือรับรองหลักทรัพย์ประกันต่าง ๆ มายื่นประกอบกับหลักทรัพย์ด้วย โดยศาลฎีกาได้กำหนดอัตราเงินประกันตัวเอาไว้ตามตารางเงินประกันตัวด้านล่างนี้²⁹

กรณีที่ท่านไม่มีหลักประกัน ท่านอาจเช่าหลักประกันจากนายประกันอาชีพ ซึ่งจะมีค่าใช้จ่ายเพื่อตอบแทนการให้ยืมใช้หลักทรัพย์ของนายประกันตามแต่ที่ตกลงกัน หรือซื้อกรรมธรรม์ประกันภัยอัสรภาพจากบริษัทประกันภัยต่าง ๆ มายื่นเป็นหลักประกันขอลปล่อยชั่วคราวก็ได้³⁰

ตารางที่ 1 บัญชีเกณฑ์มาตรฐานกลางหลักประกันการปล่อยชั่วคราว
ผู้ต้องหาหรือจำเลยสำหรับศาลอาญา
ศาลอาญารธนบุรี ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลจังหวัด และศาลแขวง³¹

คดีระวางโทษตามกฎหมาย	วงเงินประกัน / บาท
จำคุกไม่เกิน 5 ปี	ไม่เกิน 100,000
จำคุกไม่เกิน 10 ปี	ไม่เกิน 200,000
จำคุก 10-15 ปี	200,000 - 300,000

²⁹วงเงินประกันตัวตามกฎหมายฉบับอื่น ๆ นอกเหนือไปจากความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาอาจแตกต่างกันออกไป จึงควรตรวจสอบกับเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของศาลก่อน

³⁰โปรดดูในบทที่ 9 เรื่องช่วยด้วย! เราตกเป็น “ผู้ต้องหา/จำเลยในคดีอาญา” รายละเอียดในหลักเกณฑ์ ขั้นตอน หลักประกันและเอกสารที่ใช้ในการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวผู้ต้องหาและจำเลย

³¹อ้างอิงจากบัญชีเกณฑ์มาตรฐานกลางหลักประกันการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามคำแนะนำของประธานศาลฎีกา ส่วนที่ 1

คดีระวางโทษตามกฎหมาย	วงเงินประกัน / บาท
จำคุก 5-20 ปี	100,000 - 400,000
จำคุก 10-20 ปี	200,000 - 400,000
จำคุก 15-20 ปี	300,000 - 400,000
จำคุก 5-20 ปี จำคุกตลอดชีวิต	100,000 - 800,000
จำคุก 15-20 ปี จำคุกตลอดชีวิต	300,000 - 800,000
จำคุก 5-20 ปี จำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิต	100,000 - 1,000,000
จำคุก 15-20 ปี จำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิต	300,000 - 1,000,000
จำคุกตลอดชีวิต	500,000 - 800,000
ประหารชีวิต	500,000 - 1,000,000

(2) ค่าใช้จ่ายในการคัดถ่ายสำเนาเอกสารในคดีอาญา

คำรับรองสำเนาเอกสารต่าง ๆ โดยหัวหน้าประจำศาลยุติธรรม เช่น การคัดรับรองสำเนาคำพิพากษา คำฟ้อง คำร้อง หรือคำขออื่น ๆ ในคดีอาญา หรือใบสำคัญเพื่อแสดงว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ถึงที่สุดแล้ว อยู่ที่ฉบับละ 50 บาท³² ส่วนค่าถ่ายเอกสารทั่วไป อยู่ที่แผ่นละ 1 – 5 บาทแล้วแต่ขนาดกระดาษและต้นทุนของการให้บริการของศาลหรือร้านถ่ายเอกสารแต่ละแห่ง

เรายังสามารถขอคัดสำเนาเป็นไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ (PDF) ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายรวมถึงขอคัดรับรองสำเนาต่าง ๆ พร้อมบริการจัดส่งถึงบ้านไม่จำเป็นต้องไปศาล โดยผ่านระบบบริการข้อมูลคดีศาลยุติธรรม (Case Information Online Service หรือ CIOS)³³ ทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีค่าธรรมเนียมตามที่ระบบได้กำหนดเอาไว้

สำหรับการขอสำเนาข้อมูลจากหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่เราจำเป็นต้องใช้ เช่น สำเนาทะเบียนบ้านของจำเลย สำเนาโฉนดที่ดิน เป็นต้น ซึ่งอัตรามาตรฐานของการทำสำเนาต่อหนึ่งหน้ากระดาษ A4 จะไม่เกินหน้าละ 1 บาท และขนาดสูงสุดเช่นกระดาษพิมพ์เขียว A0 จะไม่เกินหน้าละ 30 บาท แต่อัตราอาจสูงกว่านี้ก็ได้ ขอให้ตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการนั้นโดยตรง ส่วนค่าธรรมเนียมการให้คำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสาร อยู่ที่คำรับรองละไม่เกิน 5 บาท และหากเป็นผู้มีรายได้น้อย สามารถขอให้หน่วยงานพิจารณาลดค่าธรรมเนียมหรือไม่เก็บค่าธรรมเนียมเหล่านี้ก็ได้³⁴

³²อ้างอิงตามตาราง 2 ค่าธรรมเนียมศาล (ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ) ทำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประกอบ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15

³³เข้าใช้บริการระบบ CIOS ได้ที่ <https://cios.coj.go.th>

³⁴ประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ เรื่อง การเรียกค่าธรรมเนียมการขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารของราชการ

(3) ค่าทนายความ

ค่าจ้างทนายความในคดีอาญา จะไม่มีประกาศหรือโฆษณาอัตราค่าจ้างเอาไว้ เพราะเป็นการผิดกฎหมายของสภาทนายความ (เรียกว่า ผิดมรรยาททนายความ) เราจะต้องนำคดีอาญาของเราอย่างคร่าว ๆ ไปปรึกษากับทนายความเสียก่อน แล้วทนายความดูว่ามีความยากง่ายเพียงใด ความหนักเบาของโทษ ความยุ่งยาก จำนวนพยานหลักฐานที่ต้องจัดการ ความเสี่ยงในการทำงาน ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างค่าเดินทาง และค่าเช่าที่พักของทนายความที่ต้องไปรวบรวมพยานหลักฐาน หรือไปตามนัดศาลต่าง ๆ ค่าจัดเตรียมเอกสาร ระยะเวลาการดำเนินคดีตั้งแต่ต้นจนจบในแต่ละชั้นศาล หากคดีอาญามีการอุทธรณ์หรือฎีกา ก็จะมีการเรียกค่าจ้างทนายความในชั้นศาลอุทธรณ์และฎีกานี้ภายหลังอีก อัตราค่าจ้างจึงไม่มีจำนวนที่เป็นมาตรฐานแน่นอน ขึ้นอยู่กับการตกลงและความพึงพอใจระหว่างทนายความและผู้ว่าจ้างเป็นหลัก

นอกจากนี้ หากมีค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในภายหลังมาอีก ทนายความอาจมีการเรียกค่าจ้างเพิ่มเติมอีกก็ได้

(4) ค่าขึ้นศาล ค่าธรรมเนียมศาล ค่าใช้จ่ายพยานตามหมายเรียก

กฎหมายห้ามไม่ให้ศาลเรียกค่าธรรมเนียมในคดีอาญาใด ๆ เว้นแต่ที่กำหนดเอาไว้ ได้แก่ ค่าธรรมเนียมเพื่อการบังคับให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่ติดมากับฟ้องอาญาค่าธรรมเนียมในคดีที่ผู้เสียหายเรียกให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่ติดมากับฟ้องอาญา หรือค่าเสียหายที่ฟ้องเป็นคดีแพ่งแยกออกไป โดยให้คิดค่าธรรมเนียมตามอัตราในคดีแพ่ง ซึ่งผู้เสียหายที่เป็นโจทก์จะขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลเหล่านี้ก็ได้ โดยยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้น ซึ่งศาลจะพิจารณาตามความเหมาะสมและสุจริต นอกจากนี้ฝ่ายชนะคดีสามารถยื่นคำขอให้ฝ่ายแพ้คดีจ่ายค่าธรรมเนียมเหล่านี้แทนได้³⁵

ส่วนพยานซึ่งมาศาลตามหมายเรียก ศาลจะจ่ายค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักที่จำเป็นและสมควรแก่พยานตามระเบียบที่กำหนด³⁶

นอกจากนี้ ในคดีซึ่งราษฎรเป็นโจทก์ โจทก์จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการส่งสำเนาคำฟ้องและหมายเรียกให้แก่จำเลย³⁷

(5) ถ้าไม่มีเงินดำเนินคดีอาญา จะทำอย่างไร

การดำเนินคดีอาญาเป็นสิ่งที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่ก็มีค่าใช้จ่ายหลายอย่าง ทำให้คนที่มีเงินน้อย หรือยากจนอาจเข้าไม่ถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หรือไม่ได้รับความยุติธรรมเท่าที่ควรจะได้รับในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง ประเทศไทยจึงให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ซึ่งรวมถึงการจัดหาทนายความให้ด้วย³⁸ ซึ่งในหน่วยงานภาครัฐได้ให้ความช่วยเหลือ ได้แก่

³⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 252 ถึง 255 และ มาตรา 258

³⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 256 ประกอบ มาตรา 258

³⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 257

³⁸รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 68

▶ กองทุนยุติธรรม

ทั้งโจทก์และจำเลยในคดีอาญา สามารถขอความช่วยเหลือในการดำเนินคดี³⁹ ได้แก่ ค่าจ้างทนาย ค่าที่ปรึกษากฎหมาย ค่าธรรมเนียมศาล และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ จากกองทุนยุติธรรมในการฟ้องร้อง บังคับคดี ต่อสู้อคดี หรือดำเนินการส่วนที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ต่อกองทุนยุติธรรม โดยจะพิจารณาจากฐานะผู้ขอความช่วยเหลือและลักษณะคดี

กองทุนยุติธรรม ยังให้ความช่วยเหลือเรื่องเงินประกันตัวเพื่อขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย เพิ่มจำนวนหรือบางส่วนโดยพิจารณาจากประวัติ ฐานะ และพฤติกรรมของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่มี การหลบหนี ไม่ยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน น่าเชื่อว่าไม่ได้กระทำความผิด

การขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม สามารถยื่นคำขอได้ที่สำนักงานกองทุนยุติธรรม สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ และส่วนราชการอื่น ๆ ในสังกัดกระทรวงยุติธรรม สอบถามติดต่อขอรับข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่กระทรวงยุติธรรม โทร. 1111 กด 77

▶ นายขอแรง

ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่ไม่สามารถหาทนายความได้ พนักงานสอบสวนหรือศาลจะเป็นผู้จัดหาทนายความ หรือนายขอแรง โดยผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ต้องจ่ายเงินให้แก่ทนายความที่พนักงานสอบสวนจัดหาให้ หรือที่ศาลแต่งตั้งให้ในกรณีดังนี้⁴⁰

ก ในคดีที่มีโทษประหารชีวิต หรือคดีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีอายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา หรือ ถูกฟ้องต่อศาล พนักงานสอบสวนหรือศาลจะถามผู้ต้องหาหรือจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้พนักงานสอบสวนจัดหาทนายความให้ หรือศาลตั้งทนายความให้⁴¹

ข ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการทนายความให้ศาลตั้งทนายความให้⁴²

³⁹พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มาตรา 9 (1)

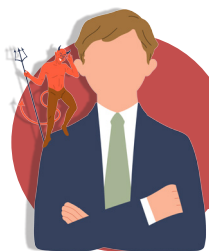
⁴⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 วรรคสาม และ 173 วรรคสาม

⁴¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 วรรคแรก และ 173 วรรคแรก

⁴²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 วรรคสอง และ 173 วรรคสอง

▶ สถานายความ

หากท่านเป็นผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือทางคดีอาญาที่เป็นคนยากไร้ ไม่มีเงินจ้างทนายความ และไม่ได้รับความเป็นธรรมสามารถไปติดต่อขอรับความช่วยเหลือจากสถานายความได้ โดยทางสถานายความจะพิจารณาให้ความช่วยเหลือโดยไม่มีค่าใช้จ่ายเป็นราย ๆ ไป

1.5

ระวังมีฉ้อฉล!! คนบาปในคราบนักบุญ

การเรียกเงินเพื่อให้ความช่วยเหลือในคดี

เมื่อท่านเดินทางไปสถานีตำรวจหรือศาล อาจพบเจอบุคคลเข้ามาตีสนิท โดยอ้างว่าท่านเป็นทนายความ ผู้พิพากษา ตำรวจ เจ้าหน้าที่รัฐ หรือผู้ที่รู้จักบุคคลที่สามารถช่วยเหลือวิงวอนคดีอาญาให้ได้รับการประกันตัว หรือชนะคดี แลกกับเงินตอบแทน หรือนายประกัน ซึ่งเรียกเอาเงินค่าตอบแทนหลักประกันตัวจำนวนสูงมาก หรือนำสงสัยว่าจะใช้หลักทรัพย์ปลอมมาประกันตัวให้กลุ่มคนดังกล่าวนี้เป็นมีฉ้อฉลที่ควรหลีกเลี่ยง ให้แจ้งเจ้าหน้าที่ศาล เพื่อให้ศาลดำเนินการเอาผิดกับบุคคลเหล่านี้ต่อไป

ทนายความ (กึ่งเก๊และไม่เก๊) ปกป้องเอาเงิน

บุคคลที่ไม่ใช่ทนายความ ไม่มีสิทธิว่าความแทนบุคคลอื่นในศาลได้ และขาดความรู้ความสามารถที่จะช่วยเหลือคดีอาญาได้ ทำให้ท่านเสียเวลาและเสียเงินไปโดยเปล่าประโยชน์ นอกจากนี้ ทนายความที่ไม่มีจรรยาบรรณ และทำตัวเป็นมีฉ้อฉล ก็จะทำให้ท่านเสียประโยชน์ในคดีอาญาได้ตั้งแต่เรื่องเล็กน้อย ไปจนถึงขั้นติดคุก ดังนั้น ก่อนการจ้างทนายความ และระหว่างดำเนินคดีอาญา ควรดำเนินการดังนี้

(1) ขอดูใบอนุญาตว่าความ

พร้อมบัตรประจำตัวทนายความของบุคคลที่แสดงตนว่าเป็นทนายความว่าจริงหรือไม่ โดยจะมีระบุเลขที่ใบอนุญาตว่าความเอาไว้

(2) บางครั้งท่านอาจถูกหลอกด้วยใบอนุญาตว่าความปลอม

หรือหม้อดอายุหรือทนายความนั้นไม่ได้มีฐานะเป็นทนายความอีกต่อไป ควรนำชื่อนามสกุลของบุคคลนั้นไปตรวจสอบที่สถานายความว่าได้ขึ้นทะเบียนเป็นทนายความถูกต้องหรือไม่ หรือเคยเป็นทนายความจริง แต่ใบอนุญาตว่าความหม้อดอายุไปแล้ว (ใบอนุญาตว่าความมีทั้งประเภทอายุ 2 ปี และประเภทตลอดชีพ) หรือ ทนายความนั้นได้ถูกสถานายความสั่งลงโทษให้ลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความไปแล้ว หรือถูกสั่งพักการใช้ใบอนุญาตว่าความ ทำให้ไม่สามารถทำหน้าที่เป็นทนายความได้

(3) การว่าจ้างทนายความ

ควรมีสัญญาจ้าง หรือทำข้อตกลงระบุรายละเอียดการจ้างให้ชัดเจนว่าค่าจ้างจะจ่ายกี่งวด หรือทำงานอะไรบ้าง เพื่อให้ทราบว่า งานที่ทนายความนั้นได้ทำจริงมีอะไรบ้าง สอดคล้องกับจำนวนเงินในส่วนของค่าใช้จ่ายที่เรียกไปหรือไม่

(4) หากพบทนายความมีพฤติกรรมอ้างว่าสามารถวิงวอนคดีอาญา

หรือเรียกนำเงินไปประกันตัวให้ในจำนวนมากเกินกว่าจำนวนที่แท้จริง ถือว่าเป็นพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย ให้ทำการแจ้งแก่ศาลเพื่อรายงานการกระทำผิด หรือทำการร้องเรียนไปยังสถานายความ

(5) ควรทำการติดตามการดำเนินงานในคดีว่าเป็นไปตามที่แจ้งหรือไม่

โดยคู่ความสามารถเข้าไปในระบบออนไลน์ CIOS ของศาลยุติธรรม หรือไปยังศาลที่มีการฟ้องคดีว่าให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบหมายเลขคดีและกระบวนการพิจารณาคดีว่าอยู่ในขั้นตอนใดแล้ว เนื่องจากทนายความบางคน อาจรับเงินค่าจ้างไปแล้ว ทั้งคดี ไม่ติดตาม ไม่แจ้งเรื่องวันนัดศาลให้ทราบ ทำให้ท่านอาจเสียสิทธิในคดีอาญา เช่น ไม่ได้ยื่นคำให้การ หรือมีการระบุว่าจะรับสารภาพแทนที่จะเป็นการปฏิเสธ และอาจถึงขั้นคำพิพากษาถูกลงโทษโดยไม่รู้ตัวได้ หากพบว่าทนายความในคดีอาญาของท่านไม่ดำเนินคดีตามที่ควรจะเป็น ควรยื่นคำร้องขอถอนทนายความต่อศาล แจ้งเหตุที่ทำการถอนทนายความ และทำการร้องเรียนไปยังสถานายความต่อไป

1.6

การปฏิบัติตนเมื่อไปติดต่อหน่วยงานราชการ

- (1) ควรแต่งตัวให้สุภาพเรียบร้อย ไม่มุ่งกางเกงหรือกระโปรงสั้นมากเกินไป ไม่ใส่เสื้อแขนกุดหรือเสื้อกล้ามโดยไม่มีเสื้อคลุมทับ เจ้าหน้าที่หรือพนักงานอาจปฏิเสธไม่ให้บริการได้
- (2) ไม่ส่งเสียงดัง หรือแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในสถานที่ราชการ หน่วยงาน หรือต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน
- (3) เตรียมสำเนาทะเบียนบ้าน บัตรประจำตัวประชาชน และเอกสารทางคดีอื่น ๆ พร้อมทำสำเนาไว้หลาย ๆ ชุด
- (4) นำหมายนัดหรือหมายเรียก และสำเนาคำฟ้องไปศาลทุกครั้ง
- (5) ผู้ต้องหาหรือจำเลยควรเตรียมหลักทรัพย์เพื่อประกันตัว เมื่อเข้ามาขอตัว หรือไปศาลครั้งแรก
- (6) ไม่ควรเสนอการติดสินบน หรือสัญญาว่าจะให้สิ่งตอบแทนในการช่วยเหลือคดีอาญาแก่เจ้าหน้าที่รัฐคนใดก็ตาม ถือเป็นกรกระทำผิดอาญา
- (7) ควรเตรียมเงินสดไปให้เพียงพอเป็นค่าใช้จ่ายระหว่างการติดต่อหน่วยงานราชการ เนื่องจากหน่วยงานส่วนใหญ่รับชำระค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ด้วยเงินสดเท่านั้น และในบางพื้นที่อาจหาผู้กดเงินสดหรือสาขาธนาคารได้ยาก ทำให้ท่านเสียเวลาได้

ขั้นตอนง่ายๆ การขอรับบริการ กองทุนยุติธรรม

- 1 ประชาชนขอรับบริการ**
ที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ หรือ สำนักงานกองทุนยุติธรรม
  - ยื่นคำขอด้วยตนเอง
  - ยื่นคำขอแทน เช่น สามเณร ภริยา ที่จดทะเบียนสมรส ผู้แทนโดยชอบธรรม
  - มอบอำนาจ ให้ยื่นคำขอแทน
- 2 แจ้งปัญหา ข้อเท็จจริง**
มอบเอกสารหลักฐานให้เจ้าหน้าที่ เพื่อประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือ
- 3 เจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษา**
ปัญหาข้อพิพาท กฎหมาย การดำเนินคดี และสิทธิหน้าที่ตามกฎหมาย
- 4 เจ้าหน้าที่กลั่นกรอง**
คำขอรับความช่วยเหลือ
  - ส่งต่อหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงและที่เกี่ยวข้อง
  - มอบเจ้าหน้าที่กองทุนยุติธรรมดำเนินการ (ตามข้อ 5)
- 5 เจ้าหน้าที่เสาะหาข้อเท็จจริง**
เอกสารหลักฐานเพิ่มเติม เช่น สอบปากคำ ลงพื้นที่ ตรวจสอบความประพฤติ
- 6 คณะกรรมการหรือประธาน**
พิจารณาคำขอและแจ้งผล ผู้ขอรับความช่วยเหลือทราบ ภายใน 7 วันหลังจากวันพิจารณา

ความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม

การประกันตัว ผู้ต้องหาหรือจำเลย	ค่าทนายความ ค่าธรรมเนียมศาล ค่าใช้จ่ายอื่น ในการดำเนินคดี	ค่ารักษาพยาบาล ค่าฟื้นฟูร่างกายจิตใจ ค่าขาดรายได้ ค่าเสียหาย จากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือได้รับผลกระทบ	ค่าใช้จ่ายในการจัดทำ โครงการให้ความรู้กฎหมาย แก่ประชาชน
---	---	--	--

ยื่นคำขอได้ที่
สำนักงานกองทุนยุติธรรม โทร 02 502 6318 และ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ

บทที่ 2

ทำความเข้าใจกับ “กระบวนการยุติธรรมทางอาญา”

เมื่อเกิดคดีอาญาขึ้น ย่อมมีการแสวงหาความยุติธรรมมาคืนสู่สังคมและผู้เสียหาย แต่การดำเนินการเหล่านี้จะต้องอยู่ภายใต้หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนด้วย รัฐไม่สามารถจะดำเนินคดีอาญาด้วยวิธีที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย วิธีที่ไปลดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินความจำเป็น หรือวิธีที่ทำให้ได้มาซึ่งความยุติธรรมที่ไม่ถูกต้อง หรือทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องได้รับโทษโดยไม่เป็นธรรม ดังนั้น กฎหมายจึงได้บัญญัติให้มีกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ชัดเจน ตรวจสอบได้ มีการทบทวนความเห็นของเจ้าหน้าที่แต่ละขั้นตอน และใช้วิธีการที่เหมาะสม ในการเสาะหาข้อเท็จจริงและผู้กระทำผิดมาลงโทษและให้ความยุติธรรมแก่ผู้เสียหายในท้ายที่สุด

2.1 กระบวนการยุติธรรมทางอาญา คืออะไร?

คำว่า “ยุติธรรม” หมายถึง ความเที่ยงธรรม ความชอบธรรม ความชอบด้วยเหตุผล ในคดีอาญา ความยุติธรรม เป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และไม่ทำให้ใครต้องรับโทษโดยไม่ถูกต้อง จึงต้องมีขั้นตอนและการดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ ในการบังคับใช้กฎหมายทางอาญาต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อให้คดีอาญาเกิดความเที่ยงธรรมมากที่สุด ขั้นตอนเหล่านี้ เรียกว่า “กระบวนการยุติธรรมทางอาญา” ซึ่งมีเป้าหมายในการสร้างความยุติธรรม ความเสมอภาคเป็นธรรมอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ สร้างความปลอดภัยให้สังคม ปรามปรามการกระทำผิด และคุ้มครองปกป้องเหยื่อในคดีอาญา

2.2 กระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีอะไรบ้าง?

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาอาจแบ่งออกได้เป็นในชั้นสอบสวนโดยพนักงานสอบสวน และในชั้นศาล โดยมีกระบวนการต่าง ๆ ที่สำคัญดังต่อไปนี้

1 การสืบสวน

เมื่อเกิดคดีอาญาขึ้น ผู้เสียหายหรือคนทั่วไป สามารถร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ (แจ้งความ) กับตำรวจหรือพนักงานฝ่ายปกครอง ให้มีการสอบสวน ตรวจสอบค้น จับกุม ผู้ที่ถูกกล่าวหากระทำผิด

2 การออกหมายค้นหรือหมายจับ

ตำรวจหรือพนักงานฝ่ายปกครอง ต้องมายื่นขอหมายค้น⁴³ และหมายจับ⁴⁴ ต่อศาลยุติธรรม ก่อนจะนำหมายไปค้นหรือจับกุมในคดีอาญาได้

⁴³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 57 ถึง 64 ประกอบมาตรา 69, 70, 91 ถึง 105

⁴⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 57 ถึง 68 ประกอบมาตรา 77 ถึง 90, 117 และ 134 วรรคท้าย

3 การขอปิดฟ้องหรือฝากขังผู้ต้องหาและการปล่อยชั่วคราวหรือประกันตัว

เมื่อถูกจับ ผู้ต้องหาสิทธิยื่นขอให้ศาลปล่อยชั่วคราวในระหว่างการดำเนินคดีอาญาได้⁴⁵ หากผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวหรือประกันตัว พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัว ผู้ต้องหาไว้ที่สถานีตำรวจได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง⁴⁶ หลังจากนั้นหากยังจำเป็นต้องคุมตัวไว้ พนักงานสอบสวนหรืออัยการ จะต้องนำผู้ต้องหาไปขอศาลปิดฟ้อง (เลื่อนเวลาการฟ้อง) หรือฝากขังเป็นครั้ง ๆ ไป ซึ่งจำนวนวันฝากขังที่เรือนจำได้ จะขึ้นอยู่กับอัตราโทษของความผิดอาญานั้น ๆ แต่หากไม่ได้ดำเนินการขอฝากขังตามกำหนดผู้ต้องหาจะต้องถูกปล่อยตัวเป็นอิสระไปก่อน

4 การสอบสวน

พนักงานสอบสวน ทำการรวบรวมพยานหลักฐานโดยวิธีที่ชอบด้วยกฎหมาย⁴⁷ เพื่อสอบสวน รวมไปถึงการตรวจทางนิติวิทยาศาสตร์ ได้เท่าที่จำเป็นและสมควร⁴⁸ เพื่อให้รู้ข้อเท็จจริง หรือเพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

กรณีและผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือพยานบุคคลที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทย หรือพูดหรือเข้าใจเฉพาะภาษาไทยท้องถิ่นหรือภาษาถิ่น รวมถึงบุคคลที่ไม่สามารถพูดหรือได้ยิน หรือสื่อความหมายได้ พนักงานสอบสวนจะจัดหาล่ามแปล ล่ามภาษามือ หรือวิธีการสื่อสารในทางอื่น มาแปลหรือช่วยเหลือในการให้ปากคำ

ในการสอบสวนเด็กและเยาวชน จะต้องดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ โปรดดูรายละเอียดในข้อ 10

5 การสั่งฟ้องคดีอาญา

เมื่อพนักงานสอบสวนสอบสวนแล้ว ไม่ว่าจะมีความเห็นว่าควรสั่งฟ้องหรือไม่ก็ตาม จะต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปยังอัยการทำการพิจารณาต่อไปว่าจะสั่งฟ้องสั่งสอบสวนเพิ่มเติมสั่งให้ทำเปรียบเทียบปรับ หรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลย ตามข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ตำรวจส่งมา

นอกจากนี้ ผู้เสียหาย รวมถึงผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย อาจฟ้องร้องคดีอาญาเองได้ โดยไม่ต้องไปแจ้งความ หรือหากแจ้งความแล้วประสงค์จะดำเนินคดีเองในภายหลังก็ตาม หรือจะขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในคดีที่อัยการสั่งฟ้อง ก่อนศาลชั้นต้นพิพากษาคดีก็ได้

⁴⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 72 (1) (2) (7), 88, 106 ถึง 119 ทวิ, 142, 143, 170 วรรคท้าย, 182 วรรคท้าย, 185 และ 207

⁴⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87

⁴⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135 ในการถามคำให้การผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็น การให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหา นั้น

⁴⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1

6 การฟ้องคดีอาญา

การฟ้องคดีอาญาเป็นขั้นตอนที่คดีอาญาเริ่มอยู่ในชั้นศาลแล้ว ซึ่งการฟ้องคดีอาญามีขั้นตอนรายละเอียดที่ควรรู้ ดังนี้

▶ 1) เขตอำนาจศาลที่รับฟ้องคดีอาญา

เมื่อมีการฟ้องคดีอาญา จะต้องทำการฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้น โดยมีหลักเกณฑ์อยู่ว่า⁴⁹

- ต้องฟ้องคดีอาญาต่อศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเหนือท้องที่ ที่ความผิดนั้นเชื่อว่าหรืออ้างว่าเกิดขึ้น
- หรืออาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาเหนือท้องที่ที่จำเลยมีที่อยู่อาศัย หรือท้องที่ที่จำเลยถูกจับกุม หรือท้องที่ที่พนักงานสอบสวนนั้นได้ทำการสอบสวนไปแล้วก็ได้
- ถ้าคดีอาญานั้นเกิดนอกราชอาณาจักรและศาลไทยมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี ให้ฟ้องที่ศาลอาญา หรือฟ้องที่ศาลที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่ที่พนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนไปแล้วก็ได้

▶ 2) การไต่สวนมูลฟ้อง

ในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดี ศาลจะทำการไต่สวนมูลฟ้อง จำเลยจะมาฟังการไต่สวนมูลฟ้องหรือไม่ก็ได้ โดยหากศาลพบว่าไม่มีมูล ศาลจะประทับฟ้อง และผู้ถูกฟ้องเปลี่ยนไปอยู่ในฐานะจำเลย ส่วนในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ศาลไม่จำเป็นต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องก็ได้⁵⁰ ในทางปฏิบัติจะประทับฟ้องไปเลย

หากโจทก์ไม่มาในวันนัดไต่สวนมูลฟ้อง หรือหากคดีไม่มีมูล ศาลจะพิพากษายกฟ้อง หลังศาลประทับฟ้องแล้ว จะออกหมายเรียกจำเลยมาสอบคำให้การ หากไม่มาตามวันนัด ศาลจะออกหมายจับจำเลยมาศาล

7 การพิจารณาคดีอาญา

การพิจารณาและสืบพยานในศาล ต้องทำโดยเปิดเผย และจำเลยต้องมาอยู่ต่อหน้าศาล จะพิจารณาลับหลังจำเลยไม่ได้⁵¹ โดยอาจแบ่งกระบวนการในศาลได้ดังนี้

⁴⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22

⁵⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (2)

⁵¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคแรก

▶ 1) การนัดพร้อมสอบคำให้การ

ในวันนัดพร้อมสอบคำให้การ ศาลจะอ่านอัยการฟ้อง และสอบถามจำเลยเรื่อง หมายความ และถามคำให้การว่ากระทำผิดจริงตามฟ้องหรือไม่⁵²

กรณีจำเลยให้การรับสารภาพว่าได้กระทำผิดตามฟ้อง ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลย โดยไม่สืบพยานก็ได้ แต่หากเป็นคดีที่โทษขั้นต่ำจำคุกตั้งแต่ 5 ปี ขึ้นไป หรือโทษประหารชีวิต ศาลต้องฟังการสืบพยานโจทก์ประกอบคำรับสารภาพของจำเลย จนแน่ใจว่าจำเลยกระทำผิดจริง⁵³ ส่วนในคดีที่มีจำเลยหลายคน ศาลจะพิพากษาจำเลยที่สารภาพไปก่อน แล้วสั่งจำคุกคดี จำเลยที่ปฏิเสธให้โจทก์ฟ้องเป็นคดีใหม่ในเวลา ศาลกำหนด⁵⁴

กรณีจำเลยให้การปฏิเสธ ศาลจะนัดพิจารณาคดีต่อเนื่องเพื่อสืบพยานโจทก์และพยาน จำเลยต่อไป ซึ่งโดยทั่วไปกำหนดวันนัดภายในไม่เกิน 1 ปี และในกรณีที่จำเลยถูกขังอยู่ระหว่าง คดี จะกำหนดนัดภายในไม่เกิน 6 เดือน

▶ 2) การตรวจพยานหลักฐานก่อนการสืบพยาน

คู่ความอาจยื่นคำร้องหรือศาลอาจเห็นสมควร ให้กำหนดวันตรวจพยานหลักฐานก่อนนัด การสืบพยานก็ได้ โดยแจ้งคู่ความล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 14 วัน พร้อมยื่นบัญชีพยานพร้อมสำเนา ต่อศาลไม่น้อยกว่า 7 วัน ซึ่งในวันตรวจพยานหลักฐาน คู่ความจะต้องส่งพยานเอกสารและ พยานวัตถุที่อยู่ในความครอบครองของตนให้อีกฝ่ายตรวจสอบ และแถลงแนวทางการเสนอพยาน หลักฐานให้ศาลทราบ

▶ 3) การระบุบัญชีพยาน

คู่ความต้องระบุพยานหลักฐานให้ชัดเจนว่าเป็นพยานหลักฐานใด เช่น พยานบุคคล ต้องระบุชื่อ นามสกุล ที่อยู่ หรือพยานเอกสาร เป็นสำเนาโฉนดที่ดิน ต้องระบุว่าเป็นเอกสาร ท้ายคำฟ้องหมายเลขอะไร โฉนดเลขที่เท่าไร ที่อยู่ใด ให้ชัดเจน เป็นต้น หากเขียนมาลอย ๆ ศาลจะสั่งไม่รับบัญชีพยานนั้น

▶ 4) แนวทางการเสนอพยานหลักฐาน

ในวันตรวจพยานหลักฐาน คู่ความควรนำเสนอข้อมูล ปัญหา ความขัดข้องเกี่ยวกับพยาน หลักฐานที่ต้องการนำสืบหรือสืบแก้ เช่น

- จำนวนพยานหลักฐานที่จะนำสืบ และจำนวนวันนัดที่คู่ความจำเป็นต้อง ใช้ในการสืบพยาน

- พยานหลักฐานที่อ้างอิงเกี่ยวข้องหรือพยานบุคคลที่เบิกความเกี่ยวกับ ประเด็นตามข้อหาหรือข้อต่อสู้
- พยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงใดที่ต้องการให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับ
- พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์
- พยานหลักฐานที่ต้องนำสืบไว้ก่อนหรือส่งประเด็นไปสืบที่ศาลอื่น
- ลำดับการนำพยานบุคคลเข้าสืบก่อนหลัง
- พยานบุคคลที่เป็นเด็กหรือเยาวชนอายุไม่เกิน 18 ปี หรือพยานที่ต้องใช้ ล่ามแปลภาษา หรือพยานที่มีความพิการทางร่างกายต้องใช้วิธีการสื่อสารอื่น ๆ
- พยานที่ต้องขอให้ศาลออกหมายเรียกและวันที่พยานต้องมาศาล
- วิธีป้องกัน แก้ไขปัญหา ความขัดข้องเกี่ยวกับการนำพยานมาศาลหรือ เหตุอื่นที่อาจทำให้คดีล่าช้า

หลังจากนั้น ศาลจะกำหนดวันนัดสืบพยานให้คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน กรณีโจทก์ไม่มาศาลในวันนัดตรวจพยานหลักฐาน ศาลจะสั่งยกฟ้องคดี⁵⁵

▶ 5) การสืบพยาน

หลังนัดพร้อมสอบคำให้การ หรือหลังจากตรวจพยานหลักฐานแล้ว ศาลจะกำหนด วันนัดสืบพยานต่อไป ฝ่ายโจทก์ มีหน้าที่นำพยานหลักฐานเข้าสืบก่อนเสมอ⁵⁶ หลังจากนั้นจำเลย จึงนำพยานหลักฐานเข้าสืบแก้พยานโจทก์

กรณีที่โจทก์ไม่มาศาลในวันนัดสืบพยานโจทก์ ศาลจะสั่งยกฟ้องคดี

ศาลจะสืบพยานโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่ศาลอนุญาตให้พิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยเป็นคราว ๆ ไป ตามเงื่อนไขของกฎหมาย⁵⁷ หรือสืบพยานลับหลังจำเลยที่ไม่เกี่ยวข้องในประเด็นนั้น หรือสั่งให้การพิจารณาคดีเป็นการลับ ไม่ให้ประชาชนทั่วไปเข้าฟังได้ เพื่อประโยชน์แห่งความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความลับ อันเกี่ยวกับความปลอดภัยของประเทศ⁵⁸

กรณีที่จำเลยหลบหนี หรือ ไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยานโดยไม่มีเหตุอันสมควร ศาลจะออกหมายจับจำเลย หากไม่ได้ตัวจำเลยมาภายใน 3 เดือนนับแต่วันออกหมายจับ เมื่อศาล เห็นเป็นการสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะให้การพิจารณาเป็นไปโดยไม่ล่าช้า และจำเลยมีหมายความ ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ และเมื่อ ศาลพิจารณาคดีเสร็จแล้ว ให้ศาลมีคำพิพากษาในคดีนั้นต่อไป ทั้งนี้ ต้องไม่ใช่คดีที่มีอัตราโทษ ประหารชีวิต หรือคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล⁵⁹

⁵²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคสอง

⁵³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176 วรรคแรก

⁵⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176 วรรคท้าย

⁵⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173/1 และ 173/2 ประกอบ มาตรา 166 และ มาตรา 181

⁵⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 174

⁵⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ทวิ, 172 ทวิ/1 และ มาตรา 172 ทวิ/2

⁵⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 177 และ มาตรา 178

⁵⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ทวิ/1

การสืบพยานจะทำในศาลหรือนอกศาลก็ได้⁶⁰ ขึ้นอยู่กับลักษณะของพยาน การสืบพยานนอกศาล เช่น การเดินเผชิญสืบพยาน (ศาลลงพื้นที่ไปสืบพยานเอง เช่น สอบถามพยานที่ป่วยติดเตียง หรือพยานวัตถุที่ไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้) การส่งประเด็นไปที่ศาลอื่นที่อยู่นอกเขตอำนาจสืบพยานประเด็นคู่ความให้แทน เป็นต้น

ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่ถึง 5 ปี และคู่ความตกลงกัน หากมีเหตุจำเป็น ศาลอาจอนุญาตให้พยานเบิกความที่ศาลอื่น สถานที่ทำการของทางราชการหรือสถานที่แห่งอื่นในลักษณะการประชุมทางจอภาพ ภายใต้การควบคุมของศาลที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่นั้น รวมทั้งศาลอาจอนุญาตให้เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของพยานบุคคลซึ่งอยู่ในต่างประเทศแทนการมาเบิกความต่อหน้าศาลก็ได้⁶¹

ศาลอาจให้ถือเอาบันทึกคำเบิกความพยานในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเป็นคำเบิกความในชั้นพิจารณา โดยพยานไม่ต้องเบิกความใหม่หรือให้พยานเบิกความตอบคำถามค้านของจำเลยไปทันทีก็ได้⁶² รวมถึงอาจรับฟังบันทึกคำเบิกความในชั้นไต่สวนมูลฟ้องหรือบันทึกคำเบิกความของพยานในคดีอื่นประกอบพยานหลักฐานอื่น⁶³ หากไม่สามารถสืบพยานเสร็จสิ้นในนัดเดียว ศาลจะเลื่อนคดีและกำหนดวันนัดสืบพยานครั้งต่อไปใหม่แล้วแจ้งให้คู่ความทราบ⁶⁴ นอกจากนี้ คู่ความต้องส่งพยานเอกสารที่อ้างอิงซึ่งอยู่ในความครอบครองของคู่ความให้แก่ศาล ก่อนวันไต่สวนมูลฟ้องหรือวันสืบพยานไม่น้อยกว่า 15 วัน หากไม่ยอมส่ง ศาลมีอำนาจไม่รับฟังพยานเอกสารนั้น⁶⁵

▶ 6) การพิจารณาคดีของศาล

ศาลทำการพิจารณาคดีหลังสืบพยานเสร็จสิ้น โดยใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชี้ขาดพยานหลักฐานทั้งหมดแล้วทำคำพิพากษาหรือคำสั่งตามรูปคดี กล่าวง่าย ๆ คือ ศาลจะต้องเอาพยานหลักฐานทั้งหมดและข้อเท็จจริง มาคิดรวมกันให้แน่ใจว่าจำเลยที่ถูกฟ้องได้มีการกระทำความผิดจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้นด้วยหรือไม่

▶ 7) การพิพากษาคดี

เมื่อศาลได้ข้อสรุปแห่งคดีแล้ว มีความเห็นอย่างไร ศาลจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีอาญานั้น โดยคำพิพากษาแบ่งได้เป็น คำพิพากษายกฟ้องจำเลย หรือ คำพิพากษาลงโทษจำเลย ศาลอาจพิพากษายกฟ้องจำเลยทั้งหมด ยกฟ้องจำเลยบางข้อหาแล้วลงโทษบางข้อหา หรือลงโทษจำเลยทุกข้อหาก็ได้

⁶⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230

⁶¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 และ 230/2

⁶²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237

⁶³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226/5

⁶⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 179

⁶⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 240

หากศาลเห็นว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด คดีขาดอายุความแล้ว มีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ควรถูกปรับโทษ หรือมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ และยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย ศาลจะพิพากษายกฟ้องปล่อยตัวจำเลยไป⁶⁶

กฎหมายได้ห้ามมิให้ศาลพิพากษา หรือ สั่งเกินคำขอ หรือที่ไม่ได้กล่าวไว้ในคำฟ้อง⁶⁷ ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงในคดีที่พิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้อง ให้ศาลยกฟ้องคดีนั้น หรือหากโจทก์ฟ้องผิดไปแล้วจำเลยหลงต่อสู้ในข้อสาระสำคัญ ศาลก็ต้องยกฟ้องคดีนั้น หากข้อแตกต่างนั้นมีใช้ในข้อสาระสำคัญและทั้งจำเลยมิได้หลงต่อสู้ ศาลจะลงโทษจำเลยตามข้อเท็จจริงที่ได้ความนั้นก็ ได้ แต่ต้องไม่เกินอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดที่โจทก์ฟ้องเอาไว้ ข้อแตกต่างที่ไม่ใช่สาระสำคัญ เช่น เกี่ยวกับเวลาและสถานที่ในการกระทำความผิด ความแตกต่างระหว่างการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ความแตกต่างระหว่างการกระทำความผิดโดยเจตนา กับประมาท ฯลฯ

ตัวอย่างการพิพากษาคดีในข้อหาที่ไม่แตกต่างกันในสาระสำคัญ เช่น โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยข้อหาทำให้เกิดเพลิงไหม้บ้านของตนเอง จนน่าจะเป็นอันตรายแก่บุคคลอื่นหรือทรัพย์ของผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 220 แต่ได้ความว่าจำเลยทำให้เกิดเพลิงไหม้โดยประมาท ศาลสามารถพิพากษาจำเลยในข้อหาทำให้เกิดเพลิงไหม้โดยประมาท และเป็นเหตุให้ทรัพย์ของผู้อื่นเสียหาย หรือการกระทำโดยประมาทนั้นน่าจะเป็นอันตรายแก่ชีวิตของบุคคลอื่นได้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 225 เพราะโทษของทั้งสองข้อหานี้เท่ากัน คือ จำคุกไม่เกิน 7 ปี หรือปรับไม่เกิน 140,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และข้อหาทั้งสองไม่ได้แตกต่างในข้อสาระสำคัญระหว่างการกระทำโดยเจตนา กับประมาท ไม่ถือว่าศาลพิพากษาเกินคำขอ

กรณีตัวอย่างที่ศาลไม่อาจพิพากษาตามฟ้องโจทก์ได้เพราะเกินคำขอ เช่น

- โจทก์ฟ้องอ้างกฎหมายที่ถูกยกเลิกไปแล้ว หรืออ้างกฎหมายคนละฉบับกัน กับความผิดที่บรรยายฟ้อง ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยไม่ได้ เพราะถือว่าโจทก์ไม่ได้อ้างกฎหมายในฟ้องเลย
- โจทก์ไม่ได้ขอให้ศาลริบของกลาง ศาลจะพิพากษาให้ริบของกลางเองไม่ได้ ถือว่าเกินคำขอ
- โจทก์ขอให้ลงโทษเฉพาะบางข้อหา ก็ห้ามลงโทษในข้อหาอื่นที่ไม่ได้ขอในคำขอท้ายฟ้อง
- กรณีคดีฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยข้อหาปล้นทรัพย์ แต่ได้ความว่า จำเลยวิ่งราวทรัพย์ จะลงโทษจำเลยข้อหาวิ่งราวทรัพย์ไม่ได้ เพราะโจทก์ไม่ได้ขอเอาไว้

⁶⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 วรรคแรก และ มาตรา 227

⁶⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192

แต่ศาลอาจลงโทษข้อหาหลักทรัพย์ได้ เนื่องจากข้อหาหลักทรัพย์มีโทษเบากว่าและเป็นข้อหาเกี่ยวกับความผิดต่อทรัพย์ที่มีรายละเอียดต่างกันเล็กน้อยไม่ใช่ข้อสาระสำคัญ

เมื่อศาลได้อ่านคำพิพากษาแล้ว ห้ามไม่ให้แก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งดังกล่าว นอกจากเป็นการแก้ถ้อยคำหรือการพิมพ์ผิดพลาด หรือแก้ไขการคำนวณโทษให้ถูกต้อง⁶⁸

8 การขอลปล่อยตัวชั่วคราวหรือประกันตัวในชั้นศาล

เมื่อได้ตัวจำเลยมาแล้ว ศาลจะสั่งขังในระหว่างพิจารณา จำเลยมีสิทธิขอให้ศาลปล่อยชั่วคราวหรือประกันตัวในระหว่างพิจารณาคดีของศาล โดยอาจใช้หลักประกันเดิมจากชั้นสอบสวนตามเดิมได้⁶⁹

9 การมีทนายความและที่ปรึกษาที่จะเป็นทนายความ

ผู้ต้องหาหรือจำเลย มีสิทธิพบทนายความและให้ทนายความเข้าฟังการให้การในชั้นสอบสวน และแต่งตั้งทนายความว่าความแตกต่างในชั้นศาลได้ ซึ่งสิทธิการพบนี้ รวมไปถึงที่ปรึกษาที่จะเป็นทนายความให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วย

ในคดีที่มีโทษประหารชีวิตหรือจำเลยอายุไม่เกิน 18 ปี ในตอนสั่งฟ้อง และจำเลยไม่มีทนายความ ให้ศาลตั้งทนายความให้จำเลย ส่วนในคดีที่มีโทษจำคุก ถ้าจำเลยมาศาลโดยไม่มีทนายความ และต้องการทนายความ ให้ศาลตั้งทนายความให้จำเลย⁷⁰

10 การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีเด็กและเยาวชนเป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย หรือ พยาน

เด็กและเยาวชน เป็นกลุ่มบุคคลที่ยังมีสถานะทางจิตใจที่ไม่แข็งแรง และต้องได้รับการปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรมที่เหมาะสม กฎหมายจึงได้กำหนดวิธีการเฉพาะต่าง ๆ ดังนี้

(1) การร้องทุกข์และกล่าวโทษของเด็ก

เด็กอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ต้องได้รับการจัดสถานที่ให้ทำการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษแยกออกเป็นสัดส่วนเหมาะสมไม่ว่าจะร้องทุกข์คดีประเภทใดก็ตาม โดยให้มีนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการร้องทุกข์ของเด็กนั้น ยกเว้นกรณีมีเหตุจำเป็นไม่สามารถจัดหา หรือรอบุคคลเหล่านี้ได้ และเด็กไม่ต้องการรอหรือให้มีบุคคลเหล่านี้ในระหว่างการร้องทุกข์อีกต่อไป ให้บันทึกเหตุนี้เอาไว้ด้วย⁷¹

⁶⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 143 ประกอบ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15

⁶⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 113/1

⁷⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165/1

⁷¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 124/1 ประกอบ มาตรา 133 ทวิ วรรคแรก วรรคสอง และวรรคสาม

(2) การชี้ตัวผู้ต้องหาของเด็ก

การให้เด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ชี้ตัวผู้ต้องหา ต้องจัดในสถานที่เหมาะสม ไม่ให้ผู้ต้องหาเห็นตัวเด็ก และต้องมีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการชี้ตัว เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นไม่อาจนำบุคคลเหล่านี้มาพร้อมกันได้ ในขณะที่ชี้ตัว จะต้องมียุคคลเหล่านี้อย่างน้อย 1 คนในการชี้ตัว และต้องบันทึกเหตุนี้เอาไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วย⁷²

(3) การสอบปากคำ หรือให้ถ้อยคำของเด็ก

ในการสอบปากคำผู้เสียหาย พยาน หรือ ผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในคดีต่อไปนี้ ได้แก่

- คดีความผิดเกี่ยวกับเพศ
- ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้
- ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชก ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา
- ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี
- ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก
- ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ
- คดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก

พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการดังนี้⁷³

- การสอบปากคำต้องทำในสถานที่ที่เหมาะสมและแยกออกเป็นสัดส่วน
- พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็กนั้นพร้อมกันทั้งหมดในคราวเดียว พร้อมทั้งแจ้งบุคคลเหล่านี้ รวมถึงเด็กให้ทราบถึงสิทธิเกี่ยวกับการให้ปากคำตามกฎหมายก่อนด้วย
- นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ มีหน้าที่คัดกรองคำถามของพนักงานสอบสวน หากคำถามใดจะกระทบกระเทือนต่อจิตใจของเด็กอย่างรุนแรง พนักงานสอบสวนจะต้องปรึกษากับนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เสียก่อนและต้องไม่ให้เด็กได้ยินคำถามนั้นจากพนักงานสอบสวน นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์จะเป็นคนถามคำถามนั้นให้เด็กตอบ และห้ามไม่ให้ถามคำถามซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันควร

⁷²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ตรี

⁷³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ ประกอบ มาตรา 134/2

- เด็กอาจตั้งรังเกียจนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการที่เข้าร่วมการถามปากคำ พนักงานสอบสวนจะต้องเปลี่ยนตัวบุคคลนั้นออกไป
- ต้องมีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำเด็กเอาไว้เป็นพยานหลักฐาน
- กรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งที่ไม่สามารถจะรอให้นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมในการถามปากคำพร้อมกันทั้งหมดได้ จะต้องมีบุคคลเหล่านี้อย่างน้อย 1 คน อยู่ในคำถามปากคำและบันทึกเหตุนี้เอาไว้ในสำนวนการสอบสวน

(4) การสืบพยานที่เป็นเด็ก

ในการไต่สวนมูลฟ้องคดีอาญา⁷⁴ และการสืบพยานคดีอาญาที่ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ทั้งในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์และที่ประชาชนฟ้องเอง ศาลจะต้องดำเนินการแบบเดียวกันกับการสอบปากคำเด็กในชั้นสอบสวน และศาลอาจปฏิบัติต่อเด็ก ดังนี้⁷⁵

- จัดให้เด็กอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม
- ศาลอาจเป็นผู้ถามประเด็นและข้อเท็จจริงที่ต้องการสืบโดยตรงกับเด็กเอง ให้เด็กเบิกความตอบเป็นข้อ ๆ หรือถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็ได้
- คู่ความต้องถามเด็กผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์
- ศาลต้องถ่ายถอดภาพและเสียงการเบิกความของเด็กไปยังห้องพิจารณาพร้อมแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ทราบถึงการถ่ายทอดด้วย
- ศาลอาจเห็นสมควรหรือเด็กหรือคู่ความอาจร้องขอให้ศาลอนุญาตให้ถ่ายทอดภาพและเสียงที่บันทึกการให้ปากคำในชั้นสอบสวนหรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องของเด็กที่อายุไม่เกิน 18 ปี เพื่อเป็นประโยชน์ต่อเด็ก และให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการให้ปากคำในชั้นสอบสวนหรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องนั้นได้เท่าที่จำเป็นและในขอบเขตตามที่ศาลเห็นว่าสมควร
- หากเด็กไม่สามารถมาเบิกความเป็นพยานในชั้นพิจารณาคดีได้ด้วยเหตุจำเป็นอย่างยิ่ง ให้ศาลรับฟังบันทึกภาพและเสียงคำให้การของเด็กในชั้นสอบสวนหรือชั้นไต่สวนมูลฟ้อง เสมือนเป็นคำเบิกความของเด็กอายุไม่เกิน 18 ปีนั้น ในชั้นพิจารณาของศาลประกอบด้วยพยานอื่นในการพิจารณาพิพากษาคดีได้
- ศาลอาจอนุญาตให้มีการสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี นอกศาล โดยใช้วิธีการเช่นเดียวกับการสืบพยานเด็กในศาล⁷⁶

- การสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี เอาไว้ล่วงหน้าก่อนการนัดสืบพยานปกติ จะต้องใช้วิธีการเช่นเดียวกันกับการสืบพยานเด็กในศาล⁷⁷

11 การอุทธรณ์และฎีกาคดีอาญา

การอุทธรณ์และฎีกา คือ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อการทบทวนคำพิพากษาว่าเป็นไปตามกฎหมายตามข้อเท็จจริงแล้วหรือไม่ คู่ความ (โจทก์และจำเลย) จะต้องยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์อันเป็นศาลที่ตรวจสอบคำพิพากษาศาลชั้นต้นและต้องยื่นฎีกาต่อศาลฎีกาอันเป็นศาลที่ตรวจสอบคำพิพากษาของทั้งศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์เมื่อศาลมีคำพิพากษาในคดีอาญาแล้ว จะมีผลทางคดีอยู่ 2 อย่าง ได้แก่ พิพากษาลงโทษจำเลย และพิพากษายกฟ้องโจทก์

กรณีศาลพิพากษายกฟ้องโจทก์ โจทก์มีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษายกฟ้องนั้น โดยจำเลยมีสิทธิยื่นคำแก้อุทธรณ์โจทก์ได้

กรณีศาลพิพากษาลงโทษจำเลย จำเลยมีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาที่ลงโทษนั้น พนักงานอัยการหรือผู้เสียหายที่เป็นโจทก์ มีสิทธิยื่นคำแก้อุทธรณ์จำเลยได้เช่นกัน

นอกจากนี้ กรณีศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต แม้ว่าคู่ความไม่ได้ทำการอุทธรณ์คำพิพากษา ศาลชั้นต้นก็ต้องส่งคดีไปยังศาลอุทธรณ์ให้ศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาขึ้นหรือกลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นทุกคดี⁷⁸

การยื่นอุทธรณ์ หรือฎีกา จะต้องทำเป็นคำอุทธรณ์ หรือคำฎีกา ตามแบบและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด โดยยื่นภายใน 1 เดือน นับแต่วันอ่านหรือวันที่ถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ในคำอุทธรณ์และฎีกาต้องระบุข้อเท็จจริงโดยย่อหรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงเป็นลำดับ⁷⁹ และต้องยกขึ้นอ้างในประเด็นที่ต่อสู้กันมาโดยชอบด้วยกฎหมายในศาลชั้นต้นเท่านั้น หากเป็นข้อเท็จจริงใหม่ที่มาเพิ่มเติมในภายหลัง ไม่ได้สู้กันมาในศาลชั้นต้น ถือว่าเป็นเรื่องนอกประเด็น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะไม่อาจพิจารณาข้อเท็จจริงนี้ได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายอนุญาตให้นำข้อเท็จจริงใหม่เข้ามาในคดีได้

แต่คดีอาญาบางคดี กฎหมายห้ามไม่ให้อุทธรณ์หรือฎีกา เช่น

- ห้ามมิให้อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงในคดีซึ่งอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก หรือมีความผิดแต่รอการลงโทษไว้ หรือต้องคำพิพากษาให้ลงโทษปรับเกิน 1,000 บาท⁸⁰

⁷⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 171 ประกอบ มาตรา 133 ทวิ และ 172 ตริ

⁷⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตริ

⁷⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 จัตวา ประกอบ 172 ตริ

⁷⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 237 ทวิ ประกอบ 172 ตริ

⁷⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 245

⁷⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 วรรคสอง ประกอบ มาตรา 225

⁸⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ทวิ

- ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงในคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลล่างหรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย และให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน 5 ปี หรือปรับหรือทั้งจำทั้งปรับแต่โทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี⁸¹
- ห้ามมิให้ฎีกาในคดีที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องทั้ง 2 ศาล⁸²
- นอกจากนี้ กฎหมายยังได้เปิดช่องให้คู่ความอาจอุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงได้ในบางกรณี เช่น ถ้ามีผู้พิพากษาคนใดซึ่งลงชื่อในคำพิพากษาหรือเป็นผู้พิพากษาที่ทำความเห็นแย้งว่าเป็นปัญหาสำคัญควรขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์หรือฎีกาพิจารณา และผู้พิพากษาลงลายมือชื่อในอุทธรณ์หรือฎีกาอนุญาตให้อุทธรณ์หรือฎีกาได้ ก็ให้รับอุทธรณ์หรือฎีกาไว้พิจารณา

หากมีข้อสงสัยว่าคดีอาญาของเราจะสามารถอุทธรณ์หรือฎีกาได้หรือไม่ ควรปรึกษากับทนายความที่เป็นทนายความในคดี หรือที่ปรึกษาทางกฎหมาย หรือเจ้าหน้าที่ของศูนย์คุ้มครองสิทธิเสรีภาพในคดีอาญาประจำศาล เพื่อขอทราบข้อกฎหมายให้แน่ชัด เนื่องจากเป็นเรื่องที่คนทั่วไปอาจทำความเข้าใจได้ยาก และอาจเกิดความคลาดเคลื่อนจนเสียสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาก็ได้

กรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ในคดีอาญาและศาลพิพากษายกฟ้องโจทก์ หรือพิพากษาลงโทษจำเลยในข้อหาหรือโทษที่เบากว่าที่ขอไว้แล้ว พนักงานอัยการจะพิจารณาว่าจะอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษานั้นได้หรือไม่ หากพนักงานอัยการเห็นว่าควรดำเนินคดีอาญาต่อไปและคดีอาญานั้นไม่ต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกาในข้อเท็จจริง ก็จะทำกรณียุทธรณ์หรือฎีกาในฐานะโจทก์ต่อไป ในคดีที่ผู้เสียหายที่ยังประสงค์ดำเนินคดีอาญาต่อไป ควรติดต่อกับพนักงานอัยการเพื่อมีความเห็นร่วมกันจะเป็นการดีที่สุด

ในการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา ให้ยื่นที่ศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีอาญา โดยศาลจะทำการตรวจอุทธรณ์หรือฎีกาก่อนจะมีคำสั่งรับหรือไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกา บางกรณีศาลอาจให้คู่ความหรือทนายความทำการแก้ไขเล็กน้อยในอุทธรณ์หรือฎีกาก่อนจะมีคำสั่งรับอุทธรณ์หรือฎีกาก็ได้

12 กระบวนของคดีอาญา

(1) เหตุแห่งการระงับสิทธิฟ้องคดีอาญา

สิทธิในการฟ้องคดีอาญาลิ้นสุดหรือระงับลงได้ด้วยเหตุต่าง ๆ ได้แก่

- 1) โดยความตายของผู้กระทำผิด⁸³ (แต่สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งของผู้เสียหาย หรือทายาทของผู้เสียหายในกรณีที่เสียชีวิต ยังคงมีอยู่ ทายาทของผู้กระทำผิดสามารถถูกฟ้องทางแพ่งได้โดยเรียกเอาจากทรัพย์สินมรดก)

⁸¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 218 วรรคหนึ่ง

⁸²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 220

⁸³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (1)

2) สิทธิในการฟ้องคดีความผิดต่อส่วนตัวระงับลง เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้องหรือยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย⁸⁴

กรณีที่ผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์หรือถอนฟ้องในคดีที่ไม่ใช่ความผิดต่อส่วนตัว พนักงานอัยการยังคงมีสิทธินำคดีอาญานั้นมาฟ้องใหม่ได้⁸⁵ หรือในทางกลับกัน พนักงานอัยการถอนฟ้องคดีที่ไม่ใช่ความผิดส่วนตัว หรือถอนคดีที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวโดยไม่ได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้เสียหาย ก็ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้เสียหายจะนำคดีนั้นมาฟ้องเองเช่นกัน⁸⁶

3) เมื่อคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37⁸⁷ ซึ่งเป็นคดีที่พนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้ และผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับครบถ้วนแล้ว เช่น คดีความผิดกฏจราจรบางข้อหา คดีการสูญบุหรณ์ที่ห้ามสูบ คดีที่มีโทษปรับเพียงอย่างเดียว คดีลหุโทษ เป็นต้น ถือว่าคดีนั้นได้สิ้นสุดลง

4) เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง⁸⁸ หมายถึง คดีที่ศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาแล้วและไม่มีการอุทธรณ์ คดีที่ศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาแล้วและไม่มีการฎีกาหรือศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว

5) เมื่อมีกฎหมายออกใช้ภายหลังการกระทำผิดยกเลิกความผิดเช่นนั้น⁸⁹

6) เมื่อคดีขาดอายุความ⁹⁰

7) เมื่อมีกฎหมายยกเว้นโทษ⁹¹

(2) การถอนคำร้องทุกข์

การถอนคำร้องทุกข์ ทำได้โดยผู้เสียหายทั้งในคดีความผิดต่อส่วนตัว (ยอมความได้) และความผิดอาญาต่อแผ่นดิน แสดงเจตนาถอนคำร้องทุกข์ไม่ประสงค์ให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษอีกต่อไป โดยทำการถอนคำร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลเมื่อใดก็ได้ แต่ต้องก่อนคดีถึงที่สุด ไม่ว่าจะด้วยวาจาหรือทำเป็นหนังสือ⁹²

(3) การถอนฟ้องคดี

การถอนฟ้องคดี คือ การเลิกไม่ต้องดำเนินคดีต่อ หรือสละข้อกล่าวหา หรือคำกล่าวหา โดยอาจถอนฟ้องทั้งหมด หรือเฉพาะบางข้อหาก็ได้

⁸⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (2)

⁸⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 36 (3)

⁸⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 36 (1) และ (2)

⁸⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (3)

⁸⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4)

⁸⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (5)

⁹⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (6)

⁹¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (7)

⁹²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 126 วรรคแรก

ในคดีอาญาต่อแผ่นดิน ผู้เสียหายหรือโจทก์ สามารถยื่นคำร้องขอถอนฟ้องเวลาใดก่อนมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้นก็ได้ ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ถอนฟ้องคดีก็ได้ และถ้าคำร้องขอถอนฟ้องคดีนั้นยื่นหลังจากจำเลยได้แก้คดีแล้ว ศาลจะถามจำเลยว่าคัดค้านการถอนฟ้องคดีหรือไม่ กรณีที่จำเลยคัดค้านการถอนฟ้อง ศาลจะยกคำร้องขอถอนฟ้องนั้นเสีย⁹³

ในคดีความผิดต่อส่วนตัว ผู้เสียหายหรือโจทก์จะถอนฟ้องหรือยอมความในเวลาใดก่อนคดีถึงที่สุดก็ได้ (ไม่ว่าคดีจะอยู่ในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา トラบเท่าที่ยังไม่มีคำพิพากษาตัดสิน) แต่ถ้าจำเลยคัดค้าน ศาลจะยกคำร้องขอถอนฟ้องนั้น⁹⁴

(4) การยอมความ

การยอมความ⁹⁵ คือ การระงับคดีอาญา โดยการที่ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดตกลงจะยุติคดีต่อกัน การยอมความทำได้เฉพาะกับคดีอาญาที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวเท่านั้น (ความผิดอันยอมความได้) สามารถทำยอมความได้ในเวลาใดก่อนคดีถึงที่สุดก็ได้

การยอมความโดยชอบด้วยกฎหมายต้องเป็นการตกลงยอมความกันอย่างชัดแจ้งว่าผู้เสียหายไม่ติดใจเอาความ หรือสละสิทธิการดำเนินคดีอาญากับจำเลยอีกต่อไป และต้องเป็นการยอมความโดยไม่มีเงื่อนไข⁹⁶

13 โทษและสภาพบังคับทางอาญา

กฎหมายอาญา จะต้องมีกำหนดโทษหรือสภาพบังคับเอาไว้ด้วย โดยในกฎหมายไทยมีโทษทางอาญาอยู่ 5 อย่าง ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน⁹⁷

1) โทษประหารชีวิต⁹⁸ คือ การทำให้จำเลยตาย ปัจจุบันใช้วิธีฉีดยาเข้าสู่ร่างกาย

2) โทษจำคุก⁹⁹ คือ จำเลยจะถูกจำคุกไว้ในเรือนจำ การคำนวณระยะเวลาจำคุกจะนับวันเริ่มจำคุกรวมเข้าด้วยและนับเป็น 1 วันเต็ม โดยไม่คำนึงถึงจำนวนชั่วโมง ถ้าระยะเวลาจำคุกกำหนดเป็นเดือนให้นับ 30 วันเป็น 1 เดือน ถ้ากำหนดเป็นปี คำนวณตามปีปฏิทิน

3) โทษกักขัง¹⁰⁰ คือ จำเลยจะถูกกักขังไว้ในสถานที่กักขังซึ่งกำหนดไว้อันมิใช่เรือนจำ เช่น สถานีตำรวจหรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน

4) โทษปรับ¹⁰¹ คือ จำเลยต้องชำระเงินตามจำนวนที่ศาลมีคำพิพากษา หากจำเลยไม่ชำระค่าปรับภายใน 30 วันนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา จำเลยอาจถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือถูกกักขังแทนค่าปรับ (ถืออัตรา 500 บาทต่อวัน)

หากศาลมีเหตุสงสัยว่าจำเลยจะไม่ชำระค่าปรับ ศาลอาจสั่งให้กักขังจำเลยแทนค่าปรับไปก่อนก็ได้ และหากจำเลยเคยถูกควบคุมตัวมาก่อนไม่ว่าจะเป็นชั้นสอบสวนหรือชั้นพิจารณาของศาลศาลจะนำวันที่จำเลยถูกควบคุมตัวมาหักวันคุมขังให้ด้วยการกักขังแทนค่าปรับนั้น

ห้ามมิให้กักขังแทนค่าปรับเกินกำหนด 1 ปี เว้นแต่กรณีศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่ 200,000 บาทขึ้นไป ศาลจะสั่งกักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 2 ปี ก็ได้

นอกจากนี้ หากจำเลยที่ไม่ใช่นิติบุคคลซึ่งต้องคำพิพากษาลงโทษปรับและไม่มีเงินชำระค่าปรับ จำเลยอาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้¹⁰² เมื่อศาลพิจารณาและเห็นสมควรก็จะอนุญาตให้จำเลยทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับโดยกำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นหนึ่งวันทำงานต่อไป

5) โทษริบทรัพย์สิน¹⁰³ คือ หากเป็นทรัพย์ซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมิไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดหรือเป็นทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยการกระทำความผิด ศาลมีอำนาจสั่งริบได้ เว้นแต่ทรัพย์เหล่านั้นเป็นทรัพย์สินของเจ้าของที่แท้จริงและมีได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด อาจยื่นคำร้องขอคืนต่อศาลได้ ในกรณีที่ทรัพย์ซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ว่าผู้ใดทำหรือมิไว้เป็นความผิดให้ศาลสั่งริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าทรัพย์นั้นจะเป็นของผู้ใดก็ตามและผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริงไม่อาจร้องขอคืนได้ คำพิพากษาของศาลจะเป็นหนังสือ

ส่วนสภาพบังคับอื่นในกฎหมายอาญา ได้แก่

- การทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ¹⁰⁴
- วิธีการเพื่อความปลอดภัย¹⁰⁵ ได้แก่ การกักกัน¹⁰⁶ การห้ามเข้าเขตกำหนด¹⁰⁷ การเรียกประกันทัณฑ์บน¹⁰⁸ การคุมตัวไว้ในสถานพยาบาล¹⁰⁹ และการห้ามการประกอบอาชีพบางอย่าง¹¹⁰

⁹³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35 วรรคแรก

⁹⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35 วรรคสอง

⁹⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (2) ประกอบ มาตรา 35 วรรคท้าย

⁹⁶อาทิตยา ศุภวัชโรบล, 2559, หน้า 86.

⁹⁷ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ถึง 38

⁹⁸ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 19

⁹⁹ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 21 และ 22

¹⁰⁰ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 23 ถึง มาตรา 27

¹⁰¹ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 28 ถึง มาตรา 31

¹⁰²ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30/1

¹⁰³ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 ถึง มาตรา 37

¹⁰⁴ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30/1 ประกอบ มาตรา 30

¹⁰⁵ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 12 ถึง มาตรา 17 ประกอบ มาตรา 39 ถึง มาตรา 50

¹⁰⁶ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 40 การกักกัน คือ การควบคุมผู้กระทำความผิดติดนิลสัยไว้ภายในเขตกำหนด เพื่อป้องกันการกระทำความผิด เพื่อตัดนิลสัย และเพื่อฝึกหัดอาชีพ

¹⁰⁷ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 44 และ มาตรา 45

¹⁰⁸ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 46 และ มาตรา 47

¹⁰⁹ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 48 และ มาตรา 49

¹¹⁰ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 50

● **วิธีการคุมความประพฤติ**¹¹¹ ใช้ในกรณีจำเลยถูกลงโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ไม่ว่าจะลงโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หรือถูกลงโทษปรับ ถ้าปรากฏว่าจำเลยไม่เคยรับโทษจำคุกมาก่อน หรือเคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หรือเป็นโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือเคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่พ้นโทษจำคุกมาแล้วเกินกว่า 5 ปี แล้วมากระทำความผิดอีก โดยความผิดในครั้งหลังเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ศาลสามารถพิจารณาให้รอลงอาญา (รอการลงโทษ) จำเลยไว้ โดยศาลอาจกำหนดเงื่อนไขในการคุมความประพฤติ เช่น ต้องไปรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติตามที่ศาลกำหนด เข้ารับการฟื้นฟูแก้ไขพฤติกรรม การมีอาสาสมัครคอยช่วยเหลือผู้ถูกคุมความประพฤติให้มีความประพฤติดีขึ้น การเข้าเยี่ยมเยียนผู้ถูกคุมความประพฤติที่บ้านเป็นครั้งคราวโดยพนักงานคุมประพฤติ เป็นต้น

● **วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน**¹¹² เช่น การรอกำหนดโทษหรือลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่เคยได้รับโทษทางอาญาตามคำพิพากษามาก่อนแล้ว กรณีเด็กอายุเกินกว่า 10 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี ศาลอาจกล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มากักเตือนด้วย¹¹³

● **คำสั่งในคดีหมิ่นประมาท**¹¹⁴ เช่น สั่งให้ยึด และทำลายใบปลิวที่มีข้อความหมิ่นประมาท หรือ ให้โฆษณาคำพิพากษาทั้งหมด หรือแต่บางส่วนในหนังสือพิมพ์ โดยให้จำเลยจ่ายค่าโฆษณา ศาลจะพิจารณาพิพากษาลงโทษตามอัตราโทษที่ขอหาในฟ้องนั้นกำหนดตามกฎหมาย หรือสั่งบังคับตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด

14 การบังคับคดีอาญา

หลังจากคดีถึงที่สุดแล้ว หมายถึง ศาลได้อ่านคำพิพากษาแล้ว และไม่มีฝ่ายใดอุทธรณ์ หรือฎีกาคำพิพากษาต่อไปอีก หรือศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาแล้ว จะต้องมีการบังคับคดีอาญาโดยไม่ชักช้า¹¹⁵ เว้นแต่จะมีเหตุทุเลาการบังคับคดี เช่น งดเว้นโทษประหารชีวิต หรือจำคุกในกรณีจำเลยเป็นผู้วิกลจริต หรือตั้งครรภ์¹¹⁶

¹¹¹ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ถึง มาตรา 58, 74, 75 ประกอบพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559

¹¹²ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 ถึง มาตรา 77 ประกอบพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

¹¹³ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 (1)

¹¹⁴ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 332

¹¹⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 245

¹¹⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 246 ถึง มาตรา 248

การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในคดีอาญา จะดำเนินการดังนี้

1) **คดีอาญาที่ศาลพิพากษาลงโทษประหารชีวิต** หรือจำคุก เจ้าพนักงานเรือนจำกรมราชทัณฑ์ เป็นผู้มีหน้าที่ดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษา¹¹⁷

2) **คดีอาญาที่ศาลพิพากษาลงโทษกักขัง** เป็นอำนาจของศาลจะบังคับคดีและกำหนดว่าจะให้กักขังจำเลยไว้ ณ สถานที่ใด และเป็นอำนาจของเจ้าของสถานที่นั้นเป็นผู้ดำเนินการ¹¹⁸

3) **คดีอาญาที่ศาลพิพากษาลงโทษปรับ** จำเลยต้องชำระค่าปรับภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลพิพากษา หากเกินกำหนด ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อใช้ค่าปรับหรือจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้¹¹⁹

เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด ดำเนินการบังคับคดีที่เป็นโทษปรับ รวมไปถึงการอายัดสิทธิเรียกร้องหรือยึดทรัพย์สินเมื่อไม่มีการจ่ายค่าปรับ และให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจหน้าที่ยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับและขายทอดตลาดตามที่ได้รับแจ้งจากศาลหรือพนักงานอัยการ¹²⁰

4) **คดีอาญาที่ศาลพิพากษาลงโทษริบทรัพย์สิน** ผู้ใดเป็นผู้เก็บรักษาทรัพย์สินดังกล่าวไว้จะต้องส่งดำเนินการต่อไป เช่น ให้นำมาเป็นของแผ่นดินหรือของหน่วยงานใด หากผู้เก็บรักษาไว้ดังกล่าวไม่ส่งหรือไม่ดำเนินการ ศาลอาจมีคำสั่งให้ยึดทรัพย์สินนั้น หรือให้ผู้นั้นชำระราคาหรือส่งยึดทรัพย์สินอื่นของผู้นั้นชดเชยราคาทรัพย์สินดังกล่าวหรือส่งกักขังผู้นั้นไว้จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งนั้น¹²¹

5) **การบังคับคดีกรณีผิดสัญญาประกันต่อศาล** ศาลมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกันหรือตามที่ศาลเห็นสมควรโดยมีต้องฟ้อง โดยศาลอาจสั่งงดการบังคับตามสัญญาประกันหรือลดจำนวนเงินที่ต้องใช้ตามสัญญาประกันก็ได้ โดยคำนึงถึงความพยายามของผู้ประกันในการติดตามตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนี รวมทั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นว่ามีมากน้อยเพียงใดประกอบด้วย และเมื่อศาลสั่งประการใดแล้ว ฝ่ายผู้ถูกบังคับตามสัญญาประกันหรือพนักงานอัยการมีอำนาจอุทธรณ์ได้ โดยในกรณีที่จำเป็นต้องมีการบังคับคดีเพราะผิดสัญญาประกัน พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ในการดำเนินการบังคับคดีตามสัญญาประกัน¹²²

¹¹⁷พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560

¹¹⁸ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 24 และ มาตรา 25

¹¹⁹ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ประกอบ มาตรา 29/1

¹²⁰พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 14 (7)

¹²¹ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 37

¹²²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ประกอบ พระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553 มาตรา 14 (8)

15 การเยียวยาความเสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ผู้เสียหายในคดีอาญา มีสิทธิเรียกร้องทางแพ่งให้ผู้กระทำผิดอาญาชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายได้ รวมถึงการขอให้ศาลคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่เสียไปจากการกระทำผิดอาญานั้นคืน

นอกจากนี้ ผู้เสียหายในคดีอาญา กับ จำเลยในคดีอาญาซึ่งมีข้อเท็จจริงว่าตกเป็นแพะในคดีและติดคุกฟรีโดยไม่ได้กระทำผิดจริง ทั้งสองกรณีมีสิทธิขอรับค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมได้เช่นกัน¹²³ โดยผู้เสียหายและจำเลยที่เข้าข่ายตามหลักเกณฑ์ได้รับการเยียวยา สามารถยื่นคำขอได้ที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาฯ (ศูนย์ราชการฯ แจ้งวัฒนะ) สำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ พื้นที่ 1 – 4 (พระนครศรีอยุธยา ขอนแก่น เชียงใหม่ สงขลา) สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทุกแห่งทั่วประเทศ สถานีตำรวจทุกสถานี ทั้งนี้ สามารถยื่นคำขอได้ภายใน 1 ปี นับตั้งแต่วันที่รู้ถึงการกระทำผิด หรือ นับแต่วันที่ศาลอนุญาตให้ถอนฟ้องหรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด¹²⁴

2.3 บุคคลและองค์กร ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ รวมถึงพัศดี เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมือง ปลัดอำเภอ ทหารเรือ มีอำนาจหน้าที่หลักในการสืบสวนป้องกันปราบปรามจับกุมผู้กระทำผิดตามกฎหมายอาญาต่าง ๆ แล้วส่งตัวผู้ถูกจับพร้อมด้วยของกลางต่อพนักงานสอบสวน

พนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และเจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ (ดีเอสไอ) กระทรวงยุติธรรม¹²⁵ โดยพนักงานสอบสวนมีหน้าที่หลักในการควบคุม ฝึกซ้อมหรือฝึกซ้อมผู้ต้องหาต่อศาล และรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา แล้วทำความเห็นตามสำนวนคดีว่าควรสั่งฟ้อง สั่งไม่ฟ้อง งดการสอบสวน หรือเปรียบเทียบคดี เพื่อส่งสำนวนการสอบสวนต่อไปยังพนักงานอัยการ

นอกจากนี้ ยังมีเจ้าพนักงานที่เป็นหรือมีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน เช่น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์¹²⁶ กรรมการ อนุกรรมการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ป้องกันและ

ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)¹²⁷ พนักงานอัยการ¹²⁸ เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)¹²⁹ เป็นต้น

พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด¹³⁰ มีหน้าที่หลักในการพิจารณา สั่งสำนวนการสอบสวนที่ส่งมาจากพนักงานสอบสวน แล้วทำความเห็นสั่งสอบสวนเพิ่มเติม สั่งไม่ฟ้องสั่งฟ้อง หรือสั่งฟ้องและสั่งให้พนักงานสอบสวนพยายามเปรียบเทียบคดี และทำหน้าที่ว่าต่างและแก้ต่างคดีในศาล รวมทั้งบังคับคดีตามสัญญาประกันตัวหรือปล่อยชั่วคราว

ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือ รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้บัญชาการ หรือรองผู้บัญชาการ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ มีหน้าที่ทำความเห็นในกรณีที่มีคำสั่งไม่ฟ้องรวมทั้งในการอุทธรณ์ฎีกาหรือถอนฟ้องหรือถอนอุทธรณ์ฎีกาผู้ต้องหา ซึ่งถ้าบุคคลดังกล่าวมีความเห็นแย้งคำสั่งพนักงานอัยการ ต้องส่งสำนวนพร้อมกับความเห็นที่แย้งกันไปยังอัยการสูงสุดเพื่อชี้ขาด แต่ถ้าคดีจะขาดอายุความหรือมีเหตุอย่างอื่นอันจำเป็นต้องรับฟ้อง ก็ให้ฟ้องคดีนั้นตามความเห็นของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดไปก่อน¹³¹

ผู้พิพากษา หรือ ศาล สำนักงานศาลยุติธรรม มีหน้าที่หลักในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีทั้งปวงที่อยู่ในเขตอำนาจ (เว้นแต่คดีอยู่ในอำนาจของศาลอื่น เช่น ศาลทหาร ศาลปกครอง เป็นต้น)

ศาลยุติธรรมมีอยู่ 3 ชั้น¹³² คือ

1) **ศาลชั้นต้น ได้แก่** ศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งธนบุรี ศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญาธนบุรี ศาลจังหวัด ศาลแขวง ศาลเยาวชนและครอบครัวประจำจังหวัด และศาลชำนาญพิเศษซึ่งแบ่งเขตอำนาจตามตัวบุคคลผู้กระทำผิดและประเภทคดี ได้แก่ ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด ศาลแรงงานกลาง ศาลแรงงานภาค ศาลภาษีอากรกลาง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ศาลล้มละลายกลาง ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบภาค

¹²³พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559

¹²⁴โปรดดูรายละเอียดหลักเกณฑ์และเอกสารในการขอรับการเยียวยาของผู้เสียหายในคดีอาญา ในบทที่ 5 เมื่อเรตกเป็น “ผู้เสียหาย” ในคดีอาญา และในการขอรับการเยียวยาของจำเลยในคดีอาญา ในบทที่ 9 เรื่อง ช่วยด้วย เรตกเป็น “ผู้ต้องหา/จำเลยในคดีอาญา”!

¹²⁵พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

¹²⁶พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 160

¹²⁷พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 มาตรา 15

¹²⁸พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 7

¹²⁹พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 15

¹³⁰พระราชบัญญัติองค์กรอัยการ และพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553

¹³¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 และ มาตรา 145/1

¹³²พระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 1 ประกอบ มาตรา 2 ถึง มาตรา 4

2) ศาลอุทธรณ์ ได้แก่ ศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค 1 ถึงศาลอุทธรณ์ภาค 9 และ ศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษ รวม 11 ศาล โดยศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นตามที่กฎหมายกำหนด

3) ศาลฎีกา เป็นศาลยุติธรรมชั้นสูงสุด มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคตามกฎหมายกำหนด และพิจารณาพิพากษาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นโดยตรงต่อศาลฎีกาไม่ต้องผ่านศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคตามกฎหมายเฉพาะ เช่น คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง คดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

■ **เจ้าพนักงานเรือนจำ** กรมราชทัณฑ์¹³³ มีหน้าที่คุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยตามหมายศาล รวมทั้งการบังคับคดีอาญาตามคำพิพากษา โดยเฉพาะโทษประหารชีวิตและจำคุก

■ **พนักงานคุมประพฤติ** กรมคุมประพฤติ¹³⁴ มีหน้าที่สืบหาและพิจารณาเกี่ยวกับการคุมความประพฤติสอดส่องผู้กระทำความผิดเสนอข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาของศาล รวมถึงติดตามและช่วยเหลือแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดให้กลับคืนสู่เส้นทางที่ถูกต้อง เช่น การฝึกอบรมอาชีพ การบำบัดฟื้นฟูสุขภาพจิตและจิตเวช

■ **เจ้าพนักงานพินิจ** กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน¹³⁵ มีหน้าที่ดูแลเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานพินิจ อบรม บำบัดและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้กลับคืนสู่สังคม และอยู่ร่วมกับสังคมได้ในเชิงบูรณาการ อีกทั้งส่งเสริมการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

■ **นายความ** ที่ได้รับใบอนุญาตว่าความจากสภานายความ¹³⁶ มีหน้าที่รับว่าความแก้ต่างคดีอาญาแทนผู้ต้องหา จำเลย และผู้เสียหาย ส่วนสภานายความ มีแผนกให้คำแนะนำปรึกษาให้การช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือคดีที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน

■ **พยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน** เช่น แพทย์ เจ้าหน้าที่วิทยาศาสตร์การแพทย์ ตำรวจวิทยาการหรือกองพิสูจน์หลักฐาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม เป็นต้น

¹³³พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560

¹³⁴พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559

¹³⁵พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. 2561

¹³⁶พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528

■ **เจ้าหน้าที่ทีมสหวิชาชีพ** ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นักกฎหมาย และแพทย์ มีหน้าที่ดำเนินการร่วมกันเพื่อช่วยในการสอบสวนและสืบพยานเด็กและเยาวชนอายุไม่เกิน 18 ปี ที่เป็นผู้เสียหายหรือพยาน รวมถึงการรักษาเยียวยาทางด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจผู้เสียหายที่เป็นเด็กและเยาวชน รวมถึงผู้ถูกทำร้ายทางเพศ¹³⁷

■ **ล่าม** รวมทั้งล่ามภาษามือ และผู้เชี่ยวชาญการสื่อสารด้วยวิธีอื่น เนื่องจากภาษาไทยเป็นภาษาที่ใช้ในการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้อง และพิจารณาคดีของศาลตามกฎหมาย โดยล่ามจะต้องสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนแปล และต้องลงลายมือชื่อในคำแปลด้วย¹³⁸

■ **คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย** และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา และพนักงานเจ้าหน้าที่สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม¹³⁹ มีหน้าที่พิจารณาการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา รวมถึงสนับสนุนการช่วยเหลือผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาในทางอื่นที่เกี่ยวข้อง

■ **สำนักงานคุ้มครองพยาน** กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม¹⁴⁰ มีหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยานบุคคล ให้ได้รับความปลอดภัยในการเข้าเป็นพยานในคดีต่าง ๆ ให้พยานได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมจากรัฐ และจ่ายค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐให้แก่พยาน

■ **คณะกรรมการกองทุนยุติธรรม** และเจ้าหน้าที่สำนักงานกองทุนยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม¹⁴¹ มีหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนที่ไม่ได้รับความคุ้มครองให้สามารถเข้าถึงความยุติธรรมตามกฎหมายและมาตรฐานสากล

■ **กรมบังคับคดี** กระทรวงยุติธรรม และเจ้าหน้าที่กรมบังคับคดี¹⁴² โดยหลักมีหน้าที่เกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่ง เช่น การขายทอดตลาดทรัพย์สินเพื่อนำไปชำระหนี้ เป็นต้น และทำหน้าที่ส่งเสริมช่วยเหลือหน่วยงานรัฐที่ดำเนินการด้านคดีอาญาในการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่มาจากกระทำความผิดอาญา เช่น ทรัพย์สินที่ถูกริบจากความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เป็นต้น

¹³⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ, 133 ตี, 172 วรรคสาม และ มาตรา 172 ตี ประกอบ มาตรา 171 วรรคสอง, 172 จัตวา และ 237 ทวิ วรรคท้าย

¹³⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13

¹³⁹พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

¹⁴⁰พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

¹⁴¹พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558

¹⁴²กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2561

การอุทธรณ์และฎีกาคดีอาญา

การอุทธรณ์และฎีกา คือ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อการทบทวนคำพิพากษาว่าเป็นไปตามกฎหมายตามข้อเท็จจริงแล้วหรือไม่

คู่ความ (โจทก์และจำเลย) จะต้องยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์อันเป็นศาลที่ตรวจสอบคำพิพากษาศาลชั้นต้นและต้องยื่นฎีกาต่อศาลฎีกาอันเป็นศาลที่ตรวจสอบคำพิพากษาของทั้งศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์

เมื่อศาลมีคำพิพากษาในคดีอาญาแล้ว จะมีผลทางคดีอยู่ 2 อย่าง ได้แก่ พินักษาลงโทษจำเลย และพินักษายกฟ้องโจทก์

การยื่นอุทธรณ์ หรือฎีกา จะต้องทำเป็นคำอุทธรณ์ หรือคำฎีกา ตามแบบและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด

01 ยื่นภายใน 1 เดือน นับแต่วันอ่านหรือวันที่ถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

02 ในคำอุทธรณ์และฎีกาต้องระบุข้อเท็จจริงโดยย่อหรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงเป็นลำดับ

03 และต้องยกขึ้นอ้างในประเด็นที่ต่อสู้กันมาโดยชอบด้วยกฎหมายในศาลชั้นต้นเท่านั้น หากเป็นข้อเท็จจริงใหม่ที่เพิ่มเติมในภายหลัง ไม่ได้สู้กันมาในศาลชั้นต้น ถือว่าเป็นเรื่องนอกประเด็น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะไม้อาจพิจารณาข้อเท็จจริงนี้ได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายอนุญาโตให้นำข้อเท็จจริงใหม่เข้ามาในคดีได้

คดีอาญาที่กฎหมายห้ามไม่ให้อุทธรณ์หรือฎีกา เช่น

ห้ามมิให้อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงในคดีซึ่งอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก หรือมีความผิดแต่รอการลงโทษไว้ หรือต้องคำพิพากษาให้ลงโทษปรับเกิน 1,000 บาท

ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงในคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษาขึ้นตามศาลล่างหรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย และให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน 5 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับแต่โทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี

ห้ามมิให้ฎีกาในคดีที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโจทก์ 2 ศาล

ในการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา ให้ยื่นที่ศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีอาญา โดยศาลจะทำการตรวจสอบอุทธรณ์หรือฎีกาก่อนจะมีคำสั่งรับหรือไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกา บางกรณีศาลอาจให้คู่ความหรือทนายความทำการแก้ไขเล็กน้อยในอุทธรณ์หรือฎีกาก่อนจะมีคำสั่งรับอุทธรณ์หรือฎีกาก็ได้

หากมีข้อสงสัยว่าคดีอาญาของเราสามารถอุทธรณ์หรือฎีกาได้หรือไม่ ควรปรึกษากับทนายความในคดี หรือที่ปรึกษาทางกฎหมาย หรือเจ้าหน้าที่ของศูนย์คุ้มครองสิทธิเสรีภาพในคดีอาญาประจำศาล

การระงับของคดีอาญา

คดีอาญาระงับได้ด้วยเหตุใดบ้าง

สิทธิในการฟ้องคดีอาญาสิ้นสุดหรือระงับลงได้ด้วยเหตุต่าง ๆ ดังนี้

01 ความตายของผู้กระทำผิด

02 ได้ถอนคำร้องทุกข์ ก่อนฟ้องหรือยอมความ

03 เมื่อคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 37 ซึ่งเป็นคดีที่พนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้ และผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับครบถ้วนแล้ว

04 คดีที่ศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาแล้วและไม่มี การอุทธรณ์ คดีที่ศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาแล้วและไม่มี การฎีกา หรือศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว

05 เมื่อมีกฎหมายออกใช้ภายหลังการกระทำผิด ยกเลิกความผิดเช่นนั้น

06 เมื่อคดีขาดอายุความ

07 เมื่อมีกฎหมายยกเว้นโทษ

การถอนคำร้องทุกข์

ความผิดต่อส่วนตัว
การถอนคำร้องทุกข์ ทำได้โดยผู้เสียหาย ทั้งในคดีความผิดต่อส่วนตัว (ยอมความได้) และความผิดอาญาต่อแผ่นดิน แสดงเจตนาถอนคำร้องทุกข์ ไม่ประสงค์ให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษอีกต่อไป

ความผิดอาญาต่อแผ่นดิน
การถอนคำร้องทุกข์ ทำได้โดยผู้เสียหาย ทั้งในคดีความผิดต่อส่วนตัว (ยอมความได้) และความผิดอาญาต่อแผ่นดิน แสดงเจตนาถอนคำร้องทุกข์ ไม่ประสงค์ให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษอีกต่อไป

การถอนฟ้องคดี

ในคดีอาญาต่อแผ่นดิน
ผู้เสียหายหรือโจทก์ สามารถยื่นคำร้องขอถอนฟ้องเวลาใดก่อนมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้นก็ได้ ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ถอนฟ้องคดีก็ได้ และถ้าคำร้องขอถอนฟ้องคดีนั้นยื่นหลังจากจำเลยได้แก้คดีแล้ว ศาลจะถามจำเลยว่าคดีค้างการถอนฟ้องคดีหรือไม่ กรณีที่จำเลยคัดค้านการถอนฟ้อง ศาลจะยกคำร้องขอถอนฟ้องนั้นเสีย

ก่อนมีคำพิพากษา

ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา

ก่อนคดีถึงที่สุด

ในคดีความผิดต่อส่วนตัว
ผู้เสียหายหรือโจทก์จะถอนฟ้องหรือยอมความในเวลาใดก่อนคดีถึงที่สุดก็ได้ (ไม่ว่าคดีจะอยู่ในศาลชั้นต้นศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา ตามแต่ที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด) แต่ถ้าจำเลยคัดค้าน ศาลจะยกคำร้องขอถอนฟ้องนั้น

การยอมความ

การยอมความโดยชอบด้วยกฎหมายต้องเป็นการตกลงยอมความกันอย่างชัดแจ้งว่าผู้เสียหายไม่ติดใจอาชญากรรม หรือสละสิทธิการดำเนินคดีอาญากับจำเลยอีกต่อไปและต้องเป็นการยอมความโดยไม่มีเงื่อนไข

บทที่ 3

ทำความเข้าใจกับ “สิทธิและหน้าที่” ในคดีอาญา

“สิทธิ” คือ อำนาจที่ได้รับการรับรองจากกฎหมายว่าเราสามารถทำได้อย่างอิสระ โดยไม่ไปก้าวก่ายคนอื่น และคนอื่นก็ไม่มีอำนาจมาก้าวก่ายอำนาจนี้ของเรา คนเรามีสิทธิขั้นพื้นฐานหลัก ๆ (สิทธิมนุษยชน) ได้แก่ สิทธิในชีวิตและร่างกาย สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในที่อยู่อาศัยส่วนตัว และ สิทธิในการประกอบอาชีพ

กรณีของสิทธิในชีวิตและร่างกายของเรา เรามีอำนาจที่จะใช้ชีวิตอย่างมนุษย์คนหนึ่ง คนอื่นไม่มีอำนาจมาทำร้ายร่างกายหรือฆ่าเรา หากมีคนมาทำร้ายเรา เท่ากับคนนั้นได้มาละเมิดสิทธิของเรา ในทำนองเดียวกัน คนอื่นก็มีสิทธิในชีวิตและร่างกายของเขา เราไม่มีอำนาจไปทำร้ายร่างกายหรือทำให้เขาตาย โดยสิทธิในชีวิตและร่างกาย

นอกเหนือจากนี้ เรายังได้รับสิทธิต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดรับรองเอาไว้ เพื่อส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน สิทธิในคดีอาญา เพราะกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อาจไปกระทบกับสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น การถูกคุมขัง กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิในการขอประกันตัวตามหลักเกณฑ์ หรือกฎหมายเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องคุ้มครองสิทธิบางอย่างให้มากขึ้นเมื่อเกิดคดีอาญา เช่น ผู้เสียหายมีสิทธิร้องทุกข์เอาผิดกับผู้กระทำผิดได้ และมีสิทธิได้รับค่าทดแทนจากทั้งผู้กระทำผิดและรัฐ สิทธิที่พยานในคดีอาญาจะได้รับความคุ้มครองจากรัฐ เป็นต้น

ส่วน **“หน้าที่”** คือ สิ่งที่เราควรทำ สิ่งที่ต้องทำตามบทบาทของแต่ละคน โดยหน้าที่ของคนทั่วไปอาจเป็นหน้าที่ในฐานะที่เป็นคน และหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดให้ทำ หากไม่ทำจะเป็นความผิดหรือถูกจำกัดสิทธิบางอย่าง เช่น เป็นพ่อแม่มีหน้าที่ต้องดูแลลูก หากทอดทิ้งลูก ก็เป็นความผิดได้ เพราะถือว่าไม่ทำตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด และยังผิดศีลธรรม หรือ หน้าที่ในการเลือกตั้ง หากไม่ไปเลือกตั้ง จะไม่สามารถใช้สิทธิทางการเมืองในการลงสมัครรับเลือกตั้งได้ เป็นต้น

เรามักจะเห็นคำว่า สิทธิ และ หน้าที่ มากคู่กันเสมอ เนื่องจากสิทธิสามารถก่อให้เกิดหน้าที่ได้ เช่น สิทธิในการได้รับการคุ้มครองทางอาญาจากรัฐ ก็ทำให้รัฐมีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้น แต่ “สิทธิ” กับ “หน้าที่” มีความแตกต่างกัน คือ สิทธิที่เรามี เราอาจจะใช้สิทธินั้นหรือไม่ก็ได้ ถ้าไม่ใช่สิทธิ ก็ไม่ถือว่าเป็นการผิดกฎหมาย แต่หากเราไม่ทำตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด มักจะมีผลกระทบที่เป็นโทษกับเราตามมา

ยกตัวอย่างเช่น สิทธิในทรัพย์สินของเรา เรามีสิทธิที่จะทำอะไรกับทรัพย์สินที่เป็นของเราก็ได้อย่างอิสระ เช่น เอาไปขาย ไปจำนำ เอาไปให้คนอื่น ในขณะที่เดียวกัน คนอื่นย่อมมีหน้าที่ที่จะไม่ละเมิดสิทธิในทรัพย์สินของเรา ไม่เช่นนั้นจะถูกลงโทษตามกฎหมาย เช่น คนอื่นไม่สามารถจะขโมยเอาทรัพย์สินของเราไปขาย ไปจำนำ เอาไปให้คนอื่นได้

หรือสิทธิในคดีอาญา เช่น สิทธิที่ผู้ต้องหาจะไม่ให้การ ผู้ต้องหาอาจจะใช้สิทธิไม่ให้การก็ได้ หรือจะให้การโดยสมัครใจก็ได้ ไม่ผิดกฎหมาย ตำรวจมีหน้าที่ต้องแจ้งสิทธินี้ให้ผู้ต้องหาทราบและต้องไม่บังคับให้ผู้ต้องหาให้การ หากทำเช่นนั้น คำให้การย่อมไม่อาจรับฟังในชั้นศาลได้ และตำรวจอาจถูกดำเนินคดีข้อหาปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

สิทธิและหน้าที่ในคดีอาญา ในคู่มือเล่มนี้ ได้แบ่งตามประเภทของบุคคลที่อยู่ในคดีอาญานั้น และจะได้อธิบายอย่างละเอียดในบทต่อ ๆ ไป ได้แก่

- ▶ สิทธิและหน้าที่ของผู้เสียหาย และโจทก์ในคดีอาญา โปรดดูบทที่ 5 และ 7
- ▶ สิทธิและหน้าที่ของประชาชนในการกล่าวโทษคดีอาญา โปรดดูบทที่ 6
- ▶ สิทธิและหน้าที่ของผู้ต้องหา และจำเลยในคดีอาญา โปรดดูบทที่ 9
- ▶ สิทธิและหน้าที่ของพยานบุคคลในคดีอาญา โปรดดูบทที่ 10

บทที่ 4

ทำความรู้จักกับ “อายุความ”

เมื่อเราเข้าไปเกี่ยวข้องกับคดีอาญา อย่างแรก ๆ ที่ได้ยิน คือ “คดีหมดอายุความหรือยัง?” หรือเคยได้ฟังข่าวว่าผู้ต้องหาหนีคดีจนเกือบครบอายุความแล้วมาถูกจับได้ 15 ปี ต่อมา ชาวบ้านฟังแล้วก็งง ๆ ว่าอายุความมันคืออะไร ในบทนี้ เราจะมาทำความรู้จักกับอายุความในคดีอาญากัน

4.1

ความหมายของ “อายุความ”

อายุความ คือ ระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ใช้สิทธิเรียกร้อง สิทธิฟ้อง หรือสิทธิร้องทุกข์ ซึ่งเราจะต้องใช้สิทธิเหล่านี้ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้

4.2

ทำไมต้องมีอายุความ และมีความสำคัญอย่างไรกับคดีอาญา?

อายุความในคดีอาญา เกิดจากหลักที่ว่า การพิสูจน์ความจริง ควรทำให้เร็วที่สุดตอนที่พยานหลักฐานยังใหม่อยู่ เพื่อลดความผิดพลาดในการตัดสิน หากเวลาเนิ่นนานเกินไปแล้ว พยานหลักฐานสูญหายไป ยิ่งทำให้การตัดสินของศาลผิดพลาดมากยิ่งขึ้น จึงมีการกำหนดอายุความเอาไว้ตามความร้ายแรงของข้อหา ข้อหาที่โทษเบา ก็จะมีอายุความสั้นกว่าข้อหาที่โทษหนัก

ดังนั้น อายุความจึงมีความสำคัญต่อคดีอาญา คือ เจ้าหน้าที่รัฐ และประชาชน เมื่อเจอคดีอาญาจะต้องรีบดำเนินการใช้สิทธิร้องทุกข์แจ้งความในเวลาที่กำหนด และดำเนินคดี รวบรวมพยานหลักฐานให้รวดเร็ว จับกุมผู้กระทำความผิดมาฟ้องศาลภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ หากคดีอาญาขาดอายุความ ประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐย่อมไม่สามารถนำเหตุนั้นมาดำเนินคดีอาญาต่อไปได้อีก¹⁴³ ผู้เสียหายก็จะไม่ได้รับความเป็นธรรม

¹⁴³ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 และ มาตรา 96

4.3 คดีอาญาหมดอายุความแล้ว มาแจ้งความร้องทุกข์หรือฟ้องเป็นคดีอาญาได้¹⁴⁴ หากมีการร้องทุกข์ไป แล้วพบว่าคดีหมดอายุความ พนักงานสอบสวนจะไม่มีอำนาจสอบสวนในเรื่องดังกล่าว หรือหากฟ้องคดีอาญาไป ศาลจะต้องพิพากษายกฟ้อง

ผู้เสียหาย ไม่สามารถนำคดีอาญาที่ขาดอายุความแล้วมาแจ้งความร้องทุกข์หรือฟ้องเป็นคดีอาญาได้¹⁴⁴ หากมีการร้องทุกข์ไป แล้วพบว่าคดีหมดอายุความ พนักงานสอบสวนจะไม่มีอำนาจสอบสวนในเรื่องดังกล่าว หรือหากฟ้องคดีอาญาไป ศาลจะต้องพิพากษายกฟ้อง

นอกจากนี้ หากไม่มีผู้ใดใช้สิทธิฟ้องคดีอาญาจนกระทั่งหมดอายุความ สิทธิในการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้น ย่อมหมดสิ้นไปด้วยพร้อมกับคดีอาญา โดยให้ยึดอายุความคดีแพ่งตามอายุความของคดีอาญา¹⁴⁵ เช่น ข้อหาทำร้ายร่างกายจนบาดเจ็บสาหัส ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297 มีโทษจำคุกสูงสุด 10 ปี มีอายุความฟ้องคดีอาญา 15 ปี หากไม่ได้ฟ้องคดีอาญาภายในอายุความอาญา 15 ปี สิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนจากการทำร้ายร่างกายข้อหานี้ก็มีอายุความ 15 ปี นับแต่วันที่เกิดการกระทำผิดขึ้น¹⁴⁶

จึงอาจสรุปได้คร่าว ๆ ว่า หมดอายุความคดีอาญา = หมดหนทางในการดำเนินคดีแพ่งด้วย (ยกเว้นจะมีกฎหมายกำหนดเอาไว้เป็นอย่างอื่น)

อย่างไรก็ตาม ก่อนจะฟันธงว่าคดีอาญาของเราได้หมดอายุความไปแล้ว ขอให้ท่านไปปรึกษากับทนายความ หรือนักกฎหมายเสียก่อน เนื่องจากยังอาจมีหนทางอื่น ๆ ที่สามารถดำเนินการได้ตามรูปคดีของท่าน เพื่อรักษาผลประโยชน์ในทางคดีของท่านให้ถึงที่สุด

4.4 ระยะเวลาของอายุความในคดีอาญาต่าง ๆ

คดีอาญาแต่ละข้อหา มีอายุความมากน้อยไปตามอัตราโทษ และยังมีกรณีข้อยกเว้นที่แตกต่างกันไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ ยังมีอายุความเกี่ยวกับการบังคับคดีอาญา และอายุความการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาด้วย ในข้อ 4.4 นี้ ได้สรุประยะเวลาอายุความในคดีอาญาตามหลักกฎหมายให้ผู้ท่านได้ทราบเป็นความรู้เบื้องต้นเท่านั้น ท่านควรทำการปรึกษาเรื่องอายุความในคดีอาญาของท่านกับนักกฎหมายโดยตรงเพื่อความถูกต้อง และตรงกับข้อเท็จจริงในคดีของท่านเป็นการเฉพาะ เนื่องจากเป็นหัวข้อที่มีรายละเอียดทางกฎหมายค่อนข้างซับซ้อน

¹⁴⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (6)

¹⁴⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคแรก

¹⁴⁶ตามบังคับของ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายทางละเมิดที่เกิดจากการกระทำผิดอาญา และมีกำหนดอายุความทางอาญายาวกว่าอายุความละเมิด 1 ปี นับแต่วันที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด หรือ 10 ปี นับแต่วันที่รู้ถึงการละเมิด ให้ถือเอาอายุความทางอาญามาใช้แทน

1 อายุความร้องทุกข์ (แจ้งความ)

คดีอาญาความผิดต่อส่วนตัว (ความผิดยอมความได้) ผู้เสียหายร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือฟ้องร้องคดีเองต่อศาล ภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด หากยังไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิด อายุความร้องทุกข์ยังไม่เริ่มนับ แต่อายุความของคดีอาญาจะไม่เกินอายุความการฟ้องคดีอาญาข้อหาข้อนั้น ๆ

กรณีที่ผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน ผู้เสียหายหรือพนักงานอัยการ สามารถฟ้องคดีอาญาที่ร้องทุกข์ไว้ได้ แม้ว่าจะผ่านเกินระยะเวลา 3 เดือนไปแล้ว โดยให้ดูตามอายุความฟ้องคดีอาญาของข้อหาข้อนั้น ๆ ซึ่งอยู่ในตารางที่ 2 ด้านล่างนี้

2 อายุความฟ้องและดำเนินคดีอาญาทั่วไป

ผู้เสียหายหรือพนักงานอัยการต้องฟ้องคดีและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในระยะเวลาตามตารางที่ 2 นับแต่วันกระทำความผิด เมื่อเกินระยะเวลาดังกล่าวถือว่าคดีอาญาขาดอายุความโดยระยะเวลาเป็นไปตามอัตราโทษสูงสุดของข้อหาข้อนั้น ดังนั้น การฟ้องคดีอาญาอย่างเดียว แม้ว่าศาลจะประทับรับฟ้อง แต่หากยังไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาขึ้นศาลอายุความยังคงนับต่อไปเรื่อย ๆ หากต้องการจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ จึงจำเป็นต้องติดตามตัวผู้กระทำความผิดมาก่อนจะหมดอายุความฟ้องคดีอาญา เนื่องจากการพิจารณาคดีอาญาจะต้องทำต่อหน้าจำเลยและให้โอกาสจำเลยแก้ข้อกล่าวหา¹⁴⁷

ถ้าได้ทำการฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลแล้ว แต่ผู้กระทำความผิดหลบหนีจนเกินระยะเวลาตามตารางที่ 2 หรือวิกลจริตและศาลสั่งให้งดการพิจารณาเอาไว้จนเกินกำหนดเวลาตามตารางที่ 2 นี้ นับแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา ให้ถือว่าฟ้องคดีอาญานั้นขาดอายุความ¹⁴⁸

กรณีฟ้องขอให้กักกันจำเลยหลังจากการฟ้องคดีอาญาไปแล้ว ให้ฟ้องภายใน 6 เดือน นับแต่ฟ้องคดีอาญาข้อหาที่จะให้มีการกักกัน หากเกินกำหนด ถือว่าขาดอายุความฟ้องคดีขอให้กักกันจำเลย

3 อายุความฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องจากคดีอาญา

■ คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องอาญา คือ คดีแพ่งที่มีต้นเหตุความรับผิดชอบในทางแพ่งมาจากการกระทำความผิดทางอาญา เช่น ค่าเสียหาย การเรียกคืนทรัพย์สินที่ถูกขโมยไป หรือค่าสินไหมทดแทนกรณีต่าง ๆ¹⁴⁹

¹⁴⁷ปวิมา วิโรจน์ธนะชัย, 2551, หน้า 71, อ้างอิงจาก คณิต ณ นคร (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 7), หน้า 64.

¹⁴⁸ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 วรรคสอง

¹⁴⁹โปรดดูรายละเอียดการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ในบทที่ 8 การชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา

- กรณีไม่มีผู้ใดฟ้องคดีอาญา อายุความการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องคดีอาญา จะเท่ากับอายุความฟ้องคดีอาญาข้อหา นั้น ๆ¹⁵⁰ ยกเว้นในกรณีที่ยุอายุความคดีอาญานั้นสั้นกว่าอายุความคดีแพ่ง เช่น ความผิดต่อส่วนตัวที่ยอมความได้ หากไม่มีการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีโดยผู้เสียหาย ภายใน 3 เดือน จะหมดอายุความฟ้องคดีอาญาในการกระทำผิดนั้น ในส่วนของคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการกระทำผิดนั้น อายุความจะมีกำหนด 1 ปี นับจากวันที่รู้ว่ามีผู้กระทำความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด หรือ กำหนด 10 ปี นับแต่วันที่มีการกระทำความผิด เป็นไปตามบังคับของอายุความสิทธิเรียกร้องทางละเมิด¹⁵¹
- อายุความคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องคดีอาญาจะสะดุดหยุดลง เมื่อได้ฟ้องร้องคดีอาญาและนำตัวผู้กระทำความผิดมาขึ้นศาลแล้ว หมายถึง อายุความคดีแพ่งเดิมที่นับจากวันกระทำความผิดอาญาได้จบลง และจะเริ่มนับอายุความคดีแพ่งใหม่ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด¹⁵²
- กรณีที่จำเลยถูกศาลพิพากษาคดีอาญาจนคดีเสร็จเด็ดขาดว่าให้ลงโทษจำเลยก่อนที่ จะมีการฟ้องคดีแพ่ง อายุความฟ้องคดีแพ่งของผู้เสียหายเริ่มนับใหม่ มีกำหนด 10 ปี นับแต่วันที่อ่านคำพิพากษา¹⁵³

ตารางที่ 2 อายุความการฟ้องคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 95	
โทษสูงสุดของข้อหาอาญา	อายุความฟ้องคดีอาญา
โทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุก 20 ปี	20 ปี
โทษจำคุกกว่า 7 ปีแต่ยังไม่ถึง 20 ปี	15 ปี
โทษจำคุกกว่า 1 ปีถึง 7 ปี	10 ปี
โทษจำคุกกว่า 1 เดือนถึง 1 ปี	5 ปี
โทษจำคุกตั้งแต่ 1 เดือนลงมา หรือโทษอย่างอื่น เช่น กักขัง ปรับ	1 ปี

- กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาคดีอาญาจนคดีเสร็จเด็ดขาดว่าให้ยกฟ้องจำเลยก่อนที่ จะมีการฟ้องคดีแพ่ง เท่ากับว่าจำเลยไม่มีความผิดอาญา จึงไม่ถือว่าเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องคดีอาญา แต่เป็นคดีแพ่งเรียกร้องค่าเสียหายทางละเมิดตามปกติ อายุความคดีแพ่งเดิมจึงเดินต่อจากวันที่มีการกระทำความผิด โดยมีกำหนด 1 ปี นับจากวันที่รู้ว่ามีผู้กระทำความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด หรือ กำหนด 10 ปี นับแต่วันที่มีการกระทำความผิด¹⁵⁴

¹⁵⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคแรก
¹⁵¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคท้าย ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 488 วรรคแรก
¹⁵²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคสอง
¹⁵³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคสาม ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32
¹⁵⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคท้าย ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 488 วรรคแรก

4 อายุความบังคับคดีอาญาตามคำพิพากษา

- คดีอาญาที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำเลย แล้วจำเลยหลบหนีไปหรือรับโทษยังไม่ครบแล้วไม่สามารถนำตัวกลับมารับโทษได้จนเกินกำหนดเวลาของกฎหมายตามตารางที่ 3 แม้ว่าจับตัวมาได้ภายหลัง ก็สามารถจะลงโทษจำเลยได้อีก¹⁵⁵
- คดีที่มีการยึดทรัพย์สินใช้ค้ำประกันหรือการกักขังแทนค่าปรับ ต้องทำภายใน 5 ปี นับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาถึงที่สุด มิเช่นนั้นจะยึดทรัพย์สินหรือกักขังไม่ได้¹⁵⁶
- คดีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้กักกันจำเลย ต้องบังคับกักกันจำเลยภายใน 3 ปี หากจำเลยหลบหนีโดยยังไม่ได้ถูกกักกัน หรือพ้นโทษจำคุกแล้วไม่ได้ถูกกักกันเกิน 3 ปี นับแต่วันที่จำเลยหลบหนี หรือวันที่พ้นโทษออกมา ก็ไม่สามารถไปกักกันจำเลยนั้นได้อีก¹⁵⁷
- กรณีศาลสั่งให้จำเลยทำทัณฑ์บน หรือ การขอให้ศาลสั่งให้ผู้ประพฤติดี ทัณฑ์บนชำระเงินตามกำหนดในทัณฑ์บน ต้องบังคับหรือร้องขอต่อศาลภายใน 2 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง หรือวันที่ทำผิดทัณฑ์บน มิเช่นนั้นจะไม่สามารถบังคับให้ทำทัณฑ์บนหรือมีคำสั่งให้ชำระเงินนั้นได้¹⁵⁸

ตารางที่ 3 สรุปลักษณะการบังคับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา	
โทษ/วิธีการตามคำพิพากษา	อายุความบังคับคดี
โทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุก 20 ปี	20 ปี
โทษจำคุกกว่า 7 ปีแต่ยังไม่ถึง 20 ปี	15 ปี
โทษจำคุกกว่า 1 ปีถึง 7 ปี	10 ปี
โทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปี ลงมา หรือโทษอย่างอื่น	5 ปี
โทษปรับ (ยึดทรัพย์สินหรือกักขังแทนค่าปรับ)	5 ปี
การกักกัน	3 ปี
การบังคับให้ทำทัณฑ์บน / ขอให้ศาลบังคับชำระเงินที่ผิดทัณฑ์บน	2 ปี

¹⁵⁵ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 98
¹⁵⁶ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 99 วรรคแรก
¹⁵⁷ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 100
¹⁵⁸ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 101 ประกอบมาตรา 46 และ มาตรา 47 การทำทัณฑ์บน คือ การที่พนักงานอัยการ ขอให้ศาลกำหนดหลักประกันเป็นเงินไม่เกิน 50,000 บาท ให้จำเลยซึ่งไม่ว่าจะถูกลงโทษหรือไม่ก็ตาม ต้องไม่ก่อเหตุร้ายหรือกระทำความผิดตามที่ฟ้องข้อหาบางประเภท ตลอดระยะเวลาไม่เกิน 2 ปี เพื่อเป็นการป้องกันอันตรายต่อสังคม หากผู้ทำทัณฑ์บนไม่ทำตาม (ประพฤติผิดทัณฑ์บน) ศาลสามารถสั่งให้ชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในทัณฑ์บนได้

4.5 วิธีนับอายุความ

วิธีเริ่มนับอายุความ ให้นับในวันรุ่งขึ้นของวันที่กฎหมายกำหนด วันแรกไม่นับ¹⁵⁹ เช่น เราทราบว่านาย ก. ได้ยื่นฟ้องไปเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2563 ให้เริ่มนับระยะเวลาแจ้งความได้ตั้งแต่วันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2563 ไป 3 เดือน จะครบอายุความแจ้งความหรือฟ้องคดีวันที่ 2 เมษายน พ.ศ.2563

วิธีการนับอายุความว่าถึงวันที่เท่าไร ให้นับตามจำนวนวัน หรือ เดือน หรือ ปี ตามที่กฎหมายกำหนดพูดอย่างง่าย คือ

▶ นับวันชนวัน

เช่น คู่ความต้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานพร้อมสำเนาต่อศาลก่อนวันตรวจพยานหลักฐานไม่น้อยกว่า 7 วัน กรณีวันตรวจพยานหลักฐานตรงกับวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2563 ให้นับจากวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2563 ย้อนหลังไป 7 วัน คู่ความจึงต้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานอย่างน้อยในวันที่ 31 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563 หรืออาจยื่นก่อนวันที่ 31 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563 ก็ได้ เพื่อรักษาประโยชน์ของคู่ความ

▶ นับเดือนชนเดือน

ไม่ต้องคำนึงว่าเดือนนั้นจะมีกี่วัน เช่น ระยะเวลายื่นอุทธรณ์ ภายใน 1 เดือน นับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง กรณีวันที่อ่านคำพิพากษา ตรงกับวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2563 ให้นับตั้งแต่วันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2563 ไปอีก 1 เดือน จะครบกำหนดยื่นอุทธรณ์ในวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2563

▶ นับปีชนปี

ให้นับเป็นรายปีไป ไม่ต้องคำนึงว่าปีนั้นจะมีกี่วัน เช่น นาย ก. ได้ขัง นาย ข. เอาไว้ มัดข้อเท้าจนแน่น และทำให้ต้องตัดขาทั้ง (ขาดเจ็บสาหัส) เมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 คดีนี้มีโทษสูงสุด 20 ปี มีอายุความฟ้องคดีอาญา 15 ปี ให้นับไปอีก 15 ปี ข้างหน้า เริ่มจากวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2563 คดีนี้จะหมดอายุความฟ้องคดีในวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2577

ส่วนกรณีที่วันครบอายุความฟ้องคดี ไปตรงกับวันหยุดราชการ อย่างวันหยุดนักขัตฤกษ์ หรือ วันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ ให้นับวันทำงานวันแรกหลังจากวันหยุดราชการนั้นเป็นวันครบอายุความ เช่น คดีจะครบอายุความฟ้องร้องในวันที่ 13 เมษายน พ.ศ. 2563 แต่เนื่องจากเป็นวันหยุดราชการ คือ วันสงกรานต์ตั้งแต่วันที่ 13 - 15 เมษายน พ.ศ. 2563 จึงไม่สามารถไปยื่นฟ้องคดีอาญาที่ศาลได้ ให้ถือว่าวันที่ 16 เมษายน พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นทำงานวันแรกหลังจากวันหยุดราชการนั้น เป็นวันครบอายุความแทน

แต่กรณีเช่นนี้ ไม่รวมถึงอายุความการแจ้งความร้องทุกข์ เนื่องจากสถานีตำรวจไม่มีวันหยุดทำการ สามารถร้องทุกข์ได้ตลอดเวลา แม้ว่าวันครบอายุความร้องทุกข์จะตรงกับวันหยุดราชการก็ไม่ทำให้อายุความร้องทุกข์ขยายออกไป

¹⁵⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 193/3 วรรคสอง ประกอบ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15

การนับอายุความและวิธีการนับอายุความในคดีอาญา

คดีอาญาแต่ละข้อหา มีอายุความมากน้อยไปตามอัตราโทษ และยังมีกรนับอายุความแตกต่างกันไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ท่านควรทำการปรึกษาเรื่องอายุความในคดีอาญาของท่านกับนักกฎหมายโดยตรงเพื่อความถูกต้อง และตรงกับข้อเท็จจริงในคดีของท่านเป็นการเฉพาะ เนื่องจากมีรายละเอียดทางกฎหมายค่อนข้างซับซ้อน

อายุความอาญา

โทษสูงสุดคดีอาญา	อายุความฟ้องคดีอาญา
โทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุก 20 ปี	20 ปี
โทษจำคุกกว่า 7 ปีแต่ยังไม่ถึง 20 ปี	15 ปี
โทษจำคุกกว่า 1 ปีถึง 7 ปี	10 ปี
โทษจำคุกกว่า 1 เดือนถึง 1 ปี	5 ปี
โทษจำคุกตั้งแต่ 1 เดือนลงมา หรือโทษอย่างอื่น เช่น ทัณฑ์ขัง ปรับ	1 ปี

วิธีนับอายุความ

วิธีการนับอายุความว่าถึงวันที่เท่าไร ให้นับตามจำนวนวัน หรือ เดือน หรือ ปี ตามที่กฎหมายกำหนด

นับวันชนวัน

เช่น คู่ความต้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานพร้อมสำเนาต่อศาลก่อนวันตรวจพยานหลักฐานไม่น้อยกว่า 7 วัน กรณีวันตรวจพยานหลักฐานตรงกับวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2563 ให้นับจากวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2563 ย้อนหลังไป 7 วัน คู่ความจึงต้องยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานอย่างน้อยในวันที่ 31 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563

นับเดือนชนเดือน

ไม่ต้องคำนึงว่าเดือนนั้นจะมีกี่วัน เช่น ระยะเวลายื่นอุทธรณ์ ภายใน 1 เดือน นับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง กรณีวันที่อ่านคำพิพากษา ตรงกับวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2563 ให้นับตั้งแต่วันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2563 ไปอีก 1 เดือน จะครบกำหนดยื่นอุทธรณ์ในวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2563

นับปีชนปี

ให้นับเป็นรายปีไม่ต้องคำนึงว่าปีนั้นจะมีกี่วัน เช่น นาย ก. ได้ขัง นาย ข. เอาไว้ มัดข้อเท้าจนแน่น และทำให้ต้องตัดขาทั้ง (ขาดเจ็บสาหัส) เมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 คดีนี้มีโทษสูงสุด 20 ปี มีอายุความฟ้องคดีอาญา 15 ปี ให้นับไปอีก 15 ปี ข้างหน้า เริ่มจากวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2563 คดีนี้จะหมดอายุความฟ้องคดีในวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2577

บทที่ 5

เมื่อเราตกเป็น “ผู้เสียหาย” ในคดีอาญา

เมื่อเกิดการไม่เคารพกฎหมาย เกิดการกระทำผิดอาญาหรือพยายามกระทำผิดขึ้นบุคคลแรกที่จะต้องได้รับผลกระทบ คือ ผู้เสียหาย ซึ่งไม่มีใครอยากตกอยู่ในสถานะเช่นนี้เพราะผลร้ายจากการกระทำผิดอาญา อาจถึงขั้นเสียชีวิตส่งผลกระทบต่อครอบครัวและรบกวนความสงบสุขของสังคม แต่เมื่อคดีอาญาได้เกิดขึ้นแล้ว ผู้เสียหายสามารถพึ่งพากระบวนการยุติธรรมทางอาญาจากรัฐเพื่อเยียวยาความเสียหายได้ ไม่ต้องไปตามแก้แค้นกันเอาเองแบบสมัยโบราณ ในบทที่ 5 นี้ จะได้ให้ความรู้ทางกฎหมายและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตัวเมื่อเราตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา

5.1 ใคร คือ ผู้เสียหายในคดีอาญา?

ในทางกฎหมาย ผู้เสียหาย หมายถึง

- ▶ 1. คนที่ได้รับ ความเสียหายจากการกระทำผิดอาญา¹⁶⁰ รวมไปถึงผู้เสียหายที่อายุยังไม่ครบ 20 ปีบริบูรณ์ ก็สามารถใช้สิทธิร้องทุกข์ได้ตามกฎหมาย ไม่ต้องขออนุญาตจากบิดามารดา หรือผู้ปกครอง
- ▶ 2. สามที่จดทะเบียนสมรสถูกต้องตามกฎหมาย มีสิทธิฟ้องคดีอาญาแทนภรรยาได้ เมื่อได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากภรรยา และมีอำนาจดำเนินคดีอาญาแทนในกรณีภรรยาเป็นผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจัดการเองได้¹⁶¹
- ▶ 3. ภรรยาที่จดทะเบียนสมรสถูกต้องตามกฎหมาย มีอำนาจดำเนินคดีอาญาแทนในกรณีสามีเป็นผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจัดการเองได้¹⁶²
- ▶ 4. ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์¹⁶³ มีอำนาจดำเนินคดีอาญาในความผิดที่ได้กระทำต่อผู้เยาว์¹⁶⁴ หมายถึงบุคคล ดังนี้

■ บิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งต้องจดทะเบียนสมรสกับมารดา หรือ จดทะเบียนสมรสกับมารดา ในภายหลัง หรือได้จดทะเบียนรับรองบุตร หรือศาลพิพากษาว่าผู้เยาว์นั้นเป็นบุตรแล้ว¹⁶⁵ เพียงแคมีชื่อเป็นบิดาในสูติบัตร หรือให้ใช้นามสกุล ยังไม่ถือว่าเป็นบิดาโดยถูกต้องตามกฎหมาย ไม่มีอำนาจดำเนินคดีอาญาแทนบุตรผู้เยาว์

■ มารดาของผู้เยาว์ โดยทั่วไปแล้ว มารดามีสถานะเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของบุตรเสมอ ยกเว้นกรณีมารดาถูกศาลสั่งถอนอำนาจปกครองบุตร มารดาไม่สามารถดำเนินการแทนได้

■ ผู้ปกครองของผู้เยาว์ คือ คนที่ไม่ใช่บิดามารดาที่ศาลสั่งให้มีอำนาจปกครองผู้เยาว์ได้ อาจเป็นญาติ หรือ บุคคลที่ศาลแต่งตั้งให้เป็นผู้ปกครอง จะมีขึ้นในกรณีที่ผู้เยาว์กำพร้าบิดามารดา หรือ บิดามารดาถูกศาลถอนอำนาจปกครองด้วยเหตุต่าง ๆ

■ ผู้รับบุตรบุญธรรม (พ่อหรือแม่บุญธรรม) ที่ได้จดทะเบียนรับผู้เยาว์นั้นเป็นบุตรบุญธรรมถูกต้องตามกฎหมาย¹⁶⁶

¹⁶⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4)

¹⁶¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) ประกอบ มาตรา 3, 4 วรรค 2 และ มาตรา 5 (2)

¹⁶²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 (2) ประกอบ มาตรา 3

¹⁶³ผู้เยาว์ หมายถึง บุคคลที่อายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์

¹⁶⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) ประกอบ มาตรา 5 (1)

¹⁶⁵ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1547

¹⁶⁶ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1598/28 ผู้รับบุตรบุญธรรม เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองผู้เยาว์ที่เป็นบุตรบุญธรรม บิดามารดาโดยกำเนิดหมดอำนาจปกครองนับตั้งแต่ที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรมแล้ว

- ▶ **5. ผู้อนุบาล**¹⁶⁷ มีอำนาจดำเนินคดีอาญาในความผิดที่ได้กระทำต่อผู้ไร้ความสามารถ¹⁶⁸
- ▶ **6. ผู้บุพการี** คือ ญาติทางสายเลือดโดยตรงขึ้นไป ได้แก่ บิด มารดา ปู่ย่า ตายาย ทวด ของผู้เสียหาย มีอำนาจดำเนินคดีแทนผู้เสียหายที่ถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจัดการเองได้¹⁶⁹
- ▶ **7. ผู้สืบสันดาน** คือ ญาติทางสายเลือดโดยตรงขึ้นไป ได้แก่ ลูก หลาน เหลน ลื้อ ของผู้เสียหาย มีอำนาจดำเนินคดีแทนผู้เสียหายที่ถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจัดการเองได้¹⁷⁰
- ▶ **8. ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคล** กรณีความผิดอาญาต่อนิติบุคคล¹⁷¹

■ นิติบุคคล เป็นคนที่กฎหมายสมมติว่ามีความสามารถ สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบได้ตามกฎหมายเหมือนกับบุคคลธรรมดา แต่ไม่มีชีวิต ร่างกาย สติปัญญา เหมือนกับคนธรรมดา จึงต้องมีผู้แทนนิติบุคคล เพื่อแสดงออกถึงสิทธิ หน้าที่ และความประสงค์ของนิติบุคคล

■ นิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้แก่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ห้างหุ้นส่วนสามัญ บริษัทจำกัด

■ ตัวอย่างคดีอาญาที่ทำต่อนิติบุคคล เช่น คดีละเมิดลิขสิทธิ์ภาพยนตร์ของบริษัทจำกัด ที่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์เพื่อฉายและจัดจำหน่ายในประเทศไทย กรรมการผู้จัดการบริษัท ต้องตั้งผู้แทนนิติบุคคลไปร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดีอาญาต่อผู้ละเมิดลิขสิทธิ์เนื่องจากบริษัทจำกัด ไม่มีชีวิต ไปแจ้งความเองไม่ได้

บุคคลที่กฎหมายถือว่าเป็นผู้เสียหายดังกล่าวมาข้างต้น มีอำนาจจัดการต่อไปนี้แทนผู้เสียหายได้¹⁷²

- ◆ 1) ร้องทุกข์
- ◆ 2) เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา หรือเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ
- ◆ 3) เป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา
- ◆ 4) ถอนฟ้องคดีอาญาหรือคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา
- ◆ 5) ยอมความในคดีความผิดต่อส่วนตัว

ส่วนญาติของผู้เสียหายที่ไม่ได้มีอำนาจปกครองดูแลใด ๆ หรือไม่ได้เป็นผู้มีสิทธิดำเนินการแทนผู้เสียหายตามกฎหมาย แม้จะไม่มีสิทธิแจ้งความร้องทุกข์หรือฟ้องคดีอาญาแทนผู้เสียหาย

¹⁶⁷ผู้อนุบาล คือ ผู้ที่ศาลแต่งตั้งให้มีอำนาจดูแลผู้ไร้ความสามารถ

¹⁶⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) ประกอบมาตรา 5 (1)

¹⁶⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 (2)

¹⁷⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 (2)

¹⁷¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 (3)

¹⁷²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 3 ประกอบ มาตรา 4 ถึง มาตรา 6

แต่ยังสามารถใช้สิทธิกล่าวโทษว่ามีการกระทำความผิดอาญาต่อพนักงานสอบสวนได้ในฐานะประชาชนทั่วไป เพื่อให้มีการสอบสวนคดีอาญาเกิดขึ้น¹⁷³

5.2 สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา

เมื่อเราตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายโดยตรง หรือว่าเป็นผู้มีส่วนดำเนินคดีแทนผู้เสียหาย เรามีสิทธิโดยทั่วไปดังนี้

- ▶ **1. สิทธิในการร้องทุกข์ (แจ้งความ)** ต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำผิด¹⁷⁴
- ▶ **2. สิทธิในการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา**¹⁷⁵
- ▶ **3. สิทธิในการเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ** กรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์¹⁷⁶
- ▶ **4. สิทธิในการเป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา (เรียกค่าสินไหมทดแทน)**¹⁷⁷
- ▶ **5. สิทธิในการถอนฟ้องคดีอาญาหรือคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา**¹⁷⁸
- ▶ **6. สิทธิในการยอมความในคดีอาญาที่เป็นความผิดต่อส่วนตัว** ต้องทำการยอมความก่อนคดีถึงที่สุด¹⁷⁹
- ▶ **7. สิทธิในการถอนคำร้องทุกข์ตอนไหนก็ได้**¹⁸⁰
- ▶ **8. สิทธิขอให้พนักงานอัยการมีคำขอให้ศาลสั่งให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่จำเลยเอาไปหรือทำให้เสียหายจากการกระทำความผิดคดีอาญานั้น**¹⁸¹
- ▶ **9. สิทธิในการคัดค้านการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย**¹⁸²
- ▶ **10. สิทธิในการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยในคดีอาญา** ต้องยื่นก่อนมีการสืบพยาน หรือหากไม่มีการสืบพยาน ต้องยื่นก่อนศาลมีคำพิพากษา¹⁸³

¹⁷³ โปรดดูรายละเอียดการกล่าวโทษ ในบทที่ 6

¹⁷⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123 วรรคแรก

¹⁷⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 (2) ประกอบ มาตรา 2 (14)

¹⁷⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 30

¹⁷⁷ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด มาตรา 438 ถึง มาตรา 448 ประกอบ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 3 (3)

¹⁷⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35 ประกอบ มาตรา 3 (4) และ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 175

¹⁷⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35 วรรคท้าย ประกอบ มาตรา 3 (5)

¹⁸⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 126

¹⁸¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 และ มาตรา 44

¹⁸²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 (7) และ มาตรา 109

¹⁸³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1

- ▶ 11. สิทธิที่จะอนุญาตให้ตรวจตัวเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐาน ผู้เสียหายจะยินยอมให้ตรวจตัวหรือไม่ก็ได้ และหากผู้เสียหายเป็นหญิง มีสิทธิได้รับการตรวจตัวจากเจ้าพนักงานหญิง¹⁸⁴
- ▶ 12. สิทธิที่จะชี้ตัวผู้ต้องหา ในสถานที่เหมาะสมและปกปิดตัวผู้เสียหายไม่ให้ผู้ต้องหาเห็น¹⁸⁵
- ▶ 13. สิทธิในการยื่นอุทธรณ์ ฎีกา คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์หรือเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ เว้นแต่จะต้องห้ามอุทธรณ์หรือฎีกาตามกฎหมาย¹⁸⁶
- ▶ 14. สิทธิในการตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตนเมื่อพนักงานอัยการฟ้องคดีแล้ว¹⁸⁷
- ▶ 15. สิทธิขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหายจากรัฐ¹⁸⁸
- ▶ 16. สิทธิขอรับสนับสนุนค่าดำเนินคดีอาญาจากกองทุนยุติธรรม¹⁸⁹

5.3 การดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายในคดีอาญา

▶ 1. การร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน

ผู้เสียหาย สามารถเข้าร้องทุกข์ (แจ้งความ) กับพนักงานเจ้าหน้าที่ว่ามีผู้กระทำความผิดอาญา ซึ่งทำให้เกิดความเสียหาย ไม่ว่าจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม โดยผู้เสียหายจะต้องมีความประสงค์ที่จะดำเนินคดีให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ¹⁹⁰

การร้องทุกข์ จะทำด้วยปากเปล่า หรือ ทำเป็นหนังสือก็ได้ โดยควรมีรายละเอียด ดังนี้

- วัน เดือน ปี ที่ร้องทุกข์
- ชื่อ - นามสกุลผู้ร้องทุกข์ พร้อมทั้งระบุความสัมพันธ์ของผู้ร้องทุกข์กับผู้เสียหาย หากเป็นผู้ร้องทุกข์แทนผู้เสียหาย เช่น เป็นผู้ปกครองของเด็กผู้เสียหาย เป็นกรรมการผู้จัดการบริษัทจำกัด เป็นลูกของผู้ตาย
- ที่อยู่ปัจจุบัน และหมายเลขโทรศัพท์ที่ติดต่อได้
- ลักษณะการกระทำความผิดอาญา และรายละเอียดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น วัน เดือน ปี เวลา สถานที่เกิดเหตุ ฯลฯ

- ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหาย
- ชื่อสกุลผู้กระทำความผิด หรือลักษณะของผู้กระทำความผิด (ถ้าทราบ)
- ระบุว่าต้องการให้ดำเนินคดีนำผู้กระทำความผิดมารับโทษ
- ลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข์

หากเราเพียงแค่อ้างความลงบันทึกประจำวันไว้เป็นหลักฐาน ยังไม่ถือว่าเป็นคำร้องทุกข์ตามกฎหมาย เนื่องจากไม่มีเจตนาจะดำเนินคดีอาญาให้ผู้กระทำความผิดมารับโทษ

สิ่งที่ควรนำไปประกอบการร้องทุกข์ เช่น

- เอกสารระบุตัวตนของผู้เสียหาย หรือเอกสารที่แสดงความสัมพันธ์ของผู้ร้องทุกข์กับผู้เสียหายอย่างบัตรประจำตัวประชาชน ใบขับขี่ หรือบัตรอื่นๆ ของผู้เสียหายที่ทางราชการออกให้ รวมถึงบัตรเหล่านี้ของผู้มีอำนาจดำเนินคดีแทนผู้เสียหาย สำเนาสูติบัตรของผู้เสียหาย (กรณีผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์) สำเนาคำสั่งศาลแสดงการเป็นผู้อนุบาล (กรณีผู้เสียหายเป็นผู้ไร้ความสามารถ)
- หนังสือมอบอำนาจให้สามิดำเนินคดีอาญาแทนภรรยาที่เป็นผู้เสียหาย หรือหนังสือมอบอำนาจจากนิติบุคคลให้ผู้ที่มาร้องทุกข์ดำเนินการแทน
- หนังสือร้องทุกข์ (ถ้ามี)
- พยานหลักฐานต่าง ๆ เท่าที่มี ไม่ว่าจะเป็นวัตถุต่าง ๆ ที่ใช้กระทำความผิด รูปถ่าย ความเสียหายหรือวัตถุที่สูญหาย วัตถุออกจากกล้องวงจรปิด พยานบุคคล ในเหตุการณ์ที่สามารถพามาได้ ผลการตรวจร่างกายและใบรับรองแพทย์ ฯลฯ ควรทำสำเนาเอกสารต่าง ๆ เตรียมไว้ให้พนักงานสอบสวนด้วย 1 ชุด

ผู้เสียหาย สามารถไปร้องทุกข์กับพนักงานเจ้าหน้าที่ ได้แก่

- พนักงานสอบสวน¹⁹¹ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ
- เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง เช่น นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือ ตำรวจ นายใดก็ได้ โดยเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจที่รับหนังสือร้องทุกข์ไว้ จะจัดส่งเรื่องไปยังพนักงานสอบสวนพร้อมรายละเอียดโดยเร็ว หากร้องทุกข์ด้วยวาจา จะจัดการให้ผู้เสียหายไปพบพนักงานสอบสวนโดยเร็วเพื่อทำคำร้องทุกข์ตามกฎหมาย หรือกรณีเร่งด่วน จะจัดบันทึกเรื่องร้องทุกข์แล้วรีบส่งไปยังพนักงานสอบสวนก็ได้¹⁹²

¹⁸⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 (1)

¹⁸⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคท้าย

¹⁸⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 4 อุทธรณ์ และฎีกา

¹⁸⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 วรรคแรก (6) และ วรรคท้าย

¹⁸⁸พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

¹⁸⁹พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558

¹⁹⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (7)

¹⁹¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 123 วรรคแรก

¹⁹²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 124 วรรคแรก

เมื่อผู้เสียหายไปร้องทุกข์ ตามกฎหมายถือว่าได้มีการร้องทุกข์โดยชอบแล้ว แม้ว่ายังไม่ได้ลงบันทึกประจำวันก็ตาม พนักงานสอบสวนย่อมมีอำนาจสอบสวนคำร้องทุกข์นั้น

ในการร้องทุกข์ ผู้เสียหายควรรีบไปร้องทุกข์ทันทีเมื่อเกิดการกระทำผิดอาญาหรือทราบถึงการกระทำผิดอาญา เพราะข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานยังสดใหม่อยู่ ทำให้ติดตามผู้กระทำผิดมาลงโทษได้รวดเร็วและมีพยานหลักฐานเพียงพอในการฟ้องคดีต่อศาล และ สำหรับคดีอาญาที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดยอมความได้ มีอายุความร้องทุกข์ภายใน 3 เดือนนับจากวันที่รู้ถึงการกระทำผิดอาญา และรู้ตัวผู้กระทำผิด

ผู้เสียหายไม่ต้องทราบว่าใครเป็นผู้กระทำผิด หรือว่าการกระทำผิดอาญานั้นเป็นความผิดข้อหาอะไร เพียงบอกเล่าข้อเท็จจริงของเหตุที่เกิดขึ้นให้พนักงานสอบสวน ถือว่าเพียงพอแล้ว พนักงานสอบสวนจะเป็นผู้สอบสวนหาผู้กระทำผิด และปรับบทกฎหมายว่าการกระทำดังกล่าวผิดกฎหมายข้อหาใดบ้าง

เพื่อความรวดเร็วในการดำเนินคดีอาญา ผู้เสียหายอาจทำการตรวจสอบว่าคดีอาญาของตนอยู่ในท้องที่ของสถานีตำรวจใด โดยสามารถโทรศัพท์ไปสอบถามยังสถานีตำรวจใกล้เคียงเสียก่อน

กรณีที่ผู้เสียหายทราบถึงการกระทำผิดหลังจากออกนอกพื้นที่ที่เกิดเหตุมาแล้ว ผู้เสียหายยังคงมีสิทธิตามกฎหมายไปร้องทุกข์กับตำรวจที่สถานีตำรวจแห่งใดก็ได้ในประเทศไทย ตำรวจจะต้องรับเรื่องร้องทุกข์เอาไว้ แล้วส่งต่อไปยังพนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบในท้องที่ที่เกิดเหตุไปทำการสอบสวนต่อไป เพื่อไม่ให้คดีหมดอายุความแจ้งความ โดยเฉพาะในคดีความผิดต่อส่วนตัวที่ยอมความได้ที่มีอายุความเพียง 3 เดือน ซึ่งหลังจากได้ร้องทุกข์ไว้แล้ว ผู้เสียหายยังคงจำเป็นต้องเดินทางไปพบพนักงานสอบสวนในภายหลัง

ในทางปฏิบัติการรับคำร้องทุกข์ที่สถานีตำรวจ เมื่อผู้เสียหายแจ้งความต้องการว่าจะร้องทุกข์เพื่อเอาโทษกับผู้กระทำผิดอาญา จะมีการดำเนินการ คือ

- ตำรวจสอบถามรายละเอียด แล้วลงบันทึก “รายงานประจำวันเกี่ยวกับคดี” เอาไว้ โดยระบุวันเดือนปีที่ร้องทุกข์ และรายละเอียดต่าง ๆ แบบเดียวกันกับหนังสือร้องทุกข์ข้างต้น ผู้ร้องทุกข์ควรตรวจสอบรายละเอียดการกระทำผิดว่าพนักงานสอบสวนได้บันทึกครบถ้วนหรือไม่ เนื่องจากข้อเท็จจริงมีผลต่อทิศทางการสอบสวนของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ ควรให้พนักงานสอบสวนหรือตำรวจบันทึกให้ครบถ้วนในเรื่องที่ผู้เสียหายเห็นว่าสำคัญ
- หลังบันทึกเสร็จแล้ว ตำรวจจะให้ผู้ร้องทุกข์ลงลายมือชื่อในบันทึกนั้น
- ตำรวจส่งบันทึกคดีให้ตำรวจฝ่ายสืบสวน (พนักงานสอบสวน) ทำสำนวนสอบสวน และรายงานผู้บังคับบัญชา
- ตำรวจมอบสำเนารายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีดังกล่าวให้ผู้ร้องทุกข์มาเป็นหลักฐานว่าได้ร้องทุกข์คดีดังกล่าวแล้ว

หลังจากร้องทุกข์แล้ว ผู้เสียหายควรติดตามความคืบหน้าของการสอบสวนได้กับพนักงานสอบสวนที่มีชื่อลงในรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดี รวมไปถึงควรติดต่อในกรณีที่มีพยานหลักฐานเพิ่มเติมหรือมีเหตุจำเป็นอื่น ๆ เกี่ยวกับคดี เพื่อให้พนักงานสอบสวนสามารถช่วยทำดำเนินการได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ผู้เสียหายและผู้ใกล้ชิดควรทราบว่า ขณะนี้พนักงานสอบสวนในประเทศไทยมีจำนวนไม่เพียงพอต่อจำนวนคดีอาญาที่เกิดขึ้น ความล่าช้าอาจเกิดขึ้นได้

หากท่านพบปัญหาในการร้องทุกข์คดีอาญา ให้ติดต่อผู้บังคับบัญชาของสถานีตำรวจนั้น ๆ หรือพนักงานฝ่ายปกครองอื่นในท้องที่ หรือร้องเรียนไปยังสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือศูนย์ดำรงธรรมประจำจังหวัด ให้ช่วยเหลือดำเนินการในเบื้องต้น

▶ 2. การฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการแทนผู้เสียหาย

เมื่อผู้เสียหายได้ร้องทุกข์และพนักงานสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานแล้ว พนักงานสอบสวนจะเห็นว่าสมควรจะงดการสอบสวนหรือสั่งฟ้องคดีอาญานั้นต่อผู้กระทำผิดหรือไม่ แล้วส่งสำนวนคดีพร้อมความเห็นไปให้พนักงานอัยการพิจารณาว่าจะสั่งฟ้องคดีอาญาหรือไม่อีกชั้นหนึ่ง

พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการอาจมีความเห็นตรงกันหรือไม่ตรงกันก็ได้ ขึ้นอยู่กับดุลพินิจและพยานหลักฐานในสำนวนคดี หากพนักงานอัยการมีความเห็นแย้งกับพนักงานสอบสวน จะมีกระบวนการส่งสำนวนคดีไปยังผู้มีอำนาจทบทวนความเห็นดังกล่าวตามกฎหมายต่อไป¹⁹³

กรณีมีคำสั่งฟ้องคดี พนักงานอัยการจะเป็นผู้ดำเนินการฟ้องคดีอาญา เสมือนเป็นตัวแทนของรัฐทำการให้แก่ผู้เสียหาย ผู้เสียหายจะเป็นพยานบุคคลในคดีนั้น และผู้เสียหายมีสิทธิขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการด้วย

ในบางคดีที่ทำการเปรียบเทียบคดีได้ พนักงานอัยการอาจสั่งให้พนักงานสอบสวนพยายามทำการเปรียบเทียบคดี (อาจเป็นการเสียค่าปรับ) แทนการฟ้องคดีต่อศาล (เท่ากับได้ลงโทษผู้กระทำผิดไปแล้ว ไม่ต้องขึ้นศาลอีก)¹⁹⁴

กรณีมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี พนักงานอัยการจะแจ้งให้ผู้เสียหายและผู้ร้องทุกข์ทราบ ซึ่งคำสั่งนี้ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีอาญาด้วยตนเองในภายหลัง โดยผู้เสียหายและผู้มีส่วนได้เสียในคดีอาญานั้น มีสิทธิทำคำร้องไปยังพนักงานอัยการขอทราบสรุปพยานหลักฐานพร้อมความเห็นของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการในการสั่งคดี โดยต้องดำเนินการภายในอายุความฟ้องร้องคดีอาญานั้น¹⁹⁵

¹⁹³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 140 ถึง มาตรา 145/1

¹⁹⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 144

¹⁹⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 146

▶ 3. การฟ้องคดีอาญาด้วยตนเอง

กรณีที่ผู้เสียหายจะไม่ใช้สิทธิร้องทุกข์คดีอาญา หรือเห็นว่าการดำเนินคดีอาญาของรัฐเป็นไปล่าช้า หรือพนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องคดี¹⁹⁶ หรือพนักงานอัยการถอนฟ้องคดี¹⁹⁷ ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีอาญาต่อศาลเองได้โดยตรง แต่สามารถฟ้องได้เฉพาะคดีอาญาที่เป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้ให้ความยินยอมในความผิดที่เกิดขึ้น¹⁹⁸ เช่น ผู้เสียหายเป็นประชาชนที่เดินผ่านมาถูกรถชนป็นลูกหลงจากผู้กระทำผิดอาญาได้รับบาดเจ็บ ถือว่าเป็นผู้เสียหายโดยตรง เป็นต้น และไม่สามารถฟ้องคดีอาญาที่ประชาชนไม่มีอำนาจฟ้อง (ส่วนใหญ่เป็นคดีที่รัฐและสังคมโดยรวมเป็นผู้เสียหาย) เช่น ผู้เสียหายที่ถูกกระสุนปืนลูกหลง จะฟ้องได้เฉพาะแต่ข้อหาทำร้ายร่างกายจนทำให้บาดเจ็บ แต่ไม่สามารถฟ้องในข้อหาครอบครองอาวุธปืนโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นต้น¹⁹⁹

▶ 4. การเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการในคดีอาญา

คดีอาญาที่พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ร่วมในระยะเวลาใดก็ได้ระหว่างที่มีการพิจารณาและต้องยื่นก่อนที่ศาลชั้นต้นพิพากษาคดี²⁰⁰ โดยผู้เสียหายควรแจ้งให้พนักงานอัยการทราบ เพื่อช่วยเหลือในการทำและยื่นคำร้องที่ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดี หรืออาจขอความช่วยเหลือในการทำคำร้องจากเจ้าหน้าที่ศาล ทนายความอาสาประจำศาล หรือเจ้าหน้าที่ศูนย์คุ้มครองสิทธิเสรีภาพในคดีอาญาที่ตั้งอยู่ในศาลนั้น (ถ้ามี)

ในทางกลับกัน คดีอาญาที่มีใช้ความผิดต่อส่วนตัวซึ่งผู้เสียหายยื่นฟ้องแล้ว พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในระยใดก่อนคดีเสร็จเด็ดขาดก็ได้²⁰¹

เมื่อศาลสั่งอนุญาตให้ผู้เสียหายเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ ผู้เสียหายจะมีสถานะกลายเป็นโจทก์ มีหน้าที่นำเสนอพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้เช่นเดียวกัน แต่หากพนักงานอัยการเห็นว่า การกระทำหรือการงดเว้นกระทำการในระหว่างพิจารณาพิพากษาคดีของผู้เสียหายที่เป็นโจทก์ร่วม จะสร้างความเสียหายแก่รูปคดี พนักงานอัยการสามารถร้องขอต่อศาลสั่งให้ผู้เสียหายหยุดกระทำหรือให้กระทำการที่ควรทำได้²⁰²

▶ 5. การให้ปากคำในฐานะพยานผู้เสียหาย

ผู้เสียหายเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในคดีอาญา โดยเฉพาะผู้เสียหายโดยตรงที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำผิดอาญานั้น ๆ ผู้เสียหายจึงควรเตรียมตัวและให้ความสำคัญต่อการให้ปากคำในฐานะพยานไม่ว่าต่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือต่อหน้าศาล เพื่อช่วยในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้มากที่สุด

¹⁹⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 34

¹⁹⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 36 (1) และ (2)

¹⁹⁸ศุภษา กิรติวราชศ, 2560, หน้า 78.

¹⁹⁹โปรดดูรายละเอียดคร่าว ๆ ในการยื่นฟ้องเป็นโจทก์คดีอาญาด้วยตนเองในบทที่ 7

²⁰⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 30

²⁰¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 31

²⁰²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 32

▶ (1) การให้ปากคำในชั้นสอบสวน

หลังจากผู้เสียหายร้องทุกข์ ในทางปฏิบัติ พนักงานสอบสวนอาจโทรศัพท์แจ้งผู้เสียหายมาให้ปากคำ หรือ อาจออกหมายเรียกผู้เสียหายมาถามปากคำในเวลาและสถานที่ที่กำหนดในหมายเรียก²⁰³ กรณีที่ไม่สามารถติดต่อผู้เสียหายในทางอื่นได้

ผู้เสียหายอาจมีทนายความหรือที่ปรึกษาไปร่วมฟังการให้ปากคำก็ได้ และควรแจ้งให้พนักงานสอบสวนทราบล่วงหน้า หากต้องใช้ล่ามแปลภาษาหรือเครื่องมือสื่อสารในทางอื่นเพื่อช่วยในการให้ปากคำ เพื่อพนักงานสอบสวนจะได้จัดเตรียมเอาไว้ให้ พนักงานสอบสวนอาจให้ผู้เสียหายสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนให้ปากคำตามลัทธิความเชื่อหรือศาสนาของผู้เสียหาย²⁰⁴ หากไม่ยอมสาบานตน พนักงานสอบสวนจะหมายเหตุเอาไว้ในวันทัก หลังจากนั้น พนักงานสอบสวนจะสอบถามข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับคดี และปล่อยให้ผู้เสียหายให้ปากคำด้วยความเต็มใจ พนักงานสอบสวนจะต้องไม่ตักเตือน พุดให้ท้อใจหรือทำการหลอกล่อให้ผู้เสียหายให้ปากคำในทางใดทางหนึ่ง²⁰⁵

ผู้เสียหายควรตอบคำถามของพนักงานสอบสวนด้วยความซื่อสัตย์ ให้การตรงกับข้อเท็จจริงของความผิดอาญาที่เกิดขึ้น ผู้เสียหายอาจนำพยานหลักฐานที่มีอยู่ไปประกอบการให้ปากคำก็ได้

ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะไม่ตอบคำถามที่อาจปรักปรำว่าผู้เสียหายกระทำความผิดอาญา หรืออาจถูกฟ้องเป็นคดีอาญาก็ได้ หากไม่แน่ใจในคำตอบหรือข้อมูลที่ตอบ ก็สามารถงดตอบ หรือแจ้งกับพนักงานสอบสวนว่าไม่ทราบข้อมูลดังกล่าว ไม่ควรให้การใส่ร้ายหรือให้ข้อมูลที่ร้ายแรงเกินกว่าความเป็นจริง แม้ว่าผู้เสียหายจะกำลังโกรธแค้นผู้กระทำผิดอยู่ก็ตาม เพื่อให้พนักงานสอบสวนสามารถนำข้อเท็จจริงไปดำเนินการจับกุมตัวผู้กระทำผิดได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และมีการตั้งข้อหาเอาผิดที่เหมาะสม นอกจากนี้ การให้ปากคำเท็จหรือข้อมูลที่ไม่เป็นจริง อาจเป็นความผิดอาญาขอให้การเท็จ²⁰⁶ รวมถึงหากนำเรื่องที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริงไปร้องทุกข์ ย่อมเป็นความผิดอาญาขอหาแจ้งความเท็จได้²⁰⁷

ระหว่างการสอบสวน พนักงานสอบสวนอาจขอตรวจตัวผู้เสียหาย หรือตรวจวัตถุสิ่งของของผู้เสียหายที่อาจเป็นประโยชน์ในคดี ผู้เสียหายจะให้ความยินยอมในการตรวจตัวหรือไม่ก็ได้ และหากเป็นผู้เสียหายผู้หญิง ให้พนักงานสอบสวนที่เป็นหญิงเป็นผู้ตรวจตัวผู้เสียหาย รวมถึงอาจให้บุคคลที่ผู้เสียหายไว้วางใจอยู่ในขณะตรวจตัวก็ได้²⁰⁸

หากพนักงานสอบสวนมีผู้ต้องสงสัยมาให้ผู้เสียหายชี้ตัวขณะการให้ปากคำ จะมีการจัดห้องชี้ตัวผู้ต้องหาเอาไว้ โดยปิดบังไม่ให้ผู้ต้องหาเห็นตัวผู้เสียหาย ยกเว้นกรณีนี้

²⁰³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคแรก

²⁰⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคสอง

²⁰⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคสาม

²⁰⁶ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 172

²⁰⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 173

²⁰⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 (1)

ผู้เสียหายให้ความยินยอมไว้ในบันทึกของพนักงานสอบสวน ผู้เสียหายอาจชี้ตัวต่อหน้าผู้ต้องหา หรือในสถานที่อื่น นอกเหนือไปจากสถานีตำรวจก็ได้²⁰⁹

พนักงานสอบสวน อาจขอให้ผู้เสียหาย มาให้ปากคำเพิ่มเติมอีกภายหลังเมื่อมีความคืบหน้าของคดี หรือ ต้องการข้อมูลพยานหลักฐานเพิ่มเติม ผู้เสียหายควรให้ข้อมูลติดต่อกลับที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบันแก่พนักงานสอบสวน เพื่อประโยชน์ในการติดตามคดี

(2) การให้ปากคำในชั้นสังคดีของพนักงานอัยการ

เมื่อพนักงานสอบสวนมีความเห็นสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีอาญา แล้วส่งเรื่องไปยังพนักงานอัยการ ฝ่ายพนักงานอัยการมีหน้าที่ดูว่าคดีอาญานั้นควรสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องหรือไม่ โดยการทบทวนดูว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอหรือไม่เป็นหลัก พนักงานอัยการจึงอาจขอเรียกผู้เสียหายมาให้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเพื่อพิจารณาให้ความเห็นต่อไป ผู้เสียหายควรปฏิบัติตนในการให้การในลักษณะเดียวกันกับการให้ปากคำต่อพนักงานสอบสวน คือ ให้ปากคำอย่างซื่อสัตย์ตามความเป็นจริง ไม่ให้การเท็จ

(3) การเบิกความเป็นพยานในชั้นศาล

ในคดีอาญาโดยทั่วไป ฝ่ายโจทก์ไม่ว่าจะเป็นพนักงานอัยการ หรือเป็นผู้เสียหายฟ้องคดีเอง จะอ้างผู้เสียหายเป็นพยานบุคคลในคดีอาญา เพราะเป็นประจักษ์พยานสำคัญที่รู้เห็นการกระทำความผิด และเป็นผู้ที่ร้องทุกข์ว่าเกิดการกระทำความผิดอาญาขึ้น ผู้เสียหายที่เป็นพยานในบัญชีระบัพพยาน มีหน้าที่ต้องมาศาลเพื่อเบิกความเป็นพยานหลักฐานประกอบในคดีอาญาตามกำหนดวันนัดสืบพยานที่กำหนด หากผู้เสียหายมีความจำเป็นยิ่งยวดประการใดที่ทำให้ไม่สามารถมาตามวันนัดได้ ควรรีบแจ้งพนักงานอัยการเจ้าของคดีแจ้งทนายความของตน หรือแจ้งแก่ศาลให้ทราบ

ผู้เสียหายควรเบิกความด้วยความซื่อสัตย์ ใช้ถ้อยคำที่สุภาพ และตอบคำถามพนักงานอัยการและทนายจำเลยให้ครบถ้วนตามข้อเท็จจริงเท่าที่ตนเองทราบในขณะที่เกิดเหตุ แต่หากมีคำถามที่อาจจะปรักปรำตนเองในคดีอาญาได้ ผู้เสียหายย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบคำถามนั้น (ศาลอาจจะเตือนทนายจำเลยให้งดถามคำถามในทำนองนี้)

▶ 6. การคัดค้านการขอลปล่อยตัวชั่วคราว (ประกันตัว) ผู้ต้องหาหรือจำเลย

ผู้เสียหายมีสิทธิคัดค้านการขอลปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหา หรือจำเลย ได้ทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาคดีหลังจากฟ้องศาลแล้ว โดยทำคำร้องยื่นต่อศาล แจ้งเหตุผลว่าทำไมศาลจึงไม่ควรให้ประกันตัวผู้ต้องหา หรือจำเลย²¹⁰ เช่น ข้อหาที่ผู้ต้องหากระทำความผิดมีความร้ายแรงเป็นอันตรายต่อสังคม กลัวว่าจะยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน กลัวว่าจะไม่ปลอดภัยต่อผู้เสียหายและพยานบุคคล หรือ จำเลยเคยหลบหนีการจับกุมมาก่อน เกรงว่าจะหลบหนีออกนอกประเทศ หากได้รับการประกันตัว เป็นต้น ซึ่งศาลจะนำคำคัดค้านการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้เสียหายมา

ประกอบการพิจารณาให้ประกันตัวผู้ต้องหา หรือจำเลยด้วย แต่การตัดสินใจสุดท้าย ขึ้นอยู่กับความเห็นของศาลว่าจะปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยหรือผู้ต้องหาหรือไม่²¹¹

▶ 7. การอุทธรณ์ฎีกา

ผู้เสียหายจะมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาได้ ก็ต่อเมื่อเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ หรือ เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาเอง หากเป็นผู้เสียหายในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ จะขึ้นอยู่กับพิจารณาของพนักงานอัยการเจ้าของสำนวนคดีนั้น ๆ

ส่วนคดีอาญาที่ศาลพิพากษาลงโทษจำเลย และจำเลยไม่ได้อุทธรณ์ฎีกาอีกต่อไป ถือว่าเป็นคดีที่เสร็จเด็ดขาดแล้ว หน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ จะบังคับคดีต่อจำเลยทันที

5.4 ข้อแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับผู้เสียหาย ในคดีอาญาบางประเภท

▶ 1. คดีการกระทำความผิดอาญาทางเพศ

☞ ผู้เสียหายที่เป็นหญิง มีสิทธิได้รับการสอบสวน²¹² และตรวจตัว²¹³โดยพนักงานสอบสวนที่เป็นหญิง

☞ ผู้เสียหายมีสิทธิไม่ถูกถามด้วยคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของผู้เสียหายกับบุคคลอื่นนอกจากจำเลยหรือผู้ต้องหา เช่น การถามว่าผู้เสียหายเคยร่วมหลับนอนกับคนอื่นที่ไม่ใช่จำเลยมาแล้วกี่ครั้ง คำถามแบบนี้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะไม่ตอบ และไม่ควรถูกถามเกี่ยวกับเรื่องนี้

☞ เมื่อถูกทำร้ายทางเพศมา ขอให้ผู้เสียหายตั้งสติให้ดี รีบนำตัวเองไปในสถานที่ปลอดภัย ผู้เสียหายควรรีบร้องทุกข์ต่อตำรวจ ขอความช่วยเหลือจากคนในพื้นที่ญาติพี่น้อง เพื่อน หรือหน่วยงานและองค์กรที่ช่วยเหลือผู้หญิงและผู้ถูกทำร้ายทางเพศมาช่วยเหลือในเบื้องต้น

☞ หลังเกิดเหตุ ผู้เสียหายควรหลีกเลี่ยงการทำความสะอาดร่างกาย (ยกเว้นหากมีการบาดเจ็บจำเป็นต้องปฐมพยาบาลเบื้องต้นที่บาดแผล) ให้รีบเก็บพยานหลักฐาน ได้แก่ อุปกรณ์หรืออาวุธที่ผู้ต้องสงสัยใช้ในการทำร้าย รวมถึงเสื้อผ้าที่ใส่ในขณะที่เกิดเหตุ และเก็บไว้ในถุงพลาสติกที่สะอาด แล้วรีบไปแจ้งความ พนักงานสอบสวนจะสอบถามในเบื้องต้น และทำการส่งผู้เสียหายไปให้แพทย์ทำการตรวจร่างกายที่โรงพยาบาล เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาญา ติดตามผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

²⁰⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคท้าย

²¹⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 (7)

²¹¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคสอง

²¹²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคสี่

²¹³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 (1)

 ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะไม่ให้ตรวจตัวเพื่อเป็นพยานหลักฐานก็ได้ ไม่ต้องระบุเหตุผลว่าเพราะอะไร อย่างไรก็ตาม อาจมีผลทำให้รวบรวมพยานหลักฐานในคดีได้น้อยลง

ในการตรวจร่างกายในคดีความผิดอาญาทางเพศ²¹⁴ แพทย์จะมีขั้นตอนคร่าว ๆ ดังนี้

- ◆ 1) ทำการประเมินสภาพจิตใจของผู้เสียหายก่อนตรวจร่างกาย
- ◆ 2) ตรวจเสื้อผ้าชุดที่ใส่ในขณะเกิดเหตุ ซึ่งแพทย์อาจพบคราบอสุจิ หรือเศษเส้นผมเส้นขนติดอยู่ หรืออาจพบหลักฐานอื่น ๆ ที่อาจใช้ระบุตัวผู้ต้องสงสัย รวมไปถึงหากมีการฉีกขาดกระดุมขาดหายไป เพราะอาจร่วงหล่นที่สถานที่เกิดเหตุ หรือติดไปกับตัวผู้ต้องสงสัย เสื้อเปื้อนคราบดินโคลนหรือไม่อย่างไร มีใบไม้หรือสิ่งอื่นใดติดมากับเสื้อผ้าหรือไม่ ซึ่งอาจใช้ยืนยันสถานที่เกิดเหตุ รวมถึงนำไปเปรียบเทียบกับพยานหลักฐานที่เก็บได้จากการตรวจร่างกายและที่พิกของผู้ต้องสงสัย
- ◆ 3) ทำการตรวจร่างกายผู้เสียหายทั่วไปเพื่อตรวจบาดแผลทางกาย เน้นร่องรอยที่ฝ่ามือ เล็บมือ แขน ขา และต้นขา ด้านในซึ่งอาจเป็นหลักฐานแสดงการขัดขืนต่อการร่วมเพศ บาดแผลที่อวัยวะเพศอาจเป็นหลักฐานแสดงการร่วมเพศ (การไม่ปรากฏบาดแผลที่อวัยวะเพศไม่ได้หมายความว่าไม่มีการทำร้ายทางเพศ) รวมถึงตรวจเพื่อเก็บพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น น้ำอสุจิ เส้นขน คราบอสุจิจากร่างกายของผู้เสียหาย แล้วจัดเก็บพยานหลักฐานด้วยวิธีทางนิติวิทยาศาสตร์ส่งตรวจต่อไป และบันทึกผลการตรวจร่างกาย
- ◆ 4) เมื่อการตรวจร่างกายและเก็บพยานหลักฐานเสร็จสิ้น แพทย์จะให้การรักษาเกี่ยวกับบาดแผล การป้องกันการตั้งครรภ์ การป้องกันการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ และการส่งต่อเพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้เสียหาย หากผู้เสียหายมีสภาพจิตใจแย่อย่างมาก แพทย์อาจแนะนำให้อนอนพักโรงพยาบาลหลังเกิดเหตุ

■ ผู้เสียหายควรรับคำปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา ซึ่งนอกจากจะช่วยเรื่องการเยียวยาทางจิตใจแล้ว ความเห็นของจิตแพทย์ยังสามารถนำมาเป็นพยานหลักฐานในคดีได้

■ ขอให้ผู้เสียหายในคดีทางเพศ ระลึกเสมอว่า สิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เสียหายนั้น ไม่ใช่ความผิดของตัวผู้เสียหาย การแจ้งความร้องทุกข์ไม่ใช่เรื่องน่าอับอาย และคุณค่าของผู้เสียหายไม่ได้ลดลงไปจากการถูกทำร้ายนั้นเลย

■ ในชั้นพิจารณาคดีของศาล ศาลมีอำนาจป้องกันไม่ให้ผู้เสียหายในคดีทางเพศต้องเผชิญหน้ากับจำเลยโดยตรงในระหว่างการสืบพยานได้ ไม่ว่าจะโดยการใช้การถ่ายทอดสดผ่านโทรทัศน์วงจรปิด หรือวิธีการอื่น รวมถึงสอบถามผ่านนักจิตวิทยานักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลอื่นที่พยานไว้วางใจด้วยก็ได้²¹⁵ เพื่อลดความเกรงกลัวต่อจำเลย และป้องกันความบอบช้ำทางจิตใจให้เกิดขึ้น

▶ 2. คดีอาญาที่ผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์

- **ผู้เสียหายที่เป็นผู้เยาว์** (อายุไม่เกิน 20 ปีบริบูรณ์) มีสิทธิแจ้งความร้องทุกข์คดีอาญาได้ เนื่องจากไม่ใช่การทำนิติกรรมที่ต้องได้รับอนุญาตจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง เช่น การทำสัญญาซื้อขาย
- **ผู้ปกครอง** หรือญาติผู้ใหญ่ของผู้เยาว์ รวมถึงครูบาอาจารย์ ควรให้ความสำคัญกับสิ่งที่ผู้เยาว์เล่า อย่าเพิ่งไปตัดบทหรือสรุปว่าสิ่งที่เกิดขึ้นไม่เป็นความจริงหรือเชื่อถือไม่ได้ และไม่ควรรู้สึกว่าผู้เยาว์ให้ข้อเท็จจริงเพราะจะมีผลต่อข้อเท็จจริงในคดีได้
- **ทุกฝ่ายควรให้ความสำคัญในการบำบัด ฟื้นฟู** สภาพร่างกายและจิตใจของผู้เสียหายที่เป็น ผู้เยาว์ควบคู่ไปกับการดำเนินคดีอาญา โดยเฉพาะในคดีที่ผู้เยาว์จะเกิดความบอบช้ำทางจิตใจในระยะยาว มีความรู้สึกอับอาย หรือโทษตัวเองที่ทำให้ผู้กระทำความผิดทำร้ายเอาได้ ญาติผู้ใหญ่และผู้เกี่ยวข้องควรปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางเพื่อลดความเสี่ยงด้านความเครียด ภาวะซึมเศร้า ที่อาจกระทบต่อการดำเนินชีวิต และอาจทำให้ผู้เยาว์เกิดพฤติกรรมทำร้ายตนเองได้
- **ในการฟ้องคดี** หากผู้เสียหายไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือมีผู้แทนโดยชอบธรรมแต่บุคคลนั้นมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์ (เช่น เป็นผู้กระทำความผิดอาญาต่อผู้เยาว์) ญาติของผู้เยาว์ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้เยาว์สามารถทำคำร้องต่อศาลให้ตั้งตนเองเป็นผู้แทนเฉพาะคดี เพื่อจัดการแทนผู้เยาว์ในคดีอาญานั้น ๆ ได้ โดยไม่มีค่าธรรมเนียมในการขอตั้งเป็นผู้แทนคดีหากไม่มีใครมาร้องขอเป็นผู้แทนเฉพาะคดีให้ ศาลจะแต่งตั้งพนักงานฝ่ายปกครอง (ส่วนใหญ่คือ พนักงานอัยการ) เป็นผู้แทนเฉพาะคดีให้แก่ผู้เยาว์²¹⁶
- **ในขั้นตอนการร้องทุกข์** สอบปากคำ ชี้ตัวผู้ต้องหา และการสืบพยานผู้เสียหายที่เป็นเด็กในชั้นศาล จะต้องเป็นไปตามวิธีการเฉพาะที่กฎหมายกำหนดไว้²¹⁷

▶ 3. คดีที่ผู้เสียหายเป็นผู้วิกลจริตหรือผู้ไร้ความสามารถ

- **ผู้วิกลจริต** คนที่มีความประพฤติกิริยาผิดปกติ ขาดความรู้สึกและขาดความรับผิดชอบอย่างรุนแรง มีความประพฤติกิริยาผิดปกติไปจากคนทั่วไป จนถึงขั้นไม่สามารถดำเนินชีวิตและทำภารกิจส่วนตัวได้ในทางกฎหมายนั้นหมายรวมทั้งผู้ที่มีความผิดปกติในทางจิตสติวิปลาส และผู้ที่มีความประพฤติกิริยาผิดปกติจากความพิการทางร่างกาย โดยเฉพาะสมอง หรือพิการทางสติปัญญา²¹⁸ เช่น ผู้ป่วยทางจิตเวชที่มีพฤติกรรมผิดปกติรุนแรง ต้องเข้ารับการรักษาเต็มเวลาในสถานพยาบาล ผู้พิการทางสติปัญญาหรือผู้พิการทางสมองจนส่งผลให้ไม่มีความรับผิดชอบหรือความรู้ตัวหรือความเข้าใจได้อย่างคนปกติอย่างผู้ป่วยโรคสมองเสื่อมอัลไซเมอร์ขั้นรุนแรงที่ทำให้สมองสูญเสียความจดจำจนไม่สามารถควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกายได้ ผู้ป่วยมีภาวะออทิสติก หรือปัญญาอ่อนหรือสมองพิการด้วยโรคอื่น ๆ มาแต่กำเนิด เป็นต้น

²¹⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 6

²¹⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2.2.10

²¹⁸อานนท์ ศรีบุญโรจน์ และ หทัยกาญจน์ กำหนดเพชร, 2557, หน้า 120.

²¹⁴เลี้ยง หุยประเสริฐ, ม.ป.ป. ออนไลน์.

²¹⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 172 วรรคสาม

● **ผู้ไร้ความสามารถ** คือ ผู้วิกลจริตที่ศาลสั่งให้มีสถานะเป็นผู้ไร้ความสามารถตามกฎหมายจะทำนิติกรรมได้ต้องอยู่ภายใต้ความดูแลของผู้อนุบาล โดยผู้ที่สามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้คนวิกลจริตเป็นผู้ไร้ความสามารถตามกฎหมาย คือ คู่สมรสที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ทวด ลูก หลาน เหลน ลื้อ ผู้ปกครอง (กรณีผู้วิกลจริตนั้นเป็นผู้เยาว์) หรือผู้พิทักษ์ (กรณีผู้วิกลจริตนั้นเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ) ผู้ซึ่งปกครองดูแลผู้วิกลจริตอยู่ และ พนักงานอัยการ ในกรณีที่ผู้วิกลจริตนั้นไม่มีญาติหรือผู้ปกครองดูแล²¹⁹

● **ผู้เสียหายที่เป็นผู้วิกลจริต** หรือผู้ไร้ความสามารถที่ไม่มีคนดูแล หรือมีผู้ดูแลหรือผู้อนุบาล แต่ไม่สามารถดำเนินคดีอาญาแทนได้หรือมีประโยชน์ขัดกันกับผู้เสียหายญาติของผู้นั้น หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องสามารถทำคำร้องต่อศาลขอให้ตั้งเขาเป็นผู้แทนเฉพาะคดีได้โดยไม่มีค่าธรรมเนียม หากไม่มีผู้ใดเป็นผู้แทนเฉพาะคดีเลย ศาลจะทำการตั้งพนักงานฝ่ายปกครอง (พนักงานอัยการ) เป็นผู้แทนเฉพาะคดี²²⁰

● **ผู้วิกลจริตหรือผู้ไร้ความสามารถ** มักจะตกเป็นผู้เสียหายในการกระทำผิดทางอาญาได้ง่าย เนื่องจากไม่อาจเข้าใจว่ามีการกระทำผิดเกิดขึ้น ถูกหลอกล่อชักจูงได้ง่าย หรือไม่สามารถต่อสู้คดีขึ้นได้ ไม่อยู่ในภาวะที่จะสามารถตัดสินใจได้ ผู้ดูแลหรือญาติ รวมถึงคนใกล้ชิดและคนในพื้นที่ ควรสังเกตการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมหรือความผิดปกติของผู้เสียหายไม่ว่าจะมากหรือน้อย เพื่อจะได้ทราบถึงการกระทำผิดที่อาจเกิดขึ้นจนสร้างความเสียหายต่อร่างกายและจิตใจของผู้วิกลจริตนั้นมากขึ้น

● **ในชั้นพิจารณาคดี** ศาลมีอำนาจใช้การสืบพยานผู้เสียหายที่เป็นผู้วิกลจริตหรือผู้ไร้ความสามารถ ผ่านการถ่ายทอดสดผ่านโทรทัศน์วงจรปิด หรือวิธีการอื่น รวมถึงสอบถามผ่านนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลอื่นที่พยานไว้วางใจด้วยก็ได้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมต่อสภาวะทางร่างกายและสติปัญญาของผู้วิกลจริตหรือผู้ไร้ความสามารถ รวมถึงความเกรงกลัวจำเลยของผู้เสียหาย

● **ผู้เสียหายที่เป็นผู้วิกลจริต หรือผู้ไร้ความสามารถ** ควรได้รับการดูแลจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง เนื่องจากการสื่อสารถึงความบอบช้ำทางร่างกายและจิตใจของกลุ่มบุคคลนี้มีจำกัด

²¹⁹ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 28

²²⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 6

สิทธิของโจทก์ ผู้เสียหาย และผู้ต้องหาในคดีอาญา

สิทธิของผู้เสียหาย

- สิทธิในการร้องทุกข์ (แจ้งความ) ต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิด
- สิทธิในการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา
- สิทธิในการเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์
- สิทธิในการเป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องคดีอาญา (เรียกค่าสินไหมทดแทน)
- สิทธิในการถอนฟ้องคดีอาญาหรือคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องคดีอาญา
- สิทธิในการยอมความในคดีอาญาที่เป็นความผิดต่อส่วนตัว ต้องทำการยอมความก่อนคดีถึงที่สุด
- สิทธิในการถอนคำร้องทุกข์ตอนไหนก็ได้
- สิทธิขอให้พนักงานอัยการมีคำขอให้ศาลสั่งให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่จำเลยเอาไปหรือทำให้เสียหายจากการกระทำความผิดคดีอาญานั้น
- สิทธิในการคัดค้านการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย
- สิทธิในการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยในคดีอาญา ต้องยื่นก่อนมีการสืบพยานหรือหากไม่มีการสืบพยาน ต้องยื่นก่อนศาลมีคำพิพากษา
- สิทธิที่จะอนุญาตให้ตรวจตัวเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐาน ผู้เสียหายจะยินยอมให้ตรวจตัวหรือไม่ก็ได้ และหากผู้เสียหายเป็นหญิง มีสิทธิได้รับการตรวจตัวจากเจ้าพนักงานหญิง
- สิทธิที่จะชี้ตัวผู้ต้องหา ในสถานที่เหมาะสม และปกปิดตัวผู้เสียหายไม่ให้ผู้ต้องหาเห็น

สิทธิของโจทก์

- สิทธิฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา
- สิทธิถอนฟ้องคดีอาญาหรือถอนฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา
- สิทธิยอมความในคดีความผิดต่อส่วนตัว
- สิทธิอุทธรณ์ฎีกา
- สิทธิในการนำพยานหลักฐานเข้าสืบในชั้นศาล

สิทธิของผู้ต้องหา

- สิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติหรือผู้ที่ตนไว้ใจทราบถึงการถูกจับกุม และสถานที่ที่ถูกคุมตัวไว้ รวมถึงได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร
- สิทธิพบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว
- สิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน
- สิทธิได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย
- สิทธิที่ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาจะไม่ให้การหรือให้การก็ได้ ซึ่งถ้อยคำของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหานั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

- สิทธิที่จะได้รับการจัดหาทนายความให้จากรัฐหากไม่มีทนายความในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิตหรือคดีที่ผู้ต้องหาอายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา
- สิทธิในการรับทราบข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับกระทำความผิด

๖๖ หากเจ้าพนักงานที่จับกุมหรือรับมอบตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้ไม่ได้แจ้งสิทธิของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาต่าง ๆ รวมถึงสิทธิที่จะไปให้การนี้ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาให้ไว้ก่อนได้รับการแจ้งสิทธิจะไม่สามารถนำมารับฟังเป็นพยานหลักฐาน พิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับได้ ๑๑

บทที่ 6

เมื่อเราพบเห็น “การกระทำผิดอาญา” ควรทำอย่างไรดี?

ในฐานะพลเมืองดีของสังคม การช่วยปกป้องอันตรายและปราบปรามอาชญากรรมเป็นสิ่งที่ดี และมีประโยชน์ เป็นการช่วยเหลือรัฐในอีกทางหนึ่ง ซึ่งกฎหมายก็ได้ให้โอกาสประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลสังคมเอาไว้เช่นกัน ในบทที่ 6 นี้ จะกล่าวถึงวิธีการช่วยเหลือหากพบเห็นการกระทำผิดอาญาที่เราไม่ได้เป็นผู้เสียหาย

6.1 เราไม่ใช่ผู้เสียหาย จะแจ้งการกระทำผิดอาญาต่อตำรวจได้หรือไม่?

แม้ว่าเราไม่ใช่ผู้เสียหายจากการกระทำผิดอาญา เราก็มีสิทธิตามกฎหมายในการกล่าวโทษต่อรัฐว่ามีการกระทำผิดอาญา หรือพฤติกรรมที่สงสัยว่าจะผิดกฎหมายอาญา ไม่ว่าจะรู้ตัวผู้กระทำผิดหรือไม่ก็ตาม²²¹

6.2 วิธีรายงานการกระทำผิดอาญา (การกล่าวโทษ)

การกล่าวโทษ ต้องทำเป็นคำกล่าวโทษต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่รับคำกล่าวโทษ (พนักงานสอบสวน พนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ) โดยมีรายละเอียดดังนี้

- ◆ 1) ผู้กล่าวโทษสามารถทำการกล่าวโทษด้วยวาจา แล้วเจ้าหน้าที่บันทึกคำกล่าวโทษลงวันเดือนปีที่กล่าวโทษ และลงลายมือชื่อผู้กล่าวโทษเอาไว้ หรือผู้กล่าวโทษสามารถทำเป็นหนังสือกล่าวโทษ ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำผิด เช่น วันเวลาและสถานที่เกิดเหตุ ลักษณะเหตุการณ์ สถานการณ์ที่ท่านได้พบเจอเหตุดังกล่าวมาว่าเห็นเหตุการณ์เอง หรือมีผู้เล่าให้ฟัง และถ้าทราบ อาจระบุตัวผู้กระทำผิดหรือผู้ต้องสงสัยด้วย หรือระบุเพียงลักษณะของผู้กระทำผิดเอาไว้คร่าว ๆ พร้อมทั้งแจ้งชื่อนามสกุล ที่อยู่ และเบอร์โทรศัพท์ของผู้กล่าวโทษลงวันเดือนปีที่ทำหนังสือกล่าวโทษและลงลายมือชื่อผู้กล่าวโทษในหนังสือกล่าวโทษด้วย²²²
- ◆ 2) เมื่อผู้กล่าวโทษไม่ยอมแจ้งว่าเป็นใคร หรือทำเป็นบัตรสนเท่ห์ไม่ระบุตัวตนมา หรือผู้กล่าวโทษไม่ยอมลงลายมือชื่อในบันทึกคำกล่าวโทษด้วยวาจา เจ้าหน้าที่มีอำนาจไม่รับบันทึกคำกล่าวโทษ²²³ และไม่นำคำกล่าวโทษไปดำเนินการส่งต่อแก่พนักงานสอบสวนก็ได้²²⁴ ส่วนพนักงานสอบสวนก็มีอำนาจจะไม่ทำการสอบสวนก็ได้²²⁵ ดังนั้น หากต้องการให้มีการสอบสวนเกิดขึ้น ผู้กล่าวโทษควรแจ้งระบุตัวตนและลงลายมือชื่อ เพื่อเป็นการรับรองความน่าเชื่อถือว่าเป็นการกล่าวโทษโดยผู้หนึ่งโดยพลการหรือความคึกคะนอง

²²¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (8)
²²²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 127 วรรคแรก ประกอบ มาตรา 123
²²³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 127 วรรคสอง
²²⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 127 วรรคท้าย
²²⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 122 (3)

6.3 สิทธิของผู้กล่าวโทษในคดีอาญา

- ◆ ผู้กล่าวโทษ จะแก้คำกล่าวโทษตอนไหนก็ได้²²⁶
- ◆ ผู้กล่าวโทษ จะถอนคำกล่าวโทษเมื่อใดก็ได้ แต่หากไม่ใช่ความผิดต่อส่วนตัว แม้จะถอนคำกล่าวโทษไปแล้ว พนักงานสอบสวนอาจเห็นว่าควรทำการสอบสวนต่อ หรือพนักงานอัยการอาจเห็นว่าควรฟ้องคดีอาญานั้นต่อไปก็ได้²²⁷
- ◆ ผู้กล่าวโทษ มีสิทธิจะไม่ลงลายมือชื่อในบันทึกคำกล่าวโทษด้วยวาจา หรือหนังสือกล่าวโทษ เจ้าหน้าที่ไม่สามารถบังคับให้ลงลายมือชื่อได้ แต่การไม่ลงลายมือชื่อ จะส่งผลกระทบต่อการพิจารณาสอบสวน คำกล่าวโทษนั้นต่อไป ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น
- ◆ ผู้กล่าวโทษ ที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี มีสิทธิกล่าวโทษได้เช่นกัน โดยให้ดำเนินการเช่นเดียวกันกับการรับคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายที่เป็นเด็ก²²⁸

6.4 ข้อควรรู้ในการกล่าวโทษทางอาญา

การกล่าวโทษในคดีอาญาเป็นเสมือนดาบสองคม ในแง่หนึ่งก็มีประโยชน์ต่อการดำเนินคดีอาญาแก่บุคคลที่เป็นผู้เสียหายจริง ๆ แต่ในอีกแง่หนึ่ง อาจเป็นโทษต่อผู้กล่าวโทษที่ไม่สุจริต และเป็นโทษต่อผู้ที่ถูกพาดพิง หรือถูกกล่าวหาทำให้ถูกสอบสวนโดยไม่มีเหตุอันสมควร อีกทั้งเป็นการเสียเวลาและงบประมาณของรัฐในการสอบสวนเรื่องที่อาจไม่ได้เกิดขึ้นจริง ดังนั้น เมื่อได้กล่าวโทษแล้ว ผู้กล่าวโทษ ย่อมมีหน้าที่รับผิดชอบต่อคำกล่าวโทษของตนเองต่อไปในอนาคตด้วย ก่อนทำการกล่าวโทษว่ามีการกระทำความผิดอาญาใด ๆ เกิดขึ้น เราจึงควรทราบถึงผลลัพธ์และความรับผิดชอบที่จะตามมาในภายหลังกดต่อไปนี้

▶ 1. การแจ้งความเท็จ

การกล่าวโทษถึงการกระทำความผิดอาญาที่เป็นเท็จแก่เจ้าพนักงาน ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือ ประชาชนเสียหาย เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 137 ข้อหาแจ้งความเท็จ ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือ ปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

²²⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 126 วรรคแรก ประกอบ มาตรา 127 วรรคแรก

²²⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 126 วรรคสอง ประกอบ มาตรา 127 วรรคแรก

²²⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม ประกอบ มาตรา 124/1 และ มาตรา 127 วรรคแรก

(โปรดดูรายละเอียดในบทที่ 2 ข้อ 2.2)

▶ 2. ความผิดฐานหมิ่นประมาท

การกล่าวโทษการกระทำความผิดอาญาที่เป็นความเท็จ นอกจากจะผิดข้อหาแจ้งความเท็จแล้ว หากมีการพาดพิงว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิด โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้กล่าวโทษด้วยความเท็จนั้นย่อมมีความผิดข้อหาหมิ่นประมาทด้วย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ข้อหาหมิ่นประมาท ยังเป็นมูลคดีความผิดทางแพ่ง ในคดีละเมิด ที่ผู้เสียหายสามารถฟ้องเพื่อเรียกค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนได้ ไม่ว่าจะข้อความที่ฝ่าฝืนต่อความเป็นจริงนั้นจะถูกกล่าวโทษโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ (ไม่รู้ความจริงและไม่ตรวจสอบก่อน) หากเป็นการกล่าวโทษที่ก่อให้เกิดความรู้สึกดูหมิ่น ไม่นับถือ ไม่เคารพ หรือเสียหายแก่ทางทำมาหากินของผู้เสียหาย ก็ถือว่าผู้กล่าวโทษที่เป็นเท็จนั้นต้องมีความรับผิดชอบในทางแพ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 423

กล่าวอย่างง่าย คือ การกล่าวโทษที่เป็นความเท็จ มีความผิดทั้งทางอาญาและทางแพ่ง

▶ 3. การไปเป็นพยานเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาที่ได้กล่าวโทษไว้

เมื่อพนักงานสอบสวนทำการตรวจสอบและดำเนินการสอบสวนคำกล่าวโทษแล้ว ผู้กล่าวโทษอาจจะต้องไปให้ปากคำแก่พนักงานสอบสวนเพิ่มเติมในคดีอาญาที่ได้กล่าวโทษไว้ในภายหลังในฐานะพยานบุคคล โดยอาจมีหมายเรียกหรือการติดต่อไปยังผู้กล่าวโทษ รวมถึงอาจต้องไปเบิกความเป็นพยานในชั้นศาล²²⁹

²²⁹โปรดดูรายละเอียดการเป็นพยานได้ในบทที่ 10 เมื่อเราต้องไปเป็น “พยานในคดีอาญา”

บทที่ 7

เมื่อเราเป็น “โจทก์” ในคดีอาญา

การดำเนินคดีอาญาในชั้นศาล โดยหลักแล้ว ไม่ว่าจะเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน หรือความผิดอาญาต่อส่วนตัว พนักงานอัยการจะเป็นเสมือน “นายความฝ่ายรัฐ” ที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาในชั้นศาลและนำผู้กระทำผิดไปรับการพิจารณาพิพากษาลงโทษให้ได้ แต่กฎหมายไทยเอง ก็ไม่ได้ตัดสิทธิประชาชนที่จะนำคดีอาญามาฟ้องเป็นโจทก์เองก็ได้ ในบทที่ 7 นี้จะแนะนำแนวทางเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาในฐานะที่ผู้เสียหายฟ้องคดีเป็นโจทก์เอง รวมถึงเมื่อผู้เสียหายเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการในคดีอาญา

7.1 โจทก์ในคดีอาญา คือ ใคร?

โจทก์ในคดีอาญา คือ²³⁰

- พนักงานอัยการที่ฟ้องคดีอาญา
- ผู้เสียหายซึ่งฟ้องคดีอาญาต่อศาล รวมไปถึงผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย²³¹ และกรณี que ผู้เสียหายที่แท้จริงยื่นฟ้องแล้วตายลง บุพการี ผู้สืบสันดาน สามเษภรรยา ของผู้เสียหายที่แท้จริงสามารถรับมรดกความในการดำเนินคดีอาญาต่อไปได้²³²
- พนักงานอัยการและผู้เสียหายฟ้องร่วมกัน (โจทก์ร่วม)²³³

²³⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (14)

²³¹โปรดดูรายละเอียดเกี่ยวกับผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายในบทที่ 4

²³²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 26 วรรคแรก ประกอบ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 42

²³³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (14) ประกอบ 3 (2)

7.2 สิทธิของโจทก์ในคดีอาญา

สิทธิของโจทก์ในคดีอาญา ทั้งที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง และได้เข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ มีสิทธิในทางคดีอาญา ได้แก่

- ▶ สิทธิฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา²³⁴
- ▶ สิทธิถอนฟ้องคดีอาญาหรือถอนฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญา²³⁵
- ▶ สิทธิยอมความในคดีความผิดต่อส่วนตัว²³⁶
- ▶ สิทธิอุทธรณ์ฎีกา²³⁷
- ▶ สิทธิในการนำพยานหลักฐานเข้าสืบในชั้นศาล

7.3 การขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ

ผู้เสียหายสามารถขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการที่ได้ฟ้องคดีอาญาที่ตนเป็นผู้เสียหายได้ โดยทำคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในเวลาใดก็ได้ระหว่างพิจารณาคดี แต่ต้องก่อนที่ศาลชั้นต้นจะมีคำพิพากษา²³⁸

ผลของการเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับคดีของพนักงานอัยการ ทำให้ผู้เสียหายที่อยู่ในฐานะโจทก์ร่วม มีความสามารถในการร่วมดำเนินคดี ตรวจสอบการดำเนินคดี และมีสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาคดี แต่ไม่มีสิทธิในการขอแก้ไขคำฟ้องหรือเพิ่มเติมคำฟ้องของโจทก์ที่เป็นพนักงานอัยการ โจทก์ร่วมต้องถือเอาคำฟ้องของพนักงานอัยการเป็นคำฟ้องของตนเองด้วย

กรณีที่ศาลยกคำร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วม ผู้ขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมสามารถอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งของศาลดังกล่าวได้ทันที²³⁹

²³⁴ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องคำลั่นโทษทดแทนเพื่อละเมิด มาตรา 438 ถึง มาตรา 448 ประกอบ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 3 (3)

²³⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35 ประกอบ มาตรา 3 (4) และ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 175

²³⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 3 (5) และ มาตรา 39 (2)

²³⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 4 อุทธรณ์ และฎีกา

²³⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 30

²³⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 18 ประกอบ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15

7.4 การยื่นฟ้องคดีอาญา

โจทก์ต้องยื่นฟ้องเป็นหนังสือต่อศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนั้น โดยต้องระบุ²⁴⁰

- ◆ 1) ชื่อศาลและวันเดือนปีที่ยื่นฟ้อง
- ◆ 2) คดีระหว่างผู้ใดโจทก์ผู้ใดจำเลย และขอหาความผิด
- ◆ 3) ชื่อ นามสกุล อายุ ที่อยู่ เชื้อชาติ และสัญชาติของโจทก์
- ◆ 4) ชื่อ นามสกุล ที่อยู่ เชื้อชาติ และสัญชาติของจำเลย
- ◆ 5) การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด ข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้น ๆ อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วยพอสมควรเท่าที่จะให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี

ในคดีหมิ่นประมาท ถ้อยคำพูด หนังสือ ภาพขีดเขียนหรือสิ่งอื่นอันเกี่ยวกับข้อหมิ่นประมาทให้ระบุเอาไว้ในคำขอท้ายฟ้องให้ครบถ้วน

- ◆ 6) อ้างมาตราในกฎหมายซึ่งบัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิด
- ◆ 7) ลงลายมือชื่อโจทก์ และถ้าผู้อื่นเป็นผู้เรียบเรียง หรือเขียน หรือพิมพ์ฟ้อง ให้ลงชื่อผู้เรียงผู้เขียน หรือผู้พิมพ์ฟ้องด้วย

โจทก์สามารถขอมาในคำฟ้องให้เพิ่มโทษจำเลยที่เคยถูกคำพิพากษาลงโทษในคดีอาญามาแล้วด้วยได้ หรือ หากไม่ได้ขอเพิ่มโทษมาแต่แรก โจทก์จะยื่นคำร้องขอเพิ่มเติมฟ้องก่อนมีคำพิพากษาศาลชั้นต้น ให้ศาลพิจารณานุญาตก็ได้²⁴¹

โจทก์จะต้องทำการฟ้องโดยสุจริตหรือตามความเป็นจริง ไม่ฟ้องเพื่อกลั่นแกล้งหรือเอาเปรียบจำเลยโดยมุ่งหวังผลประโยชน์ที่มีขอบอย่างอื่น หากปรากฏต่อศาลหรือมีพยานหลักฐานว่าฟ้องไม่เป็นความจริง ศาลจะยกฟ้อง และห้ามไม่ให้โจทก์ยื่นฟ้องในเรื่องเดียวกันนั้นอีก²⁴²

เมื่อได้ทำการฟ้องแล้ว ศาลจะกำหนดวันนัดไต่สวนมูลฟ้องเพื่อทำการไต่สวนมูลฟ้องคดี หากคดีอาญาของโจทก์มีมูล จะประทับรับฟ้องต่อไป โดยอาจประทับฟ้องไว้ในทุกข้อหา หรือเฉพาะบางข้อหา หากคดีไม่มีมูล หรือไม่มีมูลเฉพาะบางข้อหา ศาลจะพิพากษายกฟ้องทั้งหมด หรือเฉพาะข้อหาที่ไม่มีมูลนั้น โจทก์สามารถอุทธรณ์คำสั่งว่าคดีไม่มีมูลได้²⁴³

²⁴⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158

²⁴¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 159

²⁴²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161/1

²⁴³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 170 วรรคแรก

หากพนักงานอัยการและผู้เสียหายต่างยื่นฟ้องในศาลในเรื่องเดียวกันเอาไว้แล้ว ศาลอาจเห็นชอบ หรือโจทก์สามารถขอยื่นคำร้องในเวลาใดก็ได้ก่อนมีคำพิพากษาเพื่อให้รวมคดีพิจารณาเป็นคดีเดียว²⁴⁴

หากผู้เสียหายที่ประสงค์จะฟ้องคดีอาญาเอง และไม่ได้แต่งตั้งทนายความไว้ มีปัญหาในการเขียนคำฟ้อง สามารถขอความช่วยเหลือได้จากทนายความอาสาประจำศาล ศูนย์คุ้มครองสิทธิเสรีภาพประจำศาล หรือเจ้าหน้าที่ศาลที่มีหน้าที่คอยช่วยเหลือประชาชนก็ได้

7.5 อำนาจหน้าที่ของโจทก์ในคดีอาญา

ในการดำเนินคดีอาญาในชั้นศาล โจทก์มีหน้าที่ดังนี้

- ▶ **1. โจทก์ต้องมาศาลในวันนัดไต่สวนมูลฟ้อง** เพื่อนำข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่าง ๆ มานำสืบแสดงต่อว่าคดีมีมูลจริง หากไม่มาตามนัด ศาลจะพิพากษายกฟ้องโจทก์ และหมดสิทธิในการนำคดีอาญานั้นมาฟ้องอีก หากมีเหตุสมควรที่มาไม่ได้ ให้ยื่นคำขออนุญาตจากศาลเลื่อนวันนัดไต่สวนมูลฟ้อง หรือหากศาลได้ยกฟ้องไปแล้ว โจทก์จะต้องมายื่นคำร้องต่อศาลให้ทำการไต่สวนมูลฟ้องใหม่ ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ศาลยกฟ้อง โดยแสดงให้เห็นว่ามีเหตุอันสมควรที่มาไม่ได้ในวันนัดไต่สวนมูลฟ้องจริง ๆ²⁴⁵
- ▶ **2. โจทก์อาจทำการแถลงถึงลักษณะของฟ้อง** อีกทั้งพยานหลักฐานที่จะนำสืบเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยเสร็จแล้วให้โจทก์นำพยานเข้าสืบ (เรียกง่าย ๆ ว่า แถลงเปิดคดี) และเมื่อหลังการสืบพยานจำเลยเสร็จแล้วอาจทำการแถลงปิดคดีได้ด้วยวาจาหรือหนังสือหรือทั้งสองอย่าง²⁴⁶
- ▶ **3. โจทก์มีภาระพิสูจน์ตามกฎหมาย** ในการนำพยานหลักฐานเข้าสืบในคดีเพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยมีความผิดตามฟ้องโดยปราศจากข้อสงสัย หลักมีอยู่ว่าโจทก์อ้างเรื่องใด ก็จะต้องมีภาระพิสูจน์ในเรื่องนั้น ซึ่งในคดีอาญามีประเด็นที่สำคัญที่โจทก์จำเป็นต้องสืบ ได้แก่

- ◆ 1) ประเด็นว่าโจทก์มีอำนาจฟ้องคดีอาญานี้ (ถ้ามี) เช่น โจทก์เป็นผู้เสียหายที่แท้จริง หรือเป็นผู้มีอำนาจดำเนินการแทนผู้เสียหายที่ทำการฟ้องคดีอาญาแทนได้
- ◆ 2) ประเด็นว่ามีการกระทำเกิดขึ้น และการกระทำนั้นเป็นความผิด ให้ดูองค์ประกอบของแต่ละข้อหา และดูว่าจำเลยมีเจตนา หรือกระทำโดยประมาท

²⁴⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 33 วรรคแรก

²⁴⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 166

²⁴⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 174 วรรคสาม

หรือไม่มีแรงจูงใจในการกระทำความผิดน้อยเพียงใด การกระทำของจำเลยสร้างความเสียหายหรือไม่ กฎหมายกำหนดองค์ประกอบเหล่านี้เอาไว้แล้ว ซึ่งประเด็นนี้ โจทก์ผู้เสียหายที่ฟ้องคดีอาญาด้วยตนเอง อาจไม่เข้าใจในหลักกฎหมายได้อย่างเพียงพอจึงควรแต่งตั้งทนายโจทก์มาทำหน้าที่ในการนำสืบ พิสูจน์และชี้ความผิดของจำเลยตามข้อกฎหมายและข้อเท็จจริง

- ◆ 3) ประเด็นว่าการกระทำนั้น เป็นฝีมือของจำเลย หรือจำเลยมีพฤติการณ์ที่แสดงออกให้เห็นว่าจำเลยมีส่วนเกี่ยวข้องเป็นผู้จ้างวานให้กระทำความผิด หรือเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิด เป็นต้น
- ◆ 4) ประเด็นเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา ต้องสืบพิสูจน์ว่าคดีของโจทก์ยังไม่หมดอายุความ หากมีข้อโต้แย้งว่าฟ้องโจทก์ขาดอายุความไปแล้ว

- ▶ **4. โจทก์มีหน้าที่ยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐาน** โดยแสดงถึงประเภทและลักษณะของวัตถุหรือสถานที่พอสั่งเซป หรือเอกสารเท่าที่จะระบุได้ รวมทั้งรายชื่อ ที่อยู่ของบุคคลหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งโจทก์ประสงค์จะนำสืบ หรือขอให้ศาลไปตรวจหรือแต่งตั้งต่อศาลไม่น้อยกว่า 15 วันก่อนวันนัดไต่สวนมูลฟ้อง หรือวันสืบพยาน พร้อมทั้งสำเนาบัญชีระบุพยานหลักฐานดังกล่าวส่งให้จำเลยตามจำนวนที่มีทุกคน²⁴⁷

- ▶ **5. โจทก์ไม่สามารถอ้างจำเลยเป็นพยานฝ่ายโจทก์ได้**²⁴⁸

- ▶ **6. การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน** โจทก์ที่เป็นผู้เสียหายและทำการฟ้องคดีอาญาเองสามารถฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาได้ที่ศาลซึ่งมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาหรือต่อศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่งนั้นก็ได้²⁴⁹ ส่วนในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีอาญาให้แทนผู้เสียหาย หรือผู้เสียหายเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการในคดีอาญา ผู้เสียหายมีสิทธิจะยื่นคำร้องเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเข้าไปในคดีอาญาได้โดยไม่ต้องไปฟ้องคดีแพ่งแยกต่างหากก็ได้²⁵⁰

²⁴⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 229/1

²⁴⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 232

²⁴⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40

²⁵⁰โปรดดูรายละเอียดเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อชดเชยความเสียหายในคดีอาญา ในบทที่ 8

7.6 การอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษา

เมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้ว โจทก์มีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาได้ เว้นแต่จะเป็นคดีหรือประเด็นที่ต้องห้ามโจทก์อุทธรณ์หรือฎีกา²⁵¹ ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงในแต่ละคดี จึงควรปรึกษากับทนายโจทก์ หรือที่ปรึกษากฎหมายว่าคดีของโจทก์สามารถอุทธรณ์ฎีกาได้หรือไม่ และอุทธรณ์ฎีกาได้ในประเด็นใดบ้าง

7.7 การบังคับคดีต่อจำเลยในคดีอาญา

หากคดีอาญามีคำพิพากษาถึงที่สุด (เสร็จเด็ดขาด) โจทก์ที่เป็นผู้เสียหายไม่มีหน้าที่จะต้องไปดำเนินการบังคับคดีอาญาเหมือนอย่างในคดีแพ่ง โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบของรัฐจะเป็นผู้ดำเนินการบังคับคดีอาญา²⁵²

บทที่ 8

การชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา

เมื่อเกิดการกระทำผิดอาญาขึ้น ส่วนใหญ่มักเกิดความเสียหายแก่เหยื่อหรือผู้เสียหายในคดีอาญานั้น ๆ ซึ่งผู้เสียหายก็สมควรได้รับการชดเชยความเสียหาย ไม่ว่าจะต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ชื่อเสียง หรือความเสียหายในทางอื่น ๆ ตามสมควร โดยหลักแล้วผู้กระทำผิดอาญา เป็นผู้มีความรับผิดชอบในการกระทำของตน ด้วยการจ่ายค่าสินไหมทดแทน หรือค่าชดเชยต่าง ๆ ที่ตนได้ละเมิดไป อย่างไรก็ตาม ภาครัฐก็มีช่องทางเพื่อชดเชยช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายที่อาจไม่ได้รับการชดเชยจากผู้กระทำผิดได้ในหลายกรณี เช่น ผู้กระทำผิดไม่มีเงินหรือทรัพย์สินที่จะยึดมาใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ หรือเป็นผู้เสียหายจากการกระทำผิดบางข้อหาที่รัฐเห็นว่าควรช่วยเหลือเยียวยา

ในบทที่ 8 นี้ จะได้อธิบายถึงช่องทางการรับการชดเชยความเสียหายจากการกระทำผิดอาญาในประเทศไทยที่มีอยู่ ณ ขณะนี้

²⁵¹โปรดดูรายละเอียดเกี่ยวกับการอุทธรณ์หรือฎีกาได้ในบทที่ 2 ข้อ 2.2.11

²⁵²โปรดดูรายละเอียดในบทที่ 2 ข้อ 2.2.14 เรื่องการบังคับคดีอาญา

8.1 ค่าตอบแทนผู้เสียหายจากรัฐ

ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ซึ่งรับรองสิทธิการรับค่าตอบแทนความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญา โดยผู้เสียหายที่มีสิทธิรับค่าตอบแทนจะต้องเป็นผู้ซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกายหรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น

ค่าตอบแทนที่ได้อาจเป็นเงินทรัพย์สินประโยชน์อย่างอื่นค่าตอบแทนจะครอบคลุมถึง²⁵³

1) กรณีบาดเจ็บ²⁵⁴

◆ ก. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล ไม่เกิน 40,000 บาท ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ ไม่เกิน 20,000 บาท รวมถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าห้องและค่าอาหารในอัตราวันละไม่เกิน 1,000 บาท

◆ ข. ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ จ่ายในอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในท้องที่จังหวัดที่ประกอบกิจการ ณ วันที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้เป็นระยะเวลาไม่เกิน 1 ปีนับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ

◆ ค. ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาเห็นสมควร ไม่เกิน 50,000 บาท

2) กรณีเสียชีวิต²⁵⁵

◆ ก. ค่าตอบแทนในกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ตั้งแต่ 30,000 บาท ถึง 100,000 บาท

◆ ข. ค่าจัดการศพ 20,000 บาท

◆ ค. ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดูไม่เกิน 40,000 บาท

◆ ง. ค่าตอบแทนความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาเห็นสมควร ไม่เกิน 40,000 บาท

²⁵³พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 17 และ มาตรา 18

²⁵⁴พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 18 (1) (3) และ (4) ประกอบ

กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2559) ข้อ 3

²⁵⁵พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 18 (2) ประกอบ กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2559) ข้อ 4

ทั้งนี้ ผู้เสียหายที่ได้รับค่าตอบแทนตามกฎหมายฉบับนี้ ยังคงใช้สิทธิเรียกร้องหรือประโยชน์ในทางแพ่งหรือตามกฎหมายอื่นที่พึงได้²⁵⁶ และหากผู้เสียหายตายก่อนได้รับค่าตอบแทนทายาทมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนนี้²⁵⁷

▶ สิทธิการได้รับค่าตอบแทนผู้เสียหาย

ผู้มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ได้แก่ ผู้เสียหายในคดีต่อไปนี้

- 1) ความผิดคดีทางเพศตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 ถึง มาตรา 287
- 2) ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย

- หมวด 1 ความผิดต่อชีวิต มาตรา 288 ถึง มาตรา 294
- หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย มาตรา 295 ถึง มาตรา 300
- หมวด 3 ความผิดฐานทำให้แท้งลูก มาตรา 301 ถึง มาตรา 305
- หมวด 4 ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ หรือคนชรา มาตรา 306 ถึง มาตรา 308

▶ ผู้มีสิทธิขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหาย

- 1) ผู้เสียหาย
- 2) ทายาทซึ่งได้รับความเสียหายกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตายก่อนที่จะได้รับค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่าย²⁵⁸
- 3) ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาล บุพการี ผู้สืบสันดาน สามเณรหรือภริยา กรณีที่ผู้เสียหาย หรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือไม่สามารถยื่นคำร้องด้วยตนเองได้²⁵⁹
- 4) บุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นหนังสือจากผู้เสียหาย หรือทายาทซึ่งได้รับความเสียหายให้เป็นผู้ยื่นคำขอแทน²⁶⁰

▶ ขั้นตอนการขอรับค่าตอบแทนผู้เสียหาย

ผู้มีสิทธิรับค่าตอบแทน ยื่นคำขอได้ที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ พื้นที่ 1 – 4 (พระนครศรีอยุธยา ขอนแก่น เชียงใหม่ สงขลา) สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ สถานีตำรวจทุกสถานี ทั้งนี้ สามารถยื่นคำขอได้ภายใน 1 ปี นับตั้งแต่

²⁵⁶พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 5

²⁵⁷พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 6

²⁵⁸พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 22

²⁵⁹พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 23

²⁶⁰พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 23

วันที่ได้รู้ถึงการกระทำความผิด หรือนับแต่วันที่ศาลอนุญาตให้ถอนฟ้อง หรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วแต่กรณี

หลักฐานสำคัญที่ต้องนำมายื่น ได้แก่

- 1) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนาทะเบียนบ้าน รวมถึงสำเนาใบเปลี่ยนชื่อตัวหรือชื่อสกุล (ถ้ามี)
- 2) สำเนาทicketแจ้งความประจำวัน
- 3) สำเนารายงานการสอบสวนของตำรวจ
- 4) บันทึกการแจ้งสิทธิ
- 5) หนังสือมอบอำนาจจากทายาทคนอื่น ๆ กรณีผู้เสียหายมีทายาทหลายคน ให้ใช้หนังสือมอบอำนาจ แบบสงข.7 หรือ กรณีผู้เสียหายแต่งตั้งบุคคลอื่นมายื่นคำขอแทน เนื่องจากไม่สามารถมายื่นคำขอได้ด้วยตนเอง ให้ใช้หนังสือมอบอำนาจ แบบ สงข.7/1²⁶¹
- 6) กรณีบาดเจ็บ ให้นำหนังสือความเห็นของแพทย์ หรือใบรับรองแพทย์ พร้อมหลักฐานค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย หรือจิตใจ (ถ้ามี) สำเนารายงานการชันสูตรบาดแผลของแพทย์มาประกอบคำขอ
- 7) ใบมรณบัตร
- 8) สำเนารายงานการชันสูตรพลิกศพ
- 9) หนังสือรับรองรายได้ (กรณีผู้เสียหายประกอบอาชีพ)

8.2 การขอรับค่าสินไหมทดแทน ในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ในคดีอาญา

ผู้เสียหายในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้อง มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนได้ไปพร้อมกันในคดีอาญา ดังนี้

▶ 1. พนักงานอัยการ

พนักงานอัยการสามารถเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินแทนผู้เสียหายในคดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอกหรือรับของโจร²⁶² ไปพร้อมกับคำฟ้อง หรือยื่นคำร้องเวลาใดก็ได้ระหว่างคดีอยู่ในศาลชั้นต้น

²⁶¹สามารถดาวน์โหลดแบบสงข.7 และ แบบสงข.7/1 ได้ที่ <http://www.rlpd.go.th>

²⁶² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 และ มาตรา 44

▶ 2. ผู้เสียหาย

ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลบังคับเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย โดยต้องยื่นก่อนเริ่มสืบพยาน หรือหากไม่มีการสืบพยานต้องยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี ซึ่งผู้เสียหายจะอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีแพ่ง ไม่ต้องไปฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายต่างหาก

คำร้องจะต้องระบุรายละเอียดเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้องชัดเจน และห้ามไม่ให้มีคำขออื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับกรเรียกค่าสินไหมทดแทนจากจำเลย และไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องของพนักงานอัยการ

หากพนักงานอัยการได้ดำเนินการยื่นคำร้องขอเรียกค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายตามข้อ 1 แล้ว ถือว่ามีกรรกร้องขอค่าสินไหมทดแทนไปเรียบร้อยแล้ว ผู้เสียหายไม่ต้องยื่นคำร้องนี้อีก²⁶³

ผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องนี้ จะสามารถนำพยานเข้าสืบเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็นหลังพนักงานอัยการสืบพยานเสร็จ หรือศาลอาจทำการพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้วจึงมาพิจารณาในคดีแพ่งเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนทีหลัง²⁶⁴

หากผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องนี้เป็นคนยากจน ศาลจะตั้งทนายความให้ เพื่อช่วยเหลือผู้เสียหายในการนำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทน²⁶⁵

8.3 ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งต่อเนื่องคดีอาญา

หากผู้เสียหายทำการฟ้องคดีอาญาเอง โดยไม่มีพนักงานอัยการฟ้องแทน หรือกรณีเป็นคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ แต่ผู้เสียหายไม่ใช่สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามข้อ 8.2 ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายแพ่งเป็นอีกหนึ่งคดีต่างหากเองก็ได้²⁶⁶ โดยผู้เสียหายสามารถยื่นฟ้องได้ที่ศาลที่ทำการฟ้องคดีอาญาเอาไว้แล้ว หรือศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งนั้น

ในการพิจารณา ศาลจะถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา²⁶⁷ และพิจารณาตามหลักความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่งของจำเลย ไม่คำนึงว่าจำเลยจะถูกพิพากษา

²⁶³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1

²⁶⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/2 วรรคแรก

²⁶⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/2 วรรคท้าย

²⁶⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 45 และ มาตรา 3 (3) ประกอบ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องค่าสินไหมทดแทน

เพื่อละเมิด มาตรา 438 ถึง มาตรา 448

²⁶⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46

ว่าผิดในคดีอาญาหรือไม่ก็ตาม²⁶⁸ ซึ่งหมายความว่า จำเลยอาจถูกลงโทษในการกระทำผิดในคดี ส่วนอาญา แต่อาจไม่มีความรับผิดในทางแพ่งก็ได้ หรือจำเลยอาจได้รับคำพิพากษายกฟ้อง แต่อาจมีความรับผิดในทางแพ่งก็ได้ หรือจำเลยอาจจะต้องรับผิดทั้งในทางอาญาและทางแพ่ง

ค่าสินไหมทดแทน ศาลจะพิจารณาให้ในส่วนของราคาทรัพย์สินตามราคาแท้จริงของทรัพย์สินนั้น ส่วนค่าสินไหมทดแทนอย่างอื่น เช่น ค่าชดเชยการบาดเจ็บ หรือ ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดูกรณีผู้เสียหายตาย ศาลจะกำหนดให้ตามความเสียหายที่นำสืบในคำฟ้องคดีแพ่ง แต่ต้องไม่เกินจำนวนที่ขอไปในคำขอท้ายฟ้อง²⁶⁹

8.4 การบังคับคดีเกี่ยวกับค่าเสียหาย

หากศาลสั่งจำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามข้อ 8.1 และข้อ 8.2 ผู้เสียหายถือว่าเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา สามารถยื่นคำร้องขอบังคับคดีเอา ค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยได้เหมือนเช่นคดีแพ่ง ภายใน 10 ปี นับแต่วันมี คำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ได้พิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีอาญาหรือคดีแพ่ง นั้น²⁷⁰

หากจำเลย (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) ยังไม่จ่ายค่าเสียหาย ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอ ต่อศาลภายในระยะเวลาบังคับคดี หรือหลังจากพ้นเวลาที่ศาลได้มีคำสั่งบังคับคดีกำหนดเวลาที่ จำเลยต้องชำระไปแล้ว เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งจับกุมและกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งจงใจ ไม่ปฏิบัติตามหมายบังคับคดี โดยผู้เสียหายจะต้องนำพยานหลักฐานมานำสืบต่อศาลว่าจำเลย สามารถปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งได้แต่จงใจไม่กระทำการโดยสุจริต และผู้เสียหายไม่มี หนทางอื่นที่จะบังคับเอาค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนได้นอกจากการขอให้จับกุม และสั่งขังจำเลย²⁷¹

²⁶⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 47 วรรคแรก

²⁶⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 47 วรรคท้าย

²⁷⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 50 ประกอบ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271

²⁷¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 361

โดนยิง โดนแทง โดนลูกหลง มาขอรับเงินได้

ค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนแก่จำเลยในคดีอาญา

ผู้เสียหาย คือ

บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดอาญา ของผู้อื่น โดยตัวเองไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การกระทำผิดนั้น

จำเลย คือ

บุคคลที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการและถูกคุมขัง ในระหว่างการพิจารณาคดี และปรากฏภายหลังว่า ไม่ผิดและมีการถอนฟ้องหรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า จำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำผิด

กรณีเสียชีวิต

1 ค่าทดแทน
ค่าตอบแทน

2 ค่าจัดการศพ

3 ค่าขาด
อุปการะเลี้ยงดู

4 ค่าเสียหายอื่น

กรณีทั่วไป

1 ค่ารักษาพยาบาล

2 ค่าฟื้นฟู
สมรรถภาพ

3 ค่าขาดรายได้

4 ค่าใช้จ่ายที่จำเป็น

5 ค่าทดแทนการถูกจำคุก

ความผิดที่ผู้เสียหายยื่นขอรับค่าตอบแทนได้

ความผิดเกี่ยวกับเพศ	ต่อชีวิต	ต่อร่างกาย	ทำให้แก่ลูก	ทอดทิ้งเด็ก	คนเจ็บป่วยหรือคนชรา
---------------------	----------	------------	-------------	-------------	---------------------

ยื่นคำขอภายใน 1 ปี

- ผู้เสียหาย นับแต่วันที่ผู้เสียหายได้รู้ถึงการกระทำผิด
- จำเลย นับแต่วันที่ถอนฟ้องหรือมีคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดว่าจำเลยไม่มีความผิด

*ผู้เสียหายหรือจำเลยจะไม่ถูกตัดสิทธิ์ที่ฟ้องได้ตามกฎหมายอื่น

ยื่นขอรับได้ที่

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
สำนักงานยุติธรรมจังหวัด
สถานีตำรวจทั่วประเทศ

สายด่วน 1111 กด 77

บทที่ 9

ช่วยด้วย! เราตกเป็น
“ผู้ต้องหา/จำเลย
ในคดีอาญา”!

เมื่อเราตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยแน่นอนว่าย่อมสร้างความลำบากใจ และกังวลมากมาย ไม่ว่าจะคดีอาญาจะเกิดจากสาเหตุใดก็ตาม ในบทที่ 9 นี้จะอธิบายถึงสิทธิ หน้าที่ของผู้ต้องหาและจำเลย และขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ท่านจะต้องปฏิบัติเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของท่านในฐานะประชาชนให้ได้อย่างเต็มที่

9.1

ความหมายของผู้ต้องหา/จำเลย

“ผู้ต้องหา” หมายถึง บุคคลผู้ถูกหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังไม่ได้ถูกฟ้องต่อศาล²⁷² ส่วน “จำเลย” หมายถึง บุคคลซึ่งถูกฟ้องยังศาลแล้วโดยข้อหาว่าได้กระทำความผิด²⁷³

9.2

อย่างไรก็ดี เราโดนหมายเรียก/หมายจับ?

หมายเรียก คือ หนังสือที่พนักงานสอบสวนหรือศาลใช้เพื่อเรียกให้บุคคลใด ๆ ไปสอบสวนหรือไต่สวนมูลฟ้อง²⁷⁴ เมื่อได้รับหมายเรียกในฐานะผู้ต้องหา หรือจำเลย ผู้ได้รับหมายเรียกควรปฏิบัติดังนี้

- ตรวจสอบว่าเป็นหมายเรียกผู้ต้องหาไปรับทราบข้อกล่าวหา หรือเป็นหมายเรียกพยาน
- ตรวจสอบว่าหมายเรียกได้ระบุว่าหมายเรียกครั้งที่เท่าไร
- วันที่ เวลา และสถานที่ที่ระบุให้ไปพบพนักงานสอบสวน หรือไปศาล
- โทรศัพท์สอบถามข้อมูลกับพนักงานสอบสวน หรือศาล ตามหมายเลขที่ให้มาในหมายเรียก
- หากไม่สามารถไปพบพนักงานสอบสวนได้ตามวันและเวลาในหมายเรียก ให้โทรศัพท์แจ้งพนักงานสอบสวนหรือศาลและส่งหนังสือแจ้งขอเลื่อนนัดไปยังพนักงานสอบสวน หรือยื่นคำร้องขอเลื่อนนัดต่อศาล ก่อนวันที่ระบุในหมายนัด

ส่วน**หมายจับ**ถือเป็นหมายอาญาประเภทหนึ่ง ศาลมีอำนาจออกหมายจับได้ ตามที่เห็นสมควรด้วยตนเอง หรือมีผู้ร้องขอให้ออกหมายจับ เช่น พนักงานสอบสวน หรือ พนักงานฝ่ายปกครองอื่นเหตุที่จะสามารถออกหมายจับได้ ได้แก่²⁷⁵

²⁷²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (2)

²⁷³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (3)

²⁷⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 52 วรรคแรก

²⁷⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 (1) และ (2)

- 1) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใด น่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 3 ปี หรือ
- 2) เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น

หากไม่ไปตามหมายเรียก จะเกิดอะไรขึ้น?

ในกรณีของหมายเรียกผู้ต้องหาหรือจำเลย ถ้าผู้ต้องหา หรือจำเลยไม่มาตามหมายเรียก หรือไม่มาตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันสมควรกฎหมายจะสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี²⁷⁶ พนักงานสอบสวนสามารถขอให้ศาลออกหมายจับได้ต่อไป

หากหนีหมายจับ จะเกิดอะไรขึ้น?

หากผู้ต้องหาหรือจำเลยหนีหมายจับ ก็ไม่ได้ทำให้หมายจับนั้นหมดไป หมายจับสามารถใช้ได้จนกว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะถูกจับได้ ตำรวจสามารถติดตามจับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นได้ตลอดเวลาที่คดียังไม่หมดอายุความ ซึ่งอาจนานตั้งแต่ 5 ถึง 20 ปี แล้วแต่อัตราโทษของข้อหาที่กระทำความผิด หรือจนกว่าศาลได้ถอนหมายจับคืน²⁷⁷

9.3 เมื่อเราตกเป็น “ผู้ต้องหา” ในชั้นสอบสวน

1. สิทธิของผู้ต้องหา/ผู้ถูกจับ

ผู้ต้องหา หรือผู้ถูกจับ มีสิทธิภายใต้รัฐธรรมนูญ ที่สันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ไม่มีควมผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาลงโทษของศาล ดังนั้น ผู้ต้องหา หรือผู้ถูกจับ มีสิทธิต่าง ๆ ในการพิสูจน์ตัวเองและได้รับการปฏิบัติอย่างผู้บริสุทธิ์ตลอดกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามสมควร

เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจรับมอบตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหา จึงมีหน้าที่ตามกฎหมายแจ้งให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหานั้นทราบถึงสิทธิดังต่อไปนี้ ตั้งแต่โอกาสแรกที่ได้อับตัวผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับมา²⁷⁸

1.1 สิทธิแจ้ง หรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติหรือผู้ที่ตนไว้วางใจทราบถึงการถูกจับกุมและสถานที่ที่ถูกคุมตัวไว้²⁷⁹ รวมถึงได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร²⁸⁰

1.2 สิทธิพบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว²⁸¹

1.3 สิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน²⁸²

1.4 สิทธิได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย²⁸³

1.5 สิทธิที่ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาจะไม่ให้การหรือให้การก็ได้ ซึ่งถ้อยคำของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหานั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้²⁸⁴

หากเจ้าพนักงานที่จับกุมหรือรับมอบตัวผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้ ไม่ได้แจ้งสิทธิของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาต่าง ๆ รวมถึงสิทธิที่จะไม่ให้การนี้ ถ้อยคำใด ๆ ที่ผู้ถูกจับ หรือผู้ต้องหาให้ไว้ก่อนได้รับการแจ้งสิทธิ จะไม่สามารถนำมารับฟังเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกจับได้²⁸⁵

1.6 สิทธิได้รับคืนสิ่งของที่เจ้าพนักงานค้นได้จากตัวผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับ เมื่อคดีนั้นเสร็จสิ้น เว้นแต่ศาลจะได้อำนาจไว้เป็นอย่างอื่น²⁸⁶

1.7 สิทธิที่จะไม่ถูกควบคุมตัวไว้เกินกว่าจำเป็นตามแต่พฤติการณ์ของคดี²⁸⁷ ซึ่งตามกฎหมายแล้ว สามารถควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับได้เป็นระยะเวลาตามกำหนด ดังนี้

- 1) ความผิดลหุโทษ (ความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ) เจ้าพนักงานจะควบคุมตัวไว้เพียงเท่าเวลาที่จะถามคำให้การ ชื่อ และที่อยู่เท่านั้น จากนั้นต้องปล่อยตัวไป²⁸⁸
- 2) ห้ามควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่า 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่มาถึงสถานีตำรวจ กรณีที่มีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวนหรือเหตุจำเป็นอย่างอื่นจะยืดเวลาเกิน 48 ชั่วโมงได้เท่าที่จำเป็นแต่รวมกันแล้วห้ามเกิน 3 วัน หากจำเป็นต้องควบคุมตัวไว้เกิน 3 วัน พนักงานสอบสวนหรืออัยการต้องยื่นคำร้องขอฝากขังต่อศาล²⁸⁹

²⁷⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 วรรคแรก ประกอบ มาตรา 83 วรรคสอง และ มาตรา 84 วรรคสอง

²⁸⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 (3)

²⁸¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 (1) ประกอบ มาตรา 83 วรรคสอง

²⁸²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 (2) ประกอบ มาตรา 83 วรรคสอง และ มาตรา 134/3

²⁸³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 (4)

²⁸⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 วรรคสอง, 84 (2) และ มาตรา 134/4 (1)

²⁸⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคท้าย และ มาตรา 134/4 วรรคท้าย

²⁸⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 85 วรรคท้าย

²⁸⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคแรก

²⁸⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคสอง

²⁸⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคสาม

²⁷⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66 วรรคท้าย

²⁷⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 68

²⁷⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 วรรคท้าย

■ 3) ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียว มีกำหนดไม่เกิน 7 วัน²⁹⁰

■ 4) ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 6 เดือน แต่ไม่ถึง 10 ปี หรือปรับเกินกว่า 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน 48 วัน²⁹¹

■ 5) ความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน 84 วัน²⁹²

■ 6) เมื่อศาลสั่งขังครบ 48 วันแล้ว หากพนักงานสอบสวนหรืออัยการต้องการคุมขังต่อไปโดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะสั่งขังต่อไปได้ ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนหรืออัยการได้แสดงถึงเหตุจำเป็น และนำพยานหลักฐานมาให้ศาลได้สวนจนเป็นที่พอใจแก่ศาล ผู้ถูกกล่าวหา จะแต่งตั้งทนายความเพื่อแถลงข้อคัดค้านและซักถามพยานก็ได้²⁹³

1.8 สิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว (ประกันตัว) ในชั้นสอบสวน²⁹⁴

1.9 สิทธิที่จะได้รับการจัดหาทนายความให้จากรัฐหากไม่มีทนายความในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือคดีที่ผู้ต้องหาไม่อายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา²⁹⁵

1.10 สิทธิผู้ต้องหาที่ไม่มีทนายความจะขอให้รัฐจัดหาทนายความให้ ในคดีที่มีโทษจำคุก²⁹⁶

1.11 สิทธิในการรับทราบข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหา หรือผู้ถูกจับกระทำผิด²⁹⁷

1.12 สิทธิในการชี้แจงแก้ข้อหา และแสดงข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อตัวผู้ต้องหา หรือผู้ถูกจับ²⁹⁸

²⁹⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคสี่

²⁹¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคห้า

²⁹²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคหก

²⁹³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคเจ็ด

²⁹⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 ประกอบ หมวด 3 เรื่องการปล่อยชั่วคราว

²⁹⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 วรรคแรก

²⁹⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 วรรคสอง

²⁹⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคแรก

²⁹⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคสี่

2. ข้อควรปฏิบัติเมื่อตกเป็นผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน

2.1 ตรวจสอบหมายเรียกและเอกสารในคดีต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวันและเวลานัดต่าง ๆ เช่น วันนัดกับพนักงานสอบสวน วันนัดศาล วันครบกำหนดอุทธรณ์ฎีกา เป็นต้น

2.2 ควรหาปรึกษาทนายความ และแต่งตั้งทนายความเพื่อความและดำเนินกระบวนการต่าง ๆ แทน

ในคดีที่มีโทษจำคุก ผู้ต้องหา ผู้ถูกจับกุม หรือจำเลย หากไม่สามารถหาทนายความได้ สามารถขอให้พนักงานสอบสวน หรือ ศาลจัดหาทนายความให้ได้แล้วแต่กรณี

หากผู้ต้องหา หรือ ผู้ถูกจับต้องการทนายความแต่ไม่มีกรจัดหามาให้ หรือ ไม่มีการแจ้งสิทธิในการมีทนายความให้ทราบ พยานหลักฐานใดก็ตามที่ได้จากผู้ต้องหา หรือผู้ถูกจับกุม ก่อนที่ผู้ต้องหา หรือผู้ถูกจับกุมมีทนายความ จะนำมาใช้พิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับกุมไม่ได้

2.3 เมื่อผู้ต้องหาไปพบ หรือได้รับหมายเรียกให้ไปพบพนักงานสอบสวน หรือผู้ต้องหาถูกจับไม่ว่าด้วยวิธีการใด ๆ พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำผิด แล้วแจ้งข้อกล่าวหาให้ทราบ²⁹⁹

ข้อเท็จจริงที่พนักงานสอบสวนควรแจ้งให้ทราบ เช่น ชื่อสกุลผู้กล่าวหา พฤติการณ์ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด สถานที่เกิดเหตุ บุคคลที่เกี่ยวข้องในการกระทำผิด เป็นต้น

หากพนักงานสอบสวนไม่แจ้งข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องให้ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับกุมทราบ หรือ แจ้งไม่ครบถ้วน หรือ ไม่ได้มอบสำเนาบันทึกแจ้งข้อกล่าวหาให้ไว้ ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับกุม รวมถึงทนายความของผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับกุม ควรขอให้พนักงานสอบสวนชี้แจงข้อเท็จจริงให้ทราบอย่างชัดเจนครบถ้วน รวมถึงทวงถามสำเนาบันทึกดังกล่าวในทันที ซึ่งจะต้องเก็บและคัดสำเนาบันทึกนี้ไว้ให้ดี เพราะทนายความของผู้ต้องหาจำเป็นต้องนำข้อเท็จจริงที่ปรากฏในบันทึกข้อกล่าวหาไปเตรียมคดีต่อไป

2.4 ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับกุมมีสิทธิในการแก้คดีในประเด็นต่าง ๆ ที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อเท็จจริงและข้อกล่าวหาเกี่ยวกับการกระทำผิดที่ถูกกล่าวหา โดยพนักงานสอบสวนมีหน้าที่จดคำให้การของผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับกุมในชั้นสอบสวน หากพนักงานสอบสวนไม่จดบันทึกคำให้การให้ ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วน หรือไม่ด้วยเหตุผลใด ถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องกฎหมาย ผู้ต้องหา ผู้ถูกจับ หรือทนายความของผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับ มีสิทธิโต้แย้งคัดค้านให้ทำการจดบันทึกได้ เนื่องจากศาลยังคงให้ความสำคัญและให้นำหนักในคำให้การชั้นสอบสวนซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่ยังใหม่อยู่ในระยะเวลา

²⁹⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 วรรคแรก

ใกล้เคียงกับวันเกิดเหตุ ข้อเท็จจริงยังไม่ค่อยมีการตัดแปลงหรือบิดเบือนไปจากเดิม จึงเป็นข้อเท็จจริงที่น่าเชื่อถือได้มากขึ้น แต่ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับรูปคดีและแนวทางของ ทนายความว่าแนวทางการต่อสู้คดีใดจะเป็นประโยชน์มากกว่า โดยอาจใช้สิทธิไม่ให้การ ในชั้นสอบสวนเลย แล้วไปให้การในชั้นศาลเพียงอย่างเดียว หรือต้องการให้การ ในชั้นสอบสวนประกอบด้วย

หากผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับกุม ยังให้การแก้ข้อกล่าวหาไม่ครบถ้วนหรือยังไม่ได้ แจ้งข้อเท็จจริงบางอย่างที่อาจเป็นประโยชน์หรือเพิกسืบทราบข้อเท็จจริงใหม่และยังไม่ได้ให้การเอาไว้ในชั้นสอบสวน ผู้ต้องหาที่มีสิทธิร้องขอให้พนักงานสอบสวน ทำการสอบสวนพยานหลักฐานเพิ่มเติม หรือหากสำนวนคดีได้ส่งไปยังพนักงานอัยการแล้ว ผู้ต้องหาที่มีสิทธิร้องขอต่อพนักงานอัยการให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนตน เพิ่มเติมได้ อย่างไรก็ตาม ขึ้นกับดุลพินิจของพนักงานอัยการว่าจะสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติม หรือไม่

2.5 เมื่อเสร็จสิ้นการสอบปากคำทุกครั้ง พนักงานสอบสวนจะให้ผู้ต้องหา หรือผู้ถูกจับ ลงลายมือชื่อในบันทึกการสอบปากคำ เพื่อรับรองว่าบันทึกคำให้การดังกล่าวเป็นไปตาม ที่ตนให้การหรือไม่ ผู้ต้องหา หรือผู้ถูกจับ สามารถตรวจสอบคำให้การ ขอเพิ่มคำให้การ หรือขอลบคำให้การก็ได้ ก่อนจะลงลายมือชื่อ

2.6 ผู้ต้องหา มีสิทธิอ้างอิงพยานหลักฐานต่าง ๆ และนำพยานหลักฐาน ไปมอบให้ พนักงานสอบสวนทำการรวบรวม หรือแจ้งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนในประเด็น ที่เกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหาและสามารถพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาได้ โดยสามารถ นำมาให้ในวันรับทราบข้อกล่าวหาครั้งแรก หรือนำมาให้ภายหลังรับทราบข้อกล่าวหา แล้วก็ได้ แต่ต้องนำพยานมาให้ก่อนที่พนักงานสอบสวนจะส่งสำนวนให้พนักงานอัยการ

หากผู้ต้องหาต้องการยื่นพยานหลักฐานเพิ่มเติมให้ทำการสอบสวน ต้องดำเนินการ ร้องขอกับพนักงานอัยการสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการเพิ่มเติม ทั้งนี้ ต้องขึ้นอยู่กับ ดุลพินิจของพนักงานอัยการเช่นกัน

2.7 การให้ปากคำในชั้นสอบสวนมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องหา หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ต้องหาไม่ได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา พนักงาน สอบสวน รวมถึงพนักงานอัยการอาจมีความเห็นสั่งไม่ฟ้อง ทำให้คดีในส่วนของพนักงาน อัยการจบลง อย่างไรก็ตาม ผู้เสียหายยังคงมีสิทธิฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้ด้วยตนเอง

9.4 เมื่อเรากลายเป็นจำเลยในคดีอาญา

หลังจากมีการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีอาญา ต่อศาล หรือเมื่อมีโจทก์เป็นราษฎรมาฟ้องคดีอาญาต่อศาล ทำการไต่สวนมูลฟ้องแล้วพบว่าคดี มีมูล ศาลประทับรับฟ้อง ผู้ต้องหา หรือผู้ถูกกล่าวหาในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ จะเปลี่ยนสถานะ เป็นจำเลยในคดีอาญา ซึ่งจำเลยมีสิทธิตามกฎหมายในการดำเนินคดีอาญาต่าง ๆ และ ควรดำเนินคดีอาญาดังต่อไปนี้

1. สิทธิของจำเลยในคดีอาญา

เมื่อจำเลยถูกยื่นฟ้องแล้ว จำเลย รวมถึงทนายจำเลย มีสิทธิดังนี้

- 1.1 สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม³⁰⁰
- 1.2 สิทธิในการแต่งตั้งทนายความแก้ต่างในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาในศาลชั้นต้น ตลอดจน ชั้นศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา³⁰¹
- 1.3 สิทธิที่จะปรึกษาทนายความหรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว³⁰²
- 1.4 สิทธิจะตรวจดูสิ่งที่ยื่นเป็นพยานหลักฐาน และคัดสำเนาหรือถ่ายรูปสิ่งนั้น ๆ³⁰³
- 1.5 สิทธิจะตรวจดูสำนวนการไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาของศาล และคัดสำเนาหรือขอรับ สำเนาที่รับรองว่าถูกต้องโดยเสียค่าธรรมเนียม เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งให้ยกเว้นค่าธรรมเนียม นั้น³⁰⁴
- 1.6 สิทธิจะตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การ ของตน³⁰⁵
- 1.7 สิทธิได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว (ประกันตัว) ในชั้นศาล³⁰⁶
- 1.8 สิทธิที่จะได้รับการแต่งตั้งทนายความเพื่อช่วยเหลือในคดีจากรัฐ

³⁰⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 (1)

³⁰¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 (2)

³⁰²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 (3)

³⁰³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 (4)

³⁰⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 (5)

³⁰⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 (6)

³⁰⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 ประกอบ หมวด 3 เรื่องการปล่อยชั่วคราว

- ◆ ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือจำเลยมีอายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล ถ้าจำเลยไม่มีทนายความ ศาลจะแต่งตั้งทนายความให้ทั้งในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง และชั้นพิจารณาคดี³⁰⁷
- ◆ ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ศาลจะถามจำเลยว่ามีทนายหรือไม่ ถ้าจำเลยไม่มีทนายความและต้องการทนายความ ศาลจะแต่งตั้งทนายความให้ ทั้งในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง และชั้นพิจารณาคดี³⁰⁸

1.9 สิทธิคัดค้านองค์คณะผู้พิพากษา³⁰⁹

2. ข้อควรปฏิบัติเมื่อคดีไปถึงชั้นศาล

2.1 ชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

- 1) กรณีที่ผู้เสียหายที่เป็นราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยในคดีอาญาด้วยตนเอง ศาลจะทำการไต่สวนมูลฟ้อง โดยส่งสำเนาฟ้องให้จำเลย และแจ้งวันนัดไต่สวนมูลฟ้อง จำเลยจะมาศาลในวันนัดไต่สวนมูลฟ้องหรือไม่ก็ได้ หรืออาจแต่งตั้งทนายความเข้ามาเพื่อชกค้ำในชั้นไต่สวนมูลฟ้องก็ได้³¹⁰
- 2) ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์และศาลสั่งให้มีการไต่สวนมูลฟ้อง จำเลยจะต้องมาศาล หรือ ถูกคุมตัวมาศาลกรณีถูกฝากขังอยู่ ศาลจะส่งสำเนาฟ้องให้แก่จำเลยแต่ละคน โดยจำเลยมีสิทธิในการมีทนายมาช่วยเหลือในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง แต่ไม่สามารถนำพยานมาสืบในชั้นนี้ได้
เมื่อศาลแน่ใจแล้วว่าเป็นจำเลยตามฟ้องจริง จะอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง และจดคำให้การของจำเลยไว้ ซึ่งจำเลยจะไม่ให้การก็ได้ ศาลจะจดเอาไว้ในรายงาน นอกจากนี้ จำเลยยังมีสิทธิมีทนายมาช่วยเหลือในระหว่างการไต่สวนมูลฟ้องแต่ไม่มีอำนาจนำพยานเข้าสืบ³¹¹
- 3) จำเลยอาจแถลงศาลให้ทราบถึงข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายในประเด็นสำคัญที่ศาลควรสั่งว่าคดีไม่มีมูล รวมถึงอาจจะระบุตัวบุคคล เอกสาร หรือวัตถุที่สนับสนุนข้อเท็จจริงตามคำแถลงของจำเลยก็ได้³¹²
- 4) กรณีที่ศาลทำการไต่สวนมูลฟ้องแล้วจำเลยรับสารภาพ ศาลจะประทับรับฟ้องคดีนั้นไว้พิจารณา³¹³

³⁰⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165/1 วรรคแรก และ 173 วรรคแรก

³⁰⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165/1 วรรคสอง และ 173 วรรคสอง

³⁰⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 11 ถึง มาตรา 14 ประกอบ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 15 และ มาตรา 27

³¹⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 165 วรรคสาม

³¹¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 165 วรรคแรก และ วรรคสอง

³¹²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 165/2

³¹³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 วรรคท้าย

- 5) ถ้าปรากฏต่อศาลว่าคดีมีมูล ศาลจะประทับรับฟ้องเอาไว้พิจารณาต่อไปในข้อหาที่มีมูลเท่านั้น ข้อหาที่ไม่มีมูลจะพิพากษายกฟ้อง³¹⁴
- 6) หากศาลเห็นว่าคดีนั้นไม่มีมูล หรือโจทก์ไม่มาในวันนัดไต่สวนมูลฟ้องโดยไม่มี การขอเลื่อนคดีด้วยเหตุอันสมควร ศาลจะพิพากษายกฟ้องโจทก์ดังกล่าว³¹⁵ ถือเป็น การจบสิ้นคดีอาญาในข้อหานี้ โจทก์ไม่สามารถฟ้องได้อีก
- 7) ข้อยกเว้นที่โจทก์อาจฟ้องคดีอาญามาได้อีก ได้แก่

- ◆ โจทก์ที่ไม่มาตามนัดมายื่นคำร้องใน 15 วัน และศาลเห็นว่ามิใช่เหตุสมควรที่มาไม่ได้ ศาลอาจให้ยกคดีมาไต่สวนมูลฟ้องใหม่³¹⁶
- ◆ กรณีโจทก์เป็นราษฎรและไม่ใช่ความผิดต่อส่วนตัว (ยอมความได้) ก็ไม่ตัดสิทธิพนักงานอัยการจะฟ้องคดีนั้นอีก³¹⁷

- 8) จำเลยจะยังไม่มีฐานะเป็นจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องจนกว่าศาลจะประทับรับฟ้อง
- 9) หากจำเลยจะไปศาลในวันนัดไต่สวนมูลฟ้อง ควรเตรียมพร้อมเรื่องการขอลปล่อยชั่วคราวไปด้วย กรณีศาลประทับรับฟ้องแล้ว ศาลจะมีคำสั่งขังจำเลยเพื่อรอ การพิจารณาคดีในทันที³¹⁸

2.2 ชั้นพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น

การดำเนินคดีอาญาในฐานะจำเลยในศาลชั้นต้น มีแนวทางดังนี้

- 1) จำเลยควรอ่านสำเนาคำฟ้อง โดยเฉพาะรายละเอียดดังนี้

- ◆ ศาลที่ฟ้อง วันเดือนปีที่ฟ้อง
- ◆ ชื่อโจทก์และจำเลย จำนวนโจทก์และจำเลย
- ◆ ข้อหาหรือฐานความผิดข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด
- ◆ อีกทั้ง จำเลยควรตรวจสอบจำนวนการไต่สวนมูลฟ้อง (ถ้ามี) และสิ่งที่โจทก์ยื่นเป็นพยานหลักฐานในเบื้องต้น

- 2) หากจำเลยยังไม่มีทนายความในชั้นนี้ ควรรีบปรึกษาและแต่งตั้งทนายความให้ช่วยเหลือดำเนินคดีโดยเร็ว เพื่อวางแนวทางการต่อสู้คดีก่อนถึงวันนัดพิจารณา
- 3) ในวันนัดพิจารณา จำเลยต้องไปปรากฏตัวต่อหน้าศาล ศาลจะอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง ถามว่าจำเลยมีทนายความหรือไม่ และถามคำให้การจำเลยว่า

³¹⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 167 วรรคแรก

³¹⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 166 วรรคแรก

³¹⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 166 วรรคสอง

³¹⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 166 วรรคท้าย

³¹⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 88

ได้กระทำผิดจริงตามฟ้องหรือไม่ และจะให้การต่อสู้อย่างไร จำเลยมีสิทธิไม่ให้การใด ๆ ก็ได้ ซึ่งศาลจะจดยางงานเอาไว้³¹⁹

■ 4) จำเลยอาจให้การด้วยวาจา หรือเป็นหนังสือก็ได้ โดยลักษณะคำให้การจำเลยในคดีอาญา อาจแบ่งได้เป็น

◆ **คำให้การปฏิเสธ** คือ จำเลยปฏิเสธฟ้องโจทก์ทุกข้อหาว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำผิดตามฟ้อง ขอให้ศาลพิพากษายกฟ้องโจทก์และปล่อยตัวจำเลยพ้นข้อหาไป จำเลยไม่จำเป็นต้องแถลงเหตุผลที่ปฏิเสธ หรือการที่จำเลยไม่ยอมให้การใด ๆ ก็ถือว่าจำเลยให้การปฏิเสธเช่นกัน³²⁰

◆ **คำให้การรับสารภาพ** คือ จำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้องโจทก์ทุกข้อหา ขอให้ศาลลงโทษจำเลยสถานเบาและรอกการลงโทษแก่จำเลย ซึ่งการรับสารภาพจะต้องไม่มีเงื่อนไขใด ๆ เช่น จำเลยรับสารภาพเพื่อไม่ให้เกิดความยุ่งยากในคดี หรือจำเลยไม่เต็มใจรับสารภาพ ขอรับสารภาพไปที่เช่นนี้ ถือว่าจำเลยให้การปฏิเสธ

◆ **คำให้การภาคเสธ** คือ จำเลยยอมรับในข้อเท็จจริงในคดี แต่สู้คดีด้วยข้อกฎหมาย เช่น การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดอาญา การกระทำของจำเลยเป็นไปเพื่อป้องกันตัว ฯลฯ

◆ **คำให้การตัดฟ้องโจทก์** คือ ให้การว่าฟ้องโจทก์นั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือ โจทก์ไม่มีสิทธิฟ้องจำเลย เช่น จำเลยให้การว่าโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องเพราะผู้เสียหายไม่ได้ร้องทุกข์ ทำให้คดีหมดอายุความ หรือโจทก์บรรยายฟ้องไม่ครบองค์ประกอบความผิด โจทก์บรรยายฟ้องเคลือบคลุมไม่ชัดเจน เป็นต้น

จำเลยควรปรึกษากับทนายความว่าควรดำเนินคดีไปในทิศทางใดเพราะข้อเท็จจริงที่กล่าวหานั้นเป็นข้อเท็จจริงเฉพาะคดีเฉพาะตัวจะมีหนทางต่อสู้คดีที่ต่างกันไปแล้วจะเป็นข้อหาที่มีความคล้ายคลึงกันก็ตามกับคดีที่จำเลยเคยได้อ่านหรือได้ยินมา ทั้งนี้ จำเลยควรแจ้งข้อเท็จจริงตามความเป็นจริงแก่ทนายความเพื่อสามารถให้ความช่วยเหลือได้อย่างเต็มที่

กรณีจำเลยกระทำผิดจริงตามข้อกล่าวหา และรับสารภาพตั้งแต่แรกก่อนการสืบพยานโจทก์ ศาลอาจพิจารณาว่ามีเหตุบรรเทาโทษให้จำเลย ลดโทษที่ลงแก่จำเลยตามที่เห็นสมควร³²¹ อาจลดโทษตั้งแต่ หนึ่งในสี่ ไปจนถึงครึ่งหนึ่งของอัตราโทษตามข้อหาในฟ้อง

■ 5) กรณีที่ผู้เสียหายในคดีอาญา ได้ยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ศาลจะแจ้งให้จำเลยทราบจำเลยจะยื่นคำให้การเพื่อต่อสู้ในประเด็นค่าสินไหมทดแทนหรือไม่ก็ได้ หากจำเลยต้องการให้การ ศาลจะกำหนดระยะเวลายื่นคำให้การโต้แย้งคำร้องของผู้เสียหายให้ตามสมควร³²²

■ 6) หลังเสร็จสิ้นนัดพิจารณาสอบคำให้การจำเลย ศาลจะกำหนดวันนัดตรวจพยานหลักฐาน (ถ้ามี) วันนัดสืบพยานโจทก์ และวันนัดสืบพยานจำเลยตามลำดับ และเฉพาะในคดีที่จำเลยไม่ให้การหรือให้การปฏิเสธ จำเลยอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลให้มีการกำหนดวันตรวจพยานหลักฐานก่อนกำหนดวันนัดสืบพยานก็ได้ โดยแจ้งให้คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 14 วัน³²³

โจทก์มีหน้าที่ต้องนำพยานหลักฐานเข้าสืบก่อนทุกครั้งในคดีอาญา จำเลยจะมีสิทธินำพยานหลักฐานมาสืบเพื่อหักล้างน้ำหนักของพยานโจทก์ได้เมื่อหลังจากโจทก์ทำการสืบพยานโจทก์เสร็จสิ้นแล้ว

■ 7) หากจำเลยทราบว่ามีพยานหลักฐานบางอย่างที่เป็นประโยชน์กับจำเลย แต่พนักงานอัยการไม่ได้ส่งเข้ามาเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล เช่น เอกสารบันทึกคำให้การของจำเลยหรือเอกสารประกอบคำให้การของจำเลยในชั้นสอบสวน จำเลยหรือทนายจำเลยมีสิทธิไปขอคัดสำเนาได้จากพนักงานอัยการโดยตรงอยู่แล้ว³²⁴

ส่วนพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่อยู่ในสำนวนสอบสวนของพนักงานอัยการ เมื่อโจทก์ได้สืบพยานเสร็จแล้ว จำเลยอาจแถลงด้วยวาจาต่อศาลหรือยื่นคำร้องขอให้ศาลเรียกสำนวนสอบสวนมาประกอบการพิจารณา โดยนำเสนอให้ศาลเห็นว่ายังมีพยานหลักฐานส่วนอื่นที่น่าจะพิสูจน์ความผิด หรือความบริสุทธิ์ของจำเลยได้ แต่พนักงานอัยการยังไม่ได้ส่งพยานหลักฐานดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาของศาล เพื่อให้ศาลได้รับข้อเท็จจริงที่ครบถ้วน ซึ่งศาลมีอำนาจสั่งให้พนักงานอัยการนำสำนวนการสอบสวนมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้เอง³²⁵

■ 8) ศาลสามารถสั่งให้สืบพยานลับหลังจำเลย (จำเลยไม่ต้องมาศาล หรืออยู่ในห้องพิจารณาคดี) ได้ในกรณีต่อไปนี้³²⁶

- ◆ เป็นคดีมีโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว เมื่อจำเลยมีทนายและได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและการสืบพยานได้

³¹⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคสอง

³²⁰ฎีกาที่ 2823-2824/2516

³²¹ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78

³²²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/2 วรรคแรก

³²³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173/1 วรรคแรก

³²⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8 (6)

³²⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175

³²⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ทวิ

- ◆ เป็นคดีที่มีจำเลยหลายคน และโจทก์แถลงให้ศาลเห็นว่าการพิจารณาและสืบพยานโจทก์นั้นไม่เกี่ยวข้องกับจำเลยคนนั้น ๆ
- ◆ เป็นคดีที่มีจำเลยหลายคน ศาลอาจเห็นสมควรให้พิจารณาและสืบพยานจำเลยคนหนึ่ง ลับหลังจำเลยคนอื่นก็ได้
- ◆ กรณีจำเลยไม่อาจมาฟังการพิจารณาและสืบพยานได้เนื่องจากความเจ็บป่วยหรือ มีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ เมื่อจำเลยมีทนายความและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยาน
- ◆ กรณีระหว่างการพิจารณาและสืบพยาน ศาลมีคำสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาเพราะเหตุขัดขวางการพิจารณา หรือจำเลยออกจากห้องพิจารณาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล

■ 9) ก่อนเริ่มสืบพยานจำเลย จำเลยมีอำนาจแถลงเปิดคดีให้ศาลทราบถึงข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะอ้างอิง รวมถึงแสดงพยานหลักฐานที่จะนำสืบ³²⁷ และหลังสืบพยานจำเลยเสร็จสิ้น จำเลยมีอำนาจแถลงปิดคดีของตนด้วยวาจาหรือหนังสือหรือทั้งสองอย่างก็ได้³²⁸

■ 10) กรณีจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ศาลอาจพิพากษาโดยไม่สืบพยานหลักฐานต่อไปก็ได้ เว้นแต่ในคดีที่มีข้อหาซึ่งจำเลยรับสารภาพนั้นมีโทษอย่างต่ำจำคุก 5 ปี ขึ้นไป หรือโทษหนักกว่า ศาลต้องฟังพยานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำผิดจริง³²⁹

■ 11) หากปรากฏว่าจำเลยมาศาลแต่โจทก์ไม่มาในวันนัดพิจารณาต่าง ๆ ที่โจทก์มีหน้าที่ต้องนำเสนอข้อเท็จจริงเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยต่าง ๆ เช่น วันนัดพิจารณา สอบคำให้การจำเลย วันนัดตรวจพยานหลักฐาน วันนัดสืบพยานโจทก์ และไม่มีทนายโจทก์มาดำเนินการแทนโจทก์ และไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้ศาลทราบ ศาลมีอำนาจยกฟ้องโจทก์ได้ เพราะถือว่าโจทก์ไม่มาดำเนินคดีอาญาโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย³³⁰

■ 12) หากจำเลยไม่มาศาลในวันนัดพิจารณาคดี ศาลจะเลื่อนคดีพร้อมกับบอกหมายจับจำเลยและสั่งปรับตามสัญญาประกันตัว

■ 13) หลังเสร็จสิ้นการสืบพยานโจทก์และจำเลย ศาลจะนัดฟังคำพิพากษาจำเลยจะต้องมาฟังคำพิพากษา หากไม่มีเหตุสงสัยว่าจะหลบหนีหรือจงใจไม่มาฟัง ศาลจะรอการอ่านไฉนกว่าจำเลยจะมา แต่หากมีเหตุสงสัยว่าจำเลยหลบหนีหรือจงใจไม่มาฟัง ศาลจะออกหมายจับจำเลย และหากยังไม่ได้ตัวจำเลยมาภายใน 1 เดือน นับแต่วันออกหมายจับ ศาลจะอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งลับหลังจำเลย³³¹

³²⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 174 วรรคสอง

³²⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 174 วรรคสาม

³²⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176 วรรคแรก

³³⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 166 วรรคสาม ประกอบ มาตรา 172 วรรคแรก

³³¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 182 วรรคสาม

2.3 การอุทธรณ์ฎีกา

หากมีคำพิพากษาลงโทษจำเลย จำเลยมีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งดังกล่าวต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาได้ ภายใน 1 เดือน นับแต่วันอ่าน หรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งให้จำเลยที่อุทธรณ์หรือฎีกาฟัง โดยยื่นที่ศาลชั้นต้นที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น³³²

ทั้งนี้ จำเลยควรปรึกษากับทนายความว่าคดีของจำเลยอุทธรณ์หรือฎีกาได้หรือไม่ เพราะอาจต้องห้ามอุทธรณ์หรือฎีกา³³³ หากต้องห้ามอุทธรณ์หรือฎีกา ก็จะต้องไปขอให้ผู้พิพากษาที่ทำคำพิพากษา ฯลฯ ลงชื่อรับรองในอุทธรณ์หรือฎีกาจำเลย³³⁴ เพื่อยื่นประกอบอุทธรณ์หรือฎีกาให้ทันภายในกำหนดระยะเวลา

หากพ้นระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกาแล้ว ศาลชั้นต้นจะมีคำสั่งไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกานั้น หรือหากปรากฏภายหลังว่าอุทธรณ์หรือฎีกานั้นไม่ได้ยื่นในกำหนด ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาจะยกฟ้องอุทธรณ์หรือฎีกานั้นเสีย³³⁵

กรณีจำเลยต้องชั่งหรือถูกจำคุกอยู่ในเรือนจำ และไม่มีทนายความดำเนินการให้จำเลยสามารถยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาต่อพิศติภายในกำหนด 1 เดือนเช่นกัน พิศติจะออกไปรับให้แก่จำเลยแล้วส่งอุทธรณ์หรือฎีกานั้นไปยังศาลชั้นต้น³³⁶

โดยทั่วไปแล้ว การพิจารณาในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา จะไม่มีการนัดคู่ความมาที่ศาลอีก ยกเว้นเฉพาะในบางกรณีที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเห็นว่าควรพิจารณาโดยเปิดเผยในศาล จะมีการออกหมายนัดกำหนดวันพิจารณาไปให้จำเลยทราบ³³⁷

ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาอาจสั่งให้ศาลชั้นต้นออกหมายเรียกหรือจับจำเลย ซึ่งศาลชั้นต้นปล่อยตัวไปแล้ว มาชั่งหรือปล่อยชั่วคราวระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกาก็ได้ หรือถ้าจำเลยถูกขังอยู่ระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกาจะสั่งให้ศาลชั้นต้นปล่อยจำเลยหรือปล่อยชั่วคราวก็ได้³³⁸

9.5 การขอปล่อยชั่วคราว (ประกันตัว) ผู้ต้องหา/จำเลย

ในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะถูกควบคุมตัวเอาไว้โดยหมายขังของศาล เว้นแต่จะได้ขอปล่อยชั่วคราวและได้รับอนุญาตจากศาลให้ปล่อยชั่วคราวได้ ขั้นตอนนี้รู้จักกันทั่วไปว่า “การประกันตัว” ในหัวข้อนี้จะอธิบายถึงวิธีการและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้ต้องหา จำเลยและผู้เกี่ยวข้องทราบในเบื้องต้น

³³²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 198 และ มาตรา 216

³³³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ทวิ, 218, 219, 219 ทวิ, 219 ตริ และ มาตรา 220

³³⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 193 ตริ และ มาตรา 221

³³⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 210

³³⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 199

³³⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 203 ประกอบ มาตรา 204 วรรคแรก และ มาตรา 225

³³⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 207 ประกอบ มาตรา 225

1. ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ได้แก่³³⁹

- ผู้ต้องหา
- จำเลย
- ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง คือ

- บุพการี (บิดา มารดา ปู่ย่าตายาย ทวด)
- ผู้สืบสันดาน (ลูก หลาน เหลน)
- สามเษภรรยา
- ญาติพี่น้อง
- ผู้ปกครอง ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์
- ผู้บังคับบัญชา หรือนายจ้าง
- ทนายความของผู้ต้องหา หรือจำเลย
- บุคคลที่เกี่ยวข้องกันโดยทางสมรส
- บุคคลที่เจ้าพนักงานหรือศาลเห็นว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเหมือนเป็นญาติพี่น้อง หรือมีความสัมพันธ์ในทางอื่นที่เห็นว่าสามารถขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้
- นิติบุคคล เช่น บริษัท ห้างหุ้นส่วน กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นกรรมการ ผู้แทน ตัวแทน หุ้นส่วน พนักงาน หรือลูกจ้างของนิติบุคคลนั้น

2. ประเภทของการปล่อยชั่วคราว

อาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน และการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน โดยในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 10 ปี ขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกันและจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้³⁴⁰ ส่วนในคดีอย่างอื่นจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้³⁴¹

การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน

- คือ การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยที่ไม่ต้องทำสัญญาประกันและไม่ต้องมีหลักประกัน ผู้ต้องหาหรือจำเลยเพียงให้คำสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาล³⁴²

การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน

- คือ การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยผู้ประกันทำสัญญาประกันโดยไม่ต้องวางหลักประกันต่อเจ้าพนักงานหรือศาลว่าจะปฏิบัติตามนัดหรือตามหมายเรียก หากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาตามนัดหรือหมายเรียก ผู้ประกันจะถูกปรับเงินตามจำนวนที่กำหนดเอาไว้

การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน

- คือ การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยมีผู้ประกัน หรือผู้เป็นหลักประกันทำสัญญาประกันต่อเจ้าพนักงานหรือศาลว่าจะปฏิบัติตามนัดหรือหมายเรียก ผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกันจะต้องวางหลักประกันไว้ เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาตามนัดหรือหมายเรียก ถือว่าผิดสัญญาประกันและจะใช้บังคับเอาหลักประกันที่วางไว้

3. การขอปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวน

อาจแบ่งได้เป็น

การขอปล่อยชั่วคราวในชั้นก่อนฝากขัง

- ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่ ยังไม่ได้ถูกฟ้องต่อศาล และยังไม่ได้นำตัวมาขออนุญาตศาลฝากขังระหว่างการสอบสวน ผู้ขอประกัน สามารถยื่นคำร้องได้ที่³⁴³
  - ◆ พนักงานสอบสวน หากถูกควบคุมตัวระหว่างสอบสวนของพนักงานสอบสวน
  - ◆ พนักงานอัยการ หากถูกควบคุมตัวระหว่างการพิจารณาสั่งฟ้องของพนักงานอัยการ

การขอปล่อยชั่วคราวในชั้นระหว่างฝากขัง

- กรณีผู้ต้องหาได้ถูกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการนำตัวมาขออนุญาตฝากขังระหว่างการสอบสวนต่อศาล ถูกขังตามหมายขังของศาล และยังไม่ถูกฟ้องต่อศาล ผู้ขอประกันสามารถยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญานั้น³⁴⁴

4. การขอปล่อยชั่วคราวในชั้นระหว่างพิจารณาคดีของศาลชั้นต้น

- ในคดีที่พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว ผู้ประกันสามารถยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีได้ทันทีที่จำเลยถูกพามาขังศาลในวันฟ้อง³⁴⁵
- ในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์และศาลประทับฟ้องเอาไว้แล้ว ศาลจะมีหมายเรียกและนัดจำเลยมาแก้คดี ผู้ขอประกันสามารถยื่นคำร้องต่อศาลได้ก่อนวันนัด หรือในวันนัดที่ระบุในหมายเรียกก็ได้

³³⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 วรรคแรก

³⁴⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 วรรคแรก ประกอบ มาตรา 112

³⁴¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 วรรคสอง

³⁴²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 111

³⁴³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 (1)

³⁴⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 (2)

³⁴⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 (3)

■ ในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ และโจทก์อยู่ระหว่างการอุทธรณ์หรือฎีกาคำสั่งไม่รับฟ้อง เนื่องจากคดีไม่มีมูล ศาลอาจชั่งจำเลยไว้ระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกาได้³⁴⁶ ผู้ประกันสามารถยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีนั้นได้ทันทีที่ศาลออกหมายชั่งจำเลย

5. การขอลปล่อยชั่วคราวขึ้นอุทธรณ์หรือฎีกา

เมื่อจำเลยถูกกักขังหรือจำคุกโดยคำพิพากษาศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาภาค แล้วแต่กรณี ผู้ขอประกันสามารถยื่นคำร้องได้ดังนี้³⁴⁷

- ยื่นคำร้องก่อนยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีนั้น
- ยื่นคำร้องไปพร้อมกับการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีนั้นใน 2 กรณีแรกนี้ ศาลชั้นต้นเป็นผู้พิจารณาคำร้อง
- ยื่นคำร้องหลังจากยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาแล้ว

หากสำนวนคดียังไม่ได้ส่งไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ให้ยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีนั้น ศาลชั้นต้นจะเป็นผู้พิจารณาคำร้อง หรือเป็นผู้ส่งคำร้องพร้อมสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อสั่ง แล้วแต่กรณี³⁴⁸

หากสำนวนคดีได้ถูกส่งไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว ผู้ร้องจะเลือกยื่นต่อศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีนั้นเพื่อส่งคำร้องไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาทำการสั่ง หรือจะยื่นโดยตรงต่อศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีก็ได้³⁴⁹

6. เอกสารประกอบการขอลปล่อยชั่วคราว

6.1 เอกสารของผู้ต้องหาหรือจำเลย

- 1) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่รัฐ
- 2) สำเนาทะเบียนบ้าน
- 3) กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นชาวต่างประเทศ ต้องส่งมอบหนังสือเดินทางไว้ต่อศาลด้วย โดยศาลจะมอบสำเนาหนังสือเดินทางเอาไว้ให้แก่ชาวต่างประเทศเป็นหลักฐาน และต้องมีคำร้องแถลงที่อยู่ของบุคคลต่างชาติประกอบด้วย

6.2 เอกสารของผู้ประกัน

- ◆ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน
- ◆ สำเนาทะเบียนบ้าน

³⁴⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 170 วรรคสอง ประกอบ มาตรา 106 (4)

³⁴⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 (4)

³⁴⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 (4) วรรคสอง

³⁴⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 (5)

กรณีผู้ขอประกันมีคู่สมรส ต้องแสดงเอกสารเพิ่มเติม ได้แก่

- ◆ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่รัฐของคู่สมรส และสำเนาทะเบียนบ้านของคู่สมรส
- ◆ สำเนาทะเบียนสมรส
- ◆ หนังสือให้ความยินยอมของคู่สมรส กรณีคู่สมรสไม่ได้มาในวันทำสัญญาประกัน
- ◆ หากคู่สมรสเสียชีวิตหรือหย่า ต้องมีใบมรณบัตร หรือทะเบียนบ้านที่ประทับคำว่า “ตาย” หน้าชื่อคู่สมรส หรือใบหย่าของคู่สมรสมาแสดงด้วย

7. หลักประกันที่ใช้ขอลปล่อยชั่วคราวได้

ในการขอลปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีหลักประกัน ผู้ขอประกันสามารถใช้หลักประกันต่าง ๆ ดังนี้³⁵⁰ และหากหลักทรัพย์ที่นำมาในวันยื่นขอลปล่อยชั่วคราวมีไม่เพียงพอตามที่ศาลกำหนดวงเงิน ผู้ขอประกันอาจขออนุญาตจากศาลให้ทำการผัดผ่อนนำหลักทรัพย์มาเพิ่มเติมให้ครบในภายหลังได้

7.1 เงินสด

7.2 ที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง

หลักทรัพย์ที่เป็นที่ดินและสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินที่สามารถใช้ได้ ได้แก่³⁵¹

- 1) **ที่ดินมีโฉนด** ที่ดินมีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ หรือ หอสมุดโฉนดที่ดินมีโฉนดที่ดิน หนังสือรับรองการทำประโยชน์ น.ส.3. หรือ น.ส.3.ก. หรือหนังสือกรรมสิทธิ์ห้องชุด
- 2) **สิ่งปลูกสร้างบนที่ดินจะนำมาเป็นประกัน**
- 3) **บ้านพักอาศัย** (ใช้ได้ในบางกรณี)

เอกสารที่ต้องใช้แสดงประกอบ ได้แก่

- ◆ โฉนดหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ฉบับจริงพร้อมสำเนา 1 ชุด
- ◆ หนังสือรับรองราคาประเมินของสำนักงานที่ดินจังหวัด หรือของที่ว่ากรมอำเภอ ในเขตที่ดินตั้งอยู่ แล้วแต่กรณี ซึ่งออกให้ภายในระยะเวลาไม่เกิน 1 เดือน รับรองโดยเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือผู้ปฏิบัติราชการแทนหรือผู้ทำการแทน กรณีรับรองโดยสำนักงานที่ดินอำเภอ ผู้รับรองจะต้องเป็นนายอำเภอหรือ ปลัดอำเภอผู้ทำการแทน หรือเจ้าหน้าที่บริหารงานที่ดินอำเภอ พร้อมสำเนาหนังสือรับรอง 1 ชุด

³⁵⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 114

³⁵¹ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกัน ในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา หรือ จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ข้อ 10.1

- ◆ ภาพถ่ายสีของสภาพที่ดิน และสิ่งปลูกสร้าง (ถ้ามี) และแผนที่ทางไปที่ดินที่นำมาใช้เป็นหลักประกัน
- ◆ กรณีใช้หลักทรัพย์ที่ติดจำนองหรือมีภาระติดพัน ต้องแสดงหลักฐานให้เห็นว่าราคาทรัพย์สินส่วนที่เกินจากจำนองหรือภาระติดพันมีจำนวนเพียงพอต่อการใช้เป็นหลักประกัน
- ◆ สำเนาทะเบียนบ้าน และหนังสือประเมินราคาส่งปลูกสร้างที่น่าเชื่อถือจากกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านหรือเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่มีอำนาจรับผิดชอบเกี่ยวกับที่ดิน กรณีใช้สิ่งปลูกสร้างบนที่ดินเป็นประกันร่วมด้วย หรือใช้บ้านพักอาศัยเป็นหลักประกัน

7.3 หลักทรัพย์มีค่าอื่นที่กำหนดมูลค่าที่แน่นอนได้

หลักทรัพย์ที่มีค่าอย่างอื่นที่อาจใช้เป็นหลักประกันได้ ตัวอย่างเช่น³⁵²

■ **1) พันธบัตรรัฐบาล** สลากออมสิน บัตรหรือสลากออมทรัพย์ทวีสินของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ตัวแลกเงินที่ธนาคารเป็นผู้จ่ายและธนาคารผู้จ่ายได้รับรองตลอดไปแล้ว ตัวสัญญาใช้เงินที่ธนาคารเป็นผู้ออกตัว หรือเช็คที่ธนาคารเป็นผู้สั่งจ่ายหรือรับรองซึ่งสามารถเรียกเก็บเงินได้ในวันที่ทำสัญญาประกัน ใช้ฉบับจริง พร้อมสำเนา 1 ชุด พร้อมหนังสือรับรองยอดจากธนาคารฉบับจริง พร้อมสำเนา 1 ชุด

■ **2) สมุดเงินฝากประจำ** หรือใบรับเงินฝากประจำของธนาคาร ใช้สมุดเงินฝากฉบับจริง พร้อมสำเนา 1 ชุด พร้อมหนังสือรับรองยอดเงินฝากคงเหลือปัจจุบัน ณ วันที่ยื่นขอประกัน จากสาขาธนาคารที่เปิดบัญชีที่มีข้อความระบุว่าธนาคารจะไม่ให้ถอนเงินจำนวนดังกล่าวไปจนกว่าจะได้รับคำสั่งเปลี่ยนแปลงจากศาล ใช้ฉบับจริง พร้อมสำเนา 1 ชุด

■ **3) กรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพ**³⁵³

การประกันภัยอิสรภาพ เป็นการประกันภัยที่จัดขึ้นโดยศาลยุติธรรม ร่วมกับสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงพาณิชย์ และสมาคมประกันวินาศภัย เป็นระบบการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ที่สามารถใช้หนังสือรับรองความรับผิดของบริษัทประกันภัย เป็นหลักประกันมาวางศาลได้โดยไม่ต้องใช้หลักทรัพย์อื่นใดมาวางเป็นประกัน โดยสามารถติดต่อซื้อได้จากบริษัทประกันภัยหรือเจ้าหน้าที่ของบริษัทประกันภัยที่มาให้บริการอยู่ที่ศาล

ประกันภัยอิสรภาพมี 2 ลักษณะ คือ

◆ กรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพก่อนกระทำความผิด

เป็นประกันภัยที่บุคคลทั่วไปสามารถซื้อได้ ให้ความคุ้มครองเอาไว้ล่วงหน้า กรณีที่ผู้เอาประกันภัยถูกดำเนินคดี และถูกควบคุมตัวในคดีอาญาในฐานความผิดอันเนื่องมาจากการกระทำโดยประมาท โดยอัตราเบี้ยประกันภัย ขึ้นต่ำอยู่ที่ 0.5% ขึ้นสูงอยู่ที่ 1% ของวงเงินเอาประกันภัย

บริษัทประกันภัยจะออกหนังสือรับรองตามจำนวนเงินเอาประกันภัย พร้อมกับกรมธรรม์ประกันภัย เพื่อใช้ในการขอประกันตัวต่อเจ้าพนักงาน และหากผู้เอาประกันภัยได้ใช้หนังสือรับรองเพื่อประกันตัวไปแล้ว แต่ยังไม่เต็มวงเงินที่ระบุไว้ในหน้าตารางกรมธรรม์ประกันภัย ผู้เอาประกันภัยสามารถขอหนังสือรับรองฉบับใหม่ ซึ่งมีวงเงินประกันตัวเท่ากับจำนวนเงินเอาประกันภัย ที่คงเหลืออยู่จากบริษัทประกันภัยได้

กรณีไม่มีการกระทำความผิดในระหว่างระยะเวลาประกันภัย หนังสือรับรองจะสิ้นอายุตามระยะเวลาประกันภัยที่ระบุไว้ในหน้าตารางกรมธรรม์ประกันภัย

กรณีมีการกระทำความผิด ผู้เอาประกันภัยกระทำความผิดในระหว่างระยะเวลาประกันภัย แต่ยังไม่ได้ถูกควบคุมตัว บริษัทประกันภัยจะขยายเวลาการใช้หนังสือรับรอง ที่แนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยออกไป 1 ปี นับจากวันสิ้นสุดระยะเวลาประกันภัยที่ระบุไว้ในหน้าตารางกรมธรรม์ประกันภัย เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยนำไปใช้ประกันตัวในความผิดที่ได้กระทำขึ้นภายในระยะเวลาประกันภัยนั้น และเมื่อหนังสือรับรองได้ใช้เป็นหลักประกันแล้ว จะมีผลผูกพันบริษัทจนกว่าคดีจะถึงที่สุด

◆ กรมธรรม์ประกันภัยอิสรภาพหลังกระทำความผิด

ใช้กับผู้ตกเป็นผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา ให้ความคุ้มครองกรณีที่ผู้เอาประกันภัยถูกดำเนินคดีอาญา และถูกควบคุมตัวในคดีอาญาในทุกลักษณะฐานความผิด ยกเว้นความผิดฐานจำหน่ายยาเสพติด เบี้ยประกันภัยแบ่งตามชั้นศาลที่มีค่าพิพากษาและฐานความผิด อัตราเบี้ยประกันภัยขึ้นต่ำอยู่ที่ 5% ขึ้นสูงอยู่ที่ 20% ของวงเงินเอาประกันภัย

บริษัทประกันภัยจะออกหนังสือรับรองตามจำนวนเงินเอาประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย เพื่อใช้เป็นหลักประกันในการขอประกันตัวต่อเจ้าพนักงานตามคดีที่ระบุไว้ในตารางกรมธรรม์ประกันภัย ซึ่งจะมีผลผูกพันบริษัทและใช้เป็นหลักประกันสำหรับการประกันตัวจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษา

หากไม่แน่ใจว่าศาลจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้หรือไม่ ให้ผู้ขอประกันยื่นคำร้องขอประกันตัวต่อศาลก่อน เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงค่อยไปติดต่อซื้อประกันภัยอิสรภาพ

³⁵²ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกัน ในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ข้อ 10.2

³⁵³สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, ม.ป.ป., ออนไลน์

เอกสารประกอบการใช้กรรมธรรม์ประกันภัยอสรภาพเป็นหลักประกัน ได้แก่ กรรมธรรม์ประกันภัย และหนังสือรับรองจากบริษัทประกันภัย

■ 4) รถยนต์หรือรถจักรยานยนต์

สามารถนำมาใช้เป็นหลักประกันได้ในบางกรณี โดยใช้ทะเบียนรถยนต์หรือทะเบียนรถจักรยานยนต์ พร้อมนำรถมาให้เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของศาลตรวจดูสภาพและประเมินราคา

7.4 การใช้บุคคลเป็นประกันหรือหลักประกัน

ในการขอลปล่อยตัวชั่วคราว สามารถใช้บุคคลมาเป็นหลักประกัน โดยแสดงหลักทรัพย์³⁵⁴ ซึ่งการขอประกันตนเองหรือขอประกันให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยอื่นโดยใช้บุคคลเป็นหลักประกันจะต้องมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

◆ **ก. บุคคลผู้ขอประกัน**จะต้องเป็นผู้มีตำแหน่งหน้าที่การงานหรือมีรายได้แน่นอน³⁵⁵ เช่น ข้าราชการ ข้าราชการบำนาญ สมาชิกวุฒิสภา ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น พนักงานองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานของรัฐประเภทอื่น ๆ ลูกจ้างของทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารพรรคการเมือง หรือทนายความ และต้องเป็นผู้มีความสัมพันธ์กับผู้ต้องหาหรือจำเลย

บุคคลตามข้อ ก. จะต้องยื่นคำร้องด้วยตนเอง พร้อมหนังสือรับรองจากต้นสังกัดหรือนายจ้าง หรือหลักฐานอื่นที่เชื่อถือได้ พร้อมทั้งหนังสือยินยอมจากคู่สมรส (ถ้ามี) กรณีฉุกเฉิน ให้ใช้หลักฐานอื่น เช่น บัตรประจำตัวที่แสดงฐานะนั้น มาแสดงต่อศาลก่อน แล้วนำหนังสือรับรองหรือหนังสือยินยอมมาแสดงภายหลัง

กรณีข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ข้าราชการการเมือง หรือทนายความที่ใช้ตำแหน่งเป็นหลักประกัน ต้องมีหนังสือรับรองจากต้นสังกัดแสดงสถานะตำแหน่ง ระดับอัตราเงินเดือน ระบุชัดเจนว่าไปประกันตัวใคร และหากได้ทำสัญญาประกันให้กับบุคคลอื่นไว้ก่อนหน้านั้น ให้แจ้งระบุเกี่ยวกับสัญญานั้นด้วย

สัญญาประกันที่ทำได้ จะต้องมียอดเงินไม่เกิน 10 เท่าของอัตราเงินเดือนหรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน หากวงเงินประกันมียอดสูงกว่าวงเงินที่ผู้นั้นมีสิทธิประกันได้ ศาลอาจให้ผู้ขอประกันวางเงินหรือหลักทรัพย์อื่นเพิ่มเติมให้เพียงพอกับวงเงินประกันนั้น หรืออาจให้มีผู้ขอประกันร่วมกันทำสัญญาประกันโดยใช้วงเงินของแต่ละคนรวมกัน

◆ **ข. นิติบุคคล** กรณีที่กรรมการ ผู้แทน ตัวแทน หุ่นส่วน พนักงาน หรือลูกจ้างของนิติบุคคลตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย

เอกสารที่ต้องใช้สำหรับนิติบุคคล คือ หนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคล และหลักฐานแสดงฐานะการเงิน โดยดำเนินการขอลปล่อยชั่วคราวโดยผู้มีอำนาจทำการแทน กรณีฉุกเฉิน ให้นำสำเนาเอกสารดังกล่าวมายื่นขอประกันตัวก่อน แล้วนำต้นฉบับมาแสดงภายหลัง³⁵⁶

◆ **ค. ผู้ต้องหาหรือจำเลย**ใช้ตำแหน่งหรือวิชาชีพของตนเองเป็นหลักประกัน³⁵⁷

ผู้ต้องหาหรือจำเลย อาจทำสัญญาประกันตนเองได้ โดยใช้หลักเกณฑ์และเอกสารแบบเดียวกับบุคคลในข้อ ก. ข้างต้น

กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นพนักงานหรือผู้ประกอบการวิชาชีพ เช่น แพทย์ เภสัชกร พยาบาล วิศวกร สถาปนิก ทนายความ ผู้สอบบัญชี ครู ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสื่อมวลชน หรือผู้ประกอบการอื่นที่ศาลเห็นสมควรให้ประกันได้ และการกระทำที่ถูกล่ามว่าเป็นความผิดเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ หรือการงานของตนในวิชาชีพนั้น ๆ สามารถมีสิทธิทำสัญญาประกันตนเองได้ในวงเงินไม่เกิน 15 เท่า ของอัตราเงินเดือนหรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

8. วิธีดำเนินการขอลปล่อยชั่วคราวต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ

8.1 พิมพ์หรือเขียนรายละเอียดลงในแบบคำร้องขอประกันตัว³⁵⁸ หากผู้ขอประกันเขียนหนังสือไม่ได้ เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของสถานีตำรวจหรือสำนักงานอัยการจะบริการเขียนให้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย หรือให้แจ้งกับพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเพื่อสั่งให้เจ้าหน้าที่ช่วยดำเนินการเขียนให้

8.2 ให้ผู้ต้องหาลงชื่อขอลปล่อยชั่วคราวในคำร้องขอประกันตัว เว้นแต่ผู้ต้องหาไม่ได้ถูกควบคุมตัวอยู่ที่สถานีตำรวจ

8.3 นำคำร้องขอประกันตัวพร้อมหลักฐานหลักประกันต่าง ๆ ไปยื่นต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการที่ปฏิบัติงานอยู่ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของคดีหรือไม่ก็ได้ พิจารณาสั่งปล่อยชั่วคราว โดยพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการสามารถกำหนดวงเงินประกันได้ไม่เกิน 3 ใน 4 ของวงเงินประกันที่ใช้ในการปล่อยชั่วคราวโดยศาล³⁵⁹

³⁵⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 114 วรรคสอง (3)

³⁵⁵ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกัน ในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ข้อ 11.1

³⁵⁶ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกัน ในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ข้อ 11.2

³⁵⁷ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกัน ในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ข้อ 12

³⁵⁸สามารถดาวน์โหลดแบบฟอร์มได้ที่ <https://www.coj.go.th/th/content/category/articles/id/6/cid/21> หรือ ขอบแบบพิมพ์จากเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของสถานีตำรวจ สำนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือ เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของศาล

³⁵⁹กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเรียกประกันหรือหลักประกัน การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ข้อ 1 และ 2

8.4 พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการจะมีคำสั่งภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ยื่นคำร้อง³⁶⁰

8.5 เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมีคำสั่งปล่อยชั่วคราว ผู้ต้องหา จะได้รับการปล่อยตัวในทันที³⁶¹

8.6 หากไม่ได้รับความสะดวกหรือล่าช้าให้รีบเข้าพบหรือแจ้งต่อสารวัตร สารวัตร หัวหน้างานคนใดคนหนึ่งหรือ หัวหน้าสถานีตำรวจนั้นทราบทันที

9. วิธีดำเนินการขอปล่อยชั่วคราวต่อศาล

ผู้ต้องหา หรือจำเลย และผู้ขอประกัน สามารถดำเนินการขอปล่อยชั่วคราวต่อศาลได้ดังนี้³⁶²

9.1 พิมพ์หรือเขียนรายละเอียดลงในแบบคำร้องขอประกันตัว หากผู้ขอประกัน เขียนหนังสือไม่ได้ เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของศาลจะบริการเขียนให้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย

9.2 ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยลงชื่อขอปล่อยชั่วคราวในคำร้องขอประกันตัว เว้นแต่ ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้ถูกควบคุมตัวอยู่ที่ศาล

9.3 เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์จะตรวจคำร้องพร้อมหลักฐานและลงบัญชีรับเรื่อง ไว้เป็นหลักฐาน นำเสนอคำร้องต่อผู้พิพากษาพิจารณา เมื่อมีคำสั่งแล้วจะส่งคำร้องคืน ไปยังเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์

9.4 เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์แจ้งคำสั่งศาลให้ผู้ขอประกันทราบ

9.5 เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวแล้ว ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถูกควบคุม ที่ศาลและไม่มีหมายควบคุมตัว จะได้รับการปล่อยตัวทันทีในวันที่ศาลมีคำสั่ง หากมีหมาย ควบคุมตัว เจ้าหน้าที่จะต้องนำหมายปล่อยไปปล่อย ณ ที่ถูกคุมขัง

9.6 หากศาลไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้ขอประกันขอรับหลักทรัพย์คืนได้จาก เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์

9.7 การขอปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยในชั้นศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาให้ปฏิบัติด้วย วิธีที่เดียวกันกับที่กล่าวมาข้างต้น

10. หลักเกณฑ์การพิจารณาสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตปล่อยชั่วคราว

ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล จะอาศัยหลักเกณฑ์ดังนี้ในการพิจารณามีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา หรือจำเลย³⁶³

- ความหนักเบาแห่งข้อหา
- พยานหลักฐานที่ปรากฏในคดี
- พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดี
- ความน่าเชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกัน
- ความเสี่ยงต่อการหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลย
- ความเสี่ยงต่อภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราว เช่น อาจไปข่มขู่คุกคามผู้เสียหาย หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือไม่
- ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องขังตามหมายศาล ถ้ามีค่าค้ำค้ำของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ โจทก์ หรือผู้เสียหาย แล้วแต่กรณี ให้ศาลนำค่าค้ำค้ำ ประกอบการวินิจฉัยได้

ส่วนการสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว จะต้องมิเหตุใดเหตุหนึ่งซึ่งเชื่อได้ดังต่อไปนี้ ระบุเป็นเหตุผลในคำสั่ง และแจ้งให้ผู้ต้องหา หรือจำเลยและผู้ขอประกันทราบเป็น หนังสือโดยเร็ว³⁶⁴

- ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี
- ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน
- ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น
- ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ
- การปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวน ของเจ้าพนักงานหรือการดำเนินคดีในศาล

11. เงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราว

เมื่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลได้อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวอาจกำหนด เงื่อนไขต่าง ๆ ให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติตาม เช่น

11.1 กำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่

11.2 กำหนดให้ใส่อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบ หรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวได้ กรณีผู้ถูกปล่อยชั่วคราวอายุไม่ถึง 18 ปี ห้ามไม่ให้ใช้การใส่อุปกรณ์ดังกล่าวแม้ว่าผู้นั้นจะยินยอมก็ตาม เว้นแต่จะมีพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัย ต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่นเท่านั้น³⁶⁵

ปัจจุบันได้มีการนำเครื่องควบคุมตัวอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring Center) หรือที่เรียกว่า อุปกรณ์อีเอ็ม หรือกำไลข้อเท้าอีเอ็ม (EM) มาใช้แทน หรือร่วมกับ การวางเงินประกันในการปล่อยชั่วคราว เพื่อช่วยเหลือให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่มีเงินประกันตัว

³⁶⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 107 วรรคแรก

³⁶¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 107 วรรคท้าย

³⁶²กองการต่างประเทศ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2555, หน้า 10-11.

³⁶³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 (1) ถึง (7)

³⁶⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1

³⁶⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคสาม

มีทางเลือกในการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวมากขึ้น และลดปริมาณผู้ต้องขังหรือผู้ต้องโทษในเรือนจำ

11.3 กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นชาวต่างประเทศขอลปล่อยชั่วคราว จะต้องยินยอมส่งมอบหนังสือเดินทางไว้ต่อศาลหรือพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ และมีเงื่อนไขในคำสั่งห้ามการเดินทางออกนอกประเทศไทย ซึ่งศาล พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการจะมีหนังสือแจ้งคำสั่งไปยังสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเพื่อระงับการเดินทางออกนอกประเทศของชาวต่างประเทศนั้นจนกว่าจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น ผู้ต้องหาหรือจำเลยชาวต่างประเทศจะได้รับสำเนาหนังสือเดินทางของตนเอาไว้เป็นหลักฐาน และจะได้รับคืนหนังสือเดินทางเมื่อคดีถึงที่สุดและไม่มีเหตุจำเป็นที่จะต้องเก็บรักษาหนังสือเดินทางของชาวต่างประเทศนั้นเอาไว้³⁶⁶

12. ระยะเวลาการปล่อยชั่วคราว

■ ในระหว่างการสอบสวนหรือจนกว่าผู้ต้องหาถูกศาลสั่งขังระหว่างสอบสวนหรือจนถึงศาลประทับฟ้อง ไม่เกิน 3 เดือน นับแต่วันแรกที่มีการปล่อยชั่วคราว เว้นแต่มีเหตุจำเป็นที่ทำให้ไม่อาจสอบสวนให้เสร็จได้ใน 3 เดือน สามารถยืดเวลาออกไปได้ไม่เกิน 6 เดือน เมื่อครบกำหนดแล้ว ต้องควบคุมผู้ต้องหาไปศาลเพื่อขอผิดฟ้องครั้งต่อไป ตามแต่อัตราโทษของคดีนั้น ๆ³⁶⁷

■ ในระหว่างชั้นพิจารณาของศาล ระยะเวลาจะเป็นไปตามที่ศาลมีคำสั่งกำหนดไว้ ซึ่งส่วนใหญ่จำเลยจะได้รับการปล่อยชั่วคราวจนกว่าจะถึงนัดพิจารณาคดีครั้งต่อไป

13. การขอปล่อยชั่วคราวต่อ

การอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวน ชั้นพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา ใช้ได้เฉพาะในชั้นนั้น ๆ เท่านั้น เมื่อชั้นของการพิจารณาคดีเปลี่ยนไป ต้องยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวใหม่ทุกชั้น

กรณีที่เคยได้รับการปล่อยชั่วคราว ผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถขอลปล่อยชั่วคราวในครั้งต่อไป โดยดำเนินการดังนี้

13.1 กรณีเคยได้รับการปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวนและยังไม่ได้รับเงินสดหรือหลักทรัพย์อื่นที่เป็นประกันคืน ผู้ต้องหา จำเลย หรือ ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องสามารถยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการหรือศาล แล้วแต่กรณี ขอให้ถือเอาหลักประกันเดิมเพื่อขอลปล่อยชั่วคราวในครั้งต่อไปได้ทั้งในชั้นพนักงานอัยการหรือศาลแล้วแต่กรณี เมื่อได้รับอนุญาตปล่อยชั่วคราวพนักงานสอบสวนจะส่งหลักประกันนั้นให้พนักงานอัยการหรือศาล³⁶⁸

³⁶⁶ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกัน ในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ข้อ 12/1 แก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกัน ในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2562 (ฉบับที่ 2) ข้อ 5

³⁶⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 113 ประกอบ มาตรา 87 วรรคสี่ ถึง วรรคเก้า

³⁶⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 113/1 วรรคแรก

13.2 กรณีปล่อยชั่วคราวโดยมีบุคคลเป็นประกันหรือเจ้าของหลักประกันต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ บุคคลนั้นสามารถยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการหรือศาล ถือเอาตนเองหรือหลักประกันของตนตามเดิมเป็นหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวต่อไปก็ได้ พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการจะส่งต่อเอกสารเกี่ยวกับการประกันนั้นให้พนักงานอัยการหรือศาลต่อไปแล้วแต่กรณี³⁶⁹

13.3 เอกสารที่ใช้ในการขอลปล่อยชั่วคราวต่อ ได้แก่ บัตรนัดของศาล ใบเสร็จ หรือใบรับเอกสารหลักฐาน

14. การอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

ในกรณีที่ศาลสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้ขอประกันมีสิทธิยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ ดังต่อไปนี้³⁷⁰

■ คำสั่งของศาลชั้นต้น ให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์

■ คำสั่งของศาลอุทธรณ์ ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกาโดยยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งไปที่ศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีนั้น หากอุทธรณ์แล้วศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกามีคำสั่งยื่นตามศาลชั้นต้น ผู้ขอประกันมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องให้ปล่อยชั่วคราวใหม่ได้อีก

15. ข้อควรปฏิบัติและหน้าที่สำหรับผู้ประกัน

15.1 ให้ชื่อและที่อยู่อันแท้จริงต่อศาล หากมีการย้ายที่อยู่ต้องแจ้งให้ศาลทราบโดยเร็ว

15.2 เมื่อศาลอนุญาตให้ประกัน ผู้ประกันต้องลงลายมือชื่อในสัญญาประกันไว้เป็น หลักฐาน และต้องลงชื่อทราบกำหนดวันเวลาส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาลด้วย และลงชื่อในบันทึกแนบท้ายสัญญาประกัน³⁷¹

15.3 ส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาลตามกำหนดนัดในชั้นฝากขัง นายประกันต้องนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาศาลในวันครบกำหนดฝากขังแต่ละครั้ง เมื่อศาลนัดให้จำเลยมาศาลวันใด ไม่ว่าจะในวันนัดสืบพยาน นัดฟังคำพิพากษา นัดสอบถาม หรือนัดเพื่อการอื่นใด ผู้ประกันต้องนำผู้ต้องหาหรือจำเลยไปส่งต่อศาลทุกครั้ง หากผู้ประกันผิดนัดไม่สามารถนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไปศาลตามที่กล่าวข้างต้น ศาลปรับผู้ประกันตามสัญญาประกันได้ทันที ฉะนั้นผู้ประกันจะต้องคอยติดตามอยู่เสมอว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยอาศัยอยู่ที่ใดในระหว่างได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

³⁶⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 113/1 วรรคท้าย

³⁷⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ทวิ

³⁷¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 112

หากผู้ประกันไม่สามารถมาศาลเพื่อส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ผู้ประกันอาจมอบอำนาจผู้อื่นได้ โดยยื่นคำร้องและหนังสือมอบอำนาจต่อเจ้าหน้าที่ส่วนงานบริการประชาชนและประชาสัมพันธ์ เพื่อเสนอศาลพิจารณา

16. การขอรับหลักประกันคืน

เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนประกัน หรือสัญญาประกันสิ้นสุดลงด้วยเหตุอื่น ความรับผิดชอบตามสัญญาประกันสิ้นสุดลง ผู้ขอประกันสามารถขอรับหลักประกันคืนทันที โดยยื่นคำร้องต่อศาลและแนบหลักฐาน คือ ใบรับเอกสารหลักฐานหรือใบรับเงินที่ศาลออกให้เมื่อครั้งยื่นขอประกันตัวถอนประกัน

17. การขอก่อนประกัน

ผู้ประกันสามารถขอก่อนประกันและขอรับหลักทรัพย์คืนได้โดยการส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อศาล เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตสัญญาประกันเป็นอันสิ้นสุด³⁷²

9.6 เมื่อจำเลยได้รับการถอนฟ้อง หรือยกฟ้องเมื่อคดีถึงที่สุด

เมื่อจำเลยได้รับการถอนฟ้อง หรือศาลได้พิพากษายกฟ้องโจทก์เมื่อคดีถึงที่สุด (หมายถึงคดีที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องโจทก์และโจทก์ไม่มีการอุทธรณ์หรือฎีกาอีกต่อไปแล้ว) ถือว่าบุคคลนั้นพ้นจากฐานะจำเลย และไม่มี ความผิดตามข้อหาที่ฟ้องนั้น ซึ่งผู้ตกเป็นจำเลยจะสามารถขอรับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายจากรัฐได้ ภายใต้หลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ดังนี้

1. จำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายจากรัฐ

จำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายจากรัฐ ต้องมีคุณสมบัติ คือ

- เป็นจำเลยที่ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ
- ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี และ
- ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดและมีการถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด

³⁷²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 116

กรณีที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายในคดีที่มีจำเลยหลายคน แล้วจำเลยอื่นที่ยังมีชีวิตอยู่ได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายในคดีนั้นที่มีเหตุลักษณะเดียวกัน จำเลยที่เสียชีวิตมีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายนี้เช่นกัน³⁷³

2. ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเลยมีสิทธิได้รับ

จำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย จะได้รับในรายการต่าง ๆ ต่อไปนี้³⁷⁴

- 1) ค่าทดแทนการถูกคุมขัง ให้คำนวณจากจำนวนวันที่ถูกคุมขังในอัตราที่กำหนดไว้สำหรับการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา ปัจจุบันอัตราวันละ 500 บาท³⁷⁵
- 2) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาลเท่าที่จ่ายจริงไม่เกิน 40,000 บาท และค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจเท่าที่จ่ายจริงไม่เกิน 50,000 บาท (ถ้ามี) รวมถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าห้องพักรักษาตัวและค่าอาหารในระหว่างรักษาพยาบาลหรือฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ อัตราวันละไม่เกิน 1,000 บาท กรณีที่ความเจ็บป่วยของจำเลยเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี³⁷⁶
- 3) ค่าทดแทนในกรณีที่จำเลยถึงแก่ความตาย และความตายนั้นเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี เป็นจำนวน 100,000 บาท ค่าจัดการศพ จำนวน 20,000 บาท ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ไม่เกิน 40,000 บาท และค่าเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร แต่ไม่เกิน 40,000 บาท³⁷⁷
- 4) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างถูกดำเนินคดี จ่ายในอัตร่าจ้างขั้นต่ำในท้องที่จังหวัดที่ประกอบกรงาน ณ วันที่ไม่สามารถประกอบกรงานได้ นับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบกรงานได้ตามปกติ³⁷⁸
- 5) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี ได้แก่ ค่าทนายความเท่าที่จ่ายจริงในอัตร่าไม่เกินที่กฎกระทรวงกำหนด และค่าใช้จ่ายอื่นเท่าที่จ่ายจริง ไม่เกิน 30,000 บาท³⁷⁹

³⁷³พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 20

³⁷⁴พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 21

³⁷⁵พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 21 (1) ประกอบ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 30

³⁷⁶พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 21 (2) ประกอบ กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2559) ข้อ 6 (1) (2) และ ข้อ 6 วรรคท้าย

³⁷⁷พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 21 (3) ประกอบ กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2559) ข้อ 7

³⁷⁸พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 21 (4) ประกอบ กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2559) ข้อ 6 (3)

³⁷⁹พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 21 (5) ประกอบ กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2546 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2559) ข้อ 6 (4)

3. ผู้มีสิทธิยื่นคำขอ

- 1) จำเลย
- 2) ทายาทซึ่งได้รับความเสียหาย (กรณีจำเลยถึงแก่ความตาย)³⁸⁰
- 3) ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาล ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี หรือภริยา (กรณีเป็นผู้เยาว์ ผู้ไร้ความสามารถ หรือไม่สามารถยื่นคำร้องขอด้วยตนเองได้)³⁸¹
- 4) บุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นหนังสือจากจำเลย หรือทายาท เมื่อมีเหตุจำเป็นตามระเบียบกำหนด³⁸²

4. ระยะเวลาในการยื่นคำขอ

จำเลยต้องยื่นคำขอภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้อง หรือวันที่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุด³⁸³

5. หลักฐานที่ต้องใช้ในการยื่นคำขอทั่วไป

- ◆ สำเนาบัตรประชาชน/สำเนาทะเบียนบ้าน
- ◆ สำเนาใบเปลี่ยนชื่อตัว-ชื่อสกุล
- ◆ หนังสือมอบอำนาจจากทายาทคนอื่น ๆ กรณีจำเลยมีทายาทหลายคน ให้ใช้หนังสือมอบอำนาจ แบบสขง.7 หรือ กรณีจำเลยแต่งตั้งบุคคลอื่นมายื่นคำขอแทน เนื่องจากไม่สามารถมายื่นคำขอได้ด้วยตนเอง ให้ใช้หนังสือมอบอำนาจ แบบ สขง.7/1³⁸⁴
- ◆ หลักฐานค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล
- ◆ หลักฐานค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายหรือจิตใจ
- ◆ หลักฐานในการประกอบอาชีพ/รายได้
- ◆ ใบมรณบัตร (กรณีเสียชีวิต)
- ◆ หนังสือรับรองคดีถึงที่สุด
- ◆ หมายขังและหมายปล่อย
- ◆ สำเนาคำพิพากษาของทุกชั้นศาลในคดีที่ร้องขอ
- ◆ ใบแต่งตั้งทนายความ
- ◆ สัญญาจ้างว่าความกรณีที่ไม่ใช่ทนายขอแรง

³⁸⁰พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 6

³⁸¹พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 23

³⁸²พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 23

³⁸³พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 22

³⁸⁴สามารถดาวน์โหลดแบบสขง.7 และ แบบสขง.7/1 ได้ที่ <http://www.rlpd.go.th>

9.7 การขอเรียกคืนคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ หลังคดีถึงที่สุดไปแล้ว

พระราชบัญญัติการเรียกคืนคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 เป็นกฎหมายที่ให้สิทธิผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในการขอเรียกคืนคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในภายหลัง หากปรากฏหลักฐานขึ้นใหม่ว่าผู้นั้นไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด อีกทั้งกำหนดค่าทดแทนและบรรเทาสิทธิที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่เรียกคืนคดีขึ้นพิจารณาใหม่ว่าคุณคนผู้นั้นไม่ได้กระทำความผิด

1. เหตุผลที่สามารถขอเรียกคืนคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ได้

คดีที่จะมีการร้องขอให้เรียกคืนคดีขึ้นพิจารณาใหม่นั้น จะต้องเป็นคดีอาญาที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ต้องรับโทษอาญาในคดีนั้นแล้ว ซึ่งอาจถึงที่สุดในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาก็ได้ และจะต้องเข้าหลักเกณฑ์อย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้³⁸⁵ คือ

- 1) พยานบุคคลสำคัญซึ่งศาลรับฟังในคดีอาญาเดิมที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด แต่ในภายหลังแสดงว่าคำเบิกความของพยานบุคคลนั้นเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง
- 2) พยานหลักฐานอื่นนอกจากพยานบุคคลตามข้อ 1) ซึ่งศาลรับฟังในคดีเดิมได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด แต่ในภายหลังแสดงว่าเป็นพยานหลักฐานปลอมหรือเป็นเท็จ หรือไม่ถูกต้องตรงกับความจริง
- 3) มีพยานหลักฐานใหม่อันชัดแจ้งและสำคัญแก่คดีซึ่งถ้าได้นำมาสืบในคดีเดิมแล้วจะแสดงได้ว่าจำเลยคดีเดิมไม่ได้กระทำความผิด

2. ค่าทดแทนแก่ผู้ที่ได้รับคำพิพากษาใหม่ว่าเป็นผู้กระทำความผิด

ผู้ที่ได้รับการเรียกคืนคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่และศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด จะได้รับค่าทดแทนไม่เกินจำนวนตามคำขอและตามกำหนดในหลักเกณฑ์โดยกรณีที่เป็นทรัพย์สินถูกริบทรัพย์สินไปจะต้องคืนทรัพย์สินนั้น หากคืนไม่ได้จะได้รับการชดเชยราคาแทน ส่วนในกรณีที่เงินก็ได้คืนแล้ว โดยจะกำหนดดอกเบี้ยให้ด้วยก็ได้ ส่วนในกรณีที่ไม่มีทรัพย์สินหรือเงินไม่ว่าจะเป็นโทษกักขังหรือจำคุก โทษประหารชีวิต หรือถูกใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน ก็ให้ศาลกำหนดค่าทดแทนให้ตามที่สมควร³⁸⁶

³⁸⁵พระราชบัญญัติการเรียกคืนคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 5

³⁸⁶พระราชบัญญัติการเรียกคืนคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 14

3. หลักเกณฑ์การร้องขอให้หรือฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่

บุคคลดังต่อไปนี้ มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้ คือ³⁸⁷

- 1) จำเลยที่ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด
- 2) บิดามารดาผู้ปกครองหรือผู้อนุบาลของจำเลย
- 3) ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นของนิติบุคคล
- 4) ปู่ ย่า ตา ยาย ทวด ของจำเลย
- 5) ลูก หลาน เหลน ลื้อ ของจำเลย
- 6) สามีหรือภรรยาของจำเลย
- 7) พนักงานอัยการ ในกรณีที่พนักงานอัยการมิได้เป็นโจทก์ในคดีเดิม ซึ่งพนักงานอัยการจะยื่นคำร้องเมื่อเห็นสมควรเองหรือเมื่อบุคคลในข้อ 1) - 7) ร้องขอก็ได้

การขอให้พิจารณาคดีใหม่ให้ยื่นได้ภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ปรากฏข้อเท็จจริงอันเป็นมูลเหตุให้ยื่นคำร้องขอพิจารณาคดีใหม่นั้น หรือภายใน 10 ปี นับแต่วันที่คำพิพากษาในคดีเดิมถึงที่สุด แต่เมื่อมีพฤติการณ์พิเศษศาลจะรับคำร้องที่ยื่นพ้นกำหนดนั้นไว้พิจารณาก็ได้³⁸⁸

คำร้องเกี่ยวกับผู้ต้องรับโทษอาญาคนหนึ่งในคดีหนึ่งให้ยื่นได้เพียงครั้งเดียว³⁸⁹ และหากผู้ยื่นคำร้องไม่ว่าจะเป็นตัวผู้ต้องรับโทษอาญาเอง หรือผู้ยื่นคำร้องตามข้อ 2) - 6) ข้างต้นถึงความตายก่อนจะมีการพิจารณาคดีใหม่ ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภรรยาของจำเลยผู้ต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุดซึ่งยังมีชีวิตอยู่จะดำเนินคดีแทนผู้ตายต่อไปได้³⁹⁰

9.8 ข้อแนะนำเพิ่มเติมสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยในบางกรณี

1. กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริต

เมื่อมีเหตุควรเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ พนักงานสอบสวน หรือศาล แล้วแต่กรณีจะสั่งให้แพทย์ตรวจผู้ต้องหาแล้วแจ้งผลให้ทราบ หากวิกลจริตจริงและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ จะให้งดการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาไว้จนกว่าผู้นั้นหายวิกลจริตหรือสามารถต่อสู้คดีได้ และให้มีอำนาจส่งตัวผู้นั้นไปยังโรงพยาบาลโรคจิตหรือมอบให้แก่ผู้อนุบาล หรือผู้ที่เต็มใจจะรับไปรักษาดูแลต่อไป³⁹¹

นอกจากนี้ หากจำเลยถูกลงโทษจำคุก แล้วต่อมาปรากฏว่าเป็นผู้วิกลจริต ตัวจำเลยเอง สามี ภรรยา ญาติของจำเลย พนักงานอัยการ ผู้บัญชาการเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่จัดการตามหมายจำคุกสามารถร้องขอ หรือเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลมีอำนาจสั่งให้ทุเลาการบังคับให้จำคุกไว้ก่อนจนกว่าจะหายวิกลจริต โดยให้อยู่ในความควบคุมในสถานที่อันควรนอกจากเรือนจำหรือสถานที่ที่กำหนดไว้ในหมายจำคุกก็ได้³⁹²

2. กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นเด็กและเยาวชน

ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ จะต้องได้รับการปฏิบัติด้วยวิธีตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ในประเด็นสำคัญ ได้แก่

- ศาลจะไม่ออกหมายจับหรือจะออกหมายปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งถูกขังอยู่นั้นก็ได้ โดยกำหนดวิธีการอื่นในการควบคุมตัวระหว่างสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาคดี เป็นระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน นับแต่วันมีคำสั่ง³⁹³
- คดีที่ผู้ต้องหาอายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้³⁹⁴
- การสอบสวนผู้ต้องหาที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ให้ดำเนินการเช่นเดียวกันกับการสอบสวนผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี³⁹⁵
- คดีที่จำเลยมีอายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล ในการใต้สวนมูลฟ้อง ถ้าจำเลย มาศาลเมื่อใด และจำเลยไม่มีทนายความ ก็ให้ศาลตั้งทนายความให้³⁹⁶
- คดีที่จำเลยมีอายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีก็ให้ศาลตั้งทนายความให้³⁹⁷
- ห้ามศาลสืบพยานลับหลังจำเลย ในคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล³⁹⁸

³⁸⁷พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 6

³⁸⁸พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 20

³⁸⁹พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 18

³⁹⁰พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 มาตรา 19

³⁹¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 14

³⁹²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 246 (1) และ วรรคสอง

³⁹³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 71 วรรคสาม

³⁹⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/1 วรรคแรก

³⁹⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/2 ประกอบ มาตรา 133 ทวิ (โปรดดูรายละเอียดได้ในบทที่ 2 ข้อ 2.2.10)

³⁹⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165/1 วรรคแรก

³⁹⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 วรรคแรก

³⁹⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ทวิ/1

การปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลย

ใครบ้างที่มีสิทธิ์ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราว

- 1 ผู้ต้องหา หรือ จำเลย
- 2 ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่น บุพการี สามีภริยา ญาติพี่น้อง ฯลฯ

วิธีการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวทำได้อย่างไร

- 1 หากผู้ต้องหา ถูกควบคุมอยู่และยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ
- 2 หากผู้ต้องหา ต้องขังตามหมายศาลและยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อศาลนั้น
- 3 หากผู้ต้องหา ถูกฟ้องแล้ว ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น

หลักทรัพย์ที่สามารถใช้เป็นหลักประกัน ในกรณีการขอปล่อยตัวชั่วคราวต้องมีหลักประกัน อาทิเช่น

1. เงินสด
2. พันธบัตรรัฐบาล
3. สลากออมสิน สลากออมทรัพย์ พร้อมหนังสือรับรอง
4. สมุดเงินฝากประจำธนาคาร
5. หนังสือค้ำประกันของธนาคาร
6. หนังสือรับรองกรมธรรม์ประกันภัย อีสรภาพพร้อมแสดงตารางกรมธรรม์ประกันภัยอีสรภาพ
7. ที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์ เช่น โฉนดที่ดิน

**ตำแหน่งบุคคลที่สามารถใช้เป็นประกันได้ (ตำแหน่งข้าราชการ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ)

คดีประเภทใดบ้างที่ศาลอาจพิจารณาไม่ต้องมีประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว

คดีที่มีอัตราโทษอย่างสูงไม่เกิน 10 ปี ศาลอาจใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวได้โดยไม่ต้องมีประกัน หรือหากมีเหตุจำเป็นต้องประกันให้กำหนดวงเงินไม่เกิน 200,000 บาท

หากศาลไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว ผู้ยื่นคำขอมีสสิทธิต่างไร

- หากเป็นคำสั่งของศาลชั้นต้น มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งต่อศาลอุทธรณ์
- หากเป็นคำสั่งของศาลอุทธรณ์ มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งต่อศาลฎีกา
- คำสั่งของศาลอุทธรณ์ที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวให้เป็นที่สุด แต่ไม่ตัดสิทธิ์ที่จะยื่นคำร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวใหม่

ติดต่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการขอปล่อยตัวชั่วคราว.. ได้ที่
สำนักงานศาลยุติธรรม อาคารศาลอาญา ถนนรัชดาภิเษก แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทร 02-541-2284

ปัจจุบันสำนักงานกองทุนยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ได้ให้การช่วยเหลือสนับสนุนเงินสำหรับใช้เป็นหลักประกันติดต่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่
สำนักงานกองทุนยุติธรรม
๑๑/14 หมู่ 4 ชั้น 22 อาคารซอฟต์แวร์ปาร์ค ถนนแจ้งวัฒนะ ต.คลองเกลือ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120 โทร 02-502-6318

บทที่ 10 เมื่อเราต้องไปเป็น “พยานในคดีอาญา”

นอกจากผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ และจำเลยแล้ว บุคคลสำคัญอีกหนึ่งฝ่าย คือ พยานในคดีอาญา ซึ่งหมายถึง พยานบุคคลซึ่งจะมาให้ หรือได้มาให้ข้อเท็จจริงแก่พนักงานสืบสวน พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล โดยให้รวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษในสาขาต่าง ๆ พนักงานสอบสวน³⁹⁹ พนักงานอัยการ⁴⁰⁰ หรือศาล⁴⁰¹ มีสิทธิในการออกหมายเรียกให้มาเป็นพยานให้ข้อเท็จจริงในคดีได้ ซึ่งข้อมูลที่ท่านให้อาจจะเป็นประโยชน์แก่คดี ในฐานะพยานบุคคลในคดีอาญา ควรดำเนินการดังนี้

³⁹⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคแรก

⁴⁰⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 วรรคสอง (ก)

⁴⁰¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165/2, 173/1 วรรคท้าย และ มาตรา 208 (1) ประกอบ มาตรา 225

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประกาศฉบับบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกัน หรือหลักประกัน ในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562

10.1 ข้อควรปฏิบัติในการเป็นพยาน ในคดีอาญา

- การได้รับหมายเรียกเป็นเรื่องปกติที่ใครก็อาจได้รับได้ เมื่อได้รับแล้ว ควรอ่านรายละเอียดว่าหมายนั้นเป็นหมายอะไร หมายเรียกจากศาล หรือหมายเรียกจากพนักงานสอบสวน หากมีข้อสงสัยหรือข้อขัดข้องประการใด ให้รีบติดต่อหมายเลขโทรศัพท์ที่ปรากฏในหมายเรียกนั้นเพื่อสอบถามข้อมูลให้แน่ใจ
- ไปเบิกความหรือให้ปากคำในฐานะพยานตามวันและเวลานัดที่ได้รับแจ้ง หากไม่สามารถไปได้ ควรรีบแจ้งเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบที่ท่านติดต่อกับ ไม่ควรหลบเลี่ยงไม่ไปตามนัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากท่านเป็นพยานในโครงการคุ้มครองพยานต่าง ๆ ของรัฐ ท่านจะหมดสิทธิในค่าตอบแทนพยาน หรือถูกเรียกคืนค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายที่ได้รับจากรัฐไปแล้วด้วย
- สอบถามตนหรือปฏิญาณตัวก่อนให้ปากคำเป็นพยาน⁴⁰² และให้ข้อมูลที่จริงใจ ไม่ใส่ความหรือเป็นความเท็จ หากปรากฏในภายหลังว่าพยานบุคคลนั้นได้ให้ปากคำที่เป็นเท็จ อาจมีความผิดอาญาฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ เบิกความเท็จ หรือทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ และต้องชดเชยคืนค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายที่ได้รับจากรัฐไป
- แจ้งข้อมูลส่วนตัวที่เป็นปัจจุบัน เพื่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล สามารถติดต่อได้เมื่อมีเหตุจำเป็น หรือเพื่อการนัดหมายเบิกความหรือให้ปากคำครั้งต่อไป
- ไม่ควรไปให้การเป็นพยานในคดีที่ท่านไม่มีส่วนรู้เห็น ด้วยเพราะมีการจูงใจ มีค่านันสัญญา ชูเชิญ หลอกลวงหรือโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายประการอื่น ๆ เนื่องจากข้อมูลที่ให้นั้น จะเป็นข้อมูลที่คลาดเคลื่อน หรือเป็นเท็จ หากปรากฏเหตุดังกล่าวต่อศาล คู่ความในฝ่ายนั้นย่อมไม่สามารถนำมาใช้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้⁴⁰³ และอาจมีความผิดฐานให้การเท็จด้วย หากท่านถูกข่มขู่หรือคุกคามในฐานะพยานบุคคล สามารถร้องเรียนต่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล รวมถึงกรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมเพื่อช่วยเหลือในการคุ้มครองพยานบุคคล และครอบครัวของพยานต่อไป
- กรณีที่ท่านต้องไปเป็นพยานในชั้นศาล และไม่สามารถมาเบิกความได้ต่อหน้าศาล ไม่ว่าจะเพราะสภาพร่างกายไม่สามารถเดินทางมาได้สะดวก หรือกำลังอยู่ในต่างประเทศ ควรแจ้งให้แก่พนักงานอัยการ หรือศาล หรือฝ่ายคู่ความที่ท่านไปเป็นพยานให้ทราบ เพื่อให้มีการร้องขอต่อศาลให้อนุญาตให้ใช้การสื่อสารด้วยระบบวิดีโอทางอินเทอร์เน็ตในการเบิกความจากศาลอื่น หรือด้วยการบันทึกถ้อยคำพยานเอาไว้แทน ซึ่งในกรณีหลังพยานนั้นอาจมาเบิกความต่อหน้าศาลเพิ่มเติมในภายหลังได้⁴⁰⁴

⁴⁰²ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคสอง

⁴⁰³ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226

⁴⁰⁴ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 230/1 ประกอบ มาตรา 230/2 วรรคแรก

- ตรวจสอบบันทึกถ้อยคำการเบิกความในศาล หรือการให้ปากคำแก่พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการให้ละเอียดว่าถูกต้องครบถ้วน ก่อนลงลายมือชื่อรับรองในบันทึกถ้อยคำนั้น ๆ
- กรณีเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ หรือพยานบุคคล ซึ่งอาจจะต้องเดินทางออกไปนอกประเทศไทย หรือมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาล หรือมีเหตุจำเป็นอื่น หรือเหตุขัดข้องอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบในภายหน้า คู่ความอาจร้องขอต่อศาลให้ทำการสืบพยานเอาไว้ล่วงหน้าก่อนในทันทีก็ได้⁴⁰⁵
- พยานบุคคล อาจให้การยืนยันเกี่ยวกับเอกสารได้ เฉพาะในกรณีที่รู้ข้อความในต้นฉบับเอกสารนั้น⁴⁰⁶
- ถ้าได้รับหมายเรียกพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุจากศาล ท่านไม่จำเป็นต้องเดินทางไปด้วยตนเองก็ได้ เพียงส่งพยานเอกสาร หรือ พยานวัตถุที่อยู่ในความครอบครองของตนต่อศาลตามหมายเรียกให้ครบถ้วน ก็ถือว่าได้ปฏิบัติตามหมายเรียกเรียบร้อยแล้ว⁴⁰⁷

10.2 สิทธิของพยานในคดีอาญา

แม้ว่าพยานบุคคลจะไม่ใช้คู่ความในคดีอาญา แต่ก็ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายให้มีสิทธิต่าง ๆ ดังนี้

1. สิทธิที่จะไม่เผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยระหว่างการสืบพยาน

โดยทั่วไปแล้ว พยานจะต้องเบิกความต่อหน้าศาลและโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย แต่หากเมื่อพิจารณาเพศ อายุ ฐานะ สุขภาพอนามัย ภาวะแห่งจิตของพยานหรือความเกรงกลัวที่พยานมีต่อจำเลยแล้ว ศาลสามารถให้พยานเบิกความโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้โทรทัศน์วงจรปิด สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีอื่นที่มีข้อบังคับกำหนดเอาไว้ และจะให้สอบถามผ่านนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลอื่นที่พยานไว้วางใจด้วยก็ได้⁴⁰⁸

2. สิทธิของพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี

การสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ศาลจะจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก ใช้การถ่ายทอดภาพและเสียงไปยังห้องพิจารณา โดยศาลอาจเป็นผู้ถามพยานเอง โดยแจ้งให้พยานนั้นทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งต้องการสืบแล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้น ๆ

⁴⁰⁵ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 55/1, 237 ทวิ และ มาตรา 237 ตริ

⁴⁰⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 238

⁴⁰⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 (3)

⁴⁰⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172

หรือศาลจะถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็ได้ และให้คู่ความถาม ถามค้าน หรือถามตั้งผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์⁴⁰⁹

ศาลอาจเห็นสมควร หรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี หรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ร้องขอต่อศาลว่ามีเหตุอันสมควรว่าการสืบพยานจะเป็นผลร้ายแก่เด็กถ้าไม่อนุญาตตามที่ร้องขอ ให้ศาลจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงคำให้การของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ที่ได้บันทึกไว้ในชั้นสอบสวนหรือชั้นไต่สวนมูลฟ้อง แล้วให้ถือว่าเป็นคำเบิกความพยานในชั้นศาล⁴¹⁰

3. สิทธิได้รับความคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป

พยานหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องซึ่งอาจไม่ได้รับความปลอดภัยจากการเป็นพยาน ในคดีอาญา สามารถร้องขอต่อพนักงานสืบสวน พนักงานสอบสวน พนักงานผู้มีอำนาจ ฟ้องศาล สำนักงานคุ้มครองพยาน คุ้มครองให้ได้รับความปลอดภัย⁴¹¹ ได้แก่

- อารักขาให้ได้รับความปลอดภัย
- จัดให้อยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย
- ปกปิดข้อมูลที่สามารถระบุตัวพยาน

พยานสามารถขอให้มีการคุ้มครองครอบคลุมไปถึงสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยาน อาจไม่ได้รับความปลอดภัยด้วย โดยบุคคลนั้น ๆ ต้องให้ความยินยอมในการรับความคุ้มครอง

4. สิทธิได้รับความคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ

มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานเป็นมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยขั้นสูง ให้กับพยานในคดีอาญาที่กฎหมายคุ้มครองพยานกำหนดไว้ และต้องพิจารณาถึงความร้ายแรง แห่งคดีและการกระทำผิด ที่มีลักษณะเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายอาชญากรรม กระทบต่อ ความสงบเรียบร้อย และความมั่นคงแห่งรัฐ⁴¹² คือ

- คดีเกี่ยวกับยาเสพติด
- คดีเกี่ยวกับการฟอกเงิน
- คดีเกี่ยวกับการทุจริต หรือความผิดเกี่ยวกับศุลกากร
- คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร

⁴⁰⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี วรรคแรก และ วรรคสอง

⁴¹⁰ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ตรี วรรคสาม

⁴¹¹พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 มาตรา 6

⁴¹²พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 มาตรา 8

■ คดีความผิดทางเพศ เกี่ยวกับการเป็นรัฐจัดหาล่องไปหรือพาไปเพื่อการอนาจาร เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น และความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดเกี่ยวกับการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดเกี่ยวกับการค้าประเวณี หรือการเป็นเจ้าของกิจการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

■ คดีความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม ในข้อหาขังยี่ ซ่องโจรและเครือข่าย หรือขบวนการหรือองค์กรลับของอาชญากร

■ คดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป หรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น และคดีซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครองพยาน

พยานสามารถขอให้มีการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษนี้แก่สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยด้วย โดยบุคคลนั้น ๆ ต้องให้ความยินยอมในการรับความคุ้มครองเช่นกัน⁴¹³

มาตรการพิเศษที่ดำเนินการเพื่อคุ้มครองพยาน⁴¹⁴ ได้แก่

- ย้ายที่อยู่หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม
- จ่ายค่าเลี้ยงชีพ
- เปลี่ยนชื่อตัวชื่อสกุลและหลักฐานทางทะเบียนที่ระบุตัวพยานและดำเนินการกลับคืนฐานะเดิมตามคำร้องขอของพยาน
- จัดหาอาชีพหรือการศึกษาหรือดำเนินการใดเพื่อให้พยานดำรงชีพอยู่ได้ตามความเหมาะสม
- ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ
- จัดหาเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัย
- ดำเนินการอื่นใดตามที่เห็นสมควร

5. สิทธิได้รับความคุ้มครองพยานที่เป็นพยานในคดีพิเศษ

พยานในคดีอาญาที่จัดว่าเป็นคดีพิเศษ ภายใต้อำนาจการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ (ดีเอสไอ) มีสิทธิได้รับความคุ้มครองพยานจากกรมสอบสวนคดีพิเศษได้เป็นการเฉพาะจากศูนย์คุ้มครองพยานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งคดีพิเศษ⁴¹⁵ หมายถึง

⁴¹³พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 มาตรา 11

⁴¹⁴พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 มาตรา 10

⁴¹⁵พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 21

■ คดีอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ

■ คดีอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ

■ คดีอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม

■ คดีอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน

■ คดีอาญาที่มีพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ซึ่งมิใช่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นผู้ต้องสงสัยเมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าน่าจะได้กระทำความผิดอาญาหรือเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา

■ คดีอาญาอื่นที่คณะกรรมการคดีพิเศษลงมติให้เป็นคดีพิเศษ

■ คดีอาญาอื่นซึ่งพนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสอบสวนและให้ถือว่าเป็นคดีพิเศษ ได้แก่ คดีอาญาที่เป็นการกระทำความผิดครั้งเดียวแต่ผิดกฎหมายหลายบทแล้วมีความผิดบทใดบทหนึ่งที่เป็นคดีพิเศษ หรือคดีอาญาที่มีความต่อเนื่องหรือเกี่ยวเนื่องกับคดีพิเศษ

พยานในคดีพิเศษ จะได้รับความคุ้มครองในลักษณะเดียวกันกับมาตรการคุ้มครองทั่วไปหรือมาตรการคุ้มครองพิเศษ ตามกำหนดในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 แล้วแต่กรณี และยังมีความช่วยเหลืออื่น ๆ เพิ่มเติมอีก เช่น การได้รับทุนความช่วยเหลือในกรณีที่พยานถูกฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่ต่อเนื่องมาจากการไปเป็นพยานนั้น⁴¹⁶

6. สิทธิได้รับค่าใช้จ่ายและค่าตอบแทนแก่พยาน

ในการมาศาลนั้น พยานย่อมมีค่าใช้จ่ายและในบางกรณีก็สมควรต้องได้รับค่าตอบแทนเมื่อเกิดเหตุที่ไม่คาดคิดขึ้นจากการมาเป็นพยาน ซึ่งกฎหมายได้ให้สิทธิพยานได้รับค่าใช้จ่ายและค่าตอบแทนดังนี้

6.1 ค่าใช้จ่ายของพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

พยานที่มาศาลตามหมายเรียก มีสิทธิได้รับค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักที่จำเป็นและสมควรจากศาล ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด คือ

1) ค่าป่วยการของพยาน⁴¹⁷ ในอัตราไม่ต่ำกว่า 300 บาท แต่ไม่เกิน 500 บาท ต่อวันส่วนกรณีที่เป็นพยานที่มีความยุ่งยากในการสืบพยาน เช่น ผู้ชำนาญการ ศาลอาจสั่งให้จ่ายได้ถึงอัตรา 1,000 บาทต่อวัน⁴¹⁸

⁴¹⁶ระเบียบกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2554 ข้อ 22

⁴¹⁷ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 256 วรรคแรก

⁴¹⁸ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม การจ่ายค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักแก่พยานซึ่งมาศาลตามหมายเรียกในคดีอาญา

พ.ศ. 2561 ข้อ 3 และ 4

ก พยานที่ศาลต้องจ่ายค่าป่วยการให้ ประกอบไปด้วย

- พยานที่ศาลหมายเรียกมาเอง
- พยานที่ศาลหมายเรียกมาตามคำขอของคู่ความ ได้แก่
  - ▶ พยานโจทก์ในคดีซึ่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์
  - ▶ พยานโจทก์ในคดีที่ไม่ใช่ความผิดต่อส่วนตัวที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์

ข พยานที่ศาลอาจพิจารณาสั่งจ่ายค่าป่วยการให้หรือไม่ก็ได้ ประกอบไปด้วย

- พยานที่ศาลหมายเรียกมาตามคำขอของคู่ความ ได้แก่
  - ▶ พยานโจทก์ในคดีซึ่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์ หรือ พยานโจทก์ในคดีที่ไม่ใช่ความผิดต่อส่วนตัวที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ ที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐและการมาเป็นพยานนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติหน้าที่หรือสืบเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่อยู่แล้ว
  - ▶ พยานโจทก์ในคดีความผิดต่อส่วนตัวที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ และโจทก์เป็นผู้ขอให้หมายเรียกมา
  - ▶ พยานจำเลย

2) ค่าพาหนะเดินทางและค่าที่พักตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁴¹⁹ ศาลจ่ายให้แก่ทั้งพยานที่ศาลหมายเรียกมาเอง และพยานที่ศาลหมายเรียกมาตามคำขอของคู่ความ ตามอัตราที่กำหนดไว้⁴²⁰

แต่หากพยานนั้นได้รับค่าใช้จ่ายในลักษณะเดียวกันนี้แล้วจากพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 หรือกฎหมายอื่น จะไม่ได้รับค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอีก⁴²¹

3) พยานไม่ต้องยื่นคำขอค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศาลจะเป็นผู้สั่งจ่ายให้เมื่อทำหน้าที่เป็นพยานในคดีอาญาเสร็จสิ้นแล้ว⁴²²

6.2 ค่าใช้จ่ายเพื่อการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546

กรณีที่พยานได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้ พยาน สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน มีสิทธิได้รับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ได้ดังนี้

⁴¹⁹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 256 วรรคแรก

⁴²⁰ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม การจ่ายค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักแก่พยานซึ่งมาศาลตามหมายเรียกในคดีอาญา พ.ศ. 2561 ข้อ 5

⁴²¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 256 วรรคท้าย

⁴²²ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม การจ่ายค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักแก่พยานซึ่งมาศาลตามหมายเรียกในคดีอาญา พ.ศ. 2561 ข้อ 6

1) ค่าใช้จ่ายตามมาตราทั่วไป⁴²³

- ◆ ค่าที่พักอาศัยอื่นเนื่องมาจากการคุ้มครองพยานให้เบิกจ่ายได้เท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกินห้องละ 800 บาทต่อวัน
- ◆ ค่าอาหาร เครื่องดื่ม ให้เบิกจ่ายได้ในอัตราคนละ 200 บาทต่อวัน
- ◆ ค่าเลี้ยงชีพที่สมควรอันเนื่องมาจากการขาดประโยชน์ทำมาหาได้ให้เบิกจ่ายได้ในอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในท้องที่จังหวัดที่ประกอบกรารงาน ณ วันที่ไม่สามารถประกอบการงานได้ตามปกติ

2) ค่าใช้จ่ายตามมาตราพิเศษ

ค่าใช้จ่ายทุกประเภทตามมาตราพิเศษ สามารถเบิกจ่ายได้ตามจริง ยกเว้น เฉพาะค่าใช้จ่ายในการจ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยาน ให้เบิกจ่ายได้ในอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในท้องที่จังหวัดที่ประกอบกรารงาน ณ วันที่ไม่สามารถประกอบการงานได้ตามปกติ⁴²⁴ ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจะเป็นผู้ดำเนินการเบิกจ่ายให้

6.3 ค่าตอบแทนพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546

1) ค่าตอบแทนเมื่อพยานทำหน้าที่เสร็จสิ้น⁴²⁵

เมื่อพยานได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือเบิกความต่อศาลแล้ว พยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรตามอัตราที่กำหนด ส่วนพยานโจทก์หรือพยานจำเลยในความผิดต่อส่วนตัวที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ ศาลอาจพิจารณาให้ค่าตอบแทนด้วย นอกจากนี้ พยานที่ให้การเป็นประโยชน์ต่อรูปคดี มีสิทธิได้รับพิจารณาให้รับค่าตอบแทนเช่นกัน

อัตราค่าตอบแทน คือ

- ก** พยานที่มีที่พักอาศัยอยู่ในจังหวัดเดียวกันกับที่ทำการที่มาเป็นพยาน ได้รับครั้งละ 200 บาท
- ข** พยานที่มีที่พักอาศัยอยู่นอกเขตจังหวัดของที่ทำการที่มาเป็นพยาน ได้รับครั้งละ 500 บาท

⁴²³พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 มาตรา 18 ประกอบ ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 (แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2560) ข้อ 19 และ 20

⁴²⁴พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 มาตรา 18 ประกอบ ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 (แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2560) ข้อ 22 และ ข้อ 23

⁴²⁵พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 มาตรา 17 ประกอบ ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 ข้อ 6 ถึง ข้อ 9

2) ค่าตอบแทนกรณีพยานได้รับความเสียหายจากการเป็นพยานในคดีอาญา

กรณีเกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยานหรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน เพราะมีการกระทำผิดอาญาโดยเจตนาเนื่องจากการที่พยานจะมา หรือได้มาเป็นพยาน บุคคลนั้นมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามอัตราดังนี้ ยกเว้นกรณีที่บุคคลนั้นไม่ยินยอมในการรับความคุ้มครองพยานแต่แรก จะไม่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนในทุกกรณี⁴²⁶

ก กรณีเกิดความเสียหายแก่ชีวิต

- ▶ ค่าตอบแทนตั้งแต่ 30,000 บาท แต่ไม่เกิน 100,000 บาท
- ▶ ค่าจัดการศพ 20,000 บาท
- ▶ ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดูตามพฤติการณ์ขณะเสียชีวิต ไม่เกิน 30,000 บาท
- ▶ ค่าอุปการะด้านการศึกษาก่อนบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของพยานให้จ่ายเป็นรายเดือนๆ ละไม่เกิน 3,000 บาทจนกว่าจะบรรลุนิติภาวะ เว้นแต่เมื่อบรรลุนิติภาวะแล้วกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า จนถึงระดับปริญญาตรีในประเทศ ให้ได้รับการอุปการะต่อไปจนถึงอายุไม่เกิน 25 ปีบริบูรณ์

ข กรณีเกิดความเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ

- ▶ ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล จ่ายตามจริงแต่ไม่เกิน 30,000 บาท
- ▶ ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายและจิตใจ จ่ายตามจริงแต่ไม่เกิน 50,000 บาท
- ▶ ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างการรักษาพยาบาล วันละไม่เกิน 200 บาท นับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบการงานได้ตามปกติ
- ▶ ค่าเสียหายอื่นนอกจากที่กล่าวข้างต้น จ่ายตามจำนวนที่สมควรแต่ไม่เกิน 30,000 บาท

ค กรณีเกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงหรือทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดจ่ายตามที่สามารถประเมินหรือเทียบเคียงได้แต่ไม่เกิน 50,000 บาท หากความเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรงจากการกระทำผิดอาญาโดยเจตนาเนื่องจากการที่พยานจะมา หรือได้มาเป็นพยาน

10.3 การขอรับความคุ้มครองและค่าตอบแทน ความเสียหายแก่พยานในคดีอาญา

ภายใต้หลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ประกอบกับระเบียบที่เกี่ยวข้อง พยานในคดีอาญา และบุคคลที่กฎหมายกำหนด สามารถใช้สิทธิรับความคุ้มครองและค่าตอบแทนความเสียหาย ดังนี้

⁴²⁶พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 มาตรา 15 ประกอบ ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 ข้อ 10 และ ข้อ 18

1. การขอรับความคุ้มครองพยาน

พยานในคดีอาญา รวมไปถึงคดีพิเศษภายใต้อำนาจของกรมสอบสวนคดีพิเศษรับผิดชอบ ที่ถูกข่มขู่คุกคาม สามารถร้องขอรับการคุ้มครองพยาน รวมถึงความคุ้มครองแก่สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งผู้มีสิทธิยื่นคำขอ ได้แก่ พยานหรือผู้รับมอบอำนาจจากพยาน หรือบุคคลซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องกับพยาน⁴²⁷ โดยยื่นเอกสารดังนี้ประกอบ

- ◆ สำเนาบัตรประชาชนของผู้ขอรับความคุ้มครอง
- ◆ สำเนาทะเบียนบ้านของผู้ขอรับความคุ้มครอง
- ◆ สำเนาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคดี เช่น บันทึกประจำวัน บันทึกคำให้การ หมายเรียกหรือหมายนัด ไปเบิกความเป็นพยานในชั้นศาล เป็นต้น
- ◆ หลักฐานเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ไม่ปลอดภัยจากการเป็นพยาน หรือจะไปเป็นพยานในคดีอาญานั้น ๆ (ถ้ามี) เช่น จดหมายหรือข้อความข่มขู่ บันทึกประจำวันเกี่ยวกับการคุกคามพยาน เป็นต้น

2. การขอรับค่าตอบแทนความเสียหายแก่พยาน

ผู้มีสิทธิรับค่าตอบแทนพยานในกรณีต่าง ๆ คือ

- ก พยาน
- ข สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน
- ค ทายาทโดยธรรมของบุคคลตามข้อ ข. เฉพาะกรณีบุคคลตามข้อ ข. เสียชีวิตได้แก่ บุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย บุตรนอกกฎหมายที่บิดาจดทะเบียนรับรองแล้ว และบุตรบุญธรรมที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย หรือ บิดามารดา (บิดาต้องเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย) หากทายาทในลำดับขั้นนี้ไม่มี ทายาทโดยธรรมในชั้นรองลงไปมีสิทธิรับแทน

โดยให้ยื่นคำขอรับค่าตอบแทนและค่าใช้จ่าย ประกอบกับเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับความเสียหายที่ได้รับจากการกระทำผิดอาญาโดยเจตนาที่มาจากการไปเป็นพยาน หรือจะไปเป็นพยานนั้น หากผู้มีสิทธิรับค่าตอบแทนเป็นผู้เยาว์ หรือผู้ไร้ความสามารถ ให้ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล แล้วแต่กรณี เป็นผู้ยื่นคำขอแทน

3. การอุทธรณ์คำขอ

กรณีที่ได้มีคำสั่งไม่รับคำขอการคุ้มครองหรือคำขอรับค่าตอบแทนพยาน ผู้เป็นพยานหรือผู้ยื่นคำร้อง มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งนั้นภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง โดยยื่นอุทธรณ์ได้ที่ศาลชั้นต้น หรือ ศาลทหารชั้นต้นที่มีเขตอำนาจเหนือคดี หรือที่ผู้ยื่นคำร้องนั้นมที่อยู่ โดยไม่เสียค่าอุทธรณ์⁴²⁸

4. สภานกียื่นคำขอ

กรณีคดีอาญาทั่วไป สามารถยื่นคำขอได้ที่สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม หรือสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ

กรณีคดีพิเศษ สามารถยื่นคำขอได้ที่ศูนย์คุ้มครองพยาน กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม

10.4 ไม่อยากไปเป็นพยานได้หรือไม่?

การเป็นพยานในคดีอาญา ถือว่าเป็นหน้าที่ของประชาชนอย่างหนึ่ง เมื่อได้รับหมายเรียกให้ไปพบพนักงานสอบสวน หรือไปเบิกความที่ศาล พยานจะต้องไปพบตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด

ในกรณีหมายเรียกพยานของพนักงานสอบสวน หากท่านได้รับหมายเรียกครั้งที่ 1 แล้วไม่ไปตามหมายเรียก จะมีการออกหมายเรียกครั้งที่ 2 และหากไม่ไปตามหมายเรียกครั้งที่ 2 พยานอาจถูกออกหมายจับได้ และมีโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน ปรับไม่เกิน 5,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁴²⁹ นอกจากนี้ หากเป็นหมายเรียกให้ส่งหรือจัดการส่งทรัพย์สินหรือเอกสาร แล้วไม่ทำการส่งทรัพย์สินหรือเอกสารดังกล่าวตามหมายเรียก ก็มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน ปรับไม่เกิน 5,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁴³⁰

กรณีหมายเรียกพยานของศาล เมื่อพยานได้รับหมายเรียกโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว พยานจะต้องมาศาลตามกำหนด หากศาลเห็นว่าคำเบิกความของพยานคนนั้นเป็นข้อสำคัญในการวินิจฉัยชี้ขาดคดี แล้วพยานไม่มาศาล ศาลอาจออกหมายจับพยานมากักขังไว้จนกว่าจะได้

⁴²⁸พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 มาตรา 20

⁴²⁹ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 168

⁴³⁰ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 169

⁴²⁷พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 มาตรา 6

เบิกความต่อศาลก็ได้ อีกทั้งอาจมีความผิดข้อหาขัดหมายเรียก มีโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน และปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁴³¹

อย่างไรก็ตาม พยานที่ไม่สามารถไปพบพนักงานสอบสวน หรือไปเบิกความต่อศาลได้อาจชี้แจงให้พนักงานสอบสวนทราบทางโทรศัพท์ หรือยื่นคำร้องชี้แจงต่อศาลก่อนถึงวันนัดถึงเหตุผลด้านความเจ็บป่วยหรือนัดหมายสำคัญอื่นที่ได้นัดเอาไว้ก่อนแล้ว โดยอาจมีการเลื่อนวันสอบปากคำหรือการเบิกความออกไป หรือขอให้พนักงานสอบสวนพิจารณาการออกหมายเรียกท่านเป็นพยานอีกครั้ง หรือขอในคำร้องขอให้ศาลพิจารณารอการออกหมายเรียกท่านไปเป็นพยาน พนักงานสอบสวนอาจเห็นสมควรตัดท่านออกจากความเป็นพยานก็ได้ หรือศาลจะพิจารณาว่าจำเป็นต้องให้ท่านไปเป็นพยานหรือไม่ หากศาลเห็นว่าไม่ใช่พยานในประเด็นสำคัญของคดี ศาลอาจตัดท่านจากการเป็นพยานและไม่จำเป็นต้องไปเป็นพยานอีก

⁴³¹ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 170

บทที่ 11

คำถามที่พบบ่อยในการดำเนินคดีอาญา

11.1 มีปัญหาในการเขียนคำร้อง คำขอ คำแถลง หรือเอกสารในศาลอื่น ๆ ควรปรึกษาใคร?

หากท่านประสงค์จะเขียนคำร้อง หรือแบบฟอร์มอื่น ๆ ที่ต้องใช้ในศาล ท่านสามารถติดต่อขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของศาลนั้น ๆ ได้ ซึ่งจะให้ความช่วยเหลือในเบื้องต้น และกรณีที่ท่านเขียนหรืออ่านภาษาไทยไม่ได้ เจ้าหน้าที่จะช่วยเหลือในการเขียนคำร้องต่าง ๆ ที่จำเป็น นอกจากนี้ อาจปรึกษากับทนายอาสาประจำศาล หรือเจ้าหน้าที่ศูนย์คุ้มครองสิทธิเสรีภาพประจำศาล เพื่อขอรายละเอียดทางกฎหมายเพิ่มเติมได้

11.2 จะฟ้องร้องคดีอาญาที่ศาลไหน?

กรณีที่ท่านจะฟ้องคดีอาญาด้วยตนเอง จะต้องยื่นฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีนั้น ๆ ได้แก่ ศาลที่มีเขตอำนาจในท้องที่ที่เกิดเหตุคดีขึ้น หรืออาจฟ้องคดีอาญาต่อศาลที่จำเลยมีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลนั้นก็ได้ ถ้าจำเป็น

ขั้นตอนและระยะเวลาการดำเนินคดีอาญา

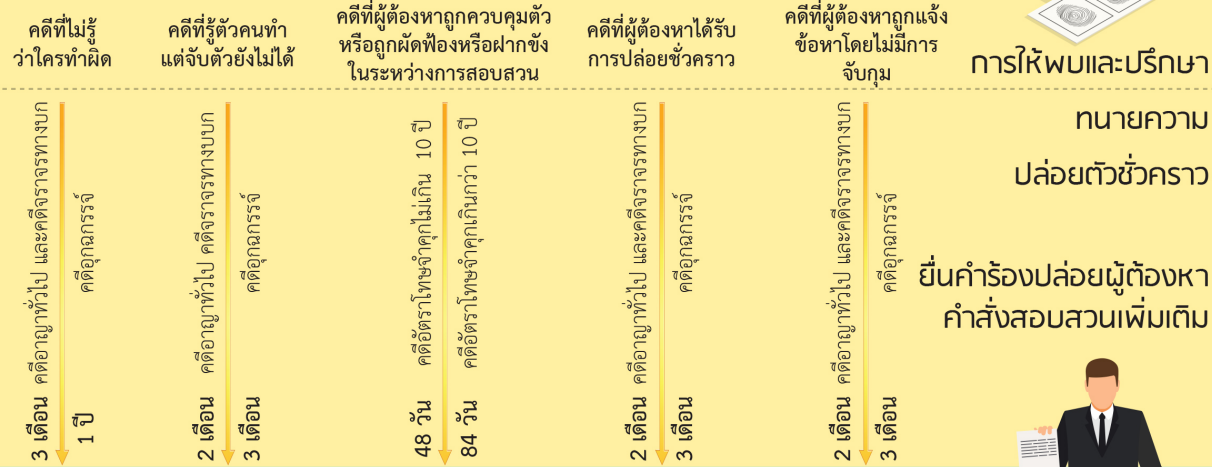
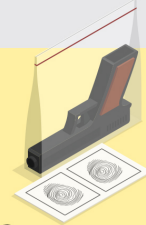

กระบวนการข้างเคียง

กระบวนการหลัก

กรอบเวลาสอบสวน : ต้องทำการสอบสวนให้แล้วเสร็จภายใน 3 เดือน แต่ไม่เกิน 6 เดือน

ก่อนพิจารณาคดี

- ▶ การกระทำความผิดเกิดขึ้น ภายในอายุความ
  - การร้องทุกข์ / กล่าวโทษ
  - การจับกุม
  - การควบคุมตัว
  - การรวบรวมพยานหลักฐาน การขึ้นสูทรพลักศพ
- 48 ชั่วโมง
- 9 วัน
  - การฝากขังระหว่างสอบสวน
    - การขอฝากขัง คดีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน ไม่เกิน 7 วัน
    - การขอฝากขัง คดีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี ครั้งละไม่เกิน 12 วัน รวมแล้วไม่เกิน 48 วัน
    - การขอฝากขัง คดีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ครั้งละไม่เกิน 12 วัน รวมแล้วไม่เกิน 84 วัน
- 50 วัน
- 86 วัน
  - การสรุปสำนวนการสอบสวนและมีความเห็นทางคดี

ระหว่างพิจารณาคดี

- ▶ การส่งคดีของพนักงานอัยการ
  - มีความเห็นสั่งไม่ฟ้องคดี
  - มีความเห็นสั่งฟ้องคดี
- 30 วัน
  - ** เริ่มกระบวนการ กรณีผู้เสียหายฟ้องคดีเอง
- ▶ ศาลพิจารณาคดี
  - การฝากขังระหว่างพิจารณาคดีในชั้นศาล
  - ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษา
    - การไต่สวนมูลฟ้อง
    - การพิจารณาคดี
    - การพิพากษาและมีคำสั่งให้อ่านคำพิพากษา หรือคำสั่งในศาลในวันเสร็จการพิจารณา หรือภายในสามวันนับแต่เสร็จคดี
- 1 เดือน
  - ศาลอุทธรณ์
- 1 เดือน
  - ศาลฎีกา
- ▶ คดีถึงที่สุด

หลังพิจารณาคดี

- ▶ การบังคับตามคำพิพากษา
  - ประหารชีวิต
  - จำคุก (เรือนจำ / ทัดทสถาน)
  - กักขัง (สถานกักขัง)
  - ปรับ / ริบทรัพย์สิน
  - รอกการกำหนดโทษ / รอกการลงโทษ (คุมประพฤติ)
  - วิธีบังคับคดีอื่นๆ

ขอแก้ไข เพิ่มเติมคำฟ้อง

ยื่นบัญชีระบุพยาน ก่อนวันตรวจพยานหลักฐานไม่น้อยกว่า 7 วัน ตรวจพยานหลักฐานก่อนสืบพยาน แจ้งให้คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 14 วัน

ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน

และค่าใช้จ่ายแก่จำเลย (ภายใน 1 ปี)

- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี
- คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556
- ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547

หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ ในคดีอาญา มีที่ไหนบ้างนะ?..

กระทรวงยุติธรรม

สายด่วนยุติธรรม โทร. 111 กด 77
ฟรีตลอด 24 ชั่วโมง
ศูนย์บริการประชาชนเพื่อ
อำนวยความสะดวกยุติธรรมผ่านระบบออนไลน์
WWW.MOJ.GO.TH/SERVICEPORTAL
ร้องเรียนปัญหาต่อกระทรวงยุติธรรมได้ที่
COMPLAININGCENTER@MOJ.GO.TH
หรือ โทร. 02-141-5100

ศาลยุติธรรม

สำนักงานศาลยุติธรรม อาคารศาลอาญา
ถ.รัชดาภิเษก แขวงจอมพล เขตจตุจักร
กรุงเทพฯ 10900
เว็บไซต์ WWW.COJ.GO.TH

สถาบันนิติวิทยาศาสตร์

รับเรื่องราวร้องทุกข์
และบริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ภาคประชาชน
โทร. 02-142-3620,
062-323-9000
เว็บไซต์ WWW.CIFS.MOJ.GO.TH

กรมสอบสวนคดีพิเศษ

โทร. 02-831-9888
โทรสาร 02-975-9888
E-MAIL: DSI@DSI.GO.TH
เว็บไซต์ WWW.DSI.GO.TH

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

เว็บไซต์:
WWW.ROYALTHAIPOLICE.GO.TH
สายด่วนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
โทร. 1599
FACEBOOK FAN PAGE TIS.
WWW.FACEBOOK.COM/ROYALTHAIPOLICE
แจ้งเบาะแส ร้องทุกข์คดีอาญา สำนักงานจรตำรวจ
WWW.JARAY.POLICE.GO.TH

สภาทนายความ

โทร. 02-522-7124 ถึง 27
ปรึกษากฎหมายสายด่วน
โทร. 1167
LINE ID ปรึกษาปัญหากฎหมายฟรี
WWW.LINE.ME/R/TI/P/%40173BKJUU
เว็บไซต์
WWW.LAWYERSCOUNCIL.OR.TH

ศูนย์รวมข้อมูล เพื่อติดต่อ หน่วยงานราชการ

เว็บไซต์
WWW.INFO.GO.TH

ด้วยความปรารถนาดีจากสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

บรรณานุกรม

กองการต่างประเทศ สำนักงานศาลยุติธรรม. (2555). การขอปล่อยชั่วคราวต่อศาล (ออนไลน์), กรุงเทพฯ.

ปวีณา วิโรจน์ระชะชัย (2551). อายุความในฐานะเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี : ศึกษาเฉพาะขั้นตอนนำคดีขึ้นสู่ศาล. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

เลียง หุยประเสริฐ (ม.ป.ป.). บทที่ 14 การข่มขืน และการฆ่าข่มขืน. สืบค้น 30 ธันวาคม 2562, จาก <http://www.ifm.go.th/th/ifm-book/ifm-textbook/152-death.html>

ศุภษา กิรติวรายศ (2560). อำนาจดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหาย. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. (ม.ป.ป.). การประกันภัยอสังหาริมทรัพย์. สืบค้น 15 ธันวาคม 2562, จาก <http://www.oic.or.th/th/consumer/การประกันภัยอสังหาริมทรัพย์>

อาทิตยา ศุภวัชรโรบล. (2559). การฟ้องคดีอาญา: ศึกษากรณีผู้เสียหายมอบให้ผู้อื่นดำเนินคดีอาญาแทน. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อานนท์ ศรีบุญโรจน์ และ หทัยกาญจน์ กำเหนิดเพชร (2557). สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้พิการทางสติปัญญา. วารสารวิทยาลัยราชสุดาเพื่อการวิจัยและพัฒนาคนพิการ, 10(13), 107 – 125.

กฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง

- กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2561
- ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกัน ในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 และ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม
- บัญชีเกณฑ์มาตรฐานปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย
- ประกาศคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ เรื่อง การเรียกค่าธรรมเนียมการขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารของราชการ
- ประมวลกฎหมายความอาญา
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- พระธรรมนูญศาลยุติธรรม
- พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558
- พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. 2561
- พระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478

- พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526
- พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547
- พระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ. 2559
- พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544
- พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546
- พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559
- พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528
- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519
- พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560
- พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483
- พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542
- พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553
- พระราชบัญญัติองค์การอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
- กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเรียกประกันหรือหลักประกัน การปล่อยชั่วคราว ผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน
- พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526
- พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546
- ระเบียบกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2554
- ระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม การจ่ายค่าพาหนะ ค่าป่วยการ และค่าเช่าที่พักแก่พยานซึ่งมาศาลตามหมายเรียกในคดีอาญา พ.ศ. 2561
- ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามัญ ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

จัดพิมพ์โดย : สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

ที่ปรึกษา : นายวัลลภ นาคบัว ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม

คณะผู้จัดทำ : นางสาวเปรมมิศา หนูเรืองงาม หัวหน้ากลุ่มกฎหมาย
 นายอนุรักษ ทัตศกร นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ
 นางสาวชีวันต์ สุมงคล นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ
 นางสาวสิภาณี นาคมี นักวิชาการยุติธรรมชำนาญการ
 นางสาวปณยา ทาทราย นิตกรปฏิบัติการ
 ว่าที่ ร.ต.หญิงนที แวงจะโปะ นักวิชาการยุติธรรม
 นางสาววรลักษณ์ ทองภู นักวิชาการยุติธรรม
 นางสาวจามิกร กิ่งทอง นิตกร
 นางสาวชัชราภรณ์ ศัชมาตย์ เจ้าหน้าที่สนับสนุนงานกฎหมาย
 นางสาวเบญจภรณ์ นำชัย เจ้าหน้าที่สนับสนุนงานกฎหมาย

พิมพ์ครั้งที่ 1 : กุมภาพันธ์ 2563

จำนวน : 700 เล่ม

พิมพ์ที่ : บริษัท พี เอส พรินติ้ง แอนด์ ดีไซน์ จำกัด
 268 ถนนประชาอุทิศ แขวงดอนเมือง เขตดอนเมือง กรุงเทพฯ 10210
 โทร. 081-803-9664 โทร./แฟกซ์. 02-565-2822, 02-565-2844 E-mail : ps_printing1@hotmail.com

ISBN : 978-616-8108-22-2